T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
HALK BİLİMİ (FOLKLOR) BİLİM DALI

ANKARA GÖLBAŞI İLÇESİ OĞULBEY MAHALLESİNDEKİ HALK BİLİMİ UNSURLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Merve DEMİR

BURSA
2022

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
HALK BİLİMİ (FOLKLOR) BİLİM DALI

ANKARA GÖLBAŞI İLÇESİ OĞULBEY MAHALLESİNDEKİ HALK BİLİMİ UNSURLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Merve DEMİR

Danışman:
Prof.Dr. Hülya TAŞ

BURSA -2022

ÖZET

Yazar adı soyadı	**Merve DEMİR**
Üniversite	**Bursa Uludağ Üniversitesi**
Enstitü	**Sosyal Bilimler Enstitüsü**
Anabilim dalı	**Türk Dili ve Edebiyatı**
Bilim dalı	**Halk Bilimi (Folklor)**
Tezin niteliği	*Yüksek lisans*
Mezuniyet tarihi	**……/……/20….**
Tez danışmanı	**Prof.Dr. Hülya TAŞ**

Tezin Türkçe Başlığı
ANKARA GÖLBAŞI İLÇESİ
OĞULBEY MAHALLESİNDEKİ HALK BİLİMİ UNSURLARI

"Ankara Gölbaşı İlçesi Oğulbey Mahallesindeki Halk Bilimi Unsurları" başlıklı bu tez; Oğulbey mahallesinin halk kültürünü, değerlerini, gelenek ve göreneklerini yaşatmak ve yaşatmaya kaynak olması amacıyla hazırlanmıştır. Bu doğrultuda Oğulbey mahallesine ait halk bilimi ürünleri incelenmiş, unutulmaya yüz tutmuş inanç ve uygulamaların aktarılması amaçlanmıştır. Bu sayede halk kültürünün canlılığını korumak ve gelecek nesillere aktararak yaşatılmasına katkıda bulunmak için geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurulması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma bir saha araştırma çalışmasıdır. Saha araştırması sırasında görüşme ve gözlem yöntemleri kullanılarak derleme yapılmıştır. Çalışma giriş hariç dokuz bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, derleme yöntemlerinin sahada nasıl uygulandığı incelenmektedir. Birinci bölümde derleme çalışması yapılan ilin, ilçenin ve mahallenin tarihi, coğrafi ve kültürel özellikleri aktarılmıştır. Ayrıca bu bölümde Oğulbey mahallesinde yapılan tarım ve hayvancılık uygulamaları, yöre halkının kullandığı lâkaplar ve köyün aile, çeşme ve yer adları aktarılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü Oğulbey mahallesinin geçiş dönemlerini ele almaktadır. Üçüncü bölümde bayramlar, dini törenler, mevsimlik törenler ve kutlamalar ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde halk inanışlarına yer verilmiştir. Beşinci bölümde halk hekimliği, halk veterinerliği ve uygulamaları anlatılmaktadır. Altıncı bölümde halk mutfağı, yedinci bölümde geleneksel oyunlar, çocuk oyunları, el sanatları ve kadın ve erkek giyim kuşam kültürü, sekizinci bölümde halk takvimleri ve halk mimarisi, dokuzuncu bölümde ise halk edebiyatı ürünleri yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: *Oğulbey Mahallesi, Halk Bilimi, Halk Kültürü, Ritüel,*

ABSTRACT

Name & surname	**Merve DEMİR**
University	**Bursa Uludağ University**
Institute	**Institute of Social Sciences**
Field	**Turkish Language and Literature**
Subfield	**Turkish Folkloric Literature**
Degree awarded	*Master*
Date of degree awarded	**……/……/20….**
Supervisor	**Prof. Hülya TAŞ**

The Title of Thesis in English
THE ELEMENTS OF FOLKLORE IN ANKARA GÖLBAŞI DISTRICT OĞULBEY NEIGHBORHOOD

This thesis, titled "The elements of folklore in Ankara Gölbaşı District Oğulbey Neighborhood", has been prepared in order to keep the folk culture, values, traditions and customs of the Oğulbey district alive and to be a source for keeping them alive. In this direction, folklore products belonging to Oğulbey neighborhood were examined, and it was aimed to convey the beliefs and practices that were on the verge of being forgotten. In this way, it is aimed to establish a bridge between the past and the future in order to preserve the vitality of folk culture and contribute to its survival by transferring it to future generations.

This study is a field research study. During the field research, the compilation was made by using interview and observation methods. Our study consists of nine chapters excluding the introduction. The introduction examines how compilation methods are implemented in the field. In the first chapter, besides the historical, geographical and cultural characteristics of the province, district and neighborhood, agriculture and animal husbandry, nicknames used in the village and the family, fountain and place names of the village are discussed. The second part of the study deals with the transition periods of Oğulbey neighborhood. In the third part, holidays, religious ceremonies, seasonal ceremonies and celebrations are discussed. In the fourth chapter, folk beliefs are included. In the fifth chapter, folk medicine, folk veterinary medicine and its applications are explained. Folk cuisine in the sixth section, clothing culture, dowry, jewelry and handicrafts, women's and men's folk dances in the seventh section, folk calendars and folk architecture in the eighth section, and folk literature products in the ninth section.

Keywords: *Oğulbey Neighborhood, Folk Science, Folk Culture, Ritual,*

ÖN SÖZ

Halk bilimi, belli bir bölgedeki halka ait maddi ve manevi kültürün parçası olan geçiş dönemleri, halk edebiyatı ürünleri, halk inanışları, halk veterinerliği, halk hekimliği, halk takvimi, halk mimarisi, halk botaniği, halk matematiği, halk müziği, halk oyunları, halk sanatları, geleneksel halk tiyatrosu, giyim kültürü, halk mutfağı, çocuk oyunları gibi konuları kendine inceleme alanı olarak kabul eden bir bilim dalıdır.

Halk bilimi çalışmalarının en önemli amaçlarından bir tanesi topluma ait unutulmaya yüz tutmuş olan kültürel mirası ve sözlü kültür ürünlerini bir araya getirerek kayıt altına almaktır. Halk bilimi yöntemlerinden yararlanılarak halk kültürü, sözlü edebiyat ürünleri, yaşam tarzı, gelenek, görenek ve inançlar üzerinde durulan "Ankara Gölbaşı İlçesi Oğulbey Mahallesindeki Halk Bilimi Unsurları" başlıklı çalışma hazırlanmıştır. Bu çalışma ile zengin bir kültürel mirasa sahip olan Oğulbey mahallesi halk bilimi unsurları derlenerek özgün bir akademik çıktı üretmek hedeflenmiştir.

Giriş ve sonuç bölümleri dışında bu çalışma dokuz bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, kapsamı, amacı, yöntemi ve kullanılan teknikler hakkında bilgi verilmektedir. *Birinci Bölüm* araştırma alanı olan Ankara, Gölbaşı ve Oğulbey'in tarihi, coğrafi ve kültürel özellikleri hakkında verilen temel bilgilerden oluşmaktadır. *İkinci Bölüm'*de geçiş dönemleri yer alırken *Üçüncü Bölüm'*de bayramlar, dini törenler ve mevsimlik törenler yer almaktadır. *Dördüncü Bölüm'*de halk inançları ve uygulamaları, *Beşinci Bölüm'*de halk hekimliği ve halk veterinerliği uygulamaları, *Altıncı Bölüm'*de Oğulbey mahallesi halk mutfağı yer almaktadır. *Yedinci Bölüm'*de geleneksel oyunlar, çocuk oyunları, el sanatları ve kadın ve erkek giyim kuşam kültürüne yer verilmiştir. *Sekizinci Bölüm'*de halk takvimleri ve halk mimarisi yer alırken çalışmanın son bölümünde Oğulbey mahallesine ait halk edebiyatı ürünlerine yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

Çalışma sırasında kaynak kişiler yardımıyla ve gerekli araç ve gereçler kullanılarak mahallenin halk kültürü ürünleri bir araya getirilmiş ve yazıya geçirilmiştir.

Bu çalışma boyunca, ders ve tez yazım aşamasındaki yardım ve desteklerinden dolayı danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Hülya TAŞ'a ve sevgili hocam Arş. Gör. Burcu KAYA ÇAKI'ya, çalışmamım her anında yanımda olan annem ve babam Emine ve Sadrettin ÇİL'e, eşim Hüseyin DEMİR'e, kardeşlerime, derleme boyunca benden hiçbir yardımı ve bilgiyi esirgemeyen kıymetli Oğulbey mahallesi halkına teşekkürü bir borç bilirim.

Merve DEMİR

Bursa, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAY SAYFASI ii
ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
KISALTMALAR LİSTESİ xiv
GİRİŞ 1
1. DERLEME BİLGİLERİ 2
1.1. Derlemede Kullanılan Yöntem ve Teknikler 2
1.2. Kaynak Kişi Bilgileri 4
2. MALZEMENİN DERLENME ŞEKLİ VE YAZIYA GEÇİRİLMESİ 6
2.1. Malzemenin Derlenme Şekli 6
2.2. Malzemenin Yazıya Geçirilmesi 7

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMA ALANININ BULUNDUĞU İL, İLÇE VE ALAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ANKARA İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER 9
1.2. GÖLBAŞI İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER 11
1.3. OĞULBEY MAHALLESİ TARİHİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER 12
1.3.1. Oğulbey Mahallesinin Coğrafî Özellikleri 15
1.3.2. Oğulbey Mahallesinin Nüfusu 16
1.3.3. Oğulbey Mahallesinin Ekonomik Durumu 16
1.3.4. Oğulbey Mahallesinin Eğitim Durumu 18
1.3.5. Oğulbey Mahallesi Yer Adları 18
1.3.6. Oğulbey Mahallesindeki Ailelerin Lâkapları 21

2. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNİN HALK BİLİMİ ÜRÜNLERİ

2.1. HAYATIN GEÇİŞ DÖNEMLERİNE AİT TÖRENLER 25
2.2. DOĞUM 25

2.2.1. Doğum Öncesi 26
2.2.2. Doğum 31
2.2.3. Doğum Sonrası 32
2.2.4. Ad Verme ile İlgili Gelenek ve İnançlar 35
2.2.5. Beşik Töreni 36
2.3. SÜNNET 37
2.3.1. Sünnet Nedir? 37
2.3.2. Sünnet Yaşı ve Zamanı 37
2.3.3. Sünnet Hazırlıkları 37
2.3.4. Sünnet Yatağının Hazırlanması 38
2.3.5. Sünnet Kınası 38
2.3.6. Sünnet Gezdirmesi 39
2.3.7. Sünnet İşlemi 39
2.3.8. Sünnet Yemeği 40
2.3.9. Sünnet Hediyeleri 40
2.4. ASKERLİK 41
2.4.1. Askerlik Nedir? 41
2.4.2. Askerlik Çağına Gelen Gençlerin Askerlik İçin Yaptıkları Hazırlıklar 41
2.4.3. Askere Uğurlama 42
2.4.4. Askerlik Dönüşü ve Karşılama 42
2.5. EVLENME 43
2.5.1. Evlenme Biçimleri 43
2.5.2. Evlilik Çağı ve Yaşı 45
2.5.3. Evlenme Uygulamalarının Aşamaları 45
2.5.4. Düğün ve Düğünün Safhaları 61
2.6. ÖLÜM 71
2.6.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler 71
2.6.2. Ölüm Olayının Duyurulması 72
2.6.3. Ölümden Sonra Yapılan İşlemler 72
2.6.4. Ölünün Gömülmeye Hazırlanması 73
2.6.5. Cenazenin Mezara Konuluşu ve Telkin 75
2.6.6. Devir ve İskat 76
2.6.7. Mezarlıklar 76
2.6.8. Ölü Toprağa Verildikten Sonra Yapılan İşlemler 79

3. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE BAYRAMLAR, DİNİ TÖRENLER, MEVSİMLİK TÖRENLER VE KUTLAMALAR

3.1. OĞULBEY MAHALLESİNDE HACI UĞURLAMA VE KARŞILAMA ... 81
3.2. OĞULBEY MAHALLESİNDE BAYRAMLAR ... 82
3.2.1. Dini Bayramlar ... 82
3.2.2. Milli bayramlar ... 84
3.3. BEREKET TÖRENLERİ ... 85
3.3.1. Adak, Kurban, Saçı ... 85
3.3.2. Yağmur Duası ... 85

4. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK İNANÇLARI

4.1. KUTSALLARLA İLGİLİ İNANÇLAR ... 87
4.2. HAYVANLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR ... 88
4.3. ZAMANLA İLGİLİ İNANIŞLAR ... 89
4.4. TABİAT İLE İLGİLİ İNANIŞLAR ... 90
4.5. UĞURLU VE BEREKET İLE İLGİLİ İNANIŞLAR ... 90
4.6. MİSAFİRLE İLGİLİ İNANIŞLAR ... 92
4.7. NAZAR İLE İLGİLİ İNANIŞLAR ... 92
4.7.1. Nazar Değmesi ve Türleri ... 92
4.7.2. Nazardan Korunma Yolları ... 93

5. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK HEKİMLİĞİ, HALK VETERİNERLİĞİ VE UYGULAMALARI

5.1. HALK HEKİMLİĞİ VE UYGULAMALARI ... 95
5.1.1. Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri ... 95
5.2. HALK VETERİNERLİĞİ VE UYGULAMALARI ... 98

6. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK MUTFAĞI

6.1. ANA YEMEKLER 100
6.1.1. Pıtpıtı 100
6.1.2. Topalak Çorbası 101
6.1.3. Yoğurt (Toyga) Çorbası 102
6.1.4. Sakalı Sünen Çorbası 102
6.1.5. Tirit 103
6.1.6. Sulu Köfte 103
6.1.7. Mantı 104
6.1.8. Peynirli Hamur 105
6.1.9. Cılbır 105
6.1.10. Bıkla 106
6.1.11. Erişte Pilavı 106
6.1.12. Halep (Kuru patlıcan) Dolması 106
6.1.13. Düğün Pilavı 107
6.2. TATLILAR 108
6.2.1. Höşmerim 108
6.2.2. Lokma Tatlısı 108
6.2.3. Kaygana 109
6.2.4. Pazar Böreği 109
6.2.5. Pişmaniye 110
6.3. HAMURLU YİYECEKLER 111
6.3.1. Göbüt 111
6.3.2. Açma Börek 111
6.3.3. Çörek 112
6.3.4. Bazlama 113
6.4. KIŞLIK YİYECEKLER 113
6.4.1. Bulgur 113
6.4.2. Peynir 113
6.4.3. Salamura Peyniri 114
6.4.4. Salça 114
6.4.5. Tereyağı 115
6.4.6. Un Tarhanası 115

6.4.7. Erişte 116
6.4.8. Halep (Kuru Patlıcan) 116
6.4.9. Şebit 117
6.4.10. Kış Yoğurdu 117
6.4.11. Yaprak Salamura 118
6.4.12. Domates Sosu 118
6.4.13. Kuru Kıyma 118
6.4.14. Kıkırdak 118
6.4.15. Kayısı Marmeladı 119
6.4.16. Kayısı Pestili 119
6.4.17. Hoşaf- Komposto 119
6.4.18. Kurutmalar 120
6.5. TURŞULAR 120
6.5.1. Salatalık Turşusu 120
6.5.2. Patlıcan Turşusu 121
6.5.3. Kırmızı Pancar Turşusu 121
6.5.4. Kelek Turşusu 122
6.6. REÇELLER 122
6.6.1. Çilek Reçeli 123
6.6.2. Patlıcan Reçeli 123
6.6.3. Gül Reçeli 123
6.7. OĞULBEY MAHALLESİNDE KULLANILAN MUTFAK ARAÇ VE GEREÇLERİ, KULLANIŞLARI 124

7. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALESİNDE GELENEKSEL OYUNLAR, ÇOCUK OYUNLARI, EL SANATLARI VE KADIN VE ERKEK GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ

7.1. ÇOCUK OYUNLARI VE EĞLENCELERİ 126
7.1.1. Oyun 126
7.1.2. Dalye 126
7.1.3. İstop 127
7.1.4. Beyzbol 127
7.1.5. Dede Saatin Kaç? 127
7.1.6. Uzun Eşek 128
7.1.7. Eski Minder 128

7.1.8. Yağ Satarım Bal Satarım.....128
7.1.9. Alfabe 129
7.1.10. Tatlı Cadı.....129
7.1.11. Likıpır.....130
7.1.12. İp Atlama.....130
7.1.13. Beş Taş 130
7.1.14. Köşe Taşı.....131
7.1.15. Köşe Kapmaca 132
7.1.16. Deve Cüce 132
7.1.17. Don.....132
7.1.18. Bir İki Üç Davul Zurna Az Oyunu.....132
7.1.19. El Çek Oyunu.....132
7.1.20. Büyük Fener Küçük Fener Oyunu:.....133
7.1.21. El El Epenek Oyunu.....133
7.1.22. Löngüdü Löngüdü Böh Oyunu 133
7.2. GELENEKSEL EL SANATLARI 133
7.2.1. İşlemeler.....133
7.2.2. Oyalar.....134
7.2.3. Danteller.....138
7.2.4. Çorap Örgü Çeşitleri 140
7.3. GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ.....141
7.3.1. Kadın Giyimi.....141
7.3.2. Erkek Giyimi.....141

8. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK TAKVİMİ VE HALK MİMARİSİ

8.1. HALK TAKVİMİ 142
8.2. HALK MİMARİSİ.....143

9. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNİN HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİ

9.1. MASALLAR.....145
9.1.1. Masalların İncelenmesi 145
9.1.2. Masal Metinleri 145

9.2. EFSANELER 150
9.2.1. Efsanelerin İncelenmesi 150
9.2.2. Efsane Metinleri 151
9.3. MEMORATLAR 152
9.3.1. Memoratların İncelenmesi 152
9.3.2. Memorat Metinleri 153
9.4. MÂNİLER 156
9.4.1. Mânilerin İncelenmesi 156
9.4.2. Mâni Metinleri 157
9.4.3. Menkıbe Metinleri 268
9.5. AĞITLAR 274
9.5.1. Ağıtların İncelenmesi 274
9.5.2. Ağıt Metinleri 275
9.6. NİNNİLER 280
9.6.1. Ninnilerin İncelenmesi 280
9.6.2. Ninni Metinleri 280
9.7. FIKRALAR 281
9.7.1. Fıkraların İncelenmesi 281
9.7.2. Fıkra Metinleri 282
9.8. TEKERLEMELER VE ŞAŞIRTMACALAR 286
9.8.1. Tekerlemeler 286
9.8.2. Şaşırmacalar 290
9.9. ATASÖZLERİ VE DEYİMLER 291
9.9.1. Atasözleri ve Deyimlerin İncelenmesi 291
9.9.2. Oğulbey Mahallesinde Kullanılan Atasözleri 292
9.9.3. Oğulbey Mahallesinde Kullanılan Deyimler 299
9.10. DUALAR VE BEDDUALAR 300
9.10.1. Dualar ve Beddualaların İncelenmesi 300
9.10.2. Oğulbey Mahallesindeki Dualar 301
9.10.3. Oğulbey Mahallesindeki Beddualar 302
9.11. BİLMECELER 303
9.11.1. Bilmecelerin İncelenmesi 303
9.11.2. Oğulbey Mahallesindeki Bilmeceler 304
SONUÇ 308
KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ 312
KAYNAKÇA 314

EKLER.....317
EK 1: FOTOĞRAFLAR 317

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
Arş. Gör.	Araştırma Görevlisi
c.	Cilt
çev.	Çeviren
ed.	Editör
K. K.	Kaynak Kişi
no	Numara
Prof. Dr.	Profesör Doktor
s.	Sayı (Kitap kaynaklarında sayfa)
ss.	Sayfa Sayısı (Makalelerde)
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve Benzeri

GİRİŞ

Gelişen teknoloji ile günden güne unutulan halk bilimi unsurları kültür tarihimiz açısından büyük bir öneme sahiptir. Halk bilimi unsurları; değişen hayat tarzı, insanların bu hayat tarzına uyum sağlamaya çalışması ile birlikte geleneksel kültürün kullanılmamasına, kenara itilmesine ve yaşatılmamasına sebep olmaktadır. Günümüzde hızla değişen ve gelişen dünya düzeni ile birlikte gelenekler, görenekler ve kültürler daha hızlı tüketilmekte, yok olmayla karşı karşıya kalmaktadır.

Unutulmaya yüz tutan bu halk bilimi unsurlarını yaşatmada en önemli görev bu değerlerle iç içe yaşayan halka düşmektedir. Dundes'e göre: "*Halk terimi, en az bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün -ortak meslek, dil veya din olabilir- ne olduğu önemli değildir. Bu faktörlerden daha önemli olan nokta ise, herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendine ait kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır.*" (Ekici, 2010)

Bir ülkenin, bir yerel halkın, bir etnik grubun tüm yaşamını kapsayan ve o halkın temelini oluşturan ortak ve yaygın davranış biçimlerini, yaşam biçimini, belirli olay ve durumlara karşı tutumunu, çevre ve dünya algısını açıklamak; geleneksel ve törensel yaşamı organize eden, zenginleştiren ve renklendiren bir dizi beceri, zevk, yaratım, gelenek, kurum ortaya çıkararak bir ucuyla geçmişe, diğer ucuyla günümüze ulaşan gelenek, görenek ve gelenekler zincirini ele alan folklor, bir milletin, bir yerel halkın, bir etnik grubun anlaşılmasında, algılanmasında ve yaşatılmasında önemli bir yere sahiptir (Örnek, 1977). Bu nedenle halk bilimi ürünlerinin korunması ve yaşatılması gerekmektedir. Bu da halk bilimi ve halk edebiyatı araştırmalarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın amacı Ankara ili Gölbaşı ilçesine bağlı Oğulbey mahallesinin tarihi, kültürel unsurları, örf ve âdetleri, geçiş dönemleri, gelenek ve görenekleri, inanışları, maddi kültür ve somut olmayan kültürel miras unsurları ile halk edebiyatının nazım ve nesir türlerini tespit etmek ve derlemektir.

1. DERLEME BİLGİLERİ

1.1. Derlemede Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Derleme, belirli bir zaman ve belirli bir yerde kullanılan halk bilimi ürünlerini yaratan, taşıyan, aktaran ve icra eden kişilerden, konusunda uzman halk bilimciler ya da amatör olarak folklorla ilgilenen kişiler vasıtasıyla sözlü, yazılı ve görsel olarak kayıt altına alınması ve maddi ürünlerin toplanması işidir (Ekici, 2010). Derleme, halk bilimi ürünlerinin gelecek nesillere aktarılmasında ilk adımdır.

Halk bilgisi ürünlerinin yaratılıp, yaşatıldığı yere "alan" veya "saha" adı verilmektedir (Ekici, 2010). Araştırmanın alanı Oğulbey mahallesi olarak belirlendikten sonra Ankara, Gölbaşı ve Oğulbey mahallesi hakkında yazılı kaynak taraması yapılmıştır. Bu kaynaklardan elde edilen bilgiler tasnif edilip sınıflandırılmış ve yeri geldiğinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Alan araştırmasında gelenek ve görenekleri, törenleri, halk edebiyatı uygulamaları belirlemek ve bunları derlemek amacıyla gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmanın planlama aşamaları tamamlandıktan sonra derleme sırasında gözlem ve görüşme tekniklerinin kullanılması için gerekli şartlar oluşturulmaya çalışılmıştır. İlk olarak yapılacak olan derleme çalışması için alanın ileri gelenleri ile görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler sonunda kaynak kişilerin listesi hazırlanmıştır. Ayrıca kaynak kişilerle yapılacak görüşmelerde kullanılacak olan derleme soruları önceden belirlenmiştir.

Bir halk bilgisi ürününün geleneksel bağlamda ve bu ürüne sahip olan halk grubu tarafından yaratıldığı/yeniden yaratıldığı veya tekrarlandığı ortama doğal çevre denir (Ekici, 2010). Yörede özellikle; doğum sonrası gerçekleşen uygulamalar, sünnet, askere uğurlama, söz kesimi, nişan, kına gecesi, düğün ve ölüm gibi geçiş dönemine ait törenlere katılarak doğal gözlem yapılmıştır.

Alanda derleme yaparken kullanılan diğer bir yöntem ise görüşme yöntemidir. Bu yöntem kullanılırken daha önce belirlenen kaynak kişiler esas alınmıştır. Yapılan görüşmeler kaynak kişilerin evlerinde gerçekleştirilmiştir. Daha önceden hazırlanan görüşme soruları görüşme esnasında sorularak kaynak kişiler tarafından bu sorulara verilen cevaplar, ses kayıt cihazına ve akıllı telefona kaydedilmiştir. Gözlem ve görüşme tekniği sayesinde kaynak kişilerin evleri, kıyafetleri, sorulan sorulara tepkileri, sorulara

göre jest ve mimikleri, konuyu anlatış tarzları, ortamdaki kişilerin derlemeyi nasıl etkilediği gözlemlenmiştir.

1.2. Kaynak Kişi Bilgileri

Halk bilgisi ürünlerini yaratan, nakleden, gerektiğinde halk bilgisi ürünlerinin tamamını veya ana özelliklerini aktaran, icra eden ve bunları derlemeciler tarafından yazılı, sözlü ve görsel olarak kaydedilmesi için sunabilen kişilere "Kaynak Kişi" adı verilir (Ekici, 2010).

Alanda hem erkek hem de kadın kaynak kişiler ile görüşülmüştür. Seçilen bu kaynak kişiler ya Oğulbey mahallesinde doğup yaşamının büyük çoğunluğunu burada geçiren yerli halk ya da daha sonra evlilik veya göç gibi çeşitli sebeplerden ötürü buraya yerleşmiş uzun süre burada yaşayıp, yörenin geleneklerini, göreneklerini, törenlerini benimseyen kişilerden oluşmaktadır.

Kaynak kişiler belirlenirken yöreye ait bilgi birikime ve deneyime sahip olan, bunları aktarabilecek orta yaşlı ve yaşlı insanlar tercih edilmiştir. Ancak burada yaşa bağlı kalınmamış yöreye ait halk bilgisi yaratmalarını bilen, yaşatan ve aktarabilen herkes kaynak kişi olarak belirlenmiştir. Ayrıca kaynak kişi seçiminde yörenin ileri gelenlerinin tavsiyeleri alınmış buna göre kaynak kişi listesi hazırlanmıştır. Burada görüşmeler esnasında bazı kaynak kişilerin "Bunu benden daha iyi o bilir." demesiyle kaynak kişi listesi güncellenmiştir.

Yörede amatör kaynak kişiler mevcuttur. Toplanan malzemeye göre kaynak kişilerin cinsiyetinde değişim yaşanmıştır. Doğum, sünnet, evlenme yemek türleri, el sanatları gibi konularda kadın kaynak kişilere; ölüm, askerlik, yer adları gibi konularda ise erkek kaynak kişilere başvurulmuştur. Özellikle atasözleri, dua, beddua gibi konuların çoğu günlük sohbet ortamında derlenmiştir.

Kaynak kişilerle görüşmeden önce ön görüşme yapılıp uygun oldukları gün ve saate görüşme yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce kaynak kişilere çalışmanın amacı samimi bir dille ifade edilmiştir. Çoğu kaynak kişinin tanıdık olması çalışmanın hızlı ve rahat ilerlemesini sağlamıştır. Özellikle bu durum eksik ve yarıda kalan görüşmelerin daha sonra planlanması ve gerçekleştirilmesini kolaylaştırmıştır.

Görüşme esnasında sorular ilk yöneltildiğine sorulara kısa cevaplar verilmiştir. Özellikle bizde bu var ya da yok şeklinde kısa cevaplardan sonra örnek durum ve olay verilerek konu daha da derinleştirilip açıklandıktan sonra tatmin edici cevaplar alınmıştır.

Bazı kaynak kişiler bu bilgileri toplamasına bir anlam verememiş, bunları günlük yaşamlarında sürekli kullandıkları için kayıt altına alınmasını anlamsız bulmuşlardır. Kaynak kişiler tarafından "Bu bilgilerle ne yapacaksın?", "Yazdıkların ne işe yarayacak?" gibi sorular sorulmuştur. Ancak çoğu kaynak kişi çalışma için bildikleri her şeyi paylaşmaktan mutlu olmuş, derleme çalışması için ellerinden geleni yapmışlardır.

Günlük yaşamda girişken, günümüze ve geçmişe ait çok fazla şey anlatan bazı kaynak kişilerle görüşme yapılırken konuşulanların kaydedildiğini bildikleri için daha resmî davranıp az ve kısa bilgi vermiş, ses kayıt cihazı kapatılıp sorulan sorularla ilgili sohbet edilmeye başlayınca; ilgili kişiler konuyla alakalı daha fazla bilgi vermişlerdir.

2. MALZEMENİN DERLENME ŞEKLİ VE YAZIYA GEÇİRİLMESİ

2.1. Malzemenin Derlenme Şekli

Tıpkı bir binanın yapımında veya yemek hazırlığında olduğu gibi, inşaat veya pişirmeye başlamadan önce gerekli malzeme ve zanaat hazırlıkları, binanın ve yemeğin hazırlanmasında veya pişirilmesinde dikkat edilecek hususlar, dikkat ve binanın açılışında veya sofrada yemeğin sunumunda gerekli özen, derleme çalışmaları için de geçerlidir (Ekici, 2010). Bu nedenle alan çıkmadan önce titiz bir hazırlık dönemi geçirilmiştir.

İlk olarak Gölbaşı ilçesi ve Oğulbey mahallesinin tarihi, coğrafi, ekonomik ve sosyal yapısı hakkında ön bilgi edinilmiş, alanla ilgili daha önce yapılmış çalışmaların olup olmadığına yönelik literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen bilgiler okunarak tasnif edilmiştir.

Alanda yapılacak derleme çalışmasında görüşme ve gözlem teknikleri belirlenmiştir. Bu tekniklerin belirlenmesinden sonra bu yöntem ve teknikleri kusursuz bir şekilde ilerlemesi için gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Görüşme yönteminde kullanılacak sorular Metin Ekici'nin "Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri" kitabından alınmıştır.

Derleme süreci COVID-19 pandemisi ya da koronavirüs pandemisi, Çin'in Hubei bölgesinin başkenti Wuhan'da 17 Kasım 2019 tarihinde ortaya çıkması ve Sağlık Bakanlığı tarafından 11 Mart 2020 tarihi sonrasında alınan tedbirler sebebi ile 65 yaş üstü insanların sokağa çıkması yasaklanmış, artan vaka sayılarına bağlı olarak ülke genelinde özellikle hafta sonlarında sokağa çıkma yasakları uygulanmaya başlaması çalışmayı olumsuz etkilemiştir. Görüşme planlanan bazı yaşlı kaynak kişilerle görüşmeden salgın sebebi ile hayatlarını kaybetmişlerdir.

Salgının bütün yıkıcı etkilerine ve iletişim kurmayı zorlaştıran bütün sağlık tedbirlerine rağmen kaynak kişilerle iletişim kurulabilmiştir. Sağlık yönünden endişe taşıyan kaynak kişiler ile bilgisayar veya telefon üzerinden görüntülü konuşma ve bunun yanı sıra bazı durumlarda doğrudan telefon görüşmesi ile bilgi alınmaya çalışılmıştır.

Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde salgın tedbirleri kapsamında maske kullanımı ve mesafeli oturma düzeni, kaydedilen seslerin boğuk ve yer yer anlaşılmaz

olmasına neden olmuştur. Bu olumsuz durum derlenen kayıtların kaynak kişi ile beraber dinlenildiği durumlarda kaydın tekrar yapılmasına veya anlaşılmayan yerlerin kaynak kişinin dikte etmesi ile yazıya geçirilerek ortadan kaldırılmıştır.

2.2. Malzemenin Yazıya Geçirilmesi

Oğulbey mahallesindeki kişilerle yapılan görüşmeler ve kaydedilen notlar bilgisayar ortamına aktarılmış ve her bir bireyin isimleri yazılarak arşivlenmiştir. Dosyalanan bu kayıtlar titizlikle dinlenmiş veya izlenmiş sonrasında yazıya dökülmüştür. Kayıtların yapıldığı derleme alanı 28 Mart 2021'den sonra 19 gün, 25 Ekim 2021 tarihinden itibaren 10 gün süreyle ve 20 Nisan 2022 tarihinden itibaren 9 gün süreyle ziyaret edilmiştir. Toplam kayıt süresi 96 saattir. Yazıya geçirilen bu bilgiler önemine ve konularına göre düzenlenmiş ve ardından tezin yazımına geçilmiştir.

Oğulbey mahallesinde lâkaplar ve yer adları çok sıklıkla kullanılmaktadır. Mahalle insanı, mahallenin âdeta her bir noktasına bir ad takmıştır. Mahallenin yer adlarıyla ilgili sözlü ve yazılı kaynaklardan bilgiler derlenip sunulmuştur. Yer adlarının tasnifi, yazılı kaynaklardan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın dokuzuncu bölümünde halk edebiyatı ürünlerine yer verilmiştir. Bu ürünler içerisinde masallar, efsaneler, memoratlar, destanlar, mâniler, ağıtlar, ninniler, fıkralar, atasözleri ve deyimler, dualar ve beddualar, bilmeceler yer almaktadır. Oğulbey mahallesinde hiç mit ve türkü derlenememiştir. Yörede sazı ile türkü söyleyen İsmail Özkan adlı kişi kardeşinin vefatı üzerine türkü söylemeyi reddetmiştir. Bu nedenle bu alanda herhangi bir derleme yapılamamıştır. Bu bölümde kaynak kişilerin, anlatım sırasında doğrudan aktarım yolu ile iletilmiş olan cümleler nasıl aktarıldı ise aynen verilmeye çalışılmıştır.

Oğulbey mahallesindeki masallarda neredeyse hiç başlangıç ve bitiş kalıpları yoktur. Halk edebiyatına ait bazı ürünlerin isimleri kaynak kişiler tarafından verildiği için bu isimlerle çalışmaya dahil edilmiştir. Oğulbey mahallesindeki çoğu halk edebiyatı ürününün kaynak kişiler tarafından başlığı verilmediği için tarafımızdan isimlendirilmiştir. Edebî ürünlere verilen bu adlar, bahsi geçen olayla ilgili hâkim bir temaya, kelimeye, anlatılardaki baskın bir karaktere veya kaynak kişinin hafızasındaki baskın bir duruma göre oluşturulmuştur.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMA ALANININ BULUNDUĞU İL, İLÇE VE ALAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ANKARA İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Ankara'nın tarih boyunca yerleşim yeri olarak kullanılmasının en önemli faktörleri arasında verimli tarım arazilerine sahip olması, bol su kaynakları üzerinde bulunması gösterilebilir. Ancak ilk çağlardan başlayarak Anadolu üzerinde doğudan batıya geçen Ordu Yolu, Posta Yolu gibi ticaret yollarının üzerinde olması Ankara'yı her devirde önemli bir merkez haline getirmiştir (Yağmur, 2002). Ankara'nın belgelere dayanmasa da genel olarak kabul görülen ilk adı Galatlar'ın verdiği Yunanca "çapa" anlamına gelen Ancyra'dır. Ankara'nın adına ilişkin çalışma yapan araştırmacıların birleştikleri ortak nokta Ankara'nın eski çağlarındaki adının "*Ancyra*" olduğudur. Bu ad yıllar içerisinde değişerek Ancyre, Angora, Engürü, Engüriye, Angara ve bugünkü hali ile Ankara olmuştur.

İlk olarak ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemesine rağmen kesin bilgiler ışığında Ankara'nın Helenistik Çağ'da Teksotagların başkenti olduğu bilinmektedir. Ayrıca Roma Dönemi'nde günümüzdeki eyalet sistemine benzeyen taşra yapılanmasının başkenti, Bizans Dönemi'nin önemli bir ticaret kenti ve Osmanlı Devleti Dönemi'nde ise Anadolu Eyaleti olarak anılan bölgede önemli bir merkezidir ("Ankara Valiliği" 2022a).

Ankara çevresinde yapılan arkeolojik kazılar ve tarihi kayıtlar göstermiştir ki Ankara şehri ilk çağlardan itibaren yerleşim yeri olarak tercih edilmiştir (Yağmur, 2002). Ankara tarihi Hititler döneminden itibaren tarihi kaynaklardan takip edilmektedir. Hitit eserlerinde çokça rastlanan Ankuwa şehri tahminen günümüzde Ankara ilinin bulunduğu bölge olarak düşünülmektedir. Ankara bölgesine Hititlerden sonra Friglerin hâkim olduğu görülmektedir. Kaynaklarda geçen bir efsaneye göre büyük Frig Kralı Midas'ın Ankara'yı kurduğu söylenmektedir. Ulus merkezde yapılan kazılarda Friglerin bu bölgede oturduğu kesinleşmiştir. Friglerin yıkılmasının ardından bölgeye Lidyalılar yerleşmiştir fakat bu devir Pers İmparatorluğu'nun bütün Anadolu'yu ele geçirmesi ile sona ermiştir. İki yüz yıl süren Pers hâkimiyetine büyük İskender son vermiştir. Şehrin

alınmasından sonra burası bir eyalet olarak gelişmiş ve buraya birçok ibadet yeri, pazar alanları, yollar ve su kanalları yapılmıştır. Ankara yaklaşık yedi yüzyıl (334–1073) boyunca Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında kalmıştır. Böylelikle Hristiyanlığın Anadolu'daki önemli merkezlerinden biri olmuştur ("Ankara Valiliği" 2022a).

1071 yılında Selçuklu Sultanı Alparslan tarafından Bizans ordularının yenilgiye uğratılması sonrasında 1073'te şehir Türklerin eline geçmiştir (Yağmur, 2002). Bu askerî açıdan önemli bir başarıdır, zira Ankara kalesi önemli bir konumdadır. Bu önemi sebebiyle bölge askerî açıdan tahkim edilmiş, ayrıca bölgeye cami ve medrese gibi önemli yapılar inşa edilmiştir. Moğol istilası sırasında belli bir süre Anadolu'nun İlhanlılar Devleti'nin egemenliğine girmesi sonucu Ankara bir süre İlhanlıların gönderdiği valiler tarafından yönetilmiştir. Ankara 1354 yılında Osmanlı Devleti tarafından ele geçirilmiştir. Bu tarihten itibaren yaklaşık 50 yıl boyunca bölgede kayda değer bir olay meydana gelmemiştir. Timur'un Anadolu'yu işgali ve Ankara Savaşı sonrası Ankara'nın da kaderi değişmiştir. Timur Ankara'dan ayrılınca Mehmet Çelebi tarafından Ankara geri alınmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Anadolu'da kurulan eyalet yapılanması ile Anadolu eyaletlerinden birinin merkezi olmuştur. 17. yüzyılda Celâli ayaklanması ile isyancıların eline düşen şehir sonrasında başka bir isyanda Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa tarafından da bir dönem işgal edilmiş, Osmanlı tarafından tekrardan ele geçirildikten sonra bir daha işgale maruz kalmamıştır ("Ankara Valiliği" 2022a).

Balkan Savaşı sonrasında Rumeli illerinin çoğunun kaybedilmesiyle batı sınırı İstanbul'a çok yaklaşmıştır. Bu durum devletin başkentinin İstanbul'da kalmasının riskli olduğu fikrinin doğmasına sebep olmuştur. Mustafa Kemal Paşa ve yanındaki heyet Aralık 1919'da Ankara'ya gelmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920 tarihinde kurulması ile Ankara bu mecliste kurulan hükümetin merkezi ilan edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti 13 Ekim 1923 tarihinde yürürlüğe giren kanun neticesinde Ankara olmuştur. Millî mücadelenin sevk ve idare edildiği küçük, yoksul ve çorak bir şehir olan Ankara başkent olduktan sonra giderek gelişmiş, yepyeni büyük ve çağdaş Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne yakışır bir görünüm kazanmıştır ("Ankara Valiliği" 2022a).

1.2. GÖLBAŞI İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Gölbaşı'nın tarihi yazılırken Ankara tarihinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Gölbaşı tarihini Cumhuriyet dönemine kadar Ankara tarihi ile birlikte ele alınabilir (Yağmur, 2002). Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından Gölbaşı çevresinde yapılan çeşitli kazı, inceleme ve araştırmalar, Gölbaşı ve çevresinin milattan önce 3000'li yıllardan itibaren Frig, Tunç Çağı, Roma ve Bizans dönemleri boyunca iskân alanı olarak kullanılmıştır ("Ankara Valiliği" 2022b). Bunun dışında bölgede Roma ve Bizans Dönemlerine ait bulgular da mevcuttur. Gölbaşı ilçe sınırları içerisinde İlk Çağ ve Antik Çağ yerleşim yerleri Ankara ile aynı gelişim ve değişim evrelerini geçirmiştir. Gölbaşı sınırları içerisinde kalan buluntular ve eserler Gölbaşı'nın eski tarihine ışık tutan birçok sit alanı ve ören yeri vardır. İlk Çağ ve Tunç Çağ'a ait höyükler ve kalıntılar Selametli, Gökçehöyük ve Bezirhane mahallerinde yer almaktadır ("Gölbaşı Kaymakamlığı" 2022). Taşpınar mahallesinde Roma Dönemi'ne ait mezarlık ve kalıntılar yer alır. Karaoğlan mahallesinde ise Bizans Dönemi'ne ait sikke ve kalıntılar ayrıca erken Hristiyanlık dönemine ait kilise kalıntıları bulunmuştur. Gerder, Bağiçi, Oğulbey mahalleleri de ilk çağlardan itibaren yerleşim alanı olarak kullanılmıştır ("Gölbaşı Belediyesi Tarihçe" 2022).

Gölbaşı'nda nüfus yerleşimine ait tarih, cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. Gölbaşı, daha önceki dönemlerde Örencik mahallesine bağlı Gölhanı (Gölhan) adı ile anılan bir mahalle iken 1923 yılında Bucak Müdürlüğü ile Oğulbey köyündeki jandarma karakolunun taşınması ile Gölbaşı nahiyesi adını almıştır. Türkiye Cumhuriyeti ile Gölbaşı aynı yaştadır sözü bu anlamda iddialı sayılmamalıdır ("Gölbaşı Tarihi" 2022). Gölbaşı adı üzerine kurulu olduğu Mogan ve Eymir göllerinden alır. Cumhuriyetin ikinci çeyreğinde gelişmeye başlayan toprak ürünlerine dayalı sanayinin Gölbaşı'nın hızla büyümesine etkisi büyüktür. Her iki göl çevresinde de bol miktarda bulunan balçıklı toprak sayesinde başta tuğla olmak üzere kiremit, testi ve benzeri toprak kaplarının imalatına olanak sağlanmıştır (Yağmur, 2002). Gölbaşı, 1936 yılında Çankaya ilçesine bağlanmıştır. 1955 yılında E-5 devlet karayolunun bölgeden geçmesi ile bölgede nüfus artışı ve bölgenin gelişimi hızlanmıştır. Merkezi Gölbaşı olmak üzere Ankara İli Çankaya İlçesi Gölbaşı Bucağında Gölbaşı adıyla; 29.11.1983 gün ve 2963 sayılı Kanun ile de Çankaya'dan ayrılarak ilçe olmuştur ("Resmi Gazete" 2022). Ankara Büyükşehir

Belediyesi sınırları içerisinde 122.288 kişilik nüfusu ile 1300 km karelik yüz ölçümüne sahip büyüyen ve gelişen bir yapıdaki Gölbaşı, Ankara il merkezine 20 kilometre mesafe uzaklıktadır. Yüksekliği 970 metredir. Doğusunda Bala, batısında Yenimahalle, güneyinde Haymana ve kuzeyinde Çankaya ilçeleri bulunmaktadır ("Gölbaşı Tarihi" 2022).

Gölbaşı'nın 54 mahallesinden 11'i merkezde yer almaktadır. Nüfusun çoğunluğu merkez mahallelerinde [108.600 kişi (%83,3)] kişi yaşamaktadır. Gölbaşı'nın en uzak mahallesi 65,4 kilometre uzaklıkta bulunan Çeltek'tir. Gölbaşı'nda nüfusu en fazla olan mahalle 25,076 kişi ile Eymir'dir.

Ankara ili Gölbaşı ilçesinin 2021 toplam ilçe nüfusu 142.961'dir. Toplam nüfusun içinde toplam erkek nüfusu 71.505, toplam kadın nüfusu 71.456'dır ("Gölbaşı Nüfusu" 2022).

Gölbaşı ve çevresinin iklimi; kışları soğuk ve yağışlı, yazları ise sıcak ve kurak geçen karasal iklime sahiptir. Bölgenin; yıllık yağış ortalaması 400 mililitre, sıcaklık ortalaması ise 11.7 derecedir.

Bölgenin yaygın bitki örtüsü karasal iklime bağlı olarak otsu bitkilerdir. Değişik yüksekliklerde nem oranının değişimine bağlı olarak farklı topoğrafik alanlarda farklı bitki toplulukları bulunmaktadır. Bölgenin ormanlık alanları daha çok Eymir gölünün dik yamaçları, Beynam Ormanları'nda ve yeni ağaçlandırma yapılan alanlarda yer almaktadır (Beynam Ormanları Balâ ilçesi sınırları içinde yer almaktadır) ("Gölbaşı Tarihi" 2022).

1.3. OĞULBEY MAHALLESİ TARİHİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

İlk çağlardan itibaren Oğulbey mahallesi yerleşim yeridir. Eski Ankara-Kayseri karayolunun hemen yanında "Kaletepe" mevkiinde bulunan höyük ayrıca "Gorbeus" antik yerleşmesi Galat Kralı Deitarus'un damadı Kartos Tarkondarios'un şehridir.

Oğulbey mahallesi aynı zamanda "Roma Yolu" (Kaesareia) üzerindedir. Bu döneme ait mahalle mezarlığında çok sayıda antik mermer sütunlar, mit taşları ve yapı malzemeleri bulunmaktadır.

Anadolu Selçukluları döneminde Ankara ve civarının Türkleşmesinde önemli bir rol üstlenen "gazi-derviş"lerden Hacı Tuğrul Baba'nın oğullarından biri olan "Oğul Beğ"in bu bölgede büyük bir vakıf arazisi olduğu "Oğulbey Vakfı" vakıf belgelerinde

zikredilir. Bu dönemde bölgeye "Oğulbeylü" cemaati yerleşir. Oğulbeylü (Oğulbeğli, diğer adı Bozburud ve Docilü) Bozulus Türkmen aşiretine mensup cemaatlerin bir kısmı da Anadolu'nun değişik bölgelerine; Tarsus, Karaman, Adana, Afyon, Aydın, Manisa ve Konya civarına yerleşir.

1530 yılında Haymana'ya bağlı Oğulbeylü cemaati 20 haneli, takriben 110 nüfuslu ve yıllık 944 akçe vergisi olan bir yerleşim yeridir.

Tarihi seyir içinde Karacadağ nahiyesi ve Haymana kazalarına bağlı olan Oğulbey Mahallesi, 1914 yılında Ankara merkez kazasına bağlanır ve burada bir müddet Jandarma Karakolu konuşlandırılır.

1970 yılından önce Haymana ilçesine bağlı olan Oğulbey mahallesinin tarihi kaynaklarda eski adı Çakal'dır (Yalçın Benlioğlu, 2009). Çakal köyüne ait bilgiler Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıl Ankara sancağı Haymanateyn kazasına ait temettuat defterinde yer almaktadır (Uçar, 2010).

Buna göre Haymanateyn kazasının en kalabalık nüfusa sahip köyü 63 hane ile Çakal köyüdür. 63 hanelik köyün 26 hanesi çiftçilikle uğraşmaktadır. Haymanateyn kazasında tarımsal faaliyet yapılan arazilerin 23.152 dönümü tarla, 43 dönümü bostan, 23,5 dönümü bağ ve 188 dönümü çayırlık olarak kullanılmaktadır. Toplam Haymanateyn arazisi içinde en fazla oran 4,4 oranla Çakal köyüne aittir. Çakal köyünün toplam arazi miktarı 1009 dönümdür. Bu arazilerde hangi ürünlerin yetiştirildiği bilgisine kayıtlardan ulaşılamasa da bölgenin iklim yapısı itibariyle buğday, arpa gibi tahıl ürünlerinin yetiştirildiği söylenebilir. Çakal köyüne ait yazılı bilgilerde bağ ve çayırlık olarak belirtilen araziler yer almazken, 2,5 dönümlük bir bostanın olduğu bilgisine yer verilmiştir. 1844 yılı itibariyle köylüler bu arazilerden toplam 9520 kuruşluk gelir elde etmişlerdir.

Çakal köyünde hizmet alanında çalışan hane sayısı toplam 27'dir. Bu hanelerden 15'i amelelik, 6'sı hizmetkarlık ve 4'ü çobanlık yapmaktadır. Bunlar içerisine bir ailenin "kiracılık" yaptığı belirtilmiş ancak ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Ayrıca belirtilen tarihlerde köyde iki imam bulunmaktadır. İmamlardan İbrahim oğlu Hatip aynı zamanda 35 dönümlük bir araziyi işlemektedir. Amelelikle uğraşan Deli İsmail oğlu Ahmet'in 1

dönüm, Deli İlyas oğlu İlyas'ın 1,5 dönüm bostanı köyde yer almaktadır. Cafer oğlu Ali'de köyde kizirlik yapmaktadır.

1.3.1. Oğulbey Mahallesinin Coğrafî Özellikleri

Oğulbey mahallesi Ankara iline 31 kilometre, Gölbaşı ilçesine 11 kilometre uzaklıktadır. Yüz ölçümü 38.963 kilometrekaredir. Oğulbey mahallesi Ankara – Konya karayolu üzerindedir. Mahalle Karaoğlan, Beynam (Bâlâ), Ahiboz ve Yavrucak mahalleleri ile komşudur.

Mahallenin meşhur tepeleri; Emir Dağı, Kalburtepe, Kaletepe, Tavşancılıktepe'dir (Erdoğan, 2008).

Oğulbey Mahallesi, Dedegölü, Eminehanım, Çırçırönü, Han Pınarı, Başpınar ve Kamerpınarı veya Kamerçeşmesi gibi mera çeşmeleri ile oldukça zengin bir yapıya sahiptir (Erdoğan, 2008).

Oğulbey mahallesinin iklim özellikleri tipik karasal ikliminin özelliklerini yansıtmaktadır. Buna göre kışları soğuk ve yağışlı, yazları ise kurak geçen yarı kurak iklim özelliklerine sahiptir. Bölge en fazla yağışı nisan ve aralık aylarında, en az yağışı ise ağustos aylarında almaktadır. Yaz aylarında yağış miktarındaki azalma, sıcaklık artışı ile artan buharlaşma ve bitki su kullanımı toprak profilinde haziran ayı ortasından ekim ayı ortasına kadar su noksanlığı oluşmasına neden olmaktadır.

Bölgede karasal iklimin doğal bitki örtüsü bozkırlar yer almaktadır. Bölgede dünyada sadece Gölbaşı bölgesine özgü endemik bir bitki olan sevgi çiçeği bulunmaktadır.

Bahçeleri ile meşhur olan yörede elma, armut, vişne, kayısı, iğde, ceviz, erik ve badem ağaçları; sebzelerden de domates, biber, fasulye, salatalık, pancar, kabak yetiştirilmektedir.

Ağaç türü olarak; meşe, çam, söğüt ve kavak yaygındır. Yörede; ebegümeci, yemlik, dedesakalı, üzerlik, kadımelek, ısırgan otu, ayrık otu, maydanoz, tere, marul, kıvırcık, nane, semizotu, yeşil soğan, sarımsak, pırasa, kuzukulağı gibi otlar yetişmektedir.

Mahalledeki bahçelerde akşamsefası, gül, menekşe, kasımpatı, lale, yıldız, hanımeli keditırnağı gibi çiçekler de yetiştirilmektedir.

Bölgede büyükbaş hayvanlardan yerli ve ithal ırk inek, küçükbaş hayvanlardan koyun, keçi; kümes hayvanlarından tavuk, horoz, ördek, kaz ve hindi beslenmektedir.

1.3.2. Oğulbey Mahallesinin Nüfusu

İlk çağlardan itibaren yerleşim yeri olan bölgenin 1530 tarihli belgelerde verilen bilgilere göre 20 haneli 110 nüfuslu olduğu bilinmektedir (Erdoğan, 2008). 19. yüzyıl Ankara sancağı Haymanateyn kazasına ait temettuat defterinde 63 hane olduğu belirtilen mahallenin nüfusu 315 nüfuslu olduğu düşünülmektedir (Uçar, 2010).

1975 yılında yapılan nüfus sayımında 422 nüfuslu olan mahalle, 2000 yılındaki sayımında artmış ve 873 nüfusa ulaşmıştır. Son 2021 nüfus bilgilerine göre Oğulbey mahallesinin toplam nüfusu 1121 kişidir. Bu nüfusun 801 kişisi erkek, 320'si kadındır ("Gölbaşı Nüfusu" 2022).

Mahallede, doğum oranı önceki dönemlerde daha fazla iken günümüzde ekonomik sevinin gelişmesi ve okuma yazma oranının artmasıyla azalmıştır. Ancak yöre dışarıdan fazla göç almaktadır. Bu durum yöre de bazı olumsuzluklara sebep olmaktadır. Bunlardan en önemlisi yöre halkının birbirine yabancılaşması ve birbirlerinden uzaklaşmasıdır.

Mahalle nüfusunun çoğu şehir imkânlarından faydalanmak için kış aylarında şehir merkezine yani Gölbaşı'na göçerken yaz aylarında mahalleye dönmektedir. Buna bağlı olarak kış aylarında yörenin nüfusu azalırken yaz aylarında artış göstermektedir.

1.3.3. Oğulbey Mahallesinin Ekonomik Durumu

1.3.3.1. Tarım

Oğulbey mahallesinin ekonomisi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa bağlıdır.

Gölbaşı Özel Çevre Koruma Alanı içinde bulunan mahalle, 2. derece koruma alanıdır. Oğulbey Dasitleri, Dereköy Formasyonu, Gerder Volkanitleri ve Gölbaşı Formasyonunun jeolojik özelliklerine sahip olan köy arazisi, 1. ve 2. sınıf tarım arazisine sahiptir.

Mahallede yaygın olarak buğday, arpa ve yulaf yetiştirilmektedir. Hayvancılığa oranla tarım ile uğraşanların sayısı fazladır.

Arazilerini ekip biçemeyen aileler arazilerini icar olarak vermekte, durumu iyi olan kişiler de bu arazileri icar olarak tutmaktadır.

Tarımda, modern tarım aletleri kullanılmakta tohumlar ıslah edilerek daha fazla verim elde edilmek istenmektedir. Elde edilen ürünler ya özel tüccarlara ya da devlete satılmaktadır. Havyaları olan kişiler bu ürünlerden bir kısmını yem yapmak için saklamaktadırlar. Ayrıca ürünler bir sonraki sene tekrar tarlalara ekilmek için tohum olarak ambarlara saklanmaktadır.

Yörede arazilerin verimini arttırmak amacıyla araziler nadasa bırakılmaktadır.

1.3.3.2. Hayvancılık

Yörede hayvancılıkla uğraşan ailelerin sayısı eskiye oranla azalmıştır. Yörede hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır.

Ülke ekonomik şartlarının değişmesi, yörede okuma yazma oranının artmasına bağlı olarak büyük sürülere sahip olan yöre halkı günümüzde daha sınırlı sayıda hayvan beslemektedir.

Beslenen hayvanların belirli zamanlarda devlet tarafından kontrolü yapılmakta ve hayvan sahipleri tarafından da ırkların ıslahına çalışılmaktadır.

Ayrıca mahallede, Kurban Bayramı için de hem kendi hayvanlarından hem de dışarıdan hayvan satın alınarak besicilik yapılmaktadır. Özellikle Kurban Bayramı öncesi canlı mal satımı artmaktadır.

Kışın ahırlarda bakılan hayvanlar, yazın tutulan çoban tarafından meraya çıkarılmaktadır.

Küçükbaş hayvanlar, bahar ayında çoban tarafından araziye çıkarılmakta, yazın sağım zamanı hayvan sahiplerine getirilip akşam tekrar araziye götürülmektedir. Kış aylarında ise bakımları ağıllarda yapılmaktadır.

Yörede kümes hayvanları da beslenmektedir. Günümüzde çoğunlukla beslenen kümes hayvanları tavuk, horoz, hindi ve kazdır.

Yörede arıcılıkla uğraşan birkaç aile bulunmaktadır.

1.3.3.3. Çobanlık

Eski dönemlerde yörede büyükbaş ve küçükbaş hayvanların fazla olması nedeniyle çobanlıkla geçimini sağlayan kişiler çoğunluktayken günümüzde azalmıştır.

Eskiden mal sahiplerinin hem şahsi işleri için bir çalışanı hem de çobanları bulunmaktaydı. Günümüzde ise mal sahiplerinden ya birkaç aile birleşerek ya da bütün köy halkı ortak bir çoban tutarak hayvanlarının güdülmesini sağlamaktadırlar.

1.3.4. Oğulbey Mahallesinin Eğitim Durumu

Mahallede İhsan Köksal İlkokulu yer almaktadır. Okulda 7 öğretmen görev yapmakta ve toplam 58 öğrenci eğitim almaktadır. Okula sadece Oğulbey mahallesinden değil Yağlıpınar ve Karaoğlan mahallelerinden taşımalı sistemle öğrenciler gelmektedir. İlkokul eğitimini tamamlayan öğrenciler taşımalı sistemle ilçe merkezinde belirlenen okula gitmektedirler.

1.3.5. Oğulbey Mahallesi Yer Adları

Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanıtmaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim ve nam (“Türk Dil Kurumu Sözlükleri” 2022) olarak tanımlanan ad her türlü canlı veya cansız varlığı, düşünceyi, duyguyu, olayı ya da olguyu ifade eden dil ögesi olarak ifade edilmiştir (Şahin, 2021).

İnsanlar var oldukları günden bu yana kendilerini, nesneleri, yaşadıkları yerleri, kullandıkları eşyaları, kısaca hayatlarında ve çevrelerinde gördükleri her şeyi adlandırmışlardır (Küçüktuncer, 2020).

Avrupa'da yer adları üzerine yapılan araştırmaların miktarı, ayrı bir çalışma alanı haline gelecek kadar büyümüştür. Avrupa dillerinde bu yeni bilim alanı toponymie olarak bilinir (Eren, 1965).

Toponimi, uluslararası kabul görmüş bir kavram haline gelmesine rağmen Türkçe çevirisi birçok belirsizlik kaynağı olmaya devam etmektedir. Adbilim, dilbilim, halkbilim, terimbilim kullanımlarıyla uyumlu olması maksadıyla yeradbilim kavramının kullanılması daha uygundur (Şahin, 2013). Bugünkü anlamıyla yeradı, suadı (hidronim), dağadı (oronim), bağadı (agronim), eladı (horonim), ormanadı (drimonim), yoladı (dromonim) başta olmak üzere her türlü terimi içine alır (Şahin, 2015).

Oğulbey mahallesinde yer adları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Oğulbey mahallesinin belirleyici bir özelliği, buradaki yerlerin, çeşmelerin ve tarlaların adlarına ilham kaynağı olmuştur. Bu özellik, bazen tarladaki bitki örtüsüne, topoğrafik ve coğrafi özelliklerine atfedilebilir. Ayrıca yörede birçok tarihi yer adı kaybolmuş olup ve hala kaybolmaya devam etmektedir. Bunun nedeni günümüzde genç nüfusun bu adlandırmaları az kullanmaları ve bu adlandırılan bölgelerin istimlak edilmesi, yol yapımı çalışmalarına dahil edilmesi gibi çeşitli sebeplerden dolayı kullanılmamasıdır. Mahalledeki yer adlarının çoğu, tüm hayatlarını orada geçirmiş olan mahalle sakinlerinin, çobanlarının ve yaşlılarının aşina olduğu isimlerdir.

İbrahim Şahin'e göre yer adlarının sınıflandırmasının yapıldığı her çalışmada, malzemenin niteliğine ve çalışmada kullanılan yönteme göre bu sınıflandırma değişiklik göstermektedir. Genel çerçevesi Sovyet dilciliğinden alınan sınıflandırma esas olmak üzere İbrahim Şahin'in yaptığın sınıflandırmaya (Şahin, 2015)göre Oğulbey mahallesinde bulunan yer adları şu şekilde tasnif edilmiştir.

1.3.5.1. İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Nesneler Arasındaki Bağı Doğrudan Yansıtan Yeradları

1.3.5.1.1. Kişiadlılar (antropotoponimler)

Hacer'in Çeşmesi ve Emine Pınarı çeşmeleri çeşmeyi yaptıran kişinin adını almıştır. Bu adlandırmalar Kişiadlılar başlığı altında Önad, Soyad, Önad-Soyadlarla Oluşanlar kategorisi altında gösterilebilir.

Dede Gölü, ilgili bölgede yaşlı bir kişi için yapılmış bir mezar olduğundan dolayı bu adı almıştır. Ali Bey Dalları, bu bölgenin bu isimle anılmasının nedeni yörenin önde gelenlerinden Ali Bey'in buraya biri çeşme yaptırarak bölgenin zamanla ağaçlandırılmasıdır. Yayla Pınarı veya Hacı Nene Çeşmesi, çeşmeyi yaptıran kişinin adını almıştır. Bu adlandırmalar ile Küçük Hasan adlandırması da Kişiadlılar başlığı altında Unvanlarla Oluşanlar kategorisi altında gösterilebilir.

1.3.5.1.2. Yeradlılar (topotoponimler)

Derin Dere, çukur bir yapıya sahip olduğu ve üç köyün sınırını oluşturduğu için bu adı almıştır. Bağlar Deresi, derenin güzergahı içerisinde üzüm bağları olduğu için bu

adı almıştır. Bu adlandırmalar ile birlikte, Başpınarı ve Kamer Çeşmesi adlandırmaları da Yeradlılar başlığı altındaki Suadlılar (hidrotoponimler) kategorisi altında gösterilebilir.

Sığır Yolu, hayvanların otlak sahalarına geliş ve gidişlerde kullandıkları için bu adı almıştır. Bu adlandırma ile birlikte Tuz Yolu, Yavrucak Yolu, NATO Yolu, Çayır Yolu Yeradlılar başlığı altındaki Yoladlılar (dromotoponimler) kategorisi altında gösterilebilir.

Emirdağı, Kaletepe Dağadlılar (Orotoponimler) kategorisi altında gösterilebilir.

1.3.5.1.3. Hayvanadlılar (zootoponimler)

Keklik Burnu Hayvanadlılar başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.1.4. Mitadlılar (mitotoponimler)

Gelin Kayaları, rivayete göre gelin alayı geçerken hepsinin burada kayaya dönüşmesi sebebi ile bölge bu adı almıştır. Bu adlandırma Mitadlılar başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.1.5. Örgütadlılar (ergotoponimler)

Kaleboğazı, ilgili alanda daha önceden tarihi bir kale olduğu için bu adı almıştır. Han Pınarı'na, çeşmenin bulunduğu bölgede eski zamanlardan kalma bir han olduğu için bu ad verilmiştir. Bu adlandırmalarla birlikte Kale, Baraj ve Değirmen Sekisi adlandırmaları Örgütadlılar başlığı altındaki Yapı Adlarına Dayalı Yeradları kategorisi altında gösterilebilir.

1.3.5.1.6. Araç-Gereç, Giyim-Kuşam, Eşya Adlarıyla İlgili Yeradları

Kalburtepe, Çörtenli ve Yalaklar adlandırmaları Araç-Gereç, Giyim-Kuşam, Eşya Adlarıyla İlgili Yeradları başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.1.7. Yapıtadlılar (hrematoponimler)

Örenler, bölgede tarihi bir mezarlık olduğu için bu adı almıştır. Bu adlandırma Yapıtadlılar başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.2. İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Nesneler Arasındaki Bağı Dolaylı Yansıtan Yeradları

1.3.5.2.1. Renk Adlarıyla Kurulan Yeradları

Kızıl Ambar, toprağı kızıl renkte olduğu için bu adı almıştır. Bu adlandırma ile birlikte Kara Dere, Akgedik, Kızılarkaç adlandırmaları da Renk Adlarıyla Kurulan Yeradları başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.2.2. Coğrafi Nesnenin İç Özelliğine Dayalı Yeradları

Çölbeylik, arazisi düz ve çorak olduğu için bu adı almıştır. Topraklık'a, sıva yapmak için toprak alınan yer olduğu için bu ad verilmiştir. Bu adlandırmalar Coğrafi Nesnenin İç Özelliğine Dayalı Yeradları başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.2.3. Coğrafi Nesnelerin Görünümüne ve Yapısına Bağlı Yeradları

Kör Kaya adlandırması Coğrafi Nesnelerin Görünümüne ve Yapısına Bağlı Yeradları başlığı altındaki Benzetmeye Dayalı (Metaforik) Yeradları kategorisinde gösterilebilir.

1.3.5.2.4. Yansıma Adlarla Kurulan Yeradları

Çirçir Çeşmesi, Gırgır adlandırmaları Yansıma Adlarla Kurulan Yeradları başlığı altında gösterilebilir.

1.3.5.2.5. Yerin Konumuna Bağlı Yeradları

Doğutepe, Yerin Konumuna Bağlı Yeradları başlığı altında gösterilebilir.

1.3.6. Oğulbey Mahallesindeki Ailelerin Lâkapları

İsimler, doğadaki canlı ve cansız tüm varlıklar hakkında bilgi veren, duygu, düşünce, olay ve durumları ifade etmeye hizmet eden unsurların başında gelmektedir (Atlı, 2017).

Türk kültüründe ad verme, Orta Asya'dan beri aralıksız uygulanan bir olaydır. Ad verme, insanlara lâkap takma, soy ve soy lâkapları verme olgusu, her topluluğun kültürel özellikleri, değerleri, gelenek ve görenekleri ile bazı inanç ve uygulamalardan oluşur. Türk kültüründe gerçek isimlerin yanında isimler ve lâkaplar da sıklıkla verilir. Bu

lâkaplar, uygulandıkları bireyi, soyu veya sülaleyi tanımlamada önemli bir role sahiptir. Aynı zamanda, bir kişinin veya ailenin her özelliği hem verilen lâkaplarla hem de sonradan verilen isimlerle orantılıdır (Keskin, 2020).

Tezin konusu olan Oğulbey mahallesinin kültüründe yer alan lâkaplar veya takma adlar insanların tanınmasında ön plandadır. Bu doğrultuda lâkaplar, sülale ve soyları tanıma, genel özellikleri ve değerleriyle aileleri tanıma işlevini üstlenmektedir.

Kaynak kişiler, Oğulbey mahallesi ve çevresindeki lâkapların değerini sık sık vurgulamaktadır. Öyle ki bölgeyi ziyaret ettiğinizde, mahalle sakinine bir kişiyi adı ve soyadı ile sorsanız bile, o kişinin kim olduğunu anlayamayacakları için ister istemez sizden bir takma ad ya da lakabı nedir diye soracaklardır. Sonuç olarak, her kişinin kendi adı veya aile adı olan bir lâkabı vardır. Bu bağlamda aşağıda Oğulbey mahallesindeki lâkaplar sıralanmıştır.

Cilasunoğulları: Sülalenin en büyük dedesi Hasan'ın sarışın olması ve yüzünde çil bulunması sebebiyle ona "Çilli Hasan" denilmiştir. Zamanla ailenin genişlemesi ve büyümesi sebebiyle sülalenin tamamına "Çil Hasanoğulları" denilmeye başlanmış. Bu ifade zamanla "Cilasınoğulları" "Cilasunoğulları" şeklini almıştır. Yörede Kurtuluş Savaşı döneminde erkek nüfusun cepheye gitmesiyle çok fazla erkek nüfusu kalmamıştır. Cilasunoğlulları sülalesinde aile büyüğü olarak Feride babaanne kalmıştır. Sülale bir süre sonra "Feride'nin Uşakları" olarak anılmaya başlanmıştır. Soyadı kanunu ile birlikte sülale "Çil" soyadını almıştır.

Yalama Dedegil: Yörede Yalama Dedegil olarak bilinen sülale "Cilasunoğulları" sülalesinin bir koludur. Sülalenin büyük dedelerinden birinin dudakları sürekli olarak çatlarmış. Bu nedenle sürekli dudağını yaladığı için "Yalama Dedegil" denilmiştir (K.K.21).

Ayanoğulları: Yörede bir dönem en güçlü, en sözü geçen sülale oldukları için bu isim verilmiştir (K.K.7).

Kezzaplar: Sülaleye "Kezzap" lakabını verilmesinin nedeni bu sülalenin erkeklerinin yiğit, güçlü ve kuvvetli olmasıdır. Sülalenin erkelerinden biri, dağda kurt veya canavar olarak adlandırılan bir hayvanla karşılaşmış. Karşılaştığı bu hayvanı yenmiş ve yendiği için "Kezzap" ismi verilmiştir (K.K.7).

Hopaçoğlu: Geçmiş dönemlerde yörede kömüşlere “Hopa” denilmektedir. Aile büyükleri tarlayı öküzlerle sürerken yabancı uyruklu kişiler yanlarında bir tercüman ile buraya gelmiş. Tercüman tarlayı sürenlerin lakabını sormuş. Lâkaplarının olmadığını öğrendikten sonra kömüşlerin isminden yola çıkarak bir kâğıda “Hopaçoğulları” yazarak vermiş. O günden sonra Hopaçoğulları olarak anılmaya başlanılmış (K.K.7).

Vırıklar: Cebeci sülalesinden Mehmet Ankara’dan gece gelirken Kamer’de kurbağalar vıraklıyormuş. Mehmet köy odasına gelince “Kurbağalar vırık vırık ötüyor.” demiş. O günden sonra adı vırık Mehmet kalmış. Sülaleye de bu nedenle “Vırıklar” denilir (K.K.5, K.K.21).

Koparanlılar: evlenmek için koparan köyünden iç güveysi olarak geldiği için bu lâkap verilmiştir. Ayrıca sülale kendi içinde birbirlerine sargın, çok bağlı oldukları için “Şekerler” de denilmektedir (K.K.5).

Hatıplar, medrese eğitimi aldıkları için bu sülale lakabını almıştır

Oğulbey mahallesinde tek bir kişiye atıfta bulunulan ancak lâkapları ailesine ve çocuklarına yayılmayan lâkaplar da vardır. Bu tür lâkaplara örnekler aşağıdaki şekilde verilebilir.

Yaşar Şahin’e, çok fazla Spor Toto şans oyunu oynadığı için Toto Yaşar denilmektedir (K.K.21, K.K.30, K.K.31).

Adnan Cebebi’ye, Hümeyni’ye benzediği için Hümeyni denilmektedir (K.K.31).

Fuat Göcen, çocukken “gık gık” diye ses çıkardığı için Gını Gını lakabıyla anılmaktadır (K.K.5, K.K.31).

Abidin Çetin’e, kısa boylu olduğu için Güdük Abidin denilmektedir (K.K.5, K.K.21, K.K.30, K.K.31).

Muharrem Göcen’nin, esmer ve isminin uzun olmasından dolayı Gara Marem lakabıyla anılmaktadır (K.K.5, K.K.21, K.K.31).

Halil Çağlayan’a, genç yaşta sakal bıraktığı için Sakallı Halil denilmektedir (K.K.21, K.K.31).

Rıfat Şanver, askerliğini çavuş olarak yaptığı için Çavuş ve Ahmet Çil, askerliğini onbaşı olarak yaptığı için Onbaşı lakabıyla anılmaktadır (K.K.5, K.K.21, K.K.31).

Halime Çağlayan'a, hastaların iğnelerini yaptığı için İğneci Halime denilmektedir (K.K.5, K.K.21, K.K.31).

Satı Işık'a, huysuz bir mizaca sahip olduğu için Deli Satı lakabı verilmiştir (K.K.5, K.K.21, K.K.30, K.K.31).

Mustafa Keçeli'ye, soyadından dolayı Keçeli Dayı denilmektedir (K.K.21).

Selahattin Aydoğan'a, köyde sütçülük yaptığı için Sütçü Selahattin lakabı verilmiştir (K.K.21, K.K.30, K.K.31).

Akkız Çetin'e, köyde erkek gibi ağalık yaptığı için Hanım Ağa Akkadın denilmektedir (K.K.5, K.K.31).

Ebe Satı, köyde ebelik yaptığı için bu lakabı almıştır (K.K.5).

Ali Öğretmen'e, medrese eğitimi alıp köyde öğretmenlik yaptığı için bu lâkap verilmiştir (K.K.5, K.K.21, K.K.31).

2. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNİN HALK BİLİMİ ÜRÜNLERİ

2.1. HAYATIN GEÇİŞ DÖNEMLERİNE AİT TÖRENLER

Dünyanın hızla gelişmesiyle orantılı olarak, dönemin ve tekniğin getirdiği yenilikler nedeniyle geleneksel kültür bozulmaya ve unutulmaya yüz tutmuştur. Halk, zorun yerine kolayı, masraflının yerine masrafsızı, kötünün yerine güzeli koymakta ve bunu da çabuk benimsemektedir (Taş, 2002).

İnsan hayatının, doğum, evlenme ve ölüm olmak üzere üç önemli geçiş dönemi bulunmaktadır. Bu üç önemli evrenin her biri kendi içinde alt bölümlere ayrılır. Her bir evrenin ve her bir bölümün çevresinde şekillenmiş pek çok inanma, âdet, töre, tören, ayin ve büyüsel işlem bulunmaktadır. Bu işlemler, söz konusu geçişleri bağlı bulundukları kültürlerin beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Kişinin bu geçiş dönemlerinde yeni durumunu belirlemek, kutsamak ve bu sürede kişiyi tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumak için yapılmaktadır (Örnek, 1977).

2.2. DOĞUM

Bu üç önemli geçişten ilki olan doğum, yaşamın her alanında mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gözlerini açan her çocuk sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda yöre halkını da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun ve sopun sayısını artırmaktadır; sayı artışı gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplardaki aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler (Örnek, 1977).

Doğumda bir "geçiş" olduğuna göre, inançlar ve gelenekler, gebe kadını daha doğum öncesinden, hatta çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak birtakım âdetlere uyumaya, bu âdetlerin getirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Böylece doğum annenin gebe kalma isteğinden başlayarak yüzlerce âdetin, inancın, dinsel ve büyüsel özlü yüzlerce işlemin hücumuna uğrayarak adeta onlar tarafından yönetilmektedir (Örnek, 1977).

Çalışmada "Doğum" bölümü "Doğum Öncesi", "Doğum Esnası", "Doğum Sonrası" ve "Ad Verme ile İlgili Gelenek ve İnançlar" olmak üzere dört bölümde incelenecektir.

2.2.1. Doğum Öncesi

2.2.1.1. Gebe Kalmak İçin Başvurulan Çareler ve Tedavi Şekilleri

Doğum olayının temelinde gebelik vardır. Döllenme ile başlayan ve ortalama dokuz ay devam eden gebelik, doğum ve sonrasında yapılan işlemlerin ardından sona erer (Taş, 2002).

Yörede hamile kadına "gebe" (K.K.3, K.K.5, K.K.20, K.K.25, K.K.26), "iki canlı" (K.K,3, K.K.5), "boyu yüklü" (K.K.5, K.K.20, K.K.25), "ayağı ağırlaştı" (K.K.5) gibi isimler verilir.

Normal bir süre içinde hamile kalamayan kadına (Taş, 2002) yörede de "kısır" (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25); çocuğu olmayan erkeğe ise kısır (K.K.3, K.K.20) veya "hadım" (K.K.20) ifadeleri kullanılır.

Bir çiftin çocuğu olmuyorsa bu aile içinde büyük bir hüzün kaynağı olur (K.K.20). Çocuğu olmayan çiftlerin aileleri çocuk konusunda baskı yaparlar ve çocuğun olmamasının sebebini kadında görürlerse erkeğin tekrar evlenmesini isterler (K.K.3, K.K.17, K.K.25). Eğer erkek başka bir kadınla evlenmeyi kabul etmezse evlat sahiplenme yoluna gidilir (K.K.3, K.K.17, K.K.26).

Günümüzde tıbbın gelişmesiyle hamile kalmak isteyen çift öncesinde doktora gitmektedir (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.26).

Hamile kalmak isteyen kadın, ağır eşya kaldırmaz ve onun hamile kalmak istediğini bilen ailesi de kadının ağır işlerde çalışmasına izin vermez (K.K.3, K.K.26).

Çocuğu olmayan kadınların hamile kalmaları için başvurdukları çareler ve tedavi şekilleri iki kısımda inceleyebilir:

1. Dini ve büyüsel nitelikli uygulamalar
2. Halk tababeti ile ilgili uygulamalar

2.2.1.1.1. Dini nitelikli uygulamalar

1. Nefesi kuvvetli olduğuna inanılan bir hoca bulunarak hocaya gidilir (K.K.3, K.K.25).
2. Allah'a çocuk vermesi için adak adanır (K.K.3, K.K.17, K.K.25).
3. Oruç tutulur (K.K.17, K.K.18).
4. Çocuğu olmayan kişiler "Hac" ibadetini gerçekleştirmek için Kabe'ye gidenlerden deve eti getirmesini ister. Getirilen bu deve eti çocuğu olmayan kadına yedirilir (K.K.3, K.K.25).
5. Yörede canavar olarak nitelendirilen hayvanların çiftleşme zamanı gerdeğe giren çiftin yedi yıl çocuğu olmayacağına inanılır. Bu nedenle bu dönemde evlenen çiftlerin gerdeğe girmemesi tavsiye edilir (K.K.17, K.K.20).
6. Yeni evlenen çiftlerin düğünlerinin üzerinden kırk gün geçmeden aynı ortama gelirlerse gelinleri kırk basacağı ve ikisinin de çocuğu olmayacağı belirtilir. İki gelin kırkı çıkmadan bir araya gelirse karşılıklı olarak kıyafetleri üzerinde iğnelik açarak iğnelik değiştirmesi gerekir (K.K.18, K.K.20).

2.2.1.1.2. Halk tababeti ile ilgili uygulamalar

1. Hamile kalmak isteyen kadın hamama götürülür (K.K.20, K.K.25, K.K.26).
2. Güncelliğini yitirmiş bir uygulama olarak geçmişte sağlıklı bir çekirge tutularak kanadı kırılırdı. Kanadından çıkan su genital bölgeye sürülürdü (K.K.18).
3. Kuyruk yağı eritilerek kadının beline sürülür, beli kalın bir bez ile sarılarak sıcak tutması sağlanır (K.K.20, K.K.25, K.K.26)
4. Belinde bir rahatsızlık olması ihtimali karşı beli çekilir (K.K.7, K.K.17, K.K.20, K.K.25)

2.2.1.2. Gebeliğin Anlaşılması

Bir kadın hamile kaldığını adet günü geciktiğinde (K.K.3, K.K.20, K.K.25, K.K.26), test yaptırarak (K.K.3, K.K.18, K.K.26) anlar.

Kadın bu mutlu haberi önce eşiyle paylaşır daha sonra bu mutlu haber bütün aileye verilir (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26).

2.2.1.3. Düşük Yapmamak İçin Alınan Önlemler

Doğum yapmak isteyen kadın, düşük yapmamak için bazı önlemler alır.

1. Düşük tehlikesi olan kadın gerekirse dokuz ay yatarak dinlenir (K.K.3, K.K.7, K.K.17, K.K.20).
2. Ağır ve yorucu işler yaptırılmaz (K.K.3, K.K.17, K.K.25, K.K.26).
3. Ağır kaldırtılmaz (K.K.17, K.K.26)
4. Boyunun yetmediği yerlere yetişmek için uzanmaz (K.K.3, K.K.25, K.K.26).

2.2.1.4. Düşük Yapmak İçin Başvurulan Uygulamalar

İstenmeyen bir gebelik gerçekleştiğinde kadın gebeliği sonlandırmak için birçok yönteme başvurur. Başvurulan yöntemler:

1. Kadın çocuğu düşürmek için ağır kaldırır (K.K.3, K.K.7, K.K.20, K.K.25, K.K.26).
2. Düşük yapmak için ilaç içer (K.K.3, (K.K.17).
3. Yüksek bir yerden atlar (K.K.20, K.K.25, K.K.26).
4. Rahim ağzına tavuk kanadı koyar (K.K.5, K.K.20).
5. Kına içer (K.K.5, K.K.7).
6. Kurum içer (K.K.7).

2.2.1.5. Doğumdan Sonra Sürekli Çocuğu Ölen Ailelerin Yaptığı Uygulamalar

Doğumdan sonra sürekli çocuğu ölen aileler çocuğun yaşaması için bazı uygulamalar yapmaktadır. Bu uygulamalar:

1. Çocuğun yaşaması için adak adanır (K.K.3, K.K.5, K.K.25, K.K.26).
2. Doğan çocuğun yaşaması için doğumdan hemen sonra kurban kesilir (K.K.5, K.K.25).

3. Doğan çocuk, çocuğu hiç ölmemiş yeni doğum yapmış bir kadına emzirtilir (K.K.5).

4. Çocuğun doğumdan sonra yaşaması için dokuz ayrı komşudan veya dokuz farklı köyden toplanan yıpranmış ve kötü kıyafetler dokuz sene doğan çocuğa giydirilir (K.K.17).

5. Çocuğun yaşaması için yedi kişiden alınan kumaş ile atlet dikilir ve bu doğan çocuğa giydirilir (K.K.5).

6. Çocuğun yaşaması için Durmuş (K.K.20), Salih, Yaşar (K.K.3) gibi adlar ya da peygamber (K.K.17, K.K.25) adları verilir.

2.2.1.6. Aşerme

Aşerme hamile kadının canının bir şeyler istemesidir (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.26). Yörede aşeren kadının istediği şeyin verilmesi büyük sevap kabul edilir (K.K.18, K.K.20, K.K.25). Aşeren kadına aşerdiğinin verilmemesi durumunda bebeğin sakat doğacağına (K.K.3) ya da aşerdiği şeyin bebeğin vücudunda iz olarak kalacağına inanılır (K.K.18, K.K.20, K.K.25).

2.2.1.7. Doğacak Çocuğun Fizikî Yapısını ve Karakterini Etkileyen İnançlar

1. Tüysüz ve pürüzsüz ayva yiyen hamile kadının çocuğu güzel ve gamzeli olur (K.K.5, K.K.18, K.K.25).

2. Kırmızı elma yiyen hamile kadının çocuğu elma yanaklı olur (K.K.3, K.K.25).

3. Zeytin gözlü olması için hamile kadın zeytin yer (K.K.17).

4. Hamile kadın çocuğunun beğendiği filim oyuncularına benzemesi için onların resimlerine sürekli bakar (K.K.20).

5. Bebeğin teninde gül izi olmaması için hamile kadın gül koklamaz (K.K.3, K.K.25).

6. Bebeğin kıllı olmaması için hamile kadın ayva yemez (K.K.20).

7. Çocuğun dili dışarda olmasın diye hamile kadın yılana bakmaz (K.K.3, K.K.18, K.K.25).

8. Bebeğin dudağı yarık olmasın diye hamile kadın tavşana bakmaz (K.K.18, K.K.25).

9. Bebeğin öğlen uyuması için hamile kadın öğlen uyur (K.K.20, K.K.26).

10. Manda yoğurdu yiyen hamile kadın geç doğum yapar (K.K.18, K.K.25).

2.2.1.8. Cinsiyet Tayini

Oğulbey mahallesinde erkek çocuk soyun devamı olarak görülür ve ailelerin sahip oldukları malın mülkün aile içinde kalması için erkek çocuk istenir (K.K.3, K.K.17, K.K.18, K.K.20, K.K.25).

Yörede kız çocuk ise hayırlı evlat ve bereket olarak görülür (K.K.3, K.K.17, K.K.26). Büyüdüğü zaman ailesine, annesine daha fazla yardım edeceği ve ailesine daha bağlı olacağı düşüncesiyle kız çocuk istenir (K.K.17, K.K.20).

Yörede doğacak çocuğun cinsiyetini anlamak için çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Bunlar:

1. Hamile kadından habersiz bir minderin altına makas başka bir minderin altına da bıçak koyulur. Hamile kadın makasın üzerine otururşa kız, bıçağın üzerine otururşa erkek olacağı (K.K.3, K.K.5, K.K.25),

2. Bir saç teline hamile kadının alyansı bağlanır ve alyans sallanmaya başlanır. Eğer alyans sallanıp ortada durursa erkek, sürekli hareket ederse kız olacağı (K.K.17, K.K.26),

3. Hamile kadının karnı sivri olursa bebeğin erkek, karnı geniş olursa kız olacağı (K.K.3, K.K.20, K.K.25, K.K.26),

4. Hamile kadının kalçaları geniş olursa bebeğin kız olacağı (K.K.18, K.K.25),

5. Hamile kadının yüzüne güzellik gelirse bebeğin erkek, yüzünde sivilceler çıkar, yüzünün güzelliği giderse bebeğin kız olacağı (K.K.3, K.K.20, K.K.26),

6. Hamile kadının yüzünde, elinde sis gibi izler oluşursa bebeğin erkek olacağı (K.K.3, K.K.25),

7. Hamilelik süresinde hamile kadının canı çok tatlı çekerse bebeğin erkek olacağı, eğer canı acı veya turşu istiyorsa bebeğin kız olacağı (K.K.20, K.K.26),
8. İkiz çocuğun olup olmayacağının anlaşılması için hamile kadın sırt üstü yatırılır. Eğer kadının karnı ikiye bölünüyorsa ikiz çocuk olacağı belirtilir (K.K.3).

2.2.2. Doğum

Doğum vakti geldiğinde hamile kadının ilk olarak suyu gelir ve sancısı başlar (K.K.3, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Günümüzde doğum hastanede doktorlar eşliğinde yaptırılırken (K.K.3, K.K.20) daha önceki dönemlerde evde, yörede bu işi bilen ebeler tarafından yaptırılır (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.17, K.K.20, K.K.25).

Doğum başladığında doğum evde olacaksa hamile kadının odası doğum için hazırlanır (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.20, K.K.25). Doğumda kullanılmak üzere sıcak su, toprak, leğen (K.K.5, K.K.25) ve makas (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.20) hazırlanır. Evden erkekler çıkarılır (K.K.18, K.K.20, K.K.25). Doğum odasına hamile kadının yakınlarından doğum yapmış kişiler girer (K.K.20).

Doğumun ne şekilde yapılacağına doğumu yaptıran ebe karar verir (K.K.5, K.K.7). Kimi ebe yatarak (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26), kimi ebe ise oturtarak (K.K.5, K.K.7) doğumu yaptırır.

Doğum oturarak yaptırılıyorsa doğum yapacak hamile kadının arkasına biri geçerek hamile kadına destek olur ve hamile kadının altına leğen konularak doğumun buraya yapılması sağlanır (K.K.5).

Doğum başladıktan sonra hamile kadına ve hamile kadının yakınlarına "Allah kurtarsın.", "Allah kimseyi bu bunda (sıkıntı) koymasın" şeklinde iyi dileklerini sunarlar (K.K.18, K.K.25).

Doğumun geç ve güç olması halinde hamile kişi at arabası ile gezdirilir (K.K.7), takla atması sağlanır (K.K.18), veya yüksek bir yerden atlattırılır (K.K.5) Yörede erkek çocuktan sonra kız veya kız çocuktan sonra erkek çocuk şeklinde cinsiyet değişiyorsa doğumun güç geçeceğine inanılır (K.K.18, K.K.25)

Çocuk zar içinde doğarsa zar yırtılarak çocuk içinden çıkarılır (K.K.7).

2.2.3. Doğum Sonrası

Doğum sonrası odada bulunan kişilerden bir kısmı anne ile ilgilenirken bir kısmı da bebek ile ilgilenir.

Doğumundan sonra bebeğin göbek bağı bağlanıp dört parmak mesafe bırakılarak kesilir (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.17, K.K.20, K.K.25).

Anne doğumdan hemen sonra yıkanıp, temiz kıyafetler giydirilerek kanaması olduğu için sıcak, elenmiş toprağa yatırılır (K.K.5, K.K.7). Hemen ardından hazırlanan komposto veya hoşaf içirilir (K.K.3, K.K.20, K.K.25)

Bebeğin kordonu kesildikten sonra bebek yıkanır ve bebeğin ağzı ve ayakları kokmasın diye bebek tuzlanıp kıyafetleri giydirilir (K.K.5, K.K.7). Günümüzde bu uygulama yapılmamaktadır (K.K.20).

Doğumdan sonra gelen son'a eş adı verilir (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.17, K.K.20, K.K.25). Eş düşünce gömülür (K.K.17). Eşin düşmesi zorlaşırsa annenin karnına el süpürgesi konulur (K.K.3) ve karnına baskı yapılarak eşin düşmesi sağlanır (K.K.5, K.K.25).

Doğumu yaptıran kişi bebeği babaya ve diğer aile üyelerine müjdeler (K.K.3, K.K.17, K.K.25, K.K.26). Müjdeyi verene yemeni, iç çamaşırı (K.K.3), elbiselik kumaş (K.K.7, K.K.25), sabun ve para verilir (K.K.3, K.K.20). Bu müjdelikler doğuma yakın aile tarafından daha önce hazırlanır (K.K.3, K.K.17, K.K.25)

Çocuk ilk defa annenin kucağına verilir (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.17, K.K.20, K.K.26). Eğer ilk çocuk oğlansa doğumu yaptıran kişi bahşiş almak için çocuğu babaya veya dedeye götürür (K.K.3, K.K.17, K.K.25).

Bebeğe ilk anne sütü üç ezan okunup üç namaz vakti geçtikten sonra verilir (K.K.5). Günümüzde ise doğumdan sonra birkaç saat içinde çocuğa süt verilir (K.K.3, K.K.17, K.K.25, K.K.26).

2.2.3.1. Loğusa ve Loğusalık Süresi

Yeni doğum yapmış kadına "loğusa" (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.26), "kırklı" (K.K.3, K.K.17, K.K.25), "emzikli" (K.K.17, K.K.20) gibi isimler verilir.

Doğumdan sonra ağrısı olan loğusaya şekerli su ve şerbet verilir (K.K.17). Loğusanın ayaklarına ve karnına sıcak tuğla konulur (K.K.5).

Doğumdan sonra annenin karnında "burç" adı verilen bebek ağladığında annenin karnında ağrıya sebep olan bir durumun var olduğuna inanılır. Bu gerçekleşirse loğusanın yatağının altına örme ip konularak bu ağrının geçeceğine inanılır (K.K.20).

Loğusanın aniden yaşadığı bir üzüntü, sıkıntı ya da hastalık sütünün kesilmesine sebep olur (K.K.3, K.K.20, K.K.26).

Loğusanın sütü hemen gelmezse loğusaya şerbet, komposto içirilir (K.K.3, K.K.17) ve tatlı yedirilir (K.K.17, K.K.25, K.K.26).

Loğusanın sütünün gelmesi için loğusanın yiyeceği bir ekmek köyün çobanına verilerek ekmekle çoban akşama kadar ekmeği gezdirir. Daha sonra bu ekmek loğusa tarafından yenilir (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.18, K.K.25).

Sütünün gelmesi için loğusa banyoda sıcak suyun altında göğüslerini tarak ile tarayarak banyo yapar (K.K.20).

2.2.3.2. Kırk Basması

Loğusa ve çocuğun doğumdan sonraki kırk gün içerisinde hastalanmalarına halk arasında "kırk basması" denir (Taş, 2002).

2.2.3.2.1. Kırk Basmasından ve Kırk Karışmasından Korunmak İçin Alınan Önlemler

Anneyi ve çocuğu kırk basmasından korumak için çeşitli önlemler alınmaktadır. Bunlar:

1. İki kırkı çıkmamış anne bir araya getirilmez (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25). Eğer kırkı çıkmamış anneler karşılaşırlarsa kırk basmaması için birbirlerinin üzerlerinden iğnelik değiştirirler (K.K.5, K.K.20)
2. Kırkı çıkmamış annenin el öpmesine izin verilmez (K.K.3 K.K.20, K.K.25).
3. Kırkı çıkmamış anneye kurbağa, akrep ve yılan gösterilmez (K.K.3, K.K.25).
4. Kırklı anne akşam ezanından sonra dışarı çıkarılmaz (K.K.20).
5. Kırklı anne su üzerinden atlatılmaz (K.K.20).

6. Kırkı çıkmamış anne ocak külünü küllüğe dökmez (K.K.20, K.K.25).
7. Bebeği kırk basmaması için bebeğin kıyafetleri akşam dışarı bırakılmaz (K.K.7, K.K.20).
8. Bebeğin kıyafetlerinin yıkandığı su her yere özellikle de ağaç diplerine dökülmez. Eğer kıyafetlerinin yıkandığı su bir yere dökülmek zorunda kalınırsa besmele ile dökülür (K.K.7).
9. Akşam ezanından sonra çocuğun bezleri dışarıda bırakılmaz (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.17, K.K.20).
10. Loğusa ve bebek kırk gün evde yalnız bırakılmaz (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.20). Eğer anne ve bebek evde yalnız bırakılmak zorunda kalınırsa bebeğe Kur'an-ı Kerim okunur (K.K.3), bebeğin başucuna Kur'an-ı Kerim (K.K.5, K.K.18, K.K.25), bardak ile su (K.K.5), süpürge (K.K.5), kalbur gözeneği (K.K.7), yastığının altına makas (K.K.18), bıçak (K.K.18), ekmek (K.K.18) ve demir (K.K.7) konulur.

Kırk basması hocaya okutularak sağaltma işlemi yapılır (K.K.3, K.K.20, K.K.25, K.K.26).

2.2.3.2.2. Kırk ve Kırklama ile İlgili Gelenek, İnanç ve Uygulamalar

Doğumdan kırk gün sonra anne ve bebek kırklanır.

Kırklama işlemi kırk gün sonra yapıldığı gibi doğumdan sonra yedinci, yirminci ve kırkıncı günden sonra üç aşamalı şekilde de yapılabilir (K.K.5, K.K.7). Yirminci gün yapılan kırkma işlemine yarı kırk uçurması denilir (K.K.5, K.K.7).

Kırklama işlemi için banyo yaptırılacak suya altın yüzük ya da bilezik kırk kere sokulup çıkartılır (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Bu işlem kız çocuklar için otuz dokuz kere, erkek çocuklar için ise kırk kere yapılır (K.K.5, K.K.7). Kırklama işleminde kullanılacak suyu gelinin kaynanası, görümcesi ya da eltisi hazırlar (K.K.3, K.K.5). İlk olarak bebek kırklanır (K.K.5, K.K.20). Hazırlanan su bebeğin başının üzerine kevgir konularak dökülür (K.K.3, K.K.26). Bebekten sonra kalan su ile anne kırklanır ve işlem annenin gusül abdesti almasıyla sonlandırılır (K.K.3, K.K.5, K.K.20, K.K.25, K.K.26).

Kırklama işlemi bittikten sonra yakın akrabalara kırk uçurmaya gidilir. Gidilen kişi ilk kez gelen bebeğe ve annesine imkânı varsa altın veya para verir, havlu hediye eder. Bebeğin bereketli olması için alnına un sürülür (K.K.7, K.K.25), kundağına ekmek (K.K.3, K.K.18, K.K.25) ve yumurta konulur (K.K.3, K.K.7).

2.2.4. Ad Verme ile İlgili Gelenek ve İnançlar

Dilimizde "ad verme", "ad koyma", ve "ad takma" gibi farklı şekillerde ifade edilen ad verme geleneği bütün kültürlerde yer almaktadır (Taş, 2002).

Çocuğun adını anne ve baba verebildiği gibi (K.K.3, K.K.20, K.K.26) aile büyükleri de verebilir (K.K.20, K.K.25). Aile büyükleri kendi adlarını çocuğa koymak istediklerinde çocuğa hem aile büyüğünün adı hem de anne ve babanın istediği ad konularak çocuğa iki ad verilmiş olur (K.K.3, K.K.20, K.K.25). Eğer ailenin tek oğlu varsa ve ilk çocuğu oğlan olmuşsa doğan çocuğa dedenin adını koyması beklenir (K.K.20). Eğer kadın hamile iken aile büyüklerinden (kayınvalide, kayınpeder, anne ya da baba) biri ölmüşse çocuğa onun adının konulması istenir (K.K.3, K.K.20, K.K.25).

2.2.4.1. Çocuğa Adının Konulması

Çocuğun adı, çocuk eve geldikten sonra (K.K.20) aile büyüklerinden varsa dede, amca, baba (K.K.3, K.K.25, K.K.26) ve cami imamının da (K.K.3, K.K.20, K.K.25) katılımıyla çocuğun sağ kulağına ezan okunarak (K.K.3, K.K.20, K.K.25, K.K.26) sol kulağına kamet getirilip adı kulağına üç kere söylenerek konulur (K.K.3, K.K.25).

2.2.4.2. Çocuğa Verilen Adların Gruplandırılması

2.2.4.2.1. Dini Kaynaklı Adlar

- Hazreti Muhammed'in Ad ve Sıfatları ile ilgili Adlar: Muhammed, Ahmed (K.K.3, K.K.18, K.K.20, K.K.25), Mehmet (K.K.20), Mustafa (K.K.25, K.K.26)
- Diğer Peygamberlerin Adları: İsa (K.K.3), Musa, Yusuf (K.K.17).
- Dört Halife ile İlgili Adlar: Ömer, Osman, Ali (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25).
- Peygamberin Yakınlarının Adları: Emine (K.K.3, K.K.20), Fadime, Fatma (K.K.3), Hatice (K.K.18),

2.2.4.2.2. Yaşamayan Kardeşlerden Sonra Konulan Adlar

Durmuş (K.K.20), Salih, Yaşar (K.K.3) ya da peygamber adları (K.K.17) konulur.

2.2.4.2.3. Son Çocuk Olması İstenildiğinde Konulan Adlar

Durmuş, Yeter (K.K.3), Songül (K.K.20)

2.2.4.2.4. Değişik Cinsiyette Çocuk İstemek İçin Konulan Adlar

Erkek çocuğu olmayan aileler son doğan kızlarına bundan sonra doğacak çocuğun erkek olması için Döndü (K.K.20), erkek ve kadınlarda kullanılan ortak adlardan Deniz (K.K.3) gibi adları çocuklarına verirler.

2.2.5. Beşik Töreni

Anne ve bebeğin kırkı çıktıktan sonra beşik töreni yapılır (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.17, K.K.20). Beşik törenini gelinin ailesi yapar. Kız tarafı beşik töreni için bebeğin beşiğini alır (K.K.3, K.K.20). Alınan beşik süslenir ve içine bebek için kıyafetler ve oyuncaklar alınır (K.K.3, K.K.18, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Anne için de bilezik (K.K.3, K.K.5, K.K.26), tam altın (K.K.20, K.K.25) ve kıyafet alınır (K.K.5, K.K.7, K.K.25).

Kız tarafı beşik getireceğini günü oğlan tarafına haber verir (K.K.3). Oğlan tarafı da beşik töreni için yemek hazırlar (K.K.3, K.K.20, K.K.25).

Tören için her iki tarafında yakın akrabaları, komşuları çağrılır (K.K.3, K.K.20). Beşik törenine çağrılan misafirlerde hediye getirir (K.K.3, K.K.20). Mevlit okutmak isteyenler aileler o gün mevlitte okutur (K.K.20, K.K.25).

Kız tarafı bebeğin beşiğini (K.K.3), bebeğe ve anneye aldığı hediyeleri getirirler (K.K.3, K.K.20, K.K.26). Anne ve bebek ortaya alınır, misafirler de daire şeklinde onların etrafına otururlar (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25). Anneanne anne (K.K.3) ve bebeğe aldığı altınını takıp gelen misafirlere alınan bütün hediyeler gösterilir (K.K.20). Hediyeleri ağzı laf yapan yani güzel konuşan birisi misafirlere tek tek gösterir. Bu sırada diğer misafirlerinde hediyeleri açılır (K.K.3, K.K.20, K.K.25).

Hediye töreninin ardından yemek yenilerek beşik töreni sonlandırılır (K.K.3, K.K.20, K.K.25).

2.3. SÜNNET

2.3.1. Sünnet Nedir?

Arapça kökenli bir kelime olan sünnet kelimesi dar anlamıyla "işlek yol", geniş anlamıyla Tanrının yolunu ya da insanı âdet durumuna soktuğu iyi ya da kötü davranış anlamına gelmektedir (Örnek, 1977).

Ülkemizde sadece erkeklere uygulanan sünnet erkek üreme organının uç tarafını kaplayan derinin ustura, makas, neşter gibi keskin bir araçla kesilip alınması yoluyla yapılan bir işlemdir (Taş, 2002)

Sünnet hem dini amaçlı (K.K.3, K.K.5) hem de sağlık amaçlı yapılmaktadır (K.K.5).

2.3.2. Sünnet Yaşı ve Zamanı

Çocuğun ne zaman sünnet olacağı hakkında bir yaş sınırı yoktur (Örnek, 1977). Sünnet yaşının belirlenmesinde çeşitli etmenler vardır. Aileler çocuklarını genellikle ilkokula başlamadan 6-7 yaşlarında (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26) sünnet ettirir. Eğer ailede birden fazla erkek çocuk varsa küçük çocukların biraz büyümesi beklenir ve büyük erkek çocuğun yaşı en fazla 10-12 (K.K.3, K.K.17) olduğunda sünnet töreni gerçekleştirilir. Eğer çocuğun sağlıkla ilgili bir problemi varsa küçük yaşta ya da doğumdan birkaç gün sonra sünnet yaptırılır (K.K.3, K.K.5, K.K.20, K.K.26).

Sünnet sonrasında çocuğun yarasının çabuk iyileşmesi için (K.K.3, K.K.5) yaz aylarında (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.20, K.K.25) sünnet yaptırılır.

Maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocukları eskiden zengin aile büyükleri tarafından (K.K.3) veya düğünlerde (K.K.17) sünnet ettirilirken günümüzde belediyelerin toplu sünnet törenlerinde (K.K.17) sünnet ettirilmektedir.

2.3.3. Sünnet Hazırlıkları

Aileler çocuğunu ya da çocuklarını sünnet ettirmeye karar verdikten sonra sünnet için hazırlıklara başlarlar. Sünnete bir iki ay kala sünnet düğünü için alışverişe çıkılır (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26).

Alışverişte çocuğun sünnet kınasında giyeceği pijaması (K.K.5), sünnet kıyafeti, asası, şapkası, pelerini (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.25, K.K.26), ayakkabısı (K.K.3, K.K.5), pantolonu, yeleği (K.K.17), çorabı sünnet olunca giyeceği kıyafeti, kınası, kına eldiveni, cibinliği (K.K.3, K.K.20, K.K.25) alınır.

Ayrıca sünnet töreninde yemek verilecekse menüye uygun yemeklik malzemeler alınır (K.K.3, K.K.5). Yemekler aşçıya yaptırılacaksa aşçı tutulur (K.K.3). Aşçı tutmadan yemek yapmak isteyen aileler mahallede güzel yemek yapan kişileri yemek yapmak için çağırır (K.K.3). Yemekler dışarıdan gelecekse akraba ve komşulardan gençler hizmete etmeye davet edilir (K.K.5).

Sünnet törenine çağrı davetiye ile "okuyucu" tarafından yapılmaktadır (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Sünnet törenine çağırmak için davetiye basılmayabilir. Bu durumda okuyucu davetlileri düğünün gününü, saatini, nerede yapılacağını kendi söyleyerek davet eder (K.K.3, K.K.5). Her ikisinde de okuyucuya para verilir (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.25, K.K.26). Sünnet sahibi yakın akrabaları kendi çağırır (K.K.5, K.K.25).

2.3.4. Sünnet Yatağının Hazırlanması

Çocuğun yatağı kına gecesinden önce hazırlanır (K.K.3, K.K.14, K.K.25, K.K.26). Sünnet yatağını süslemek için yakın akraba ve komşu kadınlar çağrılır (K.K.3, K.K.5, K.K.25). Eğer çocuğun kendi odası varsa oradaki yatağı, yoksa anne ve babasının yatak odası süslenir. Eğer tören bahçede yapılacaksa bahçeye indirilen yatak süslenmektedir.

Yatağı süslemek için cibinlik (K.K.3, K.K.5, K.K.14 K.K.20, K.K.25, K.K.26), bindallı, peşkir, havlu (K.K.3, K.K.20, K.K.25), saten kumaş, yemeni (K.K.17), babasından kalan hatıra eşyalar (K.K.5, K.K.20) ve hazır süsler (K.K.3, K.K.26) kullanılır.

2.3.5. Sünnet Kınası

Çocuk sünnet ettirilmeden bir gün önce kına gecesi yapılır (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Kına gecesinin büyüklüğüne göre misafirler çağrılır (K.K.3, K.K.25). Sünnet kınası genellikle kadınlar arasında yapılmaktır (K.K.3, K.K.20). Ancak günümüzde daha büyük törenler yapılmakta kadın ve erkekler bir arada yer almaktadır

(K.K.3, K.K.20, K.K.25). Kına yakılmadan önce gelen misafirlere yemek ikram edilir (K.K.3, K.K.17, K.K.K.25, K.K.26). Kına çocuğun başparmağı ile işaret parmağına törenle yakılır (K.K.5).

2.3.6. Sünnet Gezdirmesi

Sünnet çocuğu sünnet töreninin yapılacağı gün arabayla gezdirilir (K.K.3, K.K.5, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Sünnet işlemi daha önceden yörede bulunan berberler tarafından yapılırken (K.K.5) günümüzde sağlık memuru (K.K.3) veya sünnetçi (K.K.3, K.K.17, K.K.20, K.K.25) tarafından yapılmaktadır.

Sünnet çocuğuna sabahtan sünnet kıyafetleri giydirilir (K.K.5). Sünnet gezdirmesi için yakın akraba ve komşular arabaları ile çağrılırlar. Çağrılan akrabalar arabaları ile gelir. Sünnet arabası sabahtan süslenir. Diğer arabaların da aynasına havlu veya yemeni bağlanır (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.25). Süslenen sünnet arabası önde (K.K.3), diğer arabalar arkada konvoy halinde mahallenin etrafında bulunan güzel yerler ve mahallenin mezarlığına gidilerek sünnet çocuğu gezdirilir (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.20, K.K.25, K.K.26).

2.3.7. Sünnet İşlemi

Sünnet gezdirmesinden sonra çocuk sünnet ettirilir (K.K.3, K.K.5, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Sünnet işlemi isteğe bağlı olarak evde veya hastanede yapılır (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.25). Eğer sünnet evde yapılacaksa sünnet gezdirilmesinden sonra herkes eve gelir. Tören için aile büyükleri, yakın komşular özellikle erkekler ve mahallenin hocası çağrılır. Sünnetçi eve getirilir (K.K.3, K.K.25).

Sünnet çocuğuna aile büyüklerinden biri kirve olur (K.K.3, K.K.20). Kirve sünnet işlemi boyunca çocuğun başucunda bekler (K.K.20).

Sünnet işlemi başlamadan çocuğun kıyafetleri değiştirilir ve işlemin yapılacağı odaya alınır. Oda da çocuğun annesi dışında çok fazla kadın bulunmaz. Kadınlar odanın dışında bekler. Sünnet odasına erkekler alınır.

Sünnet işleminin kolay geçmesi için hem odanın içinde hem de dışında tekbir ve salâvat getirilir (K.K.3, K.K.25), hoca sünnet işlemi bitene kadar dua eder (K.K.3, K.K.5).

Odanın dışında bulunan bir kişi de eline oklava alarak hem oklavayı döndürür hem de dua okur (K.K.5, K.K.14).

Çocuk sünnet olduktan sonra "Oldu da bitti maşallah, güvey olur inşallah" tekerlemesi söylenir (K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.25).

Kesilen parça sünnetçiden alınarak aile büyüklerinden bahşiş almak için onlara satılır (K.K.14) Daha sonra bu parça gömülür (K.K.5, K.K.14). Kesilen parça için "Pilav pişir de ye" tabiri kullanılır (K.K.17).

İlk ve sonraki günlerde sünnetçinin tavsiyelerine uyarak bakımı yapılır (K.K.3). Örneğin; günlük pansumanı (K.K.14, K.K.17), hareket ettirilmemesi, suya oturtulması (K.K.3) gibi.

Bir çocuk sünnetli doğmuşsa bu iyiye yorulur. Çünkü Peygamber Efendimizde sünnetli olarak doğmuştur ve çocuk tekrar sünnet edilmez (K.K.3, K.K.14). Eğer çocuk yarım sünnetli olarak doğarsa tekrar sünnet ettirilir (K.K.5).

2.3.8. Sünnet Yemeği

Ertesi gün (K.K.3) veya sünnet çocuğunun iyileşmesini beklenip, bir hafta sonra (K.K.5) camide mevlit okutulur (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.20, K.K.25) ve yemek verilir.

Mevlit sünnet töreninden sonra öğle namazına denk gelecek şekilde okutulur (K.K.5). Mevlitten sonra da yemek verilir (K.K.3, K.K.14, K.K.20, K.K.25).

Sünnet yemeği için; toyga (yoğurt) çorbası, pirinç pilavı, kavurma, bir çeşit sulu yemek yapılır (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.17, K.K.20, K.K.25, K.K.26). Tatlı olarak baklava ya da tulumba alınır (K.K.3, K.K.20).

Yemek verilmeden önce mahallenin yaşlılarına ve hastalara yapılan yemekten gönderilir (K.K.5, K.K.14).

2.3.9. Sünnet Hediyeleri

Sünnet törenine gelen misafirler hediyelerini, yemeklerini yedikten sonra sünnet töreninden ayrılırken verirler (K.K.3, K.K.5, K.K.14, K.K.20).

Misafirler sünnet çocuğunu yatağında ziyaret ederler. Getirilen hediye altın ise yastığa asılan kurdeleye takılır, para ise çocuğun şapkasının içine konulur.

Misafir erkekler yemekten sonra sırayla sünnet çocuğunu ziyaret ederler. Az çok hepsi çocuğun şapkasına para bırakır. Bu sırada annesi çocuğun yanında bekler (K.K.5). Erkeklerden sonra kadınlar sırayla annesine ve çocuğa tebriklerini iletirler. Misafirler ayrılırken "Darısı damatlığına olsun", "Hayırlı olsun" gibi tebriklerini ileterek oradan ayrılırlar (K.K. K.K.5, K.K.17, K.K.25, K.K.26).

2.4. ASKERLİK

2.4.1. Askerlik Nedir?

Ülkemizde belirlenen kanunlarla vatandaşların zorunlu olarak ordu hizmetinde bulunmaması anlamına (TDK) gelen askerlik her vatandaşın zamanı geldiğinde devlete karşı yaptığı en büyük ve kutsal görevlerden biridir (Taş, 2002).

2.4.2. Askerlik Çağına Gelen Gençlerin Askerlik İçin Yaptıkları Hazırlıklar

Askere gidecek olan gencin evinde belirli hazırlıklar yapılmaktadır. Hazırlıkların ana çerçevesi verilecek olan asker yemeği, asker kınası ve askerin götüreceği eşyalar üzerine kurulmuştur (K.K.10, K.K.24, K.K.29)

Gencin askere gideceği gün belli olduktan sonra yakın akrabaları genci yemeğe çağırır (K.K.10, K.K.29, K.K.31). Gence az çok fark etmeksizin yanına harçlık olması için para verilir (K.K.10, K.K.24, K.K.29, K.K.31).

Askere gidecek olan gencin evinde asker yemeği verilir (K.K.10, K.K.24, K.K.29). Asker yemeğine askere gidecek gencin arkadaşları ve mahallenin erkekleri gider. Sadece yakın akrabalar ve çağrılan komşular ailecek gider (K.K.29, K.K.31). Asker yemeğinde çorba, pilav, et ve isteğe bağlı olarak salata, tatlı ve içecek ikram edilir (K.K.10, K.K.24, K.K.29).

Eski dönemlerde pek fazla görülmeyen asker kınası âdeti günümüzde düğün kınası gibi büyük bir törenle yapılmakta ve saz tutulmaktadır (K.K.31).

Yörede askere ve hac ibadetini yerine getirmeye gidecek kişilerin ziyaret edilmelerine yoklama denilmektedir. Bir gencin askere gideceği duyulduğu zaman yöre

halkı askeri yoklamaya gider (K.K.10, K.K.24, K.K.29, K.K.31). Askere gidecek olan genci yoklamak için paket hazırlarlar. Bu paketin içinde; iç çamaşırı, gömlek, havlu, çorap gibi eşyalar bulunur (K.K.10, K.K.24, K.K.29). Ayrıca pakete küp şeker ve bisküvi gibi malzemeler konularak asker gidecek genç yoklanır (K.K.24, K.K.29). Bu şekilde hediye hazırlamak istemeyen kişiler para da verebilir (K.K.31).

2.4.3. Askere Uğurlama

Askere uğurlama mahallede toplu olarak yapılmaktadır (K.K.31). Gencin askere gideceği gün veya bir gün önce yörede toplu vedalaşma gerçekleştirilir (K.K.10, K.K.24, K.K.29, K.K.31). Mahallenin hocası tarafından askerin köyden ne zaman uğurlanacağı anons edilir (K.K.10, K.K.24, K.K.31). Mahallede bu işleme asker çıkarma denir. O saatte yöre halkı, doruk adını verilen yerde toplanır (K.K.10, K.K.24, K.K.29, K.K.31). Hoca ve asker en önde cemaat onların arkasında, askere gidecek gencin kazasız ve belasız gidip gelmesi için dua edilir (K.K.10, K.K.24, K.K.29). Dua bittikten sonra askere gidecek olan genç hocadan başlayarak önce erkeklerin daha sonra kadınların ellerini öper (K.K.29, K.K.31). Yöre halkından askere, bu esnada para verenler olur. Daha sonra asker arabalarla konvoy eşliğinde yörenin etrafında gezdirilir. Arabalara Türk bayrağı takılır.

Askerin evden gittiği gün evde temizlik yapılmaz. Temizlik yapılmayarak gittiği gibi sapa sağlam geleceğine inanılır (K.K.10, K.K.24).

Askere giden genç evin tek oğlu ise gence kurban kesilir (K.K.24).

2.4.4. Askerlik Dönüşü ve Karşılama

Askerden terhis olan genç terminalde karşılanır (K.K.10). Evde onun için yemekler hazırlanır (K.K.10, K.K.24, K.K.29). Askerin geleceği gün yakın akrabalar çağrılır.

Askerden terhis olan genç gelirken kına getirir. Bu kına asker kınası olarak yakın akrabalar tarafından yakılır (K.K.24).

Günümüzde askerden gelen genç anne, babası ve yakın akrabalarına küçük küçük hediyeler getirmektedir (K.K.10).

2.5. EVLENME

Hayatın önemli geçiş dönemlerinden biri olan evlilik, hem kız ve erkek çocukların sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması hem de aileler arasında kurulan dayanışma, sosyal ve ekonomik ilişkileri belirlemesi ve düzenlemesi açısından her zaman önemli görülmüştür (Taş, 2002).

2.5.1. Evlenme Biçimleri

Günümüzde önemini yitiren denişik (değişik) şeklinde evlilik, yörede eskiden uygulanan bir evlilik şekli olarak hatırlanmaktadır (K.K.7). Bu evlilik şekli, iki tarafın karşılıklı kızlarını değiştirmesi şeklinde gerçekleşir (K.K.7, K.K.15).

Evlenme biçimleri içerisinde kız kaçırma yoluyla gerçekleşen evlilik mahallede hâlâ görülmektedir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K18, K.K.20). Yörede âdet olmayan kız kaçırma (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20) günümüzde oğlan ve kızın birbirleri ile anlaşarak ailelerin evlenmelerine izin vermediği durumlarda gerçekleşir (K.K.15, K.K.20). Yörede eskiden var olan zorla kız kaçırma (K.K.7, K.K.15, K.K.17) günümüzde görülmemektedir.

Mahalle halkı tarafından olumlu karşılanmayan bu evlilik şekli zamanla hem aile hem de toplum tarafından kabul görülür (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). İki aile arasında çıkan anlaşmazlıklar ve oğlan ile kızın aileyle barıştırılması, yörenin ileri gelenlerinin aileye gidip onlarla konuşması ile giderilmeye çalışılır (K.K.7, K.K.17, K.K.20). Bu tarz evliliklerde isteyen aileler büyük bir düğün yapsa da genellikle aile arasında küçük bir törenle evlilik gerçekleştirilir (K.K.3, K.K.15).

Yörede iç güveysi şeklinde evlilik de mevcuttur (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17). Daha çok eski dönemlerde görülen bu evlilik şekli bir ailenin bütün çocuklarının kız olması durumunda, damadın iç güveysi olarak kız tarafına gelmesi şeklide gerçekleşir (K.K.7, K.K.17). Damadın özellikle iç güveysi olarak getirilmesinde ailenin başında genç bir erkeğin bulunması isteği, ekonomik sorunların giderilmesi, miras ve güvenlik gibi birçok sebep etkili olmaktadır.

Mahallede ilk eşinin ölümü üzerine ölen eşinin kız kardeşiyle evlenilmesi şeklinde gerçekleşen baldızla evlenme günümüzde görülmemektedir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18). Çok nadir rastlanılan bu olay (K.K.15) ölen eşinden olan çocukların

bakımını yabancı bir kişiye bırakmamak, mirasın bölünmemesi ve azalmaması gibi sosyal ve ekonomik sebeplerden ötürü gerçekleştirilir.

Baldızla evlenmenin yanı sıra onun tam tersi kayınbiraderle evlilik geçmiş dönemlerde yörede görülmektedir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Eşinin ölümü üzerine (K.K.3, K.K.17, K.K20) evden gelini çıkarmamak (K.K.20), gelinin baba evine dönmek istememesi, hamile ya da çocuklarının olması (K.K.3, K.K.20) gibi sebeplerden ötürü gelin kayınbiraderi ile evlendirilir.

Günümüzde modernleşmeyle birlikte birden fazla kadınla evlilik görülmemektedir (K.K.3, K.K.15, K.K.17, K.K18, K.K.20). Birden fazla evliliğin gerçekleşmesinin sebepleri olarak çiftin çocuklarının olmaması, erkeğin tekrar evlenmek istemesi gibi sebepler etkilidir (K.K.5, K.K.7). Ev içerisinde eşler arasında sorun yaratan bu evlilik şekli miras ve mal paylaşımında da büyük sorunlar meydana getirmiştir. Eşlerin birbirini çekememesi, çocukların daha çok mala sahip olma istekleri hem sosyal hem de ekonomik alanda birçok probleme yol açmıştır.

Mahallede aile tarafından kızın yabancıya gitmesini önlemek (K.K.15), kız ve oğlanın birbirlerini sevmesi ve ailelerinde kabul etmesi (K.K.20) durumunda yakın akraba ile evlilik söz konusudur (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K20).

Dul kadın veya dul erkekle evlilik yörede mevcuttur (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Kocası ölmüş kadınla boşanmış erkek veya tam tersi boşanmış kadınla eşi ölmüş erkek evlenebilmektedir (K.K.3). Geçmişte geçim sıkıntısı, çocukların bakımı, korunması, yetiştirilmesi gibi sebeplerden dolayı tercih edilen bu evlilik türü (K.K.20) günümüzde devlet imkanlarının gelişmesi, yaşlılara maaş bağlanması gibi sebeplerden ötürü pek rastlanılmamaktadır (K.K 20). Bu evliliği gerçekleştiren kadınlar; güvenlik sorununu maddi sıkıntıları göz önünde tutarken, erkekler ev işlerinin yapılması gibi sebepleri göz önünde tutmaktadırlar (K.K.18).

Yörede kendi muhiti içinde kız alıp vermenin olduğu gibi, muhit dışına çıkarak kız alıp verme de mevcuttur (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Günümüzde muhit dışından kız alıp vermek daha yaygındır (K.K.3, K.K.7, K.K.18). Eğer evlenecek olan kişi dul ise daha çok kendi muhiti içinde evlilik gerçekleşir (K.K.7).

Günümüzde yörede gerçekleştirilen evliliklerde muhit içi veya muhit dışı olsun gibi bir ayrıma dikkat edilmeksizin evlilik Allah'ın yazısı olarak görülür ve Allah yazdıysa olur şeklinde söylenerek evlilik gerçekleştirilir (K.K.20).

2.5.2. Evlilik Çağı ve Yaşı

Yörede ekonomik ve sosyal gelişmeler sonucunda birçok âdet, gelenek ve görenek de değişim ve gelişim olduğu gibi evlilik yaş ortalamasında da önemli değişmeler meydana gelmiştir. Eğitim kurumlarının artması, çalışma hayatındaki çeşitlilik, teknoloji ve ekonomik durumun gelişmesiyle yörede kız ve erkeklerin evlilik yaş ortalaması yükselmiştir.

Yörede geçmiş yıllarda erkekler büluğ çağına geldikten ve belirli bir güce ulaştıktan sonra genellikle askere gitmeden 16, 17, 18 yaşlarında evlendirilirken (K.K.7); günümüzde askerden gelip (K.K.3, K.K.15, K.K.18. K.K.20), bir işe girerek ailesini geçindirecek güce ulaştıktan sonra 22-30 yaşları arasında (K.K 3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20) evlendirilmektedir.

Yörede kızların da evlenme yaş ortalamaları zamanla artmıştır. Geçmiş dönemlerde yörede kızlar buluğ çağına girdikten veya kanunen reşit olduktan sonra 14-18 yaşlarında evlendirilirken (K.K 20) günümüzde ekonomik ve sosyal şartlara bağlı olarak kızların okumak (K.K.3) ve çalışmak istemeleri, erkeğe ekonomik olarak bağlı kalmak istememeleri (K.K.3, K.K.20) gibi sebeplerden ötürü daha geç yaşta evlenmektedirler. Yörede kızlar genellikle 23 – 30 yaşları arasında evlenmektedirler (K.K.3, K.K.18, K.K.20).

2.5.3. Evlenme Uygulamalarının Aşamaları

2.5.3.1. Kız Beğenme (Görücü)

Yörede evlenme işine girişme "kız bakma", "kız arama", "kız soruşturma" ile başlar. Yörede kız aramaya çıkmadan önce oğlanın kız arkadaşı olup olmadığı sorulur (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Eğer oğlanın evlenmek istediği biri varsa oğlan bunu belirtir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Oğlanın evlenme isteğini bildirmesiyle kız tarafına gitmeden kız ve kızın ailesi araştırılır (K.K.7). İlk olarak oğlanın istediği kıza görücü gidilir.

Oğlanın kız arkadaşı ve evlenmek istediği bir kız yoksa oğlan askerden geldikten sonra ailesi kız aramaya başlar (K.K.3, K.K.17).

Yörede kız aramaya başlayan anne ve baba kendi aralarında konuşup tanıdıkları bir ailenin kızını düşünüyorlarsa ilk olarak bu aileye görücü giderler (K.K.3, K.K.7, K.K.17, K.K.20). Eğer çevrelerinde düşündükleri bir kız yoksa yakın akrabalarına veya komşularına oğullarını evlendirmek istediklerini söylerler, onların aracı olmasıyla kıza bakmaya gidilir (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Kız arama bazen uzun bir süreci içine alır ve oğlan tarafının köy köy gezmesine neden olur (K.K.20).

Yörede geçmiş dönemlerde kızlar evlenme isteğini belirtmezken (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20) günümüzde kızlarda evlenme isteğini belirtmektedirler (K.K.3, K.K.7, K.K.20). Günümüzde kızlar da sevdiği ve evlenmek istediği biri olduğu zaman bunu ailesine iletip karşı tarafın dünür geleceğini bildirirler (K.K.3).

Yörede evlenecek olan erkeğe bakılan kızlarda, öncelikle dış güzelliğe önem verilir (K.K.3, K.K.15, K.K.20). Kızın boylu poslu olması, (K.K.20) aklî dengesinin bozuk olmaması, vücut uzuvlarının tam olması (K.K.18) gibi dış güzelliklerinin yanında; huy güzelliği (K.K.3, K.K.15, K.K.17), kızın terbiyeli ve becerikli olması (K.K.17, K.K.20), karşı tarafa dünür geldiklerinde saygı göstermesi ve gelen kişilere hizmet ediş şekline (K.K3) dikkat edilir.

Günümüzde ekonomik şartların gelişmesiyle erkek tarafı ekonomik bağımsızlığını kazanmış, çalışan kızlara dünür gitmektedirler (K.K.15).

Yörede kızın yanı sıra ailesi de araştırılır. Kızın ailesi komşularına sorulur eğer yorumlar olumluysa kız bakmaya gidilir (K.K.15, K.K.20).

Yörede kız tarafı da dünür gelen erkek tarafını araştırır (K.K.15). Kız tarafı damat adayının işinin olmasını (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20) eğer mümkünse evi ve arabasının olmasını (K.K.3, K.K.15) ister. Maddi imkanlarının yanında damat adayının sigara (K.K.3), içki (K.K.15, K.K.18, K.K.20) kumar (K.K.7, K.K.18) gibi kötü alışkanlıklarının olmaması; ahlaklı olması (K.K.15, K.K.20) gibi damadın iyi vasıflara sahip olması istenir.

Geçmiş dönemlerde yörede, istemeye gidilecek kızı oğlanın anne ve babası belirlerken yani eş seçimini anne ve baba yaparken (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20) günümüzde kız ve oğlanın görüşleri ön planda tutulur ve onların seçimi doğrultusunda evlilik gerçekleşir (K K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Oğlan ve kızın seçimlerinin yanında anne ve babanın fikirleri de alınarak kız istemeye gidilir (K.K.3, K.K.17, K.K.20).

Yörede evlenmemiş kız veya erkeklerin bahtlarının kapalı olduğu görüşü doğrultusunda mahalle hocasına danışılarak hocaya okutulur (K.K.18).

Baht açma geleneğinin pek yaygın olmadığı yörede, yapılan uygulamalar batıl inanç olarak görülmekte, Allah'ın o kişilerin alın yazılarını açmasıyla evleneceği görüşü hâkim durumdadır (K.K.15, K.K.18). Bu nedenle evlenememiş kız ya da erkeklerin bahtlarının açılması için hocaya okutulur (K.K.18).

2.5.3.2. Kız isteme (Dünürcülük)

Kız aramanın sonucunda seçilen kızı görmek için oğlanın anne ve babası (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20), varsa babaanne ve dedesi (K.K.3), evde bulunan görümce (K.K.7, K.K.18, K.K.20), elti (K.K.7, K.K.20) ve oğlan (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20) gider.

Kız tarafına haber verilerek (K.K.18) ilk olarak kıza bakmaya gidilir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20).

Yörede kız görmeye gidildiğinde kız oğlan tarafına kahve ikram eder ve oğlan bu sayede kızı görebilir (K.K.18).

Geçmiş dönemlerde görülmeye gidilen kız oğlan evi tarafından birkaç işleme tabi tutularak hakkında bilgi sahibi olunurdu. Örneğin oğlan tarafının sessiz bir şekilde konuşmasıyla kızın kulağının iyi duyup duymadığı, siniden güğümlere su doldurarak becerikli olup olmadığı anlaşılırdı (K.K.18).

Kızı görüp geldikten sonra aile içinde değerlendirme yapılır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Oğlanın görüşü alınarak dünürlük anılıp anılmayacağı kararlaştırılır (K.K.3, K.K.7, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Bu tabir kız istemeye gidilip gidilmeyeceğine karar verilmesidir.

Değerlendirme yapılırken: gelin kızın dış güzelliği (K.K.7, K.K.20), becerikli ve hamarat olması, yemek, ev ve el işi yapabiliyor olması (K.K.3, K.K.15), huy güzelliği, ahlakı, terbiyesi (K.K.20), ailesinin iyi olup olmadığı (K.K.7), ailesinin evinin genel durumu ve temizliği (K.K.20) gibi konular dikkate alınır.

Yörede geçmiş dönemlerde; oğlandan habersiz veya oğlan olmadan kız bakmaya gidilirse beğenilen kız oğlana, kız çeşmeye su almaya geldiği sırada gösterilir (K.K.7). Günümüzde ise kız tarafından izin alınarak ya oğlan ile kız buluşturulur (K.K.20) ya da kız tarafının da oğlanı görmesi için tekrar oğlan ile birlikte kız tarafına gidilir (K.K.18). Bu sayede oğlan tarafı geldiğinde oğlan kızı ya ailelerin yanında görür (K.K.20) ya da oğlan ile kız ayrı bir odaya alınarak baş başa konuşup tanışmaları için bırakılırlar (K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Günümüzde kız bakmaya oğlan ile birlikte gidilir ve oğlan ile kız birbirlerini görürler (K.K.3, K.K.15). Gene oğlan tarafının kızdan su istemesi ya da kızın çay, kahve gibi ikramların sunumunu yapmasıyla birlikte gelin kızın hamarat olup olmadığı hakkında görüş sahibi olunur (K.K.3).

Oğlan tarafı ve kız tarafını bu süreçte birbirlerini inceleyerek ailelerin birbirlerine uygun olup olmadığını, ailelerin birbirine ayak uydurup uyduramayacaklarını, fakir ya da zengin oluşlarına göre aileleri karşılaştırarak (K.K.20) birbirlerini tanımaya çalışırlar (K.K.18).

Kızın görülüp beğenilmesi ve aile içinde yapılan değerlendirmenin olumlu olması üzerine erkek tarafı kızı istemeye karar verir

Yörede kızı istemeye gitmeden oğlan tarafının gönderdiği aracılar vasıtasıyla kız tarafının ağzı aranır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Oğlan tarafı kız tarafına; akrabalardan, yakın komşulardan, köy kadınlarından (K.K.3) bir tanıdığı göndererek (K.K.20) kız tarafının niyetini, ne düşündüğünü kızı verip vermeyeceklerini (K.K.20), oğlan tarafını beğenip beğenmediklerini (K.K.3) öğrenir. Kız tarafından özellikle anne ve babanın ağzı aranır. Eğer kız tarafının gönlü yoksa aracı vasıtasıyla istemediklerini oğlan tarafına belirtirler (K.K.20). Böylece kızı istemeye gitmeden önce kız tarafının tavrı, yaklaşımı öğrenilmiş olur ve oğlan tarafı buna göre hareket eder. Eğer kız tarafı olumsuz bir cevap vermemişse oğlan tarafı kızı istemeye gider.

Kız istemeye ilk olarak; anne, baba ve oğlan gider. Kız tarafının olumlu yaklaşımı ile daha sonra yakın akrabalardan amca, dayı, hala, teyze götürülür (K.K.3, K.K.20).

Günümüzde ise daha çok anne, baba (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20), varsa büyükanne, dede (K.K.15, K.K.18), amca (K.K.18), hala, teyze (K.K.15), dayı (K.K.20) gibi büyükler kız istemede yer alırlar.

Kız tarafı ilk istenişte kızı vermez (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Yörede oğlan evi dünürlük anmaya geldiğinde kızın verilmemesinin birkaç sebebi vardır: İlki kız tarafı oğlan tarafını araştırmamışsa kızı vermeyerek oğlan tarafını araştırır (K.K.3, K.K.17). Diğer bir sebebi ise ilk istenişte kızını verdiği için toplum tarafından "Hemen kızını verdi.", "Kızından kurtulmak mı istiyordun?" gibi söylemlere maruz kalmamak için kız tarafı ilk istenişte kızı vermez (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Oğlan tarafı kız tarafına iki üç kere gider (K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Kız tarafı "Kız evi naz evi" diyerek bekletebilir (K.K.15, K.K.18, K.K.20). Ancak bu durum kızı verecekleri zaman gerçekleşir (K.K.20). Eğer kız tarafı istemezse bunu ilk etapta aracı vasıtasıyla beyan eder (K.K.3, K.K.18, K.K.20).

Yörede kız istemeye giderken oğlan tarafı şeker, gülsuyu (K.K.3), lokum (K.K.7), çikolata (K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20), çiçek (K.K.15) gibi birçok hediye (K.K.18) getirilir.

Kız evi gelen misafirleri güler yüzle karşılar (K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.20). Oğlan tarafına, öğün vaktiyse yemek hazırlar (K.K.3), öğün vakti değilse çay (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20), meyve, kahve (K.K.20), tatlı (K.K.15) ikram eder.

Eğer kız tarafı kızı vermek istemezse oğlan tarafına ikramda bulunmaz ve kız oğlan tarafının yanına girmez (K.K.18). Böylece kız tarafı istemediğini belli etmiş olur.

Kız istemeye gidildiğinde ilk olarak sohbet edilir (K.K.3, K.K.18).

Daha sonra kız tarafının gönlü varsa oğlan tarafı dünürlük anar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17).

Kız tarafı düşünmek için izin ister. Oğlan tarafı 3 – 5 gün sonra tekrar gelir ve tekrar dünürlük anar (K.K.20). Eğer kız verilirse ilk olarak söz kesimi (K.K.3, K.K.20)

ardından nişan (K.K.3, K.K.15) ve düğün gibi konular konuşulur (K.K.3, K.K.15). Ayrıca burada başlık bozma yani pırtı alma (K.K.3), aileler tarafından alınacak eşyalar (K.K.7, K.K.15) son sözde kıza ne kadar altın takılacağı, eşya konusu (K.K.7) varsa kişilerin özel istekleri (K.K.15) konuşularak ve bir karara bağlanır (K.K3, K.K.7).

2.5.3.3. Söz Kesimi

Söz kesimi kızın verilmesinin ardından gerçekleştirilen bir âdettir. Söz kesimi yörede "söz bitirme", "son söz" (K.K.3), "son dünürlük" (K.K.7, K.K.15, K.K.17), "küçük lokum" (K.K.20) olarak da adlandırılmaktadır. Bu adların verilmesinin sebebi söz kesiminde kızın tekrar istenmesindir (K.K.3).

Oğlan tarafı kız evine söz kesmeye gitmeden önce kız tarafıyla birlikte alışverişe çıkarlar. Alışverişte gelin kızın söz için giyeceği kıyafeti (K.K.3, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20), çantası (K.K.18), terliği (K.K.3, K.K.20,), ayakkabısı, iç çamaşırı (K.K.3, K.K.15, K.K.17) sözde takılacak olan bilezik (K.K.3, K.K.20), yüzük (K.K.3) gibi değerli eşyalar alınır. Söz kesmede altın çok takılmadığı için gelin kıza sadece sözlendiğini belli edecek bir takı alınır (K.K.20). Alışverişte gelin kızın ailesine anne, babasına da hediyeler alınır, bunlar söz kesmeye giderken götürülür (K.K.3, K.K.7, K.K.18).

Geçmiş dönemlerde söz kesme âdeti karşılıklı olarak ilk önce oğlan tarafının bir sini veya herhangi bir şeyin üzerine kız evine götürecekleri hediyeleri koyup götürmesi (K.K.7), daha sonra da kız tarafının bir hafta sonra damada ve damadın ailesine hediyeler alarak götürmesi şeklinde gerçekleştirilmekteydi (K.K.3, K.K.15). Kız evi damada hediye olarak saat, yüzük, kıyafet gibi eşyaların yanında aile fertlerine de hediyeler getirir (K.K.3). Günümüzde bu âdet azda olsa devam etmekle beraber bütün maddi yük oğlan tarafına geçmiştir.

Söz kesmeye aile büyükleri (K.K.3, K.K.15, K.K.18), babaanne, dede, anne, baba (K.K.3), amca (K.K.20), dayı, hala gibi yakın akrabaların yanı sıra köyün muhtarı (K.K.3) ve köyün hocası (K.K.3, K.K.20) ile birlikte gidilir.

Nişan yapılmayacaksa büyük bir söz yapılıp takı takılacaksa akrabalar (K.K.3) ve komşular da söz kesimine (K.K.15) çağrılır. Burada tekrar dünürlük alınır ve kız

verildikten sonra kaynana kıza yüzük takar (K.K.20) ardından da pasta kesilir ve ağız tatlılığı yenilir (K.K.3, K.K.15).

Yörede söz kesmek için oğlan tarafı kız tarafına gelmektedir. Kız evi gelen misafirleri güler yüzle karşılar (K.K.15). Oğlan tarafı kız evine gelirken pastasını (K.K.3, K.K.18, K.K.20), içeceğini (K.K.3, K.K.20), çerezini (K.K.3), kolonyasını (K.K.18), çikolatasını (K.K.7, K.K.18, K.K.20) getirir. Kız evi de eğer maddi imkânı varsa (K.K.7) ve yapmak isterse yemek hazırlar (K.K.3, K.K.7, K.K.20) Çay ve kahve ikram eder (K.K.3, K.K.7). Eğer yemek hazırlamak istemezse oğlan tarafının getirdikleri ile (K.K.18), çayı ikram eder (K.K.7, K.K.20) ve en son getirilen çikolatayı sunar (K.K.20).

Oğlan tarafı sözü kestikten sonra kız tarafına isteklerini sorar. Karşılıklı olarak ne istiyorlarsa söylerler. Bu konuşmaların başında da nişan günü gelir. Kız evi nişan isterse nişan günü (K.K.3, K.K.7, K.K.20), nişan alışverişi (K.K.20), takı olarak ne alınacak ve ne kadar alınacağı (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18) konuşulur.

Eğer oğlan tarafı düğünü daha geç bir tarihte yapmayı planlıyorsa düğün tarihi sonra konuşulur (K.K.20). Ama oğlan tarafı söz ya da nişandan sonra hemen düğün yapmayı planlıyorsa burada düğün tarihi (K.K.3, K.K.7) hazırlıkları, kaç tane yatak, yorgan yapılacağı (K.K.15, K.K.18), eşyanın nasıl ve ne zaman alınacağı, çeyizin getirilmesi, gelinliğin ayarlanması (K.K.3) gibi konular görüşülür.

Burada gerçekleşen konuşmada dile getirilen istekler orada bulunan büyükler tarafından azaltılarak orta yol bulmaya çalışılır (K.K18). Görüşülen bu konular kız evi tarafından yazıya aktarılarak oğlan evine verilir (K.K.18).

"*Kaç tane bilezik takacan o diyo on tane bilezik isterim ondan sonra boğaza altın isterim on tane yorgan kaç tane döşek bunlar denir. Orda o büyükler biraz düşürürler onusa on çok yav hele onu beş yapalım hele yorganı beş idelim derler. Böle bi düşünür karar alırlar orda onuda yapacan ha onu da takacan eskiden öyleydi yazılırdı kağıtlara yazılır eline verilirdi onların istekleri.*" (K.K.18)

Yörede söz kesme esnasında kıza ve oğlana sözlendiklerinde dair yüzük (K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18), kolye (K.K.20), bilezik (K.K7, K.K.15, K.K.17 K.K.20), küpe (K.K.7, K.K.20), saat (K.K.20) gibi takılar takılmaktadır. Ayrıca yakın akrabalarda altın ya da dürü hazırlayıp getirmektedirler (K.K.3, K.K.7, K.K.20).

2.5.3.4. Nişan

Söz kesiminin ardından gelen bir sonraki aşama nişandır. Nişan isteğe bağlı olarak söz kesimi ile birleştirilebileceği gibi (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20) ayrı olarak da düzenlenir (K.K.3, K.K.7, K.K.18, K.K.20). Nişan, büyük nişan ve küçük nişan olarak ayrılır (K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Küçük nişan söz kesimi (K.K.15) veya son söz (K.K.18) olarak adlandırılır. Nişan, maddi sıkıntılar sebebiyle söz kesimi ile birleştirilebilir (K.K.7).

Genel anlamda bilinen nişan yörede büyük nişan olarak adlandırılır. Büyük nişan için her iki tarafında uygun olduğu bir gün belirlenir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Oğlan tarafının maddi durumuna bağlı olarak ya salon tutulur (K.K.15) ya da kız evinde (K.K.3) bütün davetlilerin katılmasıyla gerçekleştirilir (K.K.3).

Günümüzde nişana çağrı davetiye yani kart bastırılarak yapılmaktadır (K.K.3, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Bastırılan kartlar evde bulunan yetişkin bir delikanlı, yakın akraba ya da para karşılığında tutulan bir kişi vasıtasıyla dağıtılır (K.K.15, K.K.18). Bu dağıtma işlemine okuma ya da okutma denir.

Eğer kart bastırmak istenmiyorsa telefonla misafirler çağrılabileceği gibi (K.K.20) bir kişinin para karşılığında tutulup bütün yöreyi okumasıyla da çağrılabilir (K.K.7, K.K.17).

Nişana başka bir yöreden gelen misafirler; kız tarafının misafirlerini kız tarafı, oğlan tarafının misafirini oğlan tarafı ağırlar yani nişana gitmeden dışardan gelen misafirlere yemek verilir (K.K.3, K.K.20). Günümüzde günübirlik olarak gelen davetliler (K.K.3, K.K.15) eğer kalacaksa kız ya da oğlan tarafının evinde misafir edilmektedirler. Eğer düğün evinde yer yoksa akrabalar tarafından ağırlanırlar (K.K.18). Geçmiş dönemlerde yöreye gelen davetliler köy odasında konakladıktan sonra nişana götürülmektedir (K.K.20).

Günümüzde nişan törenine kadın ve erkekler beraber katılırlar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17 K.K.18, K.K.20). Nişan töreninin yapılacağı yere bağlı olarak kadın ve erkekler törenin başında ayrı yerlerde bulunurken nişan töreni başladığında bir araya gelirler (K.K.3, K.K.20).

Nişan töreni kız tarafında masrafların oğlan tarafının karşılamasıyla gerçekleşir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20).

Nişan merasimi gelin ve damadın ortaya alınmasıyla başlar (K.K.3, K.K.20). Gelin ve damadın önüne bir masa konulur. Kız ve erkek tarafından birer erkek aile büyüğü gelin ve damada yüzüklerini takmak için gelir. Önce erkek tarafından gelen kişi küçük bir konuşma yaparak geline yüzüğünü takar, ardından kız tarafından gelen kişi oğlana yüzüğünü takar ve içlerinden büyük olan kişi kurdeleyi keser. Gelin ve damat yüzükleri takan kişilerin ellerini öperler. Daha sonra aile büyüklerinin ellerini öperek tebrikleri kabul ederler. Ardından takı merasimi yapılır. Takılan takılar ve getirilen hediyeler misafirler içinde güzel ve akıcı konuşan biri tarafından bağırttırılır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Takı merasimi oğlan tarafının akrabaları ve komşularının getirdiği dürüyü yani hazırladıkları bohçayı, ev hediyelerini, geline alınan kıyafetleri masaya atarak devam eder (K.K.3, K.K.15). Nişanda gelin kıza alınan bütün takılar takılır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Nişanda gelen hediyelerin büyüklüğü, kişilerin ailelere olan yakınlık ve uzaklıklarına göre değişmektedir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17 K.K.18, K.K.20). Yakın akrabalar altın (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20) gibi değerli takılar takarken uzak olan akraba ve komşular para (K.K.7), elbiselik kumaş (K.K.3, K.K.7, K.K.20), bakır güğüm, tencere, mutfak eşyası (K.K.3) getirirler. Oğlan tarafından babaanne, anneanne, amca, dayı, hala gibi yakın akrabalar altının yanında geline dürü hazırlar. Hazırladıkları bohçanın yani dürünün içinde işleme takımları, patik, yemeni, havlu gibi hediyeler yer alır.

Nişandan sonra akraba ve komşular düğün sahibine gelinin veya damadın bir eksiği olup olmadığını sorarak çeyiz hazırlığına yardım etmek istediklerini belirtirler (K.K.18). Ayrıca günümüzde hediye seçimi yapılırken karşı tarafın daha önceden getirdiği hediyeler göz önüne alınır ve ona denk bir hediye götürülür. Eğer karşı taraf altın takmışsa karşı tarafa götürülen ev hediyesi ayıpla karşılanır.

Geçmiş dönemlerde nişanlı olan genç kız, nişanlısına görünmemek için ondan kaçarken (K.K.7), günümüzde nişanlılar birbirlerini rahat bir şekilde görmektedirler (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17 K.K.18, K.K.20).

Yörede nişandan hemen sonra düğün yapmak kız ve oğlan tarafının isteğine bağlı olarak değişir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Eğer oğlan tarafının maddi durumu iyiyse kız tarafı da müsaade ediyorsa (K.K.18, K.K.20) nişanın ardından hemen düğün yapılır. Kız tarafı müsaade etmez (K.K.18) ve oğlan tarafı da masraflar sebebiyle kendini toparlamak ve hazırlanmak isterse (K.K.3) düğün daha geç bir dönemde yapılır. Nişanla düğün arasındaki bu süre bir veya üç ay gibi (K.K.3, K.K.18) kısa bir süre olabileceği gibi, altı ay bir sene (K.K.7, K.K.15) hatta iki, üç sene (K.K.3) gibi uzun bir sürede olabilir.

Günümüzde nişanla düğün arasında geçen sürede nişanlılar birbirlerini rahat bir şekilde görebilirler (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17). Geçmiş dönemlerde ise nişanlılar birbirlerini anne ve babası ile birlikte gidilen ev ziyaretlerinde (K.K.3, K.K.18, K.K.20) ailenin müsaade etmesiyle ayrı bir odaya geçerek (K.K.3, K.K.18) ya da aile müsaade etmiyorsa ailelerin yanında birbirlerini görerek gerçekleştirirler (K.K.20).

Yörede nişan ile düğün arasında Ramazan ve Kurban Bayramı varsa ailelerin yerine getirdiği bazı âdet ve gelenekler mevcuttur.

Yörede Ramazan Bayramı'ndan önce oğlan tarafı gelin kızı alışverişe çıkarır. Eksik olan altını varsa altın (K.K.20), bayramda giyeceği kıyafeti, ayakkabısı, çantası alınır (K.K.3, K.K.20). Gelin kızın bayramlığı bayramdan iki üç gün önce oğlan tarafı tarafından getirilir (K.K.3, K.K.18, K.K.20).

Kurban Bayramı'nda ise erkek tarafı kurbanlık koç satın alır (K.K.3, K.K.7, K.K.20). Koçun boynuna altın bilezik veya tam altın (K.K.3, K.K.7, K.K.15), kırmızı kurdele ile bağlanır (K.K.3). Kurbanlığa kına yakılarak (K.K.3) üzerine kadife kumaş (K.K.18, K.K.20), elbiselik (K.K.7, K.K.18) peşkir (K.K.18), yorgan yüzü (K.K.7) atılarak kurbanlık gelin kız için süslenir.

Akrabalar toplanarak davul zurna eşliğinde eğer köy içindeyse yürüyerek değilse arabalarla konvoy oluşturarak kız tarafına gidilir (K.K.3, K.K.18). Kurbanlık götürülürken oğlan tarafının yakın akrabalarının yanı sıra çoğunlukla damadın arkadaşları yer alır (K.K.18, K.K.20). Kurbanlığı götüren damadın arkadaşlarına, gelin kız ikramlarda bulunur. Gelin kız damadın arkadaşlarına gömlek, havlu (K.K.18, K.K.20), çorap, iç çamaşırı (K.K.20) gibi hediyeler verir. Gelin kız damadın arkadaşlarının

bulunduğu yere girerse damadın arkadaşları da gelin kıza para verirler (K.K.20). Kız tarafı gelen misafirleri karşıladıktan sonra hazırlamış oldukları yemekleri ikram ederler (K.K.3). Koçun üzerindeki altınlar gelin kıza takılarak hediyeler kız tarafına verilir (K.K.20).

Yaz aylarının başında gül ve kiraz mevsiminde gelin kıza gül-kiraz yolu götürülür (K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Gül-kiraz götürülürken bütün meyveler alınarak sepet; çiçek, gül ve meyvelerle süslenir (K.K.18, K.K.20). Gelin kıza (K.K.18 K.K.20) ve ailesine (K.K.18) kıyafetler, altın olarak bilezik, kolye alınır (K.K.18). Gül-kiraza sadece kadınlar gider (K.K.20). Kız tarafı gelen misafirleri yemek ve çay ikram ederek onları ağırlar.

Yörede nişan taraflar arasında çıkan anlaşmazlıklar (K.K.3, K.K.7, K.K.18, K.K.20) yüzünden bozulabilir. Nişan taraflardan birinin diğerine bir şeyi çok ısrar etmesine karşın tarafın yapmaması (K.K.3), kız ve oğlanın kavga edip birbirlerini istememesi (K.K.18, K.K.20) gibi sebeplerden bozulur.

Nişanın bozulması üzerine takılan takıların geri verilmesi ailelere göre değişmektedir (K.K.15). Kız tarafı nişanı bozmuşsa (K.K.18) ya da bozulmasına neden kız tarafındaysa (K.K.20), kız tarafı oğlan tarafından ne geldiyse her şeyi oğlan tarafına geri verir (K.K.3, K.K.18). Ama nişanı oğlan tarafı bozduysa (K.K.18) ve bozulmasına oğlan tarafı sebep olduysa (K.K.20) kız tarafı gelen hediyeleri ve takıları oğlan tarafına geri vermeyebilir. Yörede nişanın bozulmasının ardından genellikle takılan altınlar (K.K.3, K.K.7), alınan kıyafet ve eşyalar (K.K.3) oğlan tarafına geri iade edilir (K.K.3, K.K.7).

Nişanlısından ayrılmış kişiler toplum tarafından olumsuz şekilde karşılanır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Nişanlısından ayrılmış olmaları hayatlarının belli dönemlerinde özellikle yeni biriyle evlenecekleri zaman karşılarına çıkmakta ve bazı olumsuzluklar yaratmaktadır (K.K.3, K.K.20). Toplum tarafından kızın neden ayrıldığı, nişanın neden bozulduğu gibi soruların sorulması (K.K.20), nişanlısından ayrılan kişinin toplum tarafından boşanmayla eş değer tutulması (K.K.3, K.K.20) gibi olumsuz yargılar sonucunda kızın evlenmesi zorlaşır (K.K.3, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Yörede geçmiş dönemlerde karşımıza çıkan başlık parası (K.K.7, K.K.15) söz kesimi (K.K.15) ya da düğüne yakın bir tarihte konuşulup karara bağlanır (K.K.7). Başlık parası kızın ihtiyaçlarını karşılaması için kız tarafına o devrin şartlarına uygun olarak verilir (K.K.7).

2.5.3.5. Kına Gecesi

Yörede günümüz kına gecelerinde kadın ve erkekler bir arada bulunurlar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18). Geçmiş dönemlerde yörede kız kınasına sadece kadınlar, erkek kınasına ise sadece erkekler katılırken (K.K.18, K.K.20) oğlan kınası sadece oğlan evi tarafından, kız kınası ise oğlan tarafının kadınlarından oluşan grubun kız evine gitmesiyle yapılmaktaydı (K.K.20)

2.5.3.5.1. Ana Kınası

Kız tarafında büyük kınadan bir gün önce yakılan kınaya ana kınası denir. Ana kınası; kız tarafında, kız tarafının yakın akrabalar, kızın arkadaşlarının (K.K.3, K.K.18, K.K.20) katılımıyla gerçekleştirilir. Ana kınası gelen misafirlere yemek verilmesiyle başlar. Daha sonra eğlence düzenlenir.

Kına yakılacağı zaman gelin kız; pijama takımını giyer, abdest alır, halı yastığı üzerine kıbleye karşı oturtulur ve arkasına bekar bir genç yaslanarak genç kıza destek olur. Kına ağıt ve türküler eşliğinde kızın sol eline ve iki ayağına yakılır. Sağ el ertesi gün yapılacak olan kına töreni için bırakılır (K.K.3, K.K.20).

Kınayı gelin kızın yengesi ya da halası yakar. Gelin kızın çok beklememesi için ayaklarına kınayı iki kişi yakabilir. Ayaklarına kına yakılırken gelin kızın ayağına ipten baklava deseni yapılır. O desenin içine kına yakılır, ayağın her yerine kına yakılmaz (K.K.3, K.K.20).

2.5.3.5.2. Kına Gecesi

Yörede kına gecesi düğünden bir gün önce gerçekleştirilir (K.K.3, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20).

Bu kınaya her iki tarafta katılır (K.K.3, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Kına gecesinde yakılacak olan kınayı oğlan evi getirir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Geçmiş dönemlerde kız ve erkek tarafının aynı yerde bulunması durumunda; kına gecesinin sabahında önce erkek tarafı kız tarafına tepsi hazırlar. Tepsiye kına, fıstık ve pullu örtülür. Yakın akrabalar ile davul zurna eşliğinde yürüyerek kız evine giderler. Daha sonra da kız evi aynı şekilde tepsi hazırlayarak oğlan evine gider (K.K.18, K.K.20).

Kına gecesi akşam yemeği ile başlar. Davetlilere gelir gelmez yemek ikram edilir. Yemeğini yiyen davetli kına yakılacak alana geçer. Kına gecesine saz tutulur. Misafirlerin gelmeye başlamasıyla saz çalmaya başlar.

Kına gecesinde yakılacak kına kız evinde hazırlanır (K.K.3) Hazırlanan kına, kınayı yakması için özel çağrılan bir kişi (K.K.7) veya kına yakmayı bilen (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20) bir kadın (K.K.7) tarafından yakılır. Kız kınasını oğlan tarafından gelen bir kişi yakar.

Yörede kına genellikle yatsı namazından sonra yakılır. Kız ve erkek tarafının erkek misafirleri yatsı namazına giderler. Yatsı namazından sonra cami imamıyla düğün evine dönen cami cemaati geldikten sonra kına yakılır.

Geçmiş dönemlerde gelin kız ile damadın kınası ayrı ayrı yakılırken günümüzde ikisi birlikte yakılabilmektedir.

Erkek ve kız tarafının misafirlerinden genç kızlar gelin ve damadın kına yakılacak yere gelmesi için ellerinde mumlarla köprü oluşturur. Gelin kız ve damadın önünde yakılacak olan kınayı taşıyan kişi, arkasında gelin kız ve damat, genç kızların oluşturduğu köprünün altından geçerek misafirlerin olduğu alana gelir. Davetlilerin çifti görebileceği şekilde gelin kız ve damat ortaya oturtulur. Çiftin etrafında geç kızlar türküler eşliğinde ellerinde mumlar ile dönerler. Kınayı taşıyan kişi kına tepsisini gelin kızın başı üzerinde gezdirir.

Yörede kınayı yakacak olan kişinin evli olması (K.K.18), dul olmaması (K.K.18, K.K.20), başı bozgun yani nişanlanıp ayrılmış ya da boşanıp tekrar evlenmiş olmaması, şansının, kaderinin güzel olduğuna inanılan bir kişi olmasına dikkat edilir (K.K.20).

Kına gelin kızın sağ avuç içine altın konularak yakılır. Kına yakım esnasında kınayı yakan kişi yöre halkına “Buyurun ağalar kınaya” diyerek çağrıda bulunur. Yöre halkı her çağrıya “Kınanız kutlu olsun” diyerek cevap verir. Bu işlem üç kere tekrarlanır

ve ardından kınayı yakan kişi "Hayırlı, uğurlu olsun" diyerek kınayı yakmaya başlar (K.K.3).

Sadece geline yakılan kına (K.K.18) daha sonra davetlilere dağıtılır (K.K.15, 18). Kına yakıldıktan sonra oğlan tarafının getirdiği çerez davetlilere dağıtılır.

Oğlan evi, kız tarafından döndükten sonra damada kına yakar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Damada kınayı, yakın arkadaşı (K.K.15, K.K.18), akrabası (K.K.18, K.K.20) yöre büyüklerinden (K.K.3, K.K.18) kına yakmayı bilen bir kişi (K.K.3, K.K.7, K.K.20) yakar. Kınayı yakan kişi genellikle erkektir. Damadın kınası, sağ işaret parmağı ile başparmağına yakılır (K.K.3). Damattan başka sağdıca (K.K.3, K.K.7), damadın yeğenine, yakın arkadaşına da (K.K.20) kına yakılır. Kınayı yakan kişi kız kınasında olduğu gibi davetlilere seslenir.

Kına yakıldıktan sonra davetlilere çerez dağıtılır ve eğlence kaldığı yerden devam eder.

2.5.3.6. Nikâh

2.5.3.6.1. Dini Nikâh

Yörede dini nikâh kıyılmaktadır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.17, K.K.18, K.K.20). Dini nikâhın kıyım tarihi ailelere göre değişmektedir. Kimi aileler kızı verdikten bir süre sonra dini nikâhı kıyarken (K.K.18), kimi aileler düğünden üç dört gün önce (K.K.20), veya kına gecesinde (K.K.7, K.K.15), dini nikâhı kıyarlar. Günümüzde dini nikâh daha çok düğünden üç dört gün önce kıyılmaktadır.

Dini nikâhı kıymak için oğlan tarafı kız evine gelir (K.K.3, K.K.20). Dini nikâh için erkek tarafından damat, damadın anne ve babası yakın akrabaları ile cami imamı ve mahalle muhtarı gelir (K.K.3, K.K.20).

Eğer kız ve oğlan katılmak istemiyorsa (K.K.3, K.K.20) kızın herhangi bir rahatsızlığı varsa (K.K.20) dini nikâh için vekâlet verebilirler (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Gençler vekâletlerini anne, baba (K.K.20), amca, dayı, enişte, kardeş ve yakın akrabalarından birine verebilirler (K.K.3). Vekaleti verirken vekaleti alan kişi kız ve oğlana üç defa "Vekaletini verdin mi?" sorusunu sorar ve karşı tarafında "Verdim." şeklinde cevap vermesiyle vekalet verilir (K.K.3).

Nikâha kız ve oğlan katılmak isterse kız evinde çeyiz içinde kıyılır (K.K.3). Gelin ve damat yan yana dizlerinin üstüne otururlar (K.K.3, K.K.20). Aile büyüklerinden her iki tarafın babası, amcası, dayısı (K.K.3) ve iki şahidin yanında cami imamının katılımıyla cami imamı tarafından dini nikâh kıyılır (K.K.3, K.K.7, K.K.15).

Dini nikâh kıyılırken yapılmaması gerekenler:

1. Gelin kız hariç dini nikâhın kıyıldığı odaya kadınlar girmez (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20).
2. Nikâhın kıyıldığı odaya çocuk veya bebek alınmaz, sadece aile büyükleri yer alır (K.K.18).
3. Nikâh kıyılacağı zaman evde bulunan bütün kapılar açılır (K.K.20).
4. Evde kilitli hiçbir şey bulunmaz kilitlerin hepsi açılır (K.K.20).
5. Kapılar açılıp örtülmez (K.K.18).
6. İğnelik takılmaz (K.K.20).
7. Ceket iliklenmez, açılmaz (K.K.20).
8. Çocuklar ve bebekler bir odaya toplanır (K.K.20).
9. Parmak oynatılmaz, avuç kapatılmaz (K.K.18).
10. Yüzük takılıp çıkarılmaz ve parmakta yüzük oynatılmaz (K.K.18, K.K.20).
11. Hoca nikâhı kıyıp bitirene kadar eller ya dizlerin üzerinde (K.K.18) ya da yan tarafında (K.K.20), konuşmadan, hareket etmeden beklenir (K.K.18).

Bunların yapılması durumunda dini nikâhın olmayacağı ya da gelinle damadın arasında sorunların çıkacağı, başlarına bir kötülük geleceğine inanılır (K.K.18).

Dini nikâh kıyılıp bitince gelin kız orada bulunanların elini öper ve odadan ayrılır (K.K.18). Böylece dini nikâh kıyılmış olur.

Dini nikâh kıyılırken damat geline mehir verir. Dini nikâh kıyılırken mehir yani (K.K.3, K.K.7) süt hakkı olarak (K.K.15) damat tarafından (K.K.3, K.K.7) para (K.K.7, K.K.15), altın (K.K.15, K.K.18), tarla, arsa, araba, ev gibi (K.K.15) değerli eşyalar verilir.

Bu verilen değerli mallar ve eşyalar nikâhta yer alan hoca ya da aile büyükleri (K.K.4, K.K.5) tarafından kayıt altına alınır. Bazı yerlerde yüz görümlülüğü olarak da geçen mehir (K.K.3) gelin kızın öz malıdır (K.K.7, K.K.15, K.K.18). Gelin ve damat boşandığı zamanda bu verilen mehir geline mutlaka verilir (K.K.18).

2.5.3.6.2. Resmi Nikâh

Yörede resmi nikâh evde kıyılacaksa her iki tarafın aile büyükleri (K.K.20), gelin ve damadın arkadaşlarının katılımıyla gerçekleştirilir. Eğer nikâh belediyede kıyılacaksa nikâh memuru (K.K.3, K.K.15, K.K.20), aile büyükleri (K.K.3, K.K.20), kızın ve oğlanın anne, babası, arkadaşları (K.K.7) ve şahitlerin katılımıyla gerçekleşir (K.K.3, K.K.15).

2.5.3.7. Çeyiz

Düğün hazırlıklarının başında yeni evlenecek çift için çeyiz hazırlamak gelir. Yörede gelin ve kaynana birlikte yaşayacaksa da yeni bir ev için ne gerekiyorsa hepsi alınır.

Yörede düğün tarihini belirlemek için oğlan tarafının büyükleri (K.K.3, K.K.15, K.K.18), oğlanın annesi, babası, amcası (K.K.3) kız tarafına gider (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20). Oğlan tarafı kız tarafından müsaade alarak ne zaman düğünü yapmak istediklerini tarihi belirtirler (K.K.3, K.K.7, K.K.18, K.K.20). Eğer kız tarafı o tarihte müsait olmadıklarını belirtirse karşılıklı anlaşarak (K.K.3, K.K.18) düğün tarihi ileri bir tarihe alınır (K.K.20) ve düğün tarihi belirlenir.

Düğün tarihinin kararlaştırılmasının ardından bu toplantıda düğünün nasıl yapılacağı, kıza takılacak olan altın miktarı (K.K.3), ev eşyası olarak neler alınacağı (K.K.3, K.K.18, K.K.20), başlık bozmaya ne zaman ve nasıl gidileceği (K.K.3, K.K.18) gelinliğin alımı (K.K.20) gibi konular konuşulur.

Çeyiz alışverişi veya urba düzmek yörede başlık bozma olarak adlandırılır (K.K.3, K.K.15). Düğünden yaklaşık bir ay önce başlık bozulur. Başlık bozmaya kız tarafından gelin kız, gelinin annesi, babası (K.K.20), varsa kardeşi, oğlan tarafından oğlanın annesi, babası, görümcesi, eltisi (K.K.18, K.K.20), kayınbiraderi (K.K.20) katılır. Başlık bozmada kız tarafına kıyafet (K.K.18), gelin kızın eksikleri (K.K.3, K.K.20), gelinliği (K.K.15, K.K.18, K.K.20) ve kıyafetleri alınır (K.K.15, K.K.20).

Ayrıca başlık bozmaya gidildiğinde gelin kızın kullanması için nevresim ve seccade kumaşları alınır (K.K.3). Günümüzde alınan kumaşlar, belli gelenek ve göreneklere tabii tutulmaksızın terzilere verilerek (K.K.20) diktirilmektedir. Geçmiş dönemlerde "al kesme" olarak adlandırılan âdet; oğlan tarafından kaynana, hala, teyze gibi kadınların kız tarafına giderek yorgan yüzleri, nevresim takımları, seccadeler için alınan kumaşlar burada kesilerek orda bulunanlar tarafından dikilip çeyize hazırlanır (K.K.20). Başlık bozmaya gidildiğinde ev eşyalarına da bakılır (K.K.3, K.K.15). Burada alınan her şeyin parasını oğlan tarafı öder (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Yeni ev için alınacak eşyaların çoğunu oğlan tarafı karşılar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Oğlan tarafı yeni kurulacak evin mobilya takımını (K.K.3, K.K.15, K.K.18, K.K.20), beyaz eşyasını (K.K.3, K.K.15, K.K.20), halısını, perdesini (K.K.20) alır. Ayrıca yünden yatak ve yorgan yaptırılır (K.K.3).

Yörede yeni ev için alınacak eşyaların çoğunluğunun erkek tarafına ait olması, kız eviyle yapılan konuşmalara ve bu konuşmaların sonunda iki tarafın anlaşmasına ve maddi imkanlara göre değişmektedir (K.K.7).

Günümüzde kız tarafı oğlan tarafıyla anlaşarak kendi maddi imkanlarına göre yatak odası (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20), mutfak eşyası (K.K.3, K.K.7, K.K.20), koltuk takımı (K.K.7, K.K.18, K.K.20) almaktadır.

Kız tarafı çeyiz olarak; yatak örtüleri (K.K.7, K.K.15, K.K.18), vitrin takımları (K.K.3, K.K.18), mutfak takımı (K.K.18), yatak odası takımı, sehpa ve masalara danteller (K.K.3, K.K.20), işleme seccadeler (K.K.3, K.K.7), havlu kenarları (K.K.3, K.K.15, K.K.20), örgü çoraplar (K.K.7), patikler (K.K.3, K.K.15, K.K.20), yelekler (K.K.3), yemeniler (K.K.3, K.K.7, K.K.15), yemeni oyaları (K.K.3, K.K.7) hazır. Bu hazırlanan çeyizler kız çocuğu doğduktan (K.K.3, K.K.15) sonra başlar kız gelin gidene kadar yapılmaktadır (K.K.3, K.K.7, K.K.15).

2.5.4. Düğün ve Düğünün Safhaları

Günümüzde düğüne çağrı davetiye basılarak yapılmaktadır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Davetiyeler hazırlandıktan sonra düğüne iki hafta kala davetiyeleri dağıtması için bir kişi tutulur ya da ev halkından biri davetiyeleri dağıtır (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Davetiyeleri dağıtan kişiye de belli bir miktar para

verilir (K.K.7, K.K.18). Yörede akrabaları düğün sahibi bizzat giderek çağırır. Eğer düğün sahibi akrabaları kendi çağırmazsa, bu şekilde çağrılmayan akraba düğün sahiplerine darılabilir.

Yörede, geçmiş dönemlerde yapılan düğünlere çağrı hediye ile yapılmaktaydı (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Hediye olarak da ağırlık (K.K.3) yani elbiselik kumaş (K.K.7, K.K.15, K.K.20), havlu (K.K.7, K.K.20), küp şeker (K.K.15) gibi hediyeler verilmekteydi. Düğün sahibi yakın akrabalarını düğüne çağırırken onlara bizzat giderek hediyelerin en iyilerini onlara vererek (K.K.3, K.K.20) düğüne çağırır. Ayrıca hediyeyi dağıtan kişiye yöre halkı tereyağı veya sıvı yağ vermektedir (K.K.3, K.K.18, K.K.20).

Yörede geçmiş zamanlarda düğüne çağrı için danışık adıyla yöre halkına yemek verilirken (K.K.15) bu uygulama günümüzde düğün habercisi olarak düğünden bir hafta önce çay verme olarak adlandırılan geleneğe dönüşmüştür.

Düğüne hazırlığın en önemli kısmı ev eşyalarının (K.K.7) ve çeyizlerin tamamlanmaya çalışılmasıdır (K.K.18). Daha sonra kına gecesi ve düğün için verilecek olan yemekler için harcın yani yiyecek ve içecek malzemelerinin alımı gelir (K.K.3, K.K.15, K.K.20). Bunların yanında kına gecesinde yöre halkına dağıtılacak kuru yemişin alımı, düğünde çalacak olan davul ve zurnanın ayarlanması (K.K.3), misafirlerin nerede kalacakları (K.K.20), çeyizin getirilmesi ve serimi (K.K.18) gibi birbirini takip eden birçok hazırlık mevcuttur.

Düğün hazırlıklarında komşular aktif bir rol üstlenirler (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Oğlan ve kız tarafı hazırlıklar için komşuları bizzat çağırırlar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Komşular; yemeklik malzemelerin hazırlanması (K.K.3), yemeklerin yapılması (K.K.3, K.K.7, K.K.18, K.K.20), düğünde hizmet edilmesi (K.K.20), gelen misafirlerin kalacak yer olmadığı taktirde evlerinde ağırlanması (K.K.7) gibi birçok konuda yardım ederler.

Yörede kız evinin isteğine bağlı olarak (K.K.18) kız evinde kullanılacak olan malzemeleri de oğlan tarafı alır. Günümüzde her iki tarafta kendi ihtiyacını karşılasa da (K.K.3, K.K.20), oğlan tarafı belirli bir miktar (K.K.3) kız evine yardım etmek amacıyla (K.K.20) malzeme gönderir. Yörede, geçmiş dönemlerde düğünlerde kullanılacak

malzemeler oğlan evi tarafından karşılanarak kız evine gönderilmekteydi (K.K.7, K.K.15, K.K.18). Kullanılacak olan malzemeler; yemek yapılacaksa et, fasulye, pirinç, yağ olurken, yemek yapılmayacaksa dışarıdan alınan hazır gıdalar kız tarafına gönderilir (K.K.18).

Yörede düğünden bir hafta önce hazırlanmış olan çeyiz yıkanır, ütülenir ve serilir (K.K.3, K.K.20). Bu işe yörede çeyiz serme (K.K.7, K.K.20) ve çeyiz asma (K.K.3, K.K.7) gibi isimler verilir. Çeyizin serildiği komşular tarafından duyulunca komşular çeyize bakmaya gider (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20). Çeyiz bir hafta kadar asılı kalır (K.K.15).

Çeyize bakmaya gelen misafirlere gelin kız şeker ve kolonya ikram eder (K.K.3, K.K.15, K.K.20). Gelen misafirler düğün hediyelerini getirir (K.K.3, K.K.4) ve hayırlı olsun dileklerini iletirler (K.K.3).

Çeyiz düğünden birkaç gün önce kız evi tarafından toplanır. Oğlan evinin büyükleri (K.K.3), yakın akrabaları (K.K.3, K.K.15) ve komşularıyla (K.K.15), düğünden birkaç gün önce (K.K.7, K.K.18) veya davulun geldiği gün (K.K.3, K.K.20) çeyiz almaya gidilir.

Çeyizin çıkacağı zaman gelinin kardeşleri, yakın akraba çocukları çeyiz sandığına oturarak oğlan tarafından para ister (K.K.20). Kız evinden çıkarılan çeyiz arabalara yükletilir ve gelin kız (K.K.18), gelin kızın ablaları, halaları, teyzeleri (K.K.3) yakın arkadaşları alınarak oğlan evine gidilir. Kız evi çeyizi serdikten sonra oğlan evinin hazırladığı ikramlar ve yemekler yenir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Hep birlikte gülüp eğlendikten sonra kız tarafı geri döner (K.K.3, K.K.18, K.K.20).

Gerdek odası çeyizin geldiği gün hazırlanır (K.K.3, K.K.7). Gerdek odasını evli kişiler (K.K.20); gelinin görümcesi, eltisi (K.K.18, 20), halası, yengesi (K.K.15) hazırlar. Gerdek odasındaki yatak ilk geceye özel olarak ayrı bir yere yer yatağı olarak da hazırlanabilir (K.K.15, K.K.20). Gerdek yatağı hazırlanırken doğacak çocuğun erkek olması için yatakta oğlan çocuğu yuvarlanır (K.K.18, K.K.20).

Yörede; düğünden bir hafta önce düğün davetlilerine düğünün habercisi olarak çay verilir (K.K.3, K.K.18). Geçmiş dönemlerdeki düğünlerde danışık adıyla verilen yemek ile yapılan bu gelenek (K.K.3, K.K.7) daha sonra değişerek günümüzde yöre

halkına çay verilmesi şeklini almıştır. Yörede danışık adıyla verilen yemekte pilav, et (K.K.3, K.K.7), çorba (K.K.3) ve hoşaftan oluşan bir menüyle yöre halkı yaş gruplarına ayrılarak sakallı yemeği, delikanlı yemeği gibi her yaş grubuna göre ayrı ayrı ağırlanarak yemek verilmekteydi (K.K.7). Çay verme âdeti düğünden bir hafta önce pazar günü yapılır. Çay verme sabahtan başlar. Sabah saat sekizden on ikiye yani öğlen ezanına kadar erkekler, öğleden sonra akşama kadar kadınlar çaya gelir. Gelen davetlilere düğün sahibi çay ve kuru pasta ikram eder. İsteyen davetliler gelirken düğün hediyelerini getirirler (K.K.3).

Yörede düğün habercisi olarak düğün evinin çatısına bayrak dikilir. Bu bayrak kaldırma denir (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Bayrak düğünden birkaç gün önce kalkar (K.K.20). Düğün pazar günü yapılacaksa genellikle cuma günü bayrak kaldırılır. Eğer cuma günü bayrak asılacaksa cuma namazından sonra çıkan komşuların gelmesiyle yemek yenilir ve ardından da bayrak asılır (K.K.20). Türk bayrağının sopasının ucuna kırmızı elma veya soğan takılır (K.K.18). Bayrağı kaldırmak için bir kişi görevlendirilir (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Bayrak asılacağı zaman davul zurna gelir (K.K.18, K.K.20). Komşular çağrılır ve bayrak asılır (K.K.7, K.K.15). Bayrak asıldıktan sonra gelen davetlilere yemek (K.K.7, K.K.15, K.K.18) ve çay ikram edilir (K.K.15). Bayrak evin çatısı (K.K.18) ve balkonu (K.K.3) gibi görebilecek yüksek bir yere asılır.

Düğünler genellikle üç gün sürer. Günlerin isimleri değişse de cuma günü davulun gelmesiyle başlayan düğün pazar günü gelinin oğlan evine getirilmesiyle biter (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Geçmiş zamanlarda düğün törenlerine gelen misafirler birkaç gün önceden gelip (K.K.7) bir hafta oğlan evinde, akraba (K.K.18) ve komşularda (K.K.3, K.K.7) kalarak ağırlanırken, günümüzde dışarıdan gelen misafirler kına gecesinden bir gün önce (K.K.3, K.K.20) veya kına gecesinin olduğu gün (K.K.3, K.K.15, K.K.20) gelirler. Yakın akrabalar ise düğüne iki üç gün önceden gelir (K.K.20) ve düğün hazırlıklarına yardım ederler.

Düğün süresince oğlan evinde sürekli olarak yemek hazırlanır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Günümüzde aşçılar tarafından yapılan yemekler (K.K.3, K.K.15) daha eski törenlerde köyün kadınları tarafından hazırlanmaktaydı (K.K.3). Hazırlanan bu yemeklerden kız tarafına da gönderilir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18). Eğer kız evi başka köyde ise (K.K.18) isteğe bağlı olarak yemek gönderilmez (K.K.20).

Eğer oğlan ve kız tarafı karşılıklı olarak anlaşmış ise ve kız tarafında yemek yenecekse, masraflarını oğlan tarafının karşıladığı yemek kız tarafında hazırlanır. Her iki tarafın misafirleri kız tarafında ağırlanır (K.K.3).

Yörede damadın sağdıcı varken gelin kızın yoktur (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Gelin kız, evlenmiş yakın akrabaları ve yengeleri tarafından bilgilendirilir (K.K.20). Yörede geçmiş dönemlerde gerçekleşen düğünlerde bir önceki düğünün damadı sağdıç olurken (K.K.3, K.K.7), günümüzde damadın iki yakın arkadaşı sağdıç olarak seçilir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Sağdıç seçiminde, evlenmiş ama akraba olmayan kişilerin olmasına özen gösterilir (K.K.20).

Sağdıcın görevleri; kına yakıldıktan sonra arkadaşları tarafından damadın dayak yemesini önlemek (K.K.3, K.K.15, K.K.18, K.K.20), damadı kaçırmak isteyenlere karşı damadı korumak (K.K.3, K.K.18, K.K.20), damadın sürekli yanında durarak üzerinden hiçbir şey çaldırmamak (K.K.7), damada yardım etmek (K.K.15), eve götürüp getirmek (K.K.3) şeklinde sıralanabilir. Sağdıçlar bu görevleri biri damadın sağ diğeri de sol tarafında durarak gerçekleştirir (K.K.3).

Gelin alınacak gün için kız ve oğlan tarafı bir saat belirlerler (K.K.20). Bu saate göre gelin kız hazırlanır, gelinliğini giyer (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Sabah yöredeki halk gelini uğurlamak için kız evinde toplanır (K.K.3, K.K.18). Gelin kız herkesle vedalaşır ve helalleşir (K.K.3, K.K.18, K.K.20).

Oğlan evinde ise gelin arabası süslenir (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20) Gelin almaya gidecek olan kişilere hakçı denir. Hakçılar düğün evi tarafından gelin almak için özellikle çağrılır. Hakçılar toplanır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Hakçıların arabalarına da havlu veya bez parçaları bağlanır. Damat hazırlanır (K.K.7, K.K.18). Düğün evindeki bayrak indirilir, davulcular ile bayrakçılar ayrı bir arabaya bindirilerek (K.K.20) davul zurna eşliğinde (K.K.3, K.K.15) gelin almaya gidilir.

Kız tarafının erkekleri oğlan tarafını evin dışında bekler. Oğlan tarafı geldikten sonra gelin çıkmadan babası, amcası, dayısı (K.K.7), oğlan kardeşi, abisi gibi erkek akrabaları gelin kız ile vedalaşmak için eve girerler (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Gelin kızın varsa abisi, erkek kardeşi yoksa yakın bir erkek akrabası beline kırmızı kuşağı bağlar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Kırmızı kuşak gelinin

beline bağlanırken bağlayacak kişi Ayete'l Kürsi'yi okuyarak kırmızı kuşağı iki kere bağlayıp çözer ve üçüncüye bağlar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Oğlan evi gelin almaya geldiğinde, kız evi güler yüzle karşılar (K.K.7, K.K.15). Geçmiş dönemlerde gelini hazırlamak için erkek tarafı gelmekteyken günümüzde bu uygulama kalmamıştır. Gelin kızı hazırlamak için gelen oğlan tarafı kız evine geldikten sonra kadınlar gelinin yanına giderek gelinliğini giydirir ve gelin kızı hazırlarlar (K.K.18). Gelinin baba evinden çıkış süresi uzarsa kız tarafı oğlan tarafının erkeklerine çay ikram eder (K.K.15, K.K.20). Bu esnada davul sürekli çalar.

Gelin kız çıkmadan önce kız tarafı kapıyı kitler. Kapı bıçağı adıyla oğlan tarafından para alınır (K.K.3, K.K.18). Kız evine sadece kadınlar girer. Erkekler kapıda bekler. Kapının açılmasıyla birlikte oğlan kardeşi (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20), babası (K.K.7, K.K.20) veya amcası (K.K.20) gelinin koluna girerek gelini damada teslim eder (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Gelinin başına evden çıkmadan kırmızı pullu örtülür. Gelin arabaya bindikten sonra orada bulunan cami imamı dua eder. Eğer erkek evi gelirken yanlarında cami imamını getirirse duayı o yapar. Duanın ardından iki dünür tokalaşıp vedalaşır (K.K.20) ve gelin kız oğlan evine götürülür. Gelin arabasını damat kullanmaz. Arabayı ya sağdıç ya da damadın yakın arkadaşlarından biri kullanır.

Oğlan tarafı, arabalarla konvoy halinde (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20), kornalara basarak (K.K.15), davul zurna eşliğinde (K.K.18, K.K.20) gelini oğlan evine getirirler İsteyen aileler gelini eve getirmeden konvoyla mezarlık ziyareti yapmaktadır (K.K.3). Düğün nikâh salonunda yapılacaksa gelin doğrudan kuaföre götürülür. Gelin kız düğünden sonra oğlan evine getirilir (K.K.20).

Oğlan evine getirilen gelin arabadan inmeden önce cami imamı tarafından dua edilir (K.K.3, K.K.18, K.K.20). Duadan sonra gelin arabasının şoförü kapıyı açmayarak kayınpederden bahşiş ister (K.K.7, K.K.15, K.K.20). Bahşiş alındıktan sonra gelin arabadan iner. Gelin arabadan inince gelinin ayağına kurban kesilir ve kan akıtır (K.K.18, K.K.20). Bazen de damat ile sağdıç yüksek bir yere çıkarak su dolu testiyi kırıp mendil içindeki buğday ve yemişi gelinin başından saçar (K.K.3).

Gelin arabadan indikten sonra gelinin bereketli ve uğurlu olması için gelinin eline buğday ve para dolu bir testi verilerek kırdırılır (K.K.20). Bazen sadece testi (K.K.7, K.K.18), bardak (K.K.20) veya tabak (K.K.18) kırdırılmaktadır. Gelin bunları kırarken gelinin başının üzerinden kuruyemiş (K.K.7) ve para saçılır. Gelin kapıdan girerken gelinin eline Kur'an-ı Kerim verilir (K.K.15). Gelinin eline tereyağı verilerek kapı eşiğine yağ sürdürülür (K.K.3, K.K.15). Kapıdan girmeden önce kapının önüne su dolu güğüm koyularak geline güğüm devriltilir (K.K.3).

Geçmiş dönemlerde gelin oğlan evine geldikten sonra ağırbaşlı olması için sandalyenin altına tezek ya da post konularak gelinin bu sandalyenin üzerine oturması istenmekteydi (K.K.7).

Bu işlemlerin ardından damat gelinin koluna girerek gelini içeriye alır (K.K.7, K.K.15). Gelinin kayınvalidesi ile evleri farklı ise ilk olarak kayınvalidesinin evine (K.K.3) sonra kendi evine geçer. Aynı eve gelin geliyorsa ilk olarak salona geçer (K.K.15, K.K.18, K.K.20). Hakçılar geline hoş geldin demek için içeri girerler (K.K.3, K.K.18, K.K.20), gelin kız hakçıların elini öperek (K.K.3) küçük bir eğlence yapılır (K.K.7).

Eğer gelin uzak bir yerden geldiyse gelinin geldiği gün gelin görmeye gidilir (K.K.20). Ancak gelin görme âdeti farklı bir gün de yapılır. Gelin eve girdikten sonra hakçılar hayırlı olsun deyip ayrılırlar.

Damat gelini bıraktıktan sonra gelinin yanında durmaz (K.K.3, K.K.5, K.K.20) sağdıçlarla beraber başka bir yere geçerler (K.K.20).

Gelin tarafı akşam namazından ya önce ya da sonra gelini ziyarete gelir. Bu ziyarete gelin önü ismi verilir. Gelin önüne; gelin kızın kız kardeşi, erkek kardeşi, halası gibi yakın akrabaları gelir. Gelirken yanlarında gelin ve damadın gerdek gecesinde yemesi için yemek getirirler. Getirilen yemek; tavuk, pilav ve tatlıdır. Getirilen tatlıdan damadı gerdek gecesine uğurlamak için gelen damadın arkadaşlarına ve akrabalarına da ikram edilir (K.K.3, K.K.20).

2.5.4.1. Zifaf Gecesi (Gerdek)

Yörede gelin ve damat gerdeğe girmeden önce damat yatsı namazını kılması için camiye götürülür (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Damat camiye sağdıçlar, arkadaşları ve yakın akrabaları tarafından götürülür (K.K.15). Camiye giderken

arkadaşları tarafından damadın kaçırılmaması, üzerinden herhangi bir eşyasının çalınmaması için damat sağdıçlar tarafından korunarak götürülür (K.K.20). Camide iki sağdıç ve damat yan yana namaz kılabileceği gibi (K.K.7) bir sağdıç damatla namaz kılıp diğer sağdıç damadın ayakkabılarının çalınmaması için dışarıda bekler (K.K.20). Eşlik eden kişiler damadın babasından para alabilmek için damadın ayakkabısını (K.K.7, K.K.18), tespihini, şapkasını (K.K.7) almaya çalışırlar. Bu nedenle sağdıçlar damadın yanından ayrılmaz (K.K.7, K.K.20).

Damat yatsı namazından sonra cami imamı ve arkadaşlarıyla birlikte tekbir getirerek eve gelir (K.K.3, K.K.20). Ya evin kapısının önünde ya da gerdek odasının önünde hoca dua eder (K.K.3, K.K.20). Damat, arkadaşları ve sağdıçlar tarafından sırtına vurularak gerdek odasına sokulur (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Ardından kız evinin gönderdiği tatlı orada bulunanlara ikram edilir ve tatlının yenilmesinden sonra herkes oradan ayrılır.

Damat gerdek odasına girer girmez geline yüz görümlülüğünü takar ve gelinin duvağını açar (K.K.18, K.K.20). Gelin ve damat hiç konuşmadan (K.K.20) Allah rızası için iki rekât namaz kılar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). Odaya önceden bırakılan şerbet içilir (K.K.7), tatlı yenilir (K.K.15). Kız tarafının getirdiği gelin önünü gelin ve damat gerdeğe girmeden önce yer. Burada yenen yemeğin gelin ve damadın cennette yiyeceği ilk yemek olacağına inanılır (K.K.20). Gelin ve damat yemeklerini yedikten sonra gerdeğe girerler (K.K.15).

Gerdek gecesinin ertesi günü erken kalkılır. Gelin; yatağının altına yemeni, havlu gibi hediyeler koyar. Damatta yatağın altına para bırakır. Oğlan evinden biri yatağı toplamaya gelir. Yatak başka biri tarafından toplanarak gelinin bakire olup olmadığı öğrenilir. Yatağı toplayan kişi hediyeleri de alarak durumu kaynana veya görümce gibi aile büyüklerine bildirir (K.K.20).

Daha sonra gelin kızı damat aile büyüklerinin elini öpmesi için aile büyüklerinin yanına götürür (K.K.18, K.K.20). Aile büyükleri geline, el öpmezliği için para ve altın gibi hediyeler verilir (K.K.20).

Yörede gelin aile içindeki herkesle konuşabilir (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.20). Geçmiş dönemlerde ise söylenmezlik âdeti sebebiyle (K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20)

gelin; kayınpederi (K.K.15), amcası, kayınbiraderi (K.K.18) ile konuşmaz onların bir hediye vermesini bekler. Hediyenin verilmesinden sonra onlarla konuşmaya başlardı (K.K.7, K.K.18, K.K.20).

2.5.4.2. Duvak Günü

Gerdek gecesinden bir gün sonra kahvaltının ardından (K.K.20) ev ve evin etrafı temizlenir (K.K.3, K.K.18, K.K.20). Gelin kız gelinliğini giyerek hazırlanır (K.K.3, K.K.20). Öğleden sonra duvak yapılır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20).

Duvağa yöredeki kadınlar gelir. Kadınlar geline ve gelinin çeyizine ve eşyalarına bakarlar (K.K.3, K.K.7, K.K.20). Gelin gelen misafirlere kolonya ve şeker ikram eder (K.K.3, K.K.7, K.K.20). Gelen misafirlerle sohbet edilip küçük bir eğlence düzenlenir (K.K.3, K.K.15, K.K.20). Duvağa yöredeki bütün kadınlar katılır.

2.5.4.3. Dünür Davetleri

Gelin ve damat, kız evine üç gün (K.K.7, K.K.15) veya bir hafta sonra (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20) el öpmeye giderler (K.K.3, K.K.7, K.K.18, K.K.20). Günümüzde daha çok damat ve gelinin tek başlarına gittiği el öpme âdeti (K.K.18), isteğe bağlı olarak oğlanın ailesiyle de gidilebilir (K.K.15).

Oğlan evi kız evine geleceklerini haber verir (K.K.3). Kız evi oğlan evinin geleceği günü bildiği için hazırlık yapar (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20). İlk defa gelen gelin kız ve damat için yemekler yapılır (K.K.3, K.K.7, K.K.15, K.K.18, K.K.20), ikramlar hazırlanır (K.K.3). El öpen gelin ve damada altın (K.K.3, K.K.15, K.K.18), para (K.K.3), halı (K.K.18), daha geçmiş dönemlerde ise koyun (K.K.3, K.K.15), inek (K.K.3) gibi hediyeler verilmekteydi.

Yeni evlenen çift bir hafta sonra oğlan tarafının aile büyüklerini ziyarete gider. Bu ziyarete "el öpme" adı verilir. Gelin ve damat el öpmeye tek başlarına gidecekleri gibi kayınpeder ve kaynana ile de gidebilirler. Gelin el öpmeye giderken çeyizinden bohça yani dürü hazırlar. Bohçanın içine yakınlık derecesine göre; işleme takım, havlu, patik, yemeni, lif gibi eşyalar koyar. El öpmeye gittikleri kişide geline ya altın takar ya da para verir.

Yörede düğünden on gün (K.K.7, K.K.18, K.K.20) ya da bir ay sonra (K.K.20) kız tarafı oğlan tarafına haber vererek oğlan tarafına ziyarete gelir. Bu ziyaret "kız yoklama" veya "kız görme" olarak adlandırılır (K.K.18, K.K.20). Oğlan tarafı da kız tarafının geleceği gün yemekler ve ikramlar yaparak hazırlanır (K.K.18, K.K.20). Kız tarafı ziyarete gelirken kızın çeyizinden (K.K.18) veya düğünden gelen hediyelerden (K.K.7, K.K.20) oğlan tarafına getirirler. Kız tarafının kadınlarının oluşturduğu on, on beş kişilik grup (K.K.18), kız evinde eğlenir ve giderler (K.K.7, K.K.18). Bazen yörede kız el öpmeye gitmeden önce kız tarafı oğlan tarafına hayırlı olsun demek için de gelebilir (K.K.15).

Kayınpeder, kaynana ve gelin arasındaki ilişki karşılıklı olarak değişmektedir (K.K.15). Aileye yeni bir ferdin girmesinin ardından ailede hemen bir kaynaşma olmaz, zamanla aile bağları kuvvetlenir (K.K.20). Kaynana ve kayınpeder aileye yeni gelen gelinlerini kendi kızları olarak görür ve onu kendi kızlarından ayırmazlar (K.K.3, K.K.7).

Kaynana ve kayınpeder evin yeni üyesini olan gelinlerini evde hizmet edecek kişi olarak da görebilirler (K.K.18). Gelin kız aileye karşı görevlerini yerine getirir (K.K.3, K.K.15, K.K.20), saygılı davranır, alçak gönüllü olup karşı tarafa kendini sevdirmeye çalışır (K.K.3). Bu sayede aile içinde problem çıkmadan kuvvetli bir bütünlük oluşur. Bu aşamada aileyi idare etme adına damada da büyük görev düşmektedir. Damat geline aileyi tanıtarak ve sevdirerek aile içi düzeni sağlamak ve aile içi bütünlüğü kurmak amacıyla çalışmaktadır (K.K.20).

Gerçekleşen evlilik sonucunda yeni bir aile kurulur. Aileler yeni evli çifte hassas davranarak çevreye ve şartlara hazırlarlar. Yeni evli çifti kırıp incitmemek adına onlarla konuşurken cümlelerini titizlikle seçerler (K.K.18).

Günümüzde yörede yeni evlenen çift için ayrı bir ev alınarak kendi düzenlerini kurmaları sağlanmış, böylece aile içinde meydana gelen sorunlar en aza indirilmeye çalışılmıştır (K.K.18).

Geleneklerde meydana gelen değişiklikler bir toplumu etkilediği gibi yeni bir aileye gelen gelin içinde o aileye alışmak uzun ve zorlu bir süreçtir. Kendi âdet, gelenek ve göreneklerinden farklı bir aileye alışması zaman almaktadır (K.K.18, K.K.20).

2.6. ÖLÜM

Doğum ve evlilikte olduğu gibi ölüm etrafında da birçok inanç, gelenek, tören, ritüel bulunmaktadır (Taş, 2002).

2.6.1. Ölümü Düşündüren Ön Belirtiler

Ölüm korkusunun bilinçaltına yaptığı baskıdan rahatsız olan birey; olağan dışı davranışlar, alet ve ekipmanların şu veya bu şekilde kullanımı, meteorolojik olaylar, hayvanların hareketleri ve sesleri, rüyalardaki görüntüler ve hastadaki psikolojik ve fizyolojik değişikliklerin çoğunu ölümün işareti ve haberci olarak görmektedir (Taş, 2002).

2.6.1.1. Hayvanlarla İlgili Olanlar

Yörede bir kişinin öleceğini haber veren hayvanlarla ilgili belirtiler arasında; köpeğin uluması (K.K.5, K.K.10 K.K.17), bir kuşun akşam namazı ile yatsı namazı arasında sürekli ötmesi (K.K.5) gelmektedir.

2.6.1.2. Hastadaki psikolojik ve fizyolojik değişiklerle ilgili olanlar

Hastada görülen ön belirtiler ise; hastanın renginin sararması (K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31), nefesinin göğsünün üst kısmına yani nefesinin yukarı çıkması (K.K.5, K.K.31), dermansız kalması (K.K.5, K.K.17), burun deliklerinin genişlemesi (K.K.5, K.K.10), kulakların çökmesi (K.K.10, K.K.31), boylu boyunca uzaması, öbür dünya ile ilgili şeyler görmesidir (K.K.5).

Bunların yanında hastanın bulunduğu evde camın çatlaması veya kırılması (K.K.5, K.K.10), hasta olan kişi hakkında görülen rüyalar (K.K.10) hastanın öleceğine işaret olarak görülür.

Bir kişinin öleceği anlaşılırsa akrabalar hastanın yanında beklenir (K.K.5, K.K.10, K.K.17). Yakın akrabaları (K.K.5) ve cami imamı çağrılır (K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Cami imamı ya da Kur'an-ı Kerim okumayı bilen kişiler hastanın başında Kur'an-ı Kerim okur (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17). Hastanın yanında şehadet getirilir (K.K.5, K.K.10). Hastaya zemzem suyu verilir (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Eğer zemzem suyunu içemezse pamuk ile dudakları ıslatılır (K.K.5, K.K.31). Ölüm döşeğinde olan kişiye su verilmesinin sebebi; kişinin çok susaması nedeniyle şeytanın

ölüm döşeğinde olan kişiye imanının karşılığında su vereceğine inanılması yatmaktadır (K.K.5).

Kişinin ölmeden önce vasiyeti varsa tespit edilir (K.K.5, K.K.10, K.K.17). Vasiyetine göre yapılacaklar planlanır (K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Eğer hastanın aklı başında ise son isteği sorulur (K.K.5) ve o yerine getirilmeye çalışılır.

2.6.2. Ölüm Olayının Duyurulması

Ölüm haberi ilk olarak yakın akrabalara duyurulur K.K.10, K.K.17, K.K.31). Eğer ölüm olayı akşam gerçekleşmişse komşuların anlaması için evin bütün ışıkları açılır. Kişinin ölümünden sonraki gün sabah mahallenin camisinde selâ (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31) verilerek ölüm haberi mahalleye duyurulur. Ölen kişinin yakın mahallelerde akrabaları varsa oradaki akrabalar da o mahallede selâ verdirir.

2.6.3. Ölümden Sonra Yapılan İşlemler

Ölüm olayının ardından ölünün bedeni soğumadan hemen ölünün kıyafetleri çıkartılır (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Ölünün bulunacağı odaya halı, battaniye veya döşek serilir. Ölen kişi bu halının, battaniyenin veya döşeğin üzerine yani "rahat döşeği" olarak ifade edilen yere yatırılır (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31).

Ölünün elleri yan tarafına getirilir (K.K.2, K.K.10).

Ölen kişini ayakları başparmaklarından birbirine bağlanır (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31).

Ölünün gözleri açıksa, gözleri açık gitmesin diye gözleri kapatılır (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Eğer ölünün gözleri açıksa; muradına eremedi (K.K.5), uzakta bulunan sevdiği bir kişiyi göremeden gitti gibi yorumlar yapılır (K.K.5, K.K.17).

Ölünün çenesi açık kalmasın diye (K.K.5, K.K.10) çenesi bağlanır (K.K.2, K.K.17, K.K.31) ve yüzü Kâbe'ye baksın diye kıbleye çevrilir (K.K.5).

Ölünün çenesi de bağlandıktan sonra (K.K.5, K.K.10, K.K.17) üzerine örtü örtülür (K.K.2, K.K.17, K.K.31). Ölünün şişmemesi için (K.K.5) üzerine bıçak (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31), makas, demir (K.K.10) konulur. Ölü oda da tek başına bırakılır

ve ışık yakılır (K.K.5, K.K.31). Eğer pencerenin demirleri varsa pencere açık bırakılır (K.K.5, K.K.10).

Ölünün başında dini kurallar uygulanmaz (K.K.5, K.K.10, K.K.17). Kur'an-ı Kerim okumak isteyen kişiler başka bir odada okur (K.K.10, K.K.31).

2.6.4. Ölünün Gömülmeye Hazırlanması

Ölen kişinin vasiyeti (K.K.17) ya da uzaktan bir akrabası gelmeyecekse (K.K.5, K.K.10, K.K.17) akşam veya gece ölen kişi; sabah erken saatlerde ya da öğlen namazından önce (K.K.2, K.K.5, K.K.31) gömülürken öğlen ölen kişi ikindi namazından önce veya sonra (K.K.10) gömülür.

Eğer ölünün karnı şişmişse ve ölünün karnının patlama riski varsa (K.K.2, K.K.10, K.K.31) ya da ölü kokmaya başlamışsa (K.K.2, K.K.17, K.K.31) ölü akşam (K.K.2, K.K.10, K.K.17) ya da yatsı namazının arkasından hemen gömülebilir (K.K.10, K.K.31).

2.6.4.1. Ölünün Yıkanması

Ölü erkekse erkek hocalar ve ölünün erkek çocukları, kadın ise kadın hoca, kızları ve yakın akrabalar ölüyü yıkar (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31).

Günümüzde ölü, ilçe merkezine götürülerek orada bulunan cenaze yıkama yerinde ya da evin önüne çağrılan cenaze yıkama araçlarında yıkanmaktadır (K.K.2, K.K.10, K.K.31). Aile eğer uygun görürse ölüyü evde müsait olan bir yerde (K.K.5) ya da açık bir yerin etrafı örtülerek de (K.K.2, K.K.17) yıkanabilir.

Ölü yıkanırken kullanılan eşyalar; su ısıtmak için kazan, suyu dökmek için saplı, helke, ölünün üzerini örtmek için çarşaf, ölüyü yıkamak için sünger, yün ve sabun gibi malzemelerdir (K.K.2, K.K.10, K.K.31).

Ölüyü yıkayan kişiye para verilir (K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Ölü yıkanırken avret yerlerinin görünmemesi için üzerine çarşaf örtülür (K.K.10, K.K.31). Daha sonra sünger (K.K.10) veya yün (K.K.5) köpürtülerek ölü önce sabunlanır (K.K.5, K.K.10). Ölü sabunlandıktan sonra ölünün sağ tarafından ve sol tarafından su dökülerek (K.K.10) abdest aldırılır (K.K.5, K.K.10). Ölü birkaç kez sabunlanır ve durulanır (K.K.10). Ölünün yıkama suyundan artarsa bu su dökülebileceği gibi (K.K.10) ölünün kıyafetleri de yıkanabilir (K.K.10).

Ölü yıkandıktan sonra ölünün üzerine ve kefenin üzerine zemzem suyu (K.K.2, K.K.5, K.K.10) ve gül suyu (K.K. 5, K.K.17) dökülür. Çörek otu serpilir (K.K.5, K.K.10, K.K.17). Ölünün avuçlarına (K.K.17) kına (K.K.5, K.K.10, K.K.17) koyulur.

2.6.4.2. Ölünün Kefenlenmesi

Kefen olarak patiska (K.K.5, K.K.10, K.K.17) veya kaput (K.K.10) kullanılır (K.K.10).

Patiskanın rahat düğümlenmesi için patiska cinsinin çiftin olmasına dikkat edilir rengi beyaz seçilir (K.K.5).

Erkek kefenini oluşturan parçalar: çadır adı verilen iki düz parça (K.K.2, K.K.5, K.K.7, K.K.10, K.K.31), bir gömlek (K.K.2, K.K.5, K.K.7, K.K.10, K.K.31) ve bir tane de mezgeptir (K.K.2, K.K.5, K.K.7, K.K.10, K.K.31). Gömleğin uzunluğu diz kapaklarına kadar olmalıdır (K.K.2, K.K.5, K.K.31).

Kadınların kefenini oluşturan parçalar: bir önlük, çadır adı verilen iki dış örtüsü, bir tane gömlek, avret yerine konulan yedi kat sıdır bezi (K.K.5, K.K.7 K.K.10, K.K.31), ölünün başına örtülmesi için tülbent (K.K.5, K.K.7) ve belinin bağlanması için el kalınlığında bir kuşaktır (K.K.5). Bu kuşak mezarlığa giderken çıkartılır (K.K.5).

Ölü kefenlenirken, önce kefenin yarısı daha sonra da diğer yarısı alttan getirip dış bezi örtülerek her yeri kapatılır. Daha sonrada kefenin ayaklarından ve başından bağlanmasıyla ölünün kefenleme işlemi bitirilir (K.K.2, K.K.10, K.K.31).

Ölmeden önce hazırlayabilen kişi kefen parasını hazırlar (K.K.5, K.K.10, K.K.17). Kişi birikmiş parası veya altınını varsa bunu kefen parası ve alt üst parası olarak saklayabilir (K.K.5, K.K.17).

Alt üst parası fakirlere ve cenazede gelen hocalara verilen paradır (K.K.5, K.K.31).

2.6.4.3. Cenaze Namazı

Cenaze namazına gelende erkekler (K.K.5) katılırken günümüzde kadınlarda gitmektedir (K.K.17).

Selâdan sonra cenaze ne zaman kaldırılacaksa o saatte cemaat cenaze evinde toplanır. Cenaze evinin önünde cenaze hoca tarafından kadınlarla helalleştirilir. Daha

sonra cenaze erkekler tarafından (K.K.5) musalla taşına cenaze namazını kılmak için götürülür (K.K.5, K.K.10)

2.6.4.4. Tabut, Tabutu Süsleme, Tabutlu veya Tabutsuz Gömme

Yörede her cenaze için tabut yapılmaz, yapılan bir tabut ortak kullanılır (K.K.2, K.K.5, K.K.31). Tabutun yapımında çivi ile tahta kullanılır (K.K.2, K.K.10, K.K.31). Tabut sal adı verilen tahtanın üzerine konularak taşınır (K.K.5, K.K.10, K.K.31). Tabut taşınırken iki kişi yan yana durarak dört veya sekiz kişi (K.K.10, K.K.31) ile cemaat içindeki kişilerin sürekli değişimiyle (K.K.5, K.K.10) musalla taşına kadar taşınır.

Geçmiş dönemlerde tabutun üzerine halı örtülürken günümüzde yeşil bir örtü örtülmektedir (K.K.5, K.K.31). Ayrıca şehit cenazelerinde tabutun üzerine bayrak (K.K.10), erkek cenazelerinde şapka (K.K.5, K.K.10, K.K.31), kadın cenazelerinde yemeni (K.K.5, K.K.10, K.K.31) ve çok genç vefat eden kızların cenazelerinin üzerine ise gelinlik (K.K.10) konulmaktadır.

Topraktan geldik toprağa gideceğiz inancı ile cenaze tabutsuz gömülmektedir (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31).

2.6.5. Cenazenin Mezara Konuluşu ve Telkin

Cenaze mezarlığa getirilince ilk önce ayak ve baş bağı çözülür (K.K.2, K.K.5, K.K.31) daha sonra da duası edilerek gömülür (K.K.2, K.K.10, K.K.31).

Cenaze mezarda sağ tarafına yatırılır (K.K.2, K.K.10, K.K.31). Başı batıya, ayakları doğuya, yüzü kıbleye gelecek şekilde mezarlığa yerleştirilir (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31). Cenazeyi mezara çocukları ve yakın akrabaları indirir (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31). İlk toprağını çocukları ve yakın akrabaları attıktan sonra (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31) komşulardan da toprak atmak isteyenler cenazenin üzerine toprak atar (K.K.10).

Cenaze gömüldükten sonra hoca dua edip Kur'an-ı Kerim okur (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31). Daha sonra hoca talkına (telkine) durur (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.31). Telkin sırasında hocanın arka tarafında cenaze sahibinden bir kişide bulunur (K.K.10, K.K.31).

2.6.6. Devir ve İskat

Ölen bir Müslümanın sağlığında, çeşitli nedenlerle tutamadığı oruçları, kılamadığı namazları ve yerine getiremediği yeminleri için bir fakire fidye verilmesi gerekir. Bu işleme de "devir ve iskat" denilmektedir.

Eğer kişi vasiyet etmişse yerine getiremediği dini görevler için fidye verilir (K.K.10, K.K.31). Devir işlemine alt üst etme de denilmektedir (K.K.2, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Devir işlemi yapılırken ölen kişinin yaşı hesaplanır (K.K.17, K.K.31) ona göre belirlenen para bir kesenin içine konulur. Diğer yörelerden cenazeye gelen hocalar arasında bu para döner ve para onlar arasında paylaştırılır (K.K.5, K.K.31). Geriye kalan para da fakirlere dağıtılır (K.K.5).

2.6.7. Mezarlıklar

Yörede iki mezarlık bulunmaktadır. Bu mezarlıklardan biri uzun yıllardır kullanılmaktayken diğer mezarlık daha yeni oluşturulmuştur. Yeni olan mezarlığa "Garipler" adı verilmiştir. İki mezarlıkta da cenazeler sülalelere göre gömülmektedir. Her sülalenin mezarlıkta mezar yeri bellidir.

Günümüzde mezarlıklar ağaçlandırılmaktadır. Mezar sahipleri kendi bölgelerine ağaç ve gül dikmekte ve onun bakımını yapmaktadırlar. Ağaç ve güller genellikle mezarın baş tarafına ve ayak ucuna dikilmektedir. Bahar aylarında yörede otların fazla büyümesi sebebiyle mezarlıktaki otlar tırpan ile biçilmekte ve mezarlık temizlenmektedir. Buna karşılık mezarlıktan bir şey koparmamak, yetişen ağaçlardan bir şey yememek gerektiği söylenmektedir.

Cenaze sahipleri maddi imkânlarına göre mezarları yaptırmaktadırlar.

Mezarlık ziyaretleri genellikle; arife ve bayram günleri, kandiller, cuma günleri, mezarda yatan kişilerin ölüm yıl dönümleri gibi özel günlerde yapılmaktadır. Mezar ziyaretinde Kur'an-ı Kerim, üç İhlas ve bir Fatiha gibi dualar okunmaktadır. Mezar ziyaretlerinde mezara su dökülmekte, mezar taşının üzerinde bulunan oyuğa hayvanların içmesi için su konulmaktadır.

Ayrıca mezarlığın yanından geçerken de üç İhlas bir Fatiha okunması dikkat edilen âdetlerdendir.

Yörede eski mezarlıkta bulunan bazı mezar taşlarında yazılar bulunmaktadır. Bunlar:

1. MURADIM

Sevmiyorum sensiz doğan güneşi,

Sevmiyorum yağan yağmuru, esen rüzgârı

İçimi güldürmüyor çiçek kokuları, ay ışıkları,

Yanıp sönüyor gözlerimde gözlerin

Burnumda tütüyor kokun, nefesin

Gözümde hep o melek yüzün

Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden

Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım,

Elma bahçelerinden, gül bahçelerinden

Muradım bir gün sana kavuşacak mıyım?

Murat ALP (?)

2. Ey yolcu baksana

Bir su ver içem kana kana

Bu ölüm bugün bana ise

Yarın sana oku ruhuma bir Fatiha

Halil TAMER (? – 1955)

3. Bugünü düşünüyorum

Dün geçti yarın var mı

Gençliğe de güvenme

Ölenler hep ihtiyar mı?

Mehmet Emin ÜNVER (05.05.1934 – 24.10.2005)

4. Henüz on bir olmuştu yaşım

Hep çile ile geçti yaşım

Sivrihisar'dan geldi naaşım

Sizlerden beklediğim

Bir Fatiha'dır vatandaşım

Sevil TALAZ (25.12.1968 – 16.08.1979)

5. Ana başta taç imiş

Her derde ilaç imiş

Bir evlat pir olsa da

Anaya muhtaç imiş

Hacıkadın ÜÇPINAR (1906 – 01.03.1980)

6. Ben Yunus

23 yaşında öldüm ben

Bir hastane odasında

Nefes alamadım

24 olamadım.

Yunus Atiser, 1987-2011

2.6.8. Ölü Toprağa Verildikten Sonra Yapılan İşlemler

Cenaze gömüldükten sonra cemaat hemen dağılmaz (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31). Cemaat, cenaze evine baş sağlığına gider. Cami imamının mezarlıkta işi bittikten sonra o da cenaze evine geçer ve cenaze evinde Kur'an-ı Kerim okunur (K.K.10, K.K.17). Burada bütün cemaate pide ile ayran ikram edilir (K.K.2, K.K.5, K.K.10, K.K.17, K.K.31).

Yakın akrabalar cenaze evinde yedi gün oturur, ölünün yedisi yapıldıktan sonra dağılırlar (K.K.2, K.K.10, K.K.31). Komşular ölünün yakınlarına destek olmak ve acısını paylaşmak için yemek yapıp getirirler (K.K.5, K.K.10, K.K.17).

Ölünün ruhu için cenaze evinde lokum dağıtılır ve helva yapılır (K.K.5). Bu helvadan mahallenin okuluna da götürülerek öğrencilere dağıtılır (K.K.10).

Cenazeden kırk gün sonra kırk ekmeği verilir (K.K.5, K.K.17). Bu kırk ekmeğine cenazeye gelen kişiler davet edilir.

Ölünün gömüldüğü gün Kur'an-ı Kerim bitirilmeye çalışılır ve hatim duası yapılır (K.K.5, K.K.10, K.K.17).

Mezar ölü sahipleri tarafından, ertesi gün sabah ezanından sonra (K.K.5) veya sabah gün ışıdıktan hemen sonra ziyaret edilir (K.K.10, K.K.17).

Komşular, akrabalar ve tanıdıklar cenaze evine taziye için cenaze töreninden hemen sonra gelmeye başlar ve cenaze evine baş sağlığı dilerler (K.K.5). Baş sağlığına acı taze iken gidilir (K.K.10). Baş sağlığına gelen kişiler ölen kişinin yakınlarına "Başınız sağ olsun" (K.K.5, K.K.10), "Allah geride kalanlara ömür versin" (K.K.10) "Allah size ömür versin" gibi dileklerinde bulunurlar.

Yörede ölünün yedisi ve kırkı yapılmaktadır (K.K.10). Ölü için yedisinde, kırkında (K.K.5), seneyi devriyesinde, ilk ramazanında (K.K.10) mevlit okutulur. Ölünün ruhu için okutulan mevlit (K.K.5), eğer camide okutuluyorsa camide gelen misafirlere şeker ve gül suyu ikram edilir. Mevlit evde okutulacaksa misafirlere yemek hazırlanır, gül suyu ve şeker ikram edilir (K.K.10).

Ölen kişiden kalan eski kıyafetler yakılır (K.K.5, K.K.10) veya çöpe atılır (K.K.10). Yeni kıyafetleri ise fakir kimselere dağıtılır (K.K.10). Hatıra kalması içinde birkaç tanesi saklanabilir (K.K.10).

Hastanın ölüm şekline göre yazgısına dair; eğer ıstırap çekerek öldüyse, günahkâr ve günahlarına kefaret etti, acısız öldüyse Allah'ın iyi kulu (K.K.5), ölürken yüzü gülümsüyorsa sonu iyi (K.K.10), boynu eğri öldüyse ölünün arkasından biri daha ölecek (K.K.10, K.K.17), ölünün bedeni yumuşak olursa ameli iyi (K.K.5) veya arkasından biri daha vefat edecek (K.K.10) gibi ifadeler kullanılır.

3. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE BAYRAMLAR, DİNİ TÖRENLER, MEVSİMLİK TÖRENLER VE KUTLAMALAR

3.1. OĞULBEY MAHALLESİNDE HACI UĞURLAMA VE KARŞILAMA

Halk kültüründe kişiyi bir sosyal konumdan başka bir sosyal konuma taşıyan geçiş dönem ve törenlerinden biri de dinsel bir görev olan hacdır. Hacı adayının memleketinden ayrılarak yola çıkması ve gerekli vazifeleri yerine getirdikten sonra geri dönüşü esnasında bu olayı ve sosyal konum değiştirmesi kültürümüzde çeşitli törenlerle kutlanır (Artun, 2016).

Mahallede bir ailenin veya kişinin hac görevini yerine getirmek için gideceği duyulduğu zaman komşular ve akrabalar hac ibadetini yerine getirmek için gidecek olan kişileri ziyarete giderler buna hacı yoklaması denir.

Hacı yoklamasına giden kişiler yakınlık derecesine göre hediyelerini hazırlar. Yoklama için gömlek, kazak, yelek, çorap, iç çamaşırı ve bunların altına "altlık" olarak adlandırılan bisküvi, çay veya küp şeker konularak götürülür. Maddi durumu iyi olan kişiler para verir. Bu hediyeler hacı adayına hacıya gitmeden götürülür ve hacı adayının sağlıkla gidip gelmesi için iyi dileklerini iletirler.

Hacı adayları gitmeden "Hacı yemeği" verebilir. Hacı adayı mahalle halkını yemeğe davetiye veya okuntu ile çağırır.

Hacı adayı yemekten önce mevlit okutur. Mevlitten sonra yemek verilir. Bu yemekte çorba, pilav, et ve isteğe bağlı olarak salata, tatlı, meyve ve içecek bulunmaktadır. Hacı adayları okunan mevlit ve verilen yemekten sonra davetlilerle helalleşir.

Davetliler hacı yoklaması hediyelerini bu yemekte verirler.

Hacıya gidecek olan kişilerin gidecekleri gün belli olduktan sonra mahalleden hac ibadetini yerine getirmek için uğurlanırlar. Hac ibadetini yerine getirmek için gidecekleri bir günden önce ya da o gün hac çıkarma işlem yapılır. Mahallenin imamı hacı adayların çıkacakları günden bir gün önce veya çıkacakları günün sabahı ne zaman çıkacaklarını

anons eder. Çıkacakları gün yakın akrabalar hacı adaylarının evine gelir. Havalimanına gidecek arabaya Türk bayrağı asılır. Hacı adayları diyanetin verdiği kıyafetlerini giyerler, önde cami imamı arkada hacı adayları onların arkalarında da yakın akraba ve komşular hacıların uğurlanacağı yere doğru yürürler. Hacı çıkarma işlemi mahallede doruk adı verilen yerde yapılır. Hacı adayları ellerine bozuk para alır. Bu bozuk paralarını saçarak doruğa çıkarlar. Burada hacı adaylarının sağlıklı bir şekilde gidip gelmeleri için dua edilir. Cami imamı toplu bir şekilde bütün cemaatle hacı adaylarını helalleştirir. Hacı adayları da oradaki kişilerle vedalaşır ve evlerine dönerler.

Yakın akrabalar hacı adaylarını havaalanına götürür.

Yine yakın akrabalar tarafından hacılar karşılanır. Hacılar onları karşılayan kişilere hediye verirler. Bu hediyeler genellikler kadınlar için şal, erkekler için tespihtir.

Hacılar gelirken yanlarında hurma ve zemzem suyu getirir. Getirilen bu hurma ve zemzem suları ikram edilir ve oradan getirilen hediyeler verilir.

Yöre halkı da diğer günler hacılara hoş geldin demek için onları ziyarete giderler. Gelen misafirlere hurma ve zemzem suyu ikram edilir. Bunun yanında tespih, yüzük, koku gibi hediyeler de sunulur. Zemzem özel fincanlarda, ayağa kalkılıp kıbleye dönülerek içilir.

Gelen misafirler evden ayrılırken onlar için hazırlanan hediyeler verilir. Ziyarete gelen herkese verilen bu hediyeler özellikle hacı yoklaması için gelen kişilere daha özenli hazırlanır. Bunlar: seccade, tespih, yüzük, kına, koku, takke, hurma ve varsa çocuğu ya da torunu için; oyuncak, takı gibi hediyelerdir. Ayrıca okul çıkışı veya öğlen yemeği aralarında öğrenciler hediye almak için hacıdan gelen kişilere gitmektedirler.

Hacıya gitmeden önce yoklamak için gelen kişiler hoş geldin demek için gelemediyse o kişilerin hediyeleri birkaç gün içinde hazırlanıp evlerine hacı tarafından götürülür.

3.2. OĞULBEY MAHALLESİNDE BAYRAMLAR

3.2.1. Dini Bayramlar

Bayramlar milli ve dini duyguların ve inanışların pekiştirilmesinde, bu duyguların taze ve canlı tutulmasında, toplumun birlik ve beraberliğini sağlama ve bunların

bireylerin bilincinde yer tutmasında önemli bir yere sahiptir. Bayramalar, bir toplumun ulusal kimliğini oluşturmada, pekiştirmede ve sürdürmede kullandığı önemli güç kaynaklarındandır (Artun, 2016).

Ramazan ve Kurban Bayramı öncesi hazırlıklar yapılır. Alışverişe çıkılır. Alışverişte evin eksikleri, bayramda misafirlere sunulmak için şeker, tatlı, özellikle çocuklar için giysi alınır.

Bayram öncesi evlerde temizlik yapılır. Arife günü bayramda yenmek için yemekler hazırlanır.

Her iki bayramda da arife günü ikindi namazına erkekler gider. Şehir merkezinde bulunan mahalle halkıda ikindi namazı için gelir. İkindi namazından sonra cemaat hoca ile birlikte mezarlığa gider. Mezarlığın girişinde bütün cemaat oturur. Orada toplu dua edilir. Toplu duanın ardından herkes akrabasının mezarının başına giderek dua eder.

Mahallenin kadınları da ya ikindi namazından önce ya da ikindi namazından sonra mezarlığa ziyarete giderek yakınlarını ziyaret ederler.

Ramazan ayında mahallenin imamı yöre halkını gece sahura kaldırmak için selâ verir.

Ramazan Bayramı'nda sabah namazının ardından erkekler bayram namazı için camiye giderler. Bayram namazından sonra erkekler mezar ziyareti yapıp dağılırlar. Erkekler bayram namazından çıktıktan sonra bayramlaşma başlar.

Sülale erkekleri bayram namazından çıktıktan sonra sülalenin en büyüğünün evinde toplanırlar. Burada bayramlaşıp, kolonya ve şeker sunulduktan sonra Kur'an-ı Kerim bilen bir kişi tarafından Kur'an-ı Kerim okunur ve dua edilir. Ardından erkekler oradan ayrılır.

Mahalle halkı kahvaltı yaptıktan sonra bayram ziyaretleri başlar. Yörenin büyükleri ve yakın akrabalar başta olmak üzere bayram ziyaretleri yapılır. Bu ziyaretlerde; şeker, kolonya, tatlı, içecek, sarma ikram edilir. Öğün vakti gelenlere, hazırlanan yemekler ikram edilir. Özellikle çocuklar şeker toplamak için ev ev gezer.

Yörede o yıl ölen kişilerin ilk bayramında ölen kişinin evi ziyaret edilir. Mahallenin erkekleri öğlen namazına gider. Namazdan çıkan cemaat o yıl ölünün ilk

bayramı olan evleri gezerler. Maddi durumu iyi olan ailelerden biri yemek hazırlar. Orada cemaate yemek verilir. Cemaat gittikleri her evde taziyede bulunur ve cami imamı Kur'an-ı Kerim okur.

Kurban Bayramı'nda bayram camisinden çıkıldıktan sonra kahvaltı yapılıp kurbanlar kesilmeye başlar. Oruç tutmak isteyen kişiler o gün oruç tutar ve oruçlarını kurban etiyle açarlar. Kesilen kurbanlar maddi durumu iyi olmayan, kurban kesemeyen ailelere dağıtılır.

Yöreye Kurban Bayramı'nda et toplamak için başka yerlerden gelen birçok yabancı da bulunmaktadır.

Kurban Bayramı'nın ilk günü bayram ziyareti çok fazla yapılmaz. İlk günü sadece yakın akrabalar ziyarete gelir. İkinci gün bayram ziyaretleri başlar. Kurban Bayramı'nda şeker toplamak için gezen çocukların da sayısı da azdır.

Bu bayramda da gelen misafirlere şeker, kolonya, tatlı ve içecek ikram edilir.

Her iki bayramda da çocuklara bayram harçlığı verilmektedir.

3.2.2. Milli bayramlar

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik Spor Bayramı mahalle okulunda yapılan törenlerle kutlanmaktadır. Okul milli bayramlardan önce süslenmekte, öğretmenler tarafından programlar hazırlanmaktadır.

Bu programlarda, günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılmakta, şiirler okunmakta, skeçler sunulmaktadır. Büyük bir coşku içinde arada yarışmalar düzenlenmekte, kazananlara hediyeler verilmektedir.

Bu törenlere yöre halkı büyük ilgi gösterir. Hem öğrencileri izlemek hem de geçmişten gelen milli duyguları tazelemek için katılım fazladır.

3.3. BEREKET TÖRENLERİ

3.3.1. Adak, Kurban, Saçı

Bir kişinin uzun süredir olmayan bir dileği varsa bunun için adak adar (K.K.3, K.K.7, K.K.14) Adak olarak maddi ve manevi şeyler adanabilir. Adak olarak genellikle kurban kesilir.

Kişinin isteği gerçekleşince kişi adağını yerine getirir. Bu sırada kesilen kurban herkese dağıtılır. Adağı adayan, kişi bu kesilen kurbanın etinden yiyemez (K.K.3, K.K.7).

Doğumdan sonra kız çocuğu için bir, erkek çocuğu için iki tane akide kurbanı kesilir (K.K.14).

Yöre halkı harman kaldırmaya başlamadan ya da herhangi bir işe başlamadan önce kaza ve beladan korunmak için kurban keser.

Kurban eti o ev halkınca yenmez (K.K.5).

Saçı kavramı ise düğünlerde karşımıza çıkmaktadır. Gelin ve damat karşılıklı oynarken, gelin oğlan evine ilk defa arabayla getirildiği zaman para, buğday, şeker gibi şeyler saçılır. Buna saçı ismi verilir.

Yapılan bu uygulamalar bolluk ve bereket için yapılmaktadır.

3.3.2. Yağmur Duası

Yörede geçmişe oranla az da olsa yağmur duasına çıkılır. Yağmur duasına çıkmadan önce hazırlıklar yapılır. Mahallenin önde gelen kişileri ve muhtar bu hazırlıklara önderlik eder. Yöre halkına yağmur duasına çıkılacağı duyurulur. Yöre halkı elinden geldiğince bu hazırlıklara yardım eder. Kurbanlar ve yemek için gerekli malzemeler alınır. Yağmur duasına çıkmadan önce kurbanlar kesilir. Yemeğin pişirileceği yere kullanılacak olan malzemeler götürülür. Yörede yemek yapan kişiler yemeği hazırlarlar.

Yağmur duası yüksek bir tepede yapılır. En önde cami imamı onun arkasına erkekler onun arkasına da kadınlar oturur. Hoca dua eder. Dua sırasında yağmurun yağması için eller aşağıya tutulur. Bazı kişiler üzerlerinde bulunan kıyafeti ters giyer. Bebekler suya atılır veya yağmurun yağması için ıslatılır.

Duanın ardından hazırlanan yemekler herkese dağıtılır. Bu pişen yemeklerden köyün hastalarına, yaşlılarına ve gelemeyenlere gönderilir.

4. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK İNANÇLARI

Halk inancı, bir fikrin, bir olgunun, bir nesnenin veya bir varlığın bir kişi veya toplum tarafından gerçek olarak kabul edilmesidir (Boratav, 2015).

Din ve ahlak gibi halk inançları katı değildir ve bir yerden bir yere ve bir topluluktan bir topluluğa değişebilir (Boratav, 2015).

4.1. KUTSALLARLA İLGİLİ İNANÇLAR

Yöre halkı Allah'a, peygamberlere, cinlere ve meleklere inanmaktadır. Bu inanışları doğrultusunda bir hayat tarzı oluşturmuşlardır. Yörede;

1. Ezan okunmaya başlayınca "Aziz Allah" denir. Ezan okunmaya başlayınca yatan kişi kalkar ve ezanı duyan kişi oturuşunu düzeltir (K.K.13).
2. Ezan okunduğu sırada tuvalete girilmez (K.K.3, K.K.13, K.K.6, K.K.16)
3. Kur'an-ı Kerim belden aşağı tutulmaz (K.K.3, K.K.10, K.K.13).
4. Kur'an-ı Kerim'e karşı ayak uzatılmaz (K.K.14, K.K.16)
5. Kur'an-ı Kerim dinlerken yatılmaz.
6. Köpekler ezan okurken ulurlar. Köpeklerin ezan okurken ulumasının sebebi cinleri görmesidir (K.K.22).
7. Su akan bir yerden, çöplükten ve küllükten geçerken cinlerin çarpmaması için "Bismillah destur" denilir (K.K.3).
8. Köpeğin bulunduğu eve meleklerin girmez. Bu nedenle evde köpek beslenmez (K.K.16)
9. Cin kelimesi söylendiğinde o yere cinler gelir. Cinlerin gelmemesi için ya cin kelimesi yerine "üç harfli" kelimelerinin kullanılması ya da cin kelimesi söylendikten sonra Ayete'l Kürsi süresinin okunması gerektiği söylenir.

10. Banyo ve tuvalette konuşulmaz. Konuşulsa cinlerin geleceğine inanılır (K.K.10).
11. Evden çıkmadan önce Ayete'l Kürsi duası okunursa okuyan kişi melekler tarafından korunur (K.K.3).
12. Yemek yemeğe besmeleyle başlanır (K.K.10). Kişi yemeğe besmele ile başlanmazsa karnının doymayacağına inanılır.
13. Tabakta yemek kırıntıları bırakılırsa yemeği yiyen kişinin arkasından o kırıntılar ağlar (K.K.3).
14. Ekmek ve yemek kırıntılarına basılmaz. Basılırsa günah olduğu söylenir (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K10).
15. Tuz yere dökülmez. Eğer tuz yere dökülürse dökülen miktar kadar cehennemde yanılacağına inanılır.

4.2. HAYVANLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR

Hayvanlarla ilgili birçok inanış bulunmaktadır. Bunlar:

1. Baykuş bir kişiye karşı öterse o kişinin öleceğine inanılır (K.K.7, K.K.16).
2. Baykuşun ötmesi uğursuzluk olarak görülür ve yörede baykuşun "Sübhane halik-ul nur" diye öterek ibadet ettiği söylenir (K.K.3, K.K.16).
3. Karıncanın geldiği ya da çıktığı eve bereket getirdiğine inanılır (K.K.14, K.K.16).
4. Kuş sürüsünün bir kişinin üzerinden geçerken o kişi saçını çekerse kişinin saçının uzayacağına inanılır (K.K.3, K.K.10).
5. Köpekler ezan okurken ulurlar. Köpeklerin ezan okurken ulumasının sebebi cinleri görmesidir (K.K.22).
6. Köpek uluyan evden cenaze çıkacağına inanılır (K.K.3).
7. Örümceğin yuvası bozulmaz ve örümcek öldürülmez, çünkü örümcek Peygamber Efendimizi Müslüman olmayanlardan korumuştur (K.K.7).

8. Ramazan ayında sahura horozun ilk ötüşüyle kalkılır, ikinci ötüşüyle ağız yıkanır, namaz kılınır ve yatılır (K.K.3, K.K.16).
9. Tesadüfen havada uçan leylek görülürse leyleği gören kişinin o yıl boyunca gezeceğine inanılır (K.K.28).
10. Kaplumbağa gören kişinin ev satın alacağı söylenir (K.K.3, K.K.10).
11. Yörede yılan öldürülmez. Yılanın öldürülmemesinin nedeni her yılanın bir eşi olduğuna inanılır ve eşi ölen yılanın intikam için o yere geri döneceği söylenir (K.K.5, K.K.7, K.K.16).
12. Bir kişinin üzerine kuş pislerse o kişiye şans getireceğine inanılır (K.K.13, K.K.23).
13. Bir kişinin önünden kara kedi geçerse o kişiye uğursuzluk getireceğine inanılır (K.K.16, K.K.23).
14. İnsana bir anda musallat olan hayvanlara dokunulmaz mesela sinek gibi. Bunların Azrail olabileceğine inanılır, bu yüzden o hayvan öldürülmez (K.K.16).

4.3. ZAMANLA İLGİLİ İNANIŞLAR

Halkın zamanla ilgili inanışları mevcuttur. Bunlar:

1. Akşam tırnak kesilmez (K.K.3, K.K.5, K.K.16.)
2. Ateşin içinde cinler oynadığı için akşamları ateşe su dökülmez ve ateşe tükürülmez (K.K.3, K.K.7, K.K.28).
3. Gece ateş külü dökülmez (K.K.3, K.K.16).
4. Gece aynaya bakılmaz. Gece aynaya bakan kızlar uzak yörelere gelin gider, erkekler ise uzak yerlere askere gider (K.K.14, K.K.16).
5. Gece sakız çiğnenmez, eğer çiğnenirse ölü eti yenildiğine inanılır (K.K.14, K.K.16).
6. Rüyada ölü görmek dua istediğine işarettir (K.K.10).

7. Rüyada yaşayan biri ölü olarak görülürse o kişinin ömrünün uzadığına inanılır (K.K.27).
8. Askerin evden gittiği gün ev süpürülmez (K.K.3, K.K.10).
9. Geceleri bebeğin çamaşırları dışarı asılmaz (K.K.7, K.K.14).
10. Sadaka ve hayır yapmak ömrü uzatır.
11. Cenaze giderken sakız çiğnenmez ve çekirdek çitlenmez. Bunları yapanın ölü eti çiğnediğine inanılır (K.K.5, K.K.7, K.K.14, K.K.16).
12. Yağmur yağarken beş taş oynanmaz, oynanırsa o yılın kurak geçeceğine inanılır (K.K.3, K.K.5).

4.4. TABİAT İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Halk arasında güneş, ay, yıldız ve diğer gök cisimleriyle ilgili inanışlar bulunmaktadır.

1. İlk hilal görülünce Amentü duası okunur. Duaya "Ay gördüm Allah Amentü Billah" denilerek başlanır (K.K.3).
2. Güneş ve ay tutulunca yörede ezan okunur, selâ verilir. Güneş ve ay tutulurken teneke çalınır (K.K.5, K.K.14, K.K.16).
3. Yıldız kayarken tutulan dileğin kabul olacağına inanılır. Bu nedenle yıldızın kaydığını gören kişi bir dilek tutar (K.K.28).

4.5. UĞURLU VE BEREKET İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Halk yapılan bazı davranışların kendileri için uğurlu veya uğursuz olduğuna inanmaktadır. Bunlar şöyledir:

1. Askerin gittiği gün ev temizlenmez, temizlenirse askerin başına kötü şeylerin geleceğine inanılır (K.K.3, K.K.10).
2. Boş beşik sallanmaz eğer sallanırsa bebeğin başının sürekli ağrıyacağı söylenir (K.K.7, K.K.16).

3. Kişi cüzdanında hurma çekirdeği taşırsa bereket getireceğine inanılır (K.K.3, K.K.13, K.K.16).
4. Eve takılan üzerlik ve at nalı nazara karşı korur (K.K.16).
5. Bir kişinin önünden kara kedi geçerse o kişiye uğursuzluk getireceğine inanılır (K.K.13).
6. Gece aynaya bakılmaz. Gece aynaya bakan kızlar uzak yerlere gelin gider, erkekler ise uzak yere askere gider (K.K.14, K.K.16).
7. Gece sakız çiğnenmez eğer çiğnenirse çiğneyen kişinin ölü eti çiğnediğine inanılır (K.K.14).
8. Mezar taşları okunmaz. Eğer mezar taşları okunursa unutkanlığa neden olur.
9. Sağ avucu kaşınan kişiye para geleceği, sol avucu kaşınan kişiden para çıkacağına inanılır (K.K.3, K.K.13).
10. Ekmek ve yemek kırıntılarına basılması günah sayılır. Bu nedenle basılmaz.
11. Bardak ve camın kırılması nazarın çıktığına işaret ettiği için iyi olarak görülür (K.K.6, K.K.16)
12. Terlik çıkarılınca ters çevrilirse kötüye yorulur, uğursuz sayılır (K.K.6).
13. Çanta yere bırakılmaz eğer bırakılırsa bereket azalır (K.K.6).
14. Tuz yere dökülmez. Eğer tuz yere dökülürse dökülen miktar kadar cehennemde yanılacağına inanılır.
15. Nazar boncuğu ve iğde dalının nazara karşı koruduğuna inanılır. İğde dalından bir parça alınarak kırmadan ortadan delik açılır. Kırmadan delinen iğde dalını üzerinde taşıyan kişiye ya da bebeğe nazar değmeyeceğine inanılır (K.K.5, K.K.16).
16. Çocukların üzerinden atlanmaz (K.K.7).
17. Yağmur yağarken beş taş oynanmaz, oynanırsa o yılın kurak geçeceğine inanılır (K.K.3, K.K.5, K.K.16).

18. Kapı eşiğine oturulmaz ve eşikten atlanılmaz. Kapı eşiğine oturan ve atlayan kişinin hastalanacağına inanılır (K.K.16)

4.6. MİSAFİRLE İLGİLİ İNANIŞLAR

1. Gelen misafir rızkıyla geldiğine ve rızkının birini ev sahibine bırakarak gittiğine inanılır (K.K.3, K.K.6, K.K.16)
2. Ayakkabı veya terlik çıkarılınca biri diğerinin üstüne gelirse misafir geleceğine inanılır (K.K.6).
3. Çıkarılan ayakkabıların topuk kısımları birbirine denk gelirse misafir geleceği söylenir (K.K.7).
4. Bir kişi yemek yerken elindeki ekmek yemeğin içine düşerse aç bir misafir geleceğine inanılır (K.K.3, K.K.7, K.K.16).
5. Çay bardağa konulduğunda bardağın üzerine büyük bir çay parçası çıkarsa o gün misafirin geleceğine inanılır (K.K.3, K.K.10).
6. Misafir ev sahibinin kuzusudur (K.K.16).
7. Tok ağırlaması güç olur (K.K.3).
8. Gelene aç mısın, susuz musun diye sorulmaz (K.K.5).

4.7. NAZAR İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Arapça bakış anlamına gelen nazar kelimesi, Türkçede bazı insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu niteliklerle bir kişiye, bir hayvana veya bir nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde ise sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi anlamı kazanmıştır (Boratav, 2015).

4.7.1. Nazar Değmesi ve Türleri

4.7.1.1. Göz Değmesi

Yörede bazı insanların "kem gözlü" olduğuna inanılır. Bu kişilerin bakışlarıyla karşısındaki kişiye, hayvana veya nesneye nazar değdirdiğine inanılır (K.K.11, K.K.25). Bu durumlarda yöre halkı tarafından "gözü ile yedi bitirdi" (K.K.10) tabiri kullanılmaktadır. Nazar değen kişi veya hayvan o kişiyle karşılaştıktan hemen sonra

kötüleşir ve hastalanır (K.K.11). Nazar değen eşya ya kırılır ya da bozulur. Ayrıca yörede nazar değmesi sonucunda kişilerin ölebileceği inancı da yaygındır (K.K.11).

4.7.1.2. Söz (Dil) Değmesi

Yörede bir kişinin herhangi bir kişiyi, hayvanı veya eşyayı beğenip imrenerek baktığında "maşallah" demediği taktirde o kişiye, hayvana veya eşyaya nazar değeceğine inanılır (K.K.11). Yörede özellikle nazarı değdiği bilinen kişilerin yanına çocuklar, yeni doğan bebekler getirildiğinde özellikle "maşallah" kelimesi sık kullanılır. Nazarın değmemesi için "maşallah" denilmesi gerektiği söylenir (K.K.11).

4.7.2. Nazardan Korunma Yolları

4.7.2.1. Nazar Kudreti Olanlardan Uzak Durmak

Yörede nazarı değdiğine inanılan kişilerden, nazarı değmemesi için uzak durulmaya çalışılır. Nazarı değdiğine inanılan kişilerin yanına gidilecekse öncesinde nazar duaları Felak ve Nas süreleri okunur (K.K.11). Bu kişilerle karşılaşıldığı zaman da nazar duaları okunarak o kişilerin maşallah demesi istenir. Ayrıca kişinin aklından nazar değebileceği düşüncesi geçtiğinde nazar değeceğine de inanılır. Bu nedenle nazar değeceği düşüncesi akla getirilmemeye çalışılır (K.K.11).

4.7.2.2. Muska Taşımak

Yörede özellikle çocukları ve yeni doğan bebekleri nazardan korunmak için onların omuzlarına muska takılır (K.K.11). Takılacak muska cami imamına yazdırılabileceği gibi aileler tarafından Kur'an-ı Kerim'den dualar da yazılarak hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu muskalar çocukların ve bebeklerin omuzlarına takılmaktadır. Yetişkin bireyler muska takmak isterse kıyafetlerinin içine karşı taraftan görülmeyecek şekilde takılır (K.K.11).

4.7.2.3. Nazarlık Taşımak ve Asmak

Bir kişiye nazar değmemesi için üzerinde nazarlık taşır. Kişinin üzerinde taşıdığı nazarlıklar; mavi nazar boncuğu ve iğde dalıdır. Nazar boncuğunun yanına takılan iğde dalı kırılmadan delinmelidir. Bu ikili çatal iğne ile birlikte kişilerin görebileceği şekilde bireyin omuzuna elbiseye tutturulur.

Ev veya herhangi bir eşyaya nazar değmemesi için; evin dışına ve içine üzerlik, büyük nazar boncuğu, at nalı gibi nesneler asılır. Ayrıca evin içine de Kur'an-ı Kerim'den dualar yazılı levhalar ve tabakalar asılmaktadır.

4.7.2.4. Kurşun Dökmek

Nazar değdiğine inanılan kişiye veya kişilere kurşun dökülür. Kuşun dökülecek olan kişi yere oturtulur. Birkaç kişi tarafından üzerine beyaz bir çarşaf gerilir. Çarşafın üzerine; buğday, bıçak ve ayna konulur. Bir tavada kurşun eritilir. Eritilen kurşun, su dolu kabın içine dökülür. Kurşun dökülürken çıkan ses ve şekiller üzerinden yorum yapılır. Bu işlemin sonunda nazarın çıktığına inanılır (K.K.14).

4.7.2.5. Tuz Okumak

Yeni doğan bebeklere ve küçük çocuklara nazar değmemesi için tuz okutulur. Tuzu okuyacak kişi önce abdest alır. Daha sonra tuzu avucuna alarak dua okur. Bu dualar genellikle nazar ayetleri ve üç İhlas bir Fatiha gibi dualardır. İstenirse tuz Cami imamına da okutulabilir. Kişi okuduğu veya okutulmuş tuzu bebeğin ve çocuğun yüzüne, üzerine gezdirerek dua okunur. İşlem bittikten sonra tuz ateşe atılır. Ateşte yanan tuz ile nazarın çıktığına inanılır (K.K.14). Yörede hayvanlara da tuz okutulmaktadır. Özellikle doğum yapacak ya da yeni doğum yapmış ineklere kaya tuzu okutulur. Kaya tuzu cami imamına okutulur. Okutulan tuz ineğin önüne konularak yalaması sağlanır. Böylece nazar değen ineğin nazardan kurtulacağına inanılır.

5. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK HEKİMLİĞİ, HALK VETERİNERLİĞİ VE UYGULAMALARI

İnsanların, hastalıkların nedenleri, belirtileri, süreleri konusunda görüş ve inanışlarıyla hastalıkları gidermek, onları sağaltmak için kullanılan geleneksel ilaçların, büyüsel ve geleneksel işlemlerin ve uygulamaların tümüne halk hekimliği ve halk eczacılığı denilmektedir (Çakırçoban, 2021).

5.1. HALK HEKİMLİĞİ VE UYGULAMALARI

Geçmiş dönemlerde yöreye "sıhhiye" adı verilen seyyar sağlık ekipleri gelmekteydi. Seyyar sıhhiyeler halkın ihtiyaçlarına göre ilaç dağıtmaktaydı (K.K.7).

Günümüzde yörede hasta olan kişiler şehir merkezindeki hastanelere gitmektedir. Aile hekimliği sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte yöreye her hafta çarşamba günü aile hekimi gelmektedir. Şehir merkezine gitme imkânı olmayan kişiler, rutin kontroller için aile hekimine gitmekte, muayene olmakta ve ilaç yazdırmaktadırlar.

Hasta olan kişiler, ilk olarak geleneksel işlemlere başvurmakta, birbirlerine danışarak hastalığı gidermeye çalışmaktadır. Daha sonra hastalık geçmezse doktora gitmektedirler (K.K.11).

5.1.1. Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri

5.1.1.1. Grip

Yörede grip olan kişinin iyileşmesi için nane-limon kaynatılır ve ıhlamur demlenir. Boğazların yumuşaması için evde bal varsa nane-limon ve ıhlamur bal ile tüketilir. Ilık ballı süt yapılarak hastaya verilir. Tavuk suyu veya et suyu kullanılarak bol limonlu çorba yapılır ve hastanın sıcak bir şekilde içmesi sağlanır. Ayrıca hastanın ateşi sürekli kontrol edilir (K.K.7).

5.1.1.2. Kırık

Kırıklar için "kırıkçı" adı verilen kişilere gidilir (K.K.5, K.K.7). Kırıkçılar kırıkları tedavi etmede deneyimli, tecrübe sahibi kişilerdir. Bu işi zaman içinde

deneyimleyerek öğrenebildikleri gibi bir başkasından el alarak da yapabilmektedirler (K.K.5, K.K.7). Kırıkçı kırık olan yeri düzelttikten sonra kırığın üstüne zeytin ve üzüm ezilerek, yumurta çırpılarak elde edilen karışım (K.K.5) veya sadece bal (K.K.7) sarılır. Ayrıca kırığın düz durması için sargı bezinin altına düz tahta parçası da konulabilir. Kırık olan yerin sıkı bir şekilde durması için yumurta akı çırpılır ve üzerine sabun rendelendikten sonra hazırlanan malzeme sargı bezine dökülerek kırık olan yere sarılır (K.K.5). Eğer kırık yanlış yere kaynamışsa kırığın üzerine bamya sarılarak bekletilir. Bamya kırığın yumuşamasını sağlar. Böylece yanlış kaynayan yer tekrar kırılıp düzeltilir (K.K.3).

5.1.1.3. Yanıklar

Yanıkların üzerine zeytinyağı, gazyağı (K.K.7) gibi malzemeler sürülür. Yanıklar için yumurta bir kaba kırılır ve yağı çıkana kadar pişirilir. Yumurtadan çıkan yağ, yanık olan yere sürülür (K.K.5).

5.1.1.4. İncinme ve Burkulmalar

İncinme ve burkulmalarda ağrıyan yere yağlı hamur (K.K.3, K.K.7, K.K.10) veya et (K.K.5) sarılır. Yağlı hamurun hazırlanışı; yağ bir kabın içinde ısıtılır, içine un konularak yumuşak bir hamur elde edilir, bu hamur ılık bir şekilde incinen veya burkulan yere sarılır (K.K.3). Burkulmalarda da kırıkçıya gidilebilir. Kırıkçı burkulan yeri çektikten sonra oraya et sarar. Etin acıyı aldığına inanılır (K.K.5).

5.1.1.5. Öksürük

Öksürüğün geçmesi için birçok karışım hazırlanmaktadır. Yörede yaygın olarak toz karabiber ile pekmez karıştırılarak öksürüğü olan kişiye yedirilir. Ayrıca toz zencefil ve bal karışımı hazırlanır. Hazırlanan bu karışım öksürüğü olan kişi tarafından günde üç-dört kez yenilir (K.K.3, K.K.10). Hazırlanan karışımlardan diğer bir tanesinde siyah turpun içi oyulur. İçi oyulan turpun içine bal konulduktan sonra bir gün bekletilir. Bir gün sonra çıkan su içilir (K.K.10). Öksürüğün geçmesi için bitki çayları da yapılmaktadır. Bir tatlı kaşığı çörek otu bir su bardağı su ile kaynatılarak içilir. Ayrıca nar çiçeği, ayva yaprağı gibi bitkiler öksürüğün tedavisinde kullanılmaktadır (K.K.3, K.K.22).

5.1.1.6. Kulak Ağrısı

Kulağı ağrıyan kişi kafasını yan bir şekilde yastığa koyar. Bir kulağı bu sayede kapalı diğeri ise açık kalır. Bu şekilde duran kişinin kulağına sigara üflenir (K.K.7). Erkek bir çocuğun kulağı ağrıdığı zaman kız bebeği olan kişinin sütü çocuğunun kulağına damlatılır (K.K.5). Ayrıca kulağın içine böcek, sinek gibi bir hayvan girerse hayvanın ölmesi için kulağın içine böceğin üstüne ispirto damlatılır. Bu sayede hayvan ölür. Ölen hayvan cımbız gibi sivri bir alet ile kulaktan çıkarılır (K.K.7).

5.1.1.7. Sırt Ağrılar

Sırtı ağrıyan kişiler bardak çektirir. Bardak çekilirken kullanılan malzemeler; su veya çay bardağı, pamuk, pamuğu yakmak için kibrit çöpü veya çakmak ve kolonyadır. Bardağı çekecek kişi pamuğu kolonya ile ıslatır ve pamuğu yakar. Bardağın içine pamuğu koyarak ağrıyan yere bardak tutturulur. Bardak konulan yerde vakum oluşturur. Bardak bir süre orda kalır daha sonra oradan alınır. Alındıktan sonra bardak vurulan yer kolonya ile ovalanır. Hastanın sırtına sıcak havlu konularak işlem tamamlanır. Geçmiş dönemlerde sırtı ağrıyan kişilerin sırtına ispirto sürülerek ağrıyan yerlere iğne dürtülür ve ardından havlu konularak bir süre böyle beklemesi istenir (K.K.7). Günümüzde ise sırt ağrısının tedavisinde yakı kullanılmaktadır.

5.1.1.8. Diş Ağrısı

Diş ağrısının geçmesi için dişin üzerine zeytin, karanfil ve kolonyalı pamuk konulmaktadır.

5.1.1.9. Mide Ağrısı

Mide ağrısı yaşayan kişiler ağrının geçmesi için ısırgan otu demler. Demlenen ısırgan otu sabahları aç karnına içilir (K.K.10). Midenin rahatlaması için patates rendelenip suyu sıkılır ve çıkan patates suyu içilir (K.K.3). Ayrıca mide ağrısını geçirmek için nar kabuğu kaynatılır ve içilir (K.K.3, K.K.10).

5.1.1.10. Göbek Düşmesi

Kişinin karnında özellikle göbek deliği çevresinde ağrı varsa bu ağrının yanında kişide mide bulantısı meydana geliyorsa göbeğinin düştüğü söylenir. Göbek düşmesinde bu belirtilerin geçmesi için göbeğin geri yerine getirilmesi gerektiği belirtilir. Göbeğin

yerine getirilmesi için birkaç yöntem uygulanmaktadır. İlk olarak göbeği düşen kişi yere uzanır. El yardımı ile göbek deliği çevresi ovulur ve göbek çekilir sonrasında göbeğin üzerine sıcak su konulur (K.K.3). Göbeğin yerine getirilmesi için uygulanan bir diğer yöntem ise göbeği düşen kişi gene yere uzanır. Başka bir kişi ayağın topuk kısmını göbek deliğinin üzerine koyarak ayağını hareket ettirir (K.K.5) Ayrıca göbeği düşen kişinin elleriyle yüksek bir yerden tutarak sallanması sonucunda göbeğin yerine geleceği belirtilir (K.K.3, K.K.10)

5.1.1.11. Ağız Yaraları

Ağız içinde çıkan yaraların geçmesi için yaranın üzerine semizotu veya karadut konulur (K.K.3), tuz veya şeker ekilir. Karbonat ile gargara yapılır.

5.1.1.12. Arı sokması

Arı soktuğu zaman ilk olarak arının iğnesi oradan alınır. Arının iğnesi alınmazsa kişiyi zehirleyeceği belirtilir. Daha sonra arının soktuğu yere metal eşyalar; para, anahtar veya bıçak sürtülür ve üzerine yoğurt sürülür.

5.1.1.13. Kanamalar

Kanayan yaranın üzerine şeker ekilerek kanamanın duracağı belirtilir.

5.1.1.14. Uçuk

Dudak kenarında çıkan uçuklara evde penisilin varsa penisilin dökülür.

5.1.1.15. Sıtma

Sıtma olan kişinin hastalığının geçmesi için hastanın koluna dua ile ip bağlanır. Kola her döndürmede ip düğümlenir. Düğümler atılırken dua okunur (K.K.5).

5.1.1.16. Arpacık (İtdirseği)

Göz kenarında çıkan arpacığa sarımsak (K.K.5) sürülür. Eğer köpek besleniyorsa köpeğin yemesi için yapılan köpek yalı ile göz yıkanır (K.K.7).

5.2. HALK VETERİNERLİĞİ VE UYGULAMALARI

Günümüzde yöre halkı beslediği hayvanlar hastalandığında veterinere başvurulmaktadır.

Geçmişten itibaren hayvancılıkla uğraşan kişiler hayvan hastalıkları konusunda tecrübeli ve bilgililerdir. Bu yüzden de hayvanlarını veterinere başvuramadan kendileri tedavi etmektedir.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar çok fazla arpa ve saman yediği zaman toğmalarlar. Hayvanlar toğmaladığı zaman onlara bol su verilir ve yürütülür (K.K.5).

Küçükbaş hayvanlardan kuzular ve oğlaklar belirli bir aya geldikten sonra kulaklarına bel olması için kesik atılır. Bu kesik kuzuların ve oğlakların kime ait olduğunu gösterir. Aynı zamanda kulaktan akan kanın hayvanlarda görülen gençlik hastalığını önlediğine de inanılır. Bu nedenle köpeklerin de kulaklarına kesik atılır ve kan akıtılır (K.K.21).

Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların vitamin eksikliğini gidermek için içtikleri sulara vitamin hapı atılır ve önlerine yalamaları için kaya tuzu konulur (K.K.21, K.K.30).

Büyükbaş hayvanlar boğaya geldikleri zaman veteriner çağrılarak aşılaması yaptırılır (K.K.30).

Yeni doğum yapmış hayvanlar birkaç gün dışarı çıkarılmaz. Yeni doğum yapmış hayvanlara ılık ve şekerli su verilir (K.K.21).

Kümes hayvanları da rahatsızlandıkları zaman sularına ilaç ve vitamin atılır. Sıcak havalarda kümes hayvanları bitlenebilir. Bitlenen kümes hayvanları sirkeli su ile yıkanır. Bulundukları kümes kireçlenir (K.K.3).

Köpek yavruları belirli bir aya geldiklerinde hastalanırlar. Bu hastalıktan kurtulmaları için köpek yavrularının kuyrukları kesilir ve kanı akıtılır (K.K.21, K.K.30).

6. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK MUTFAĞI

Beslenme ve buna bağlı faktörler, insanların yaşadığı yer ve zamana göre şekillenmiş, evrimleşmiş ve çeşitlenmiştir. Bu durum insanların yaşam tarzlarını ve diğer çevresel faktörleri de etkilemiştir. Coğrafi ve kültürel koşullara bağlı olarak her milletin beslenme, yemek ve mutfak kültürleri evrimleşmiştir.

Oğulbey mahallesinin köklü bir kültürü olması, yerleşimin geçmiş dönemlere dayanması mutfak kültürünü de zenginleştirmiştir. Oğulbey mahallesinde mutfak ve yemek kültürü geçmiş dönemlere dayanmaktadır. Yörede hem çekirdek aile içinde yapılan hem de toplu törenlerde hazırlanan yemeklerde yöresel mutfak özelliklerini görmekteyiz.

Yörede yemekleri genellikle kadınlar hazırlamaktadır. Yemeklik malzemeler ya şehir merkezine gidilerek oradan ya da yöreye gelen satıcılardan alınmaktadır. Ayrıca yazın yöre halkı bahçelerde kendi ürünlerini yetiştirmektedirler.

Yetiştirilen ve alınan ürünler kurutularak, konserve yapılarak veya derin dondurucular a konularak kışın kullanılmak üzere saklanmaktadır.

Yörede yiyecekler mutfakta hazırlanmaktadır. Günümüzde inşa edilen evlerde mutfaklar evin içinde yer almaktayken eski evlerde mutfak evin dışına yer almaktadır. Geçmiş dönemlerde yiyeceklerin pişirilmesinde kerpiç veya tuğladan yapılmış ocak ve tandırlar kullanılırken günümüzde modern fırın ve ocaklar tercih edilmektedir. Yörede hâlen ekmek ve gözleme yapımında tandır; düğün, sünnet, cenaze gibi törenler için yapılan yemeklerde geleneksek ocaklar kullanılmaktadır.

6.1. ANA YEMEKLER

6.1.1. Pıtpıtı

Malzemeler:

1. Bir yemek kaşığı tereyağı,
2. Bir adet kuru soğan,

3. Bir tane domates,
4. Bir tane yeşilbiber,
5. Bir su bardağı ince bulgur,
6. Bir yemek kaşığı domates salçası,
7. Aldığı kadar su,
8. İsteğe bağlı olarak kıyma ve et suyu,
9. Üzeri için: bir tatlı kaşığı nane.

Hazırlanışı: Tereyağı tencerede eritilip salçası konulur. Soğan, biber ve domates küçük küçük doğranır ve hep birlikte tencerede kavrulur. Üzerine ince bulgur (köftelik bulgur) ilave edildikten sonra et suyu veya kaynar su eklenip pişirmeye bırakılır. Piştikten sonra üzerine kuru nane dökülür. Bazı tariflerde içerisine kıyma da konulabilmektedir (K.K.13).

6.1.2. Topalak Çorbası

Malzemeler:

1. Yarım kilo kıyma,
2. Bir kâse nohut,
3. Bir kâse pirinç,
4. Bir tatlı kaşığı tuz,
5. Bir tatlı kaşığı karabiber,
6. Beş su bardağı et suyu.
7. Üzeri için: Bir çorba kaşığı tereyağı, nane ve pul biberi.

Hazırlanışı: Kıymanın üzerine tuz ve karabiber eklenir ve iyice karıştırılır. Nohut büyüklüğünde parçalara ayırıp yuvarlak hale getirilir. Önceden nohutlar haşlanıp hazırlanır. Su ve et suyu kaynatılıp içine pirinç eklenir. Pirinç haşlandıktan sonra içine nohut ilave edilir. On beş dakika sonra topalak haline getirilen kıymalar da atılıp beş

dakikada böyle kaynatılır. Üzerine tereyağı eritilip içine nane ve pul biber koyulup çorbanın üzerine dökülür (K.K.29).

6.1.3. Yoğurt (Toyga) Çorbası

Malzemeler:

1. Üç kepçe süzme yoğurt,
2. Bir tane yumurta,
3. Bir tatlı kaşığı tuz,
4. Bir yemek kaşığı un,
5. Bir kâse haşlanmış yarma ya da kırık yarma
6. Üzeri için: Bir yemek kaşığı tereyağı, nane, kırmızı toz biber.

Hazırlanışı: Süzme yoğurt bir tencereye alınır. Üzerine yumurta, un ve yarma ilave edilip karıştırılır. Üzerine yavaş yavaş su ilave edilerek kıvamı ayarlanır. Kaynayana kadar kesilmemesi için aynı yöne karıştırılır. Kaynadıktan sonra altı kısılır ve beş-on dakikada bu şekilde kaynar. Çorbanın altı kapatıldıktan sonra tuzu ilave edilir. Soğuyana kadar ara ara karıştırmaya devam edilir. Üzerine tereyağı nane ve toz biberli sos hazırlanır (K.K.29).

6.1.4. Sakalı Sünen Çorbası

Malzemeler:

1. Bir su bardağı yeşil mercimek,
2. Bir su bardağı kavrulmamış erişte,
3. Aldığı kadar su.
4. Üzeri için: bir yemek kaşığı tereyağı, bir adet kuru soğan, nane, kırmızı toz biber, bir çorba kaşığı un.

Hazırlanışı: Tencereye önce yeşil mercimekler alınır ve haşlanır. Haşlanan yeşil mercimeklerin üzerine kavrulmamış erişteler dökülür. Tereyağının içine küp küp doğranan kuru soğan eklenir ve kavrulur. Üzerine bir çorba kaşığı un, nane, toz kırmızı

biber eklenip öz yapılır. Daha sonra bu özü çorbanın içine dökülerek çorba bağlanır (K.K.3).

6.1.5. Tirit

Malzemeler:

1. Bir adet bazlama,
2. Bir çorba kaşığı tereyağı,
3. Bir çorba kaşığı domates salçası,
4. Bir tane domates,
5. Bir tane biber,
6. Üç tane yumurta,
7. Üç diş sarımsak,
8. Bir çorba kaşığı un,
9. Bir tatlı kaşığı çemen,
10. Aldığı kadar sıcak su.

Hazırlanışı: Tencerede tereyağını erittikten sonra küçük küçük doğranan domates, biber ve sarımsaklar kavrulup üzerine yumurta kırılır. Sonrasında malzemelerin üzerine salça ilave edilir. Bir yanda da bir kâse soğuk su ve un ile öz hazırlanır. Öz kavrulan harcın üzerine dökülür daha sonra üzerine sıcak su ilave edilir. Biraz kaynadıktan sonra üzerine toz çemen ve tuzunu eklenir. Biraz da böyle kaynar. Diğer tarafta da ekmeği ikiye bölüp küçük parçalara ayrılır. Küçük bir siniye ya da geniş bir kaba ekmekler dizilir ve üzerine tirit dökülür (K.K.5).

6.1.6. Sulu Köfte

Malzemeler:

1. Yarım kilo kıyma,
2. Bir adet kuru soğan,

3. Bir fincan ince bulgur,
4. Tuz,
5. Karabiber,
6. Bir yemek kaşığı tereyağı,
7. Bir yemek kaşığı salça,
8. İki su bardağı kaynar su.
9. Üzeri için: İki diş sarımsak ve yoğurt.

Hazırlanışı: Kıymanın içine soğanlar rendelenip konulur. Üzerine ince bulgur, tuz karabiber ilave edilip iyice yoğrulur. Hazırlanan köfte harcı misket büyüklüğünde yuvarlak haline getirilir. Tencereye tereyağı ve salça konulup kavrulur. Üzerine kaynar su ilave edilir. Kaynayan suyun içine hazırlanan köfteler atılır. Köfteler piştikten sonra altı yemeğin altı kapatılır. Yemek servis edilirken üzerine hazırlanan sarımsaklı yoğurt dökülür (K.K.15).

6.1.7. Mantı

Malzemeleri:

1. Bir kilo un,
2. İki yumurta,
3. Bir çay kaşığı tuz.
4. Aldığı kadar su
5. İçi için: Yarım kilo kıyma,
6. İki tane kuru soğan, karabiberi ve tuz.
7. Üzeri için: İki çorba kaşığı tereyağı, kırmızı toz biber, bir kâse yoğurt, üç diş sarımsak, nane, kırmızı toz biber.

Hazırlanışı: Bir kabın içine alınan unun ortası havuz gibi açılır. Üzerine yumurta, tuz ve su ilave edilerek iyice yoğrulur. Katı bir hamur elde edilir. Hamur yumruk büyüklüğünde bezelere ayrılır ve beş-on dakika dinlendirilir. Kıymanın içine kuru

soğanlar ya küçük küçük doğranır ya da rendelenir. Kıymanın üzerine tuzu, karabiberi ilave edilip iç harç hazırlanır. Dinlenen hamur pazıları oklava ile incecik açılır. Açılan hamur küçük kareler şeklinde kesilir. İçerisine kıymalı harç konulup kapatılır. Büyük bir tencerede mantının pişirilme suyu kaynatılıp içine tuz ilave edilir. Mantıların birbirine yapışmaması için büyük tencerede pişirilir. Kaynar suya hamurları ilave edilip pişene kadar kaynatılır. Pişen mantı tepsilere alınır. Üzerine önce hazırlanan sarımsaklı yoğurt sonrada tereyağı ve toz biber ile hazırlanmış sos dökülür (K.K.3).

6.1.8. Peynirli Hamur

Malzemeler:

1. Bir kâse kavrulmamış eriştelik hamur,
2. Bir tatlı kaşığı tuz,
3. Haşlamak için: Su.
8. Üzeri için: Bir kâse küp peyniri, tereyağı, kırmızı toz biber, yarım demet maydanoz, yarım demet dereotu, bir adet kuru soğan.

Hazırlanışı: Tencerede kaynatılan suyun üzerine eriştelik hamur ilave edilir ve haşlanır. Haşlanan eriştelik hamur sulu bir şekilde küçük tepsilere alınır. Üzerine kuru soğan, küp peyniri, dereotu, maydanoz doğranıp karıştırılır ve ilk sıcaklığı giden hamurun üzerine dökülür. Servis edilirken de tereyağı ile hazırlanmış sos üzerine gezdirilir (K.K.5).

6.1.9. Cılbır

Malzemeler:

1. Beş yumurta,
2. İki yemek kaşığı tereyağı,
3. Üç yemek kaşığı süzme yoğurt,
4. Üç diş sarımsak,
5. Bir tatlı kaşığı tuz,
6. Bir çay kaşığı karabiber.

Hazırlanışı: Tavada eritilen tereyağının içinde yumurtalar kırılır ve yumurtalar karıştırılarak iyice pişirilir. Yumurtalar pişerken sarımsaklı yoğurt hazırlanır, karabiber sarımsaklı yoğurda ilave edilir. Servis yapılırken tabaklara önce yoğurt konulur. Yoğurtun üzerine yumurtalar ilave edilerek tavada kalan yağ yumurtaların üzerine gezdirilir (K.K.7).

6.1.10. Bıkla

Malzemeler:

1. Kavrulmuş kıyma,
2. Yumurta,
3. İki yemek kaşığı tereyağı, tuz, karabiber ve pul biber.

Hazırlanışı: Kavrulmuş kıyma tavaya alınarak ısıtılır. Kıymanın üzerine tereyağı eritilerek dökülür. Yumurtanın kırılacağı yerler kaşıkla açılarak yer yapılır ve yumurtalar kırılır. Yumurtalar sarısı akışkan olacak şekilde pişirilir (K.K.5).

6.1.11. Erişte Pilavı

Malzemeler:

1. Bir kâse kavrulmuş kışlık erişte,
2. Su,
3. Bir tatlı kaşığı tuz,
4. Üzeri için: İki yemek kaşığı tereyağı.

Hazırlanışı: Kışlık hazırlanan kavrulmuş erişte tuzlu suda haşlanır. Haşlanan eriştenin suyu süzülür. Tencereye tereyağı konularak eritilir üzerine süzülen erişteler dökülüp ocağın altı kapatılır (K.K.13).

6.1.12. Halep (Kuru patlıcan) Dolması

Malzemeler:

1. Bir dizgi halep (kuru patlıcan).
2. İçi için; Bir su bardağı pirinç,

3. Yarım kilo kıyma,
4. Bir yemek kaşığı domates salçası,
5. Bir yemek kaşığı biber salçası,
6. Tuz,
7. Karabiber,
8. Pul biberi,
9. Dereotu,
10. Maydanoz,
11. Sıvı yağı.
12. Haşlamak için: Sıcak su

Hazırlanışı: Halepler kaynar suya atılarak haşlanır. Halepler haşlanırken iç harç hazırlanır. Sıvı yağda küp küp doğranan kuru soğanlar iyice kavrulur. Kavrulan soğanların üzerine kıyma konularak kıyma da kavrulur. Daha sonra üzerine pirinci domates ve biber salçası ilave edilir. Biraz kaynak su ile harç biraz pişirilir. Ocağın altı kapatıldıktan sonra üzerine taze dereotu, maydanoz eklenir. Tuzu, karabiberi, pul biberi eklenen harç iyice karıştırılıp soğumaya bırakılır. Hazırlanan iç harç ile halepler doldurulur. Doldurulurken ağız kısmı içinin taşmaması için boş bırakılır. Tencereye dizilen haleplerin üzerine kaynar suyu konulup pişirilir (K.K.3).

6.1.13. Düğün Pilavı

Malzemeler:

1. Yarım kilo dana eti,
2. Bir su bardağı nohut,
3. Yarım kilo pirinç,
4. Üç yemek kaşığı tereyağı,
5. Bir tatlı kaşığı tuz.

Hazırlanışı: İlk olarak dana eti haşlanıp tiftiklenir. Geceden ıslatılan nohut da eti haşlanırken pişirilir. Et ve nohut haşlandıktan sonra iyice yıkanan pirinç tereyağında kavurulur. Kavrulan pirince et suyu ilave edilir. Suyun ardından nohut, tiftiklenen et ve tuzu eklenir. Pilav suyunu çekince altı kapatılır (K.K.7).

6.2. TATLILAR

6.2.1. Höşmerim

Malzemeler:

1. Yarım kilo süt,
2. İki kepçe krema,
3. Aldığı kadar un,
4. Bir çitmik tuz,
5. Üzeri için: Şeker ya da bal.

Hazırlanışı: Tencereye alınan sütün içerisine krema eklenir ve bir çitmik tuz atılarak kaynatılır. Süt kaynadıktan sonra hızlı hızlı karıştırarak unu ilave edilir. Hiçbir topak tanesi kalmayana kadar un ezilerek iyice karıştırılır. Hazırlanan hamur kızartılmak üzere tavaya alınır. Hamur yenebilecek kızarıklığa ulaşana kadar karıştırılır ve arada içerisine krema eklenir. Ön tarafının daha çok kızarması için hamur tabak büyüklüğünde yuvarlak haline getirilip iyice bastırılır ve ön tarafı kızarana kadar beklenir. Kızardıktan sonra tabağa kızaran taraf üstte kalacak şekilde ters çevirip üzerine isteğe bağlı ya şeker ekerek ya da bal dökerek servis edilir (K.K.22).

6.2.2. Lokma Tatlısı

Malzemeler:

1. İki yumurta,
2. Bir çorba kaşığı şeker,
3. İki fincan yoğurt,
4. Bir fincan sıvı yağ

5. Bir çay kaşığı kabartma tozu,
6. Aldığı kadar un.
7. Kızarmak için: Sıvı yağ.
8. Şerbeti için: Üç su bardağı şeker, üç su bardağı su, iki damla limon suyu.

Hazırlanışı: Lokma hamurunu hazırlamadan önce şerbeti ocağa alınarak kaynamaya bırakılır. Kek yapar gibi önce yumurta ile şekeri çırpılır. Üzerine yoğurt, sıvı yağı konulup karıştırılır. Kekten biraz akışkan olacak şekilde diğer malzemelerde içine atılıp lokma hamuru elde edilir. Bu sırada derin bir kaba bol sıvı yağ konulur. Tatlı kaşığı ile sıvı yağın içine lokma hamuru dökülerek kızartılır. Şerbet kaynadıktan sonra ocaktan alınır ve ılımaya bırakılır. Pişen lokmalar ile şerbet ılık bir şekilde birleştirilir (K.K.22).

6.2.3. Kaygana

Malzemeler:

1. Üç yumurta,
2. Bir su bardağı yoğurt,
3. Bir su bardağı şeker,
4. Yarım çay bardağı sıvı yağ,
5. Bir paket kabartma tozu,
6. Aldığı kadar un.

Hazırlanışı: Yumurtayla şeker çırpılır. Çırpılan yumurtanın üzerine önce sıvı malzemeler sonra katı malzemeler eklenerek kek hamuru elde edilir. Hazırlanan hamur fırında değil ya ocağın üzerinde sacda ya da tavada pişirilir. Sacda pişirilecekse hamur sacın büyüklüğü kadar dökülür. Tavada ise kaşık kaşık dökülerek küçük yuvarlaklar şeklinde pişirilir (K.K.3).

6.2.4. Pazar Böreği

Malzemeler:

1. İki yumurta,

2. Bir çay bardağı yoğurt,
3. Bir çay bardağı sıvı yağ,
4. Aldığı kadar un,
5. Kabartma tozu, su.
6. Kızartmak için: Sıvı yağ.
7. Şerbeti için: Üç su bardağı şeker, üç su bardağı su, iki damla limon suyu.

Hazırlanışı: Yumurta büyüklüğünde iki beze olacak şekilde yumurta, yoğurt, sıvı yağ, su ve un ile bir hamur elde edilir. Daha sonra beze haline getirilen hamurlar oklavayla açılır. Açılan hamurlardan biri serilip üzerine bir yumurta kırılır ve o her yanına dağıtılır. Açılan diğer hamurda üzerine serilir. Hazırlanan hamur kare kare keserek kızgın yağda kızartılır. Pazar böreği tatlısının şerbeti önceden hazırlanıp soğumaya bırakılır. Kızartılan hamur ve şerbet ılık olarak birleştirilir (K.K.22).

6.2.5. Pişmaniye

Malzemeler:

1. Bir kilo un,
2. Bir kilo tereyağı,
3. Su
4. Şeker.

Hazırlanışı: İlk olarak tereyağı ile un kavurarak meyanesi hazırlanır. Bir yandan da şeker ile su kaynatılıp şeker kestirmesi hazırlanır. Meyanesi hazır olunca şeker kestirmesini üzerine dökülür. İkisi karıştırıldıktan sonra bir sininin üzerine dökülür. Daha sonra döndüre döndüre çekilir. Bunun için birkaç kişi gerekir. Hazırlanan harç çeke çeke tel tel olması sağlanır. Çekme işlemi güzel yapılmazsa hazırlanan harç pişmaniyeye dönüşmez. Kas katı halde kalır (K.K.5).

6.3. HAMURLU YİYECEKLER

6.3.1. Göbüt

Malzemeler:

1. Beş su bardağı un,
2. Bir tatlı kaşığı tuz,
3. Aldığı kadar su,
4. Kibrit kutusu büyüklüğünde maya.
5. İçi için: Peynir, maydanoz, dereotu, kıyma veya patates.
6. Kızartmak için: Sıvı yağ.

Hazırlanışı: Yoğurma kabına alınan unun ortası havuz gibi açılır. Unun üzerine tuz, havuz gibi açılan yere ıslatılan yaş maya konulur. Yumuşak bir hamur elde edilene kadar su ile yoğrulur. Mayası gelene kadar üzeri bezle sarılarak bekletilir. Mayası gelen hamur ceviz büyüklüğünde bezelere ayrılır. İsteğe bağlı olarak peynirli, patatesli veya kıymalı yapılır. Ceviz büyüklüğündeki bezeler oklava ya da el yardımıyla tabak büyüklüğünde açılır. İçine iç harcı konulduktan sonra yarım ay şeklinde kapatılır. Ağız kısmı açılmasın diye çatalın ucuyla da bastırılabilir. İsteğe bağlı olarak içi boş yuvarlak bir şekilde de kızartılır (K.K.10).

6.3.2. Açma Börek

Malzemeler:

1. Hamuru için: İki kilo un, kibrit kutusu büyüklüğünde maya, bir tatlı kaşığı tuz, aldığı kadar su.
2. İçi için: Kıyma, patates veya peynir, maydanoz, dereotu, kuru soğan, bir yemek kaşığı tereyağı, tuz, karabiber, kırmızı pul biber.
3. Yağlamak için: Sıvı yağ ve tereyağı.
4. Üzeri için: Bir adet yumurta, çörekotu, susam.

Hazırlanışı: yoğurma kamına alınan unun üzerine tuz ve ıslatılan maya koyularak su ile yoğurulur. Mayasının gelmesi için bir süre dinlendirilir. Mayası gelirken bir yanda da iç harcı hazırlanır. Eğer börek kıymalı yapılmak istenirse kıyma ile soğan tereyağı ile kavurulur ve üzerine baharatlar eklenir. Ocaktan alındıktan sonra maydanoz eklenir. Mayası gelen hamur bezelere ayrılır. Diğer tarafta da tereyağı eritilir. Oklava yardımıyla açılan hamurlar tereyağı ile yağlanır. Açılan hamur dörde katlanır, içine hazırlanan harç konulduktan sonra rulo haline getirilir. Tepsiye dizilen börekler kesildikten sonra böreklerin üzerini yumurta ve çörek otu ile susam eklenir. Üzeri kızarana kadar 180 derecede fırında pişirilir (K.K.3).

6.3.3. Çörek

Malzemeler:

1. Beş su bardağı un,
2. Kibrit kutusu büyüklüğünde maya,
3. Aldığı kadar su,
4. Bir tatlı kaşığı tuz,
5. Tereyağı.
6. İçi için; Haşhaş veya tahin.
7. Üzeri için: Bir adet yumurta, çörekotu.
8. Yağlamak için: Tereyağı ve sıvı yağ.

Hazırlanışı: Un, tuz, maya ve ılık suyla yumuşak bir hamur elde edilir. Hamurun mayası geldikten sonra bezelere ayırılıp tek tek hamurlar açılır. Açılan beş hamur yağlayarak üst üste serilir. İsteğe bağlı olarak arasına haşhaş veya tahin sürülür. Hamur dörde katlanıp biraz dinlendirilir. Hamur tekrar tepsi büyüklüğünde tekrar açılır. Üzerine bıçak ile desen yapılır. Fırına atmadan üzerine yumurta sürülür ve çörekotu ektikten sonra 180 derecede üzeri kızarana kadar pişirilir. Üzerine sürmek için yeteri kadar yumurta yoksa yoğurt ve sıvı yağ karıştırılarak da sürülebilir (K.K.3).

6.3.4. Bazlama

Malzemeler:

1. Bir leğen un,
2. İki avuç tuz,
3. Üç kibrit kutusu büyüklüğünde maya,
4. Bir çorba kaşığı toz şeker,
5. Aldığı kadar ılık su.

Hazırlanışı: Bir önceki günden bazlama yapılacak un leğene elenir. Ilık su ile maya şeker eklenerek açılır. Unun üzerine tuzu konulur. Unu ortası açılarak mayalı su dökülür. Mayanın çabuk gelmesi için yazın ılık suyla kışın ise biraz daha sıcak su ile yoğrulur. Yoğurma işlemi hamur iyice özleşene kadar devam eder. Mayası gelmesi için üzeri örtülerek beklenir. Hamurun mayası geldikten sonra bir bezin üzerine pazılar halinde dökülür. On- on beş dakika el mayası alması için beklenir. Bu arada da tandır yakılır. El mayasını alan hamur ekmek tahtasıyla açılarak sacın üzerinde iki tarafı da pişirilir (K.K.3).

6.4. KIŞLIK YİYECEKLER

6.4.1. Bulgur

Kunduru buğdayı iyice yıkadıktan sonra büyük kazanlarda kaynatılır. Pişen buğday toprak dama bezlerin üzerine incecik serilerek kurutulur. Kuruyan buğday tahtaların üzerine serilip ayıklanır. Daha sonra bulgur değirmenine götürülür. Değirmenci, buğdayı ıslatır ve değirmenden geçirir. Değirmenden gelen yaş bulgur tekrar kurutulur. Kuruyan bulgur rüzgârlı bir yerde savrularak kepeğinden ayırılır. Daha sonra da kalburla; pıtpıtısı, başbaşası ve bulguru ayırılır. Bulgurun en incesine pıtpıtı, en büyüğüne başbaşa, ortancasına bulgur denir. Ayrılan pıtpıtı, başbaşa ve bulgur ayrı ayrı bez torbalara konularak saklanır (K.K.5).

6.4.2. Peynir

Sağılan süt süzdükten sonra, ılıkken içine peynir mayası koyulur. Akşam sağılan süt sabaha kadar sabah sağılan süt akşama kadar mayalanır. Maya tutunca süt temiz un

çuvallarına boşaltılır. Suyunu iyice süzdükten sonra un çuvalı toplanır ve üzerine suyunu iyice süzmesi için taş ya da ağırlık konulur. Ertesi gün, suyu iyice süzülen peynir kare kare kesilerek torbadan alır ve tuzlanarak leğenlere dizilir. Bu şekilde üç dört gün bekleyen peynir sonrasında tecene verilir. Tecene verirken toprak serilir. Toprağın üzerine kalın bir bez, onun üzerine de peynir bezini serilir. Daha sonra peynire tuz atarak bezin üzerine dizilir ve peynirin üzeri örtülür. Üzerine suyunu iyice alması için tekrar ağırlık konulur. Toprak peynirin suyunu alsın diye bir gün daha beklenir. Ertesi gün peynirler ufalanır. İçine tuz ve çörek otu serpilerek karıştırılır. Taştan yapılmış oyuklara küpler yerleştirilir. Peynirin basılacağı küpler peynir basılmadan birkaç gün önce su doldurulur. Amaç toprak küplerin suyu iyice içine hapsederek peyniri yakmamasıdır. Oyuklara yerleştirilen küplere hazırlanan peynir basılır. Küp dolunca oyuktan çıkarılır. Peynir basılan küp bir gün yan yatırır bir gün dik durdurularak suyunu iyice atıp küpe iyice yerleşmesi sağlanır. Daha sonra ağzına üç dört kat bez bağlanır ve topraklıktan getirilen özel toprak elenip kilerin bir köşesine yığılır. Peynir küpü bunun üzerine kapatılır ve küp görülmeyecek şekilde üzeri toprakla örtülür (K.K.3).

6.4.3. Salamura Peyniri

Koyun veya inek sütü peynir mayasıyla mayalanır. Maya tutunca un çuvallarına mayalanan süt dökülür. Çuvalın üzerine düz bir tahta koyulur ve onun üzerine de taş koyularak suyunu süzdürülür. Ertesi gün peynir kalıp kalıp kesilir, kesilen peynir tuzlanarak leğenlere dizilir. Peynir leğende iki-üç gün bekletilir. Daha sonra peynir bidonlara dizilerek ve üzerine kaynatılmış tuzlu su dökülerek ağzı kapatılır (K.K.10).

6.4.4. Salça

Olgunlaşmış domatesleri ayrılır. Hepsi yıkandıktan sonra ikiye bölünüp bidonlara doldurulur. Bidonların ağzı kapalı şekilde güneşe konulur. Üç dört gün burada domatesler iyice pişer. Eriyen domateslerin suyu süzülür ve kevgirden geçirilir. Daha sonra da tel elekten geçirilir. Tel elekten geçen domatesler bez torbaya koyularak suyu süzdürülür. Suyu süzülen salça leğenlerin içine konularak içine tuz eklenip karıştırılır. Bu şekilde üzerine temiz bir tülbent örtülerek güneşe konulur. On-on beş gün burada iyice pişmesi için bekler. Bu sürede her gün salça karıştırılır. Güneşte iyice pişen salça cam kavanozlara alınarak basılır. En son salçanın üzerine biraz zeytinyağı dökülüp ağzı kapatılır (K.K.3).

6.4.5. Tereyağı

Malzemeler:

1. İnek sütü,

İnek sütü parmak yakacak derecede ısıtılır ve süt çekme makinesine dökülür. Süt çekme makinasının bir tarafından krema bir tarafından da yavan süt denilen yağsız süt akar. Sütün çekme işlemi bitince krema pişirilir. Buzdolabında birkaç gün bekletilir. Daha sonra krema leğene dökülür, elimizle karıştırılarak suyu çıkarılır. Katı hale gelen tereyağı soğuk su ile yıkanır ve tereyağı oluşur. Tereyağı kışlık olarak saklanacaksa üzerine tuz serpilir ve karıştırılır. Tuzlu tereyağı kovalara basılır ve üzerine tuz bozulmaması için tuz serpilir. Serin ve güneş almayan bir yerde saklanır (K.K.10).

6.4.6. Un Tarhanası

Malzemeler:

1. *Süzme* yoğurt,

2. Domates,

3. Biber,

4. Soğan,

5. Dereotu,

6. Tuz,

7. Domates salçası,

8. Biber salçası,

9. Un.

Hazırlanışı: Domates, biber ve soğan hepsi birlikte robottan geçirilir. Eğer istenirse domates, biber ve soğan robottan geçirildikten sonra ocakta pişirilir. Süzme yoğurt bir leğene boşaltılır, içine pişirilen malzemeler konulur. Üzerine domates salçası, biber salçası, tuz, dereotu ve un konulup hepsi yoğrulur. Bu karışım bir gün bekletilir. Ertesi gün bir bezin üzerine un serpilir ve kaşık kaşık bu karışım dökülür. Tarhana harcı

güneşe serilmez. Serilen ara sıra çevirerek kurutulur. Kuruduktan sonra kalburdan geçirilerek ufalanır ve gerekirse robottan geçirilir. Ufalandıktan sonra bezin üzerine serilip kurutulur (K.K.3).

6.4.7. Erişte

Malzemeler:

1. Yumurta
2. Un
3. Tuz
4. Su

Erişte hamuru hazırlanırken her pazıya bir yumurta olacak şekilde yumurta alınır. Eğer kaz ya da hindi yumurtası kullanılacaksa kaz ve hindi yumurtası büyük olduğu için tavuk yumurtasına göre sayısı daha az kullanılır. Bir leğen un elenir. Un bir kenara yığılarak diğer kenarı açılır. Yumurtalar başka bir leğene suyun içine kırılır. Yumurta suyun içinde sarısı iyice karışana kadar karıştırılır. Leğenin içindeki una tuzunu eklenir. Yumurtalı su yavaş yavaş una ilave edilerek hamur yoğrulmaya başlanır. Sert bir hamur elde edilir. Hamur yumruk büyüklüğünde bezelere bölünür. Bir bezin üzerine dizilir ve üzerine nemli bir bez örtülür. Pazılanan hamurlar dinlene kadar tandır hazırlanır. Pazılar oklava yardımıyla kibrit kalınlığında ne çok ince ne de çok kalın olacak şekilde açılır. Açılan hamurları ocakta börtletilir. Pişirilen hamurlar çok fazla olmayacak şekilde üst üste dizilir ve kurumaması için üzeri örtülür. Hepsi pişirildikten sonra önce hamur tasmalanır. Tasmalanırken iki tane hamur üst üste konulur. Önce ikiye katlanarak ortasına iz yapılır ve tekrar açılır. Tam ortadan iki hamur kesilir. Yarım ay şekilde elde edilen hamur üst üste konulur. Ardından şerit şerit hamur kesilir. Kesilen bu hamurlar kibrit gibi kesilir. Kesilen erişteler sofra bezlerine serilerek kurutulur. Kuruyan hamurların bir kısmı tandır ya da fırında kavrulur. Bir kısmı da sakalı sünen çorbası ve peynirli hamur yapmak için kavrulmadan ayrılır. Hazırlanan bez torbalarda saklanır (K.K.10).

6.4.8. Halep (Kuru Patlıcan)

Pazardan kurutmak için haleplik patlıcanlar alınır. Patlıcanlar için iki büyük leğene soğuk su konulur. İlk olarak patlıcanlar bir leğene alınarak yıkanır. Daha sonra

çay bardağı uzunluğunda eşit parçalara ayrılır ve leğene atılır. Eşit parçalara ayrılan patlıcanların kabuklarını alaca şekilde soyulur ve ardından içleri oyacak yardımıyla oyulur. Oyulan patlıcanlar yıkadıktan sonra varsa balkona ters kapatılır. Bu şekilde biraz porsuyunca iğneyle ipe dizilir ve kurumaya bırakılır. Kuruyunca bez torbalara konularak saklanır (K.K.3).

6.4.9. Şebit

Malzemeler:

1. Un
2. Su
3. Tuz

Kışlık ne kadar şebit yapılacaksa un ve su miktarı ona göre ayarlanır. Un, su ve tuzdan orta sertlikte bir hamur elde edilir. Hamur biraz dinlendikten sonra küçük bezelere ayrılır ve bir bezin üzerine pazılanır. Pazıların büyüklüğü sacın büyüklüğüne göre değişir. Pazılar dinlenirken tandır yakılır. Tandır ateşte yakılır. Pazılar ince bir şekilde açıldıktan sonra tandırda, sacın üzerinde şebitler pişirilir. Pişen şebitler üst üste dizilir. Soğuduktan sonra sofra bezinin arasına koyarak saklanır. Şebitler kullanılacağı zaman sofra bezinin üzerine bir tane kuru şebit konularak her tarafı eşit miktarda su ile ıslatılır. Üst üste kaç tane şebit ıslatılacaksa ıslatıldıktan sonra üzeri örtülür. Şebitler yarım saat içinde yumuşar. Yumuşayan şebitler katlanarak poşetlere konulur. Şebit ya yemeklerin yanında ya da börek yapılarak tüketilir (K.K.3).

6.4.10. Kış Yoğurdu

Koyun sütü pişirdikten sonra kışa kadar saklanacak kaplara koyun sütü konulur. Sütün parmağı yakmayacak kadar ılıması beklenir. Ilıdıktan sonra bir kâse yoğurt özenir ve içine dökülerek mayalanır. Yoğurt mayaladıktan sonra koyunun içyağı eritilip yoğurdun üzerine içyağı sıcakken dökülür. Yoğurt bu şekilde hava almaz ve hava almadığı için de bahara kadar bozulmadan kalır. Yoğurt tüketilmek istenildiğinde iç yağı üzerinden alınır (K.K.22).

6.4.11. Yaprak Salamura

Üzüm yaprakları demet yapılarak büyük leğenlere dizilir. Üzerine kaynamış tuzlu su dökülür ve üzeri kapatılır. Bu şekilde bir gün bekler. Ertesi gün yaprak demetleri sudan alınarak bidonlara dizilir. Dizilirken arasına tuz serpilir. Leğende kalan su yaprakların üzerine dökülür ve ağzı hava almayacak şekilde kapatılarak saklanır (K.K.3).

6.4.12. Domates Sosu

Olgun domatesler seçilip yıkanır. Eğer domates sosu domateslerin kabukları soyularak yapılacaksa önce domateslere bıçak ile iz yapılır ve domatesler sıcak suya atılıp hemen çıkarılır ve ardından soğuk suya atılır. Bu sayede domatesin kabukları çabuk soyulur. Kabukları soyulan domatesler küp küp doğranır ve kevgire alınarak suyu süzdürülür. Daha sonra tencereye alınır ve kaynatılır. Ocaktan alınmadan önce içerisine tuz ve bir bardakta sıvı yağ koyulur. Domates sosu bir süre daha kaynatılır. Altı kapatılan sos sıcak sıcak konserve kavanozlarına konulur. Başka bir tencerede kaynatılan konserve kapakları ile kavanozların ağzını sıkıca kapatılıp ters çevrilir. Eğer domates sosu biberli yapılmak isteniyorsa sos ocaktan alınmadan önce halka halka doğranan biberler içine atılır. Bu şekilde biraz daha kaynatılan biberli domates sosu ocaktan indirilerek kavanozlara doldurularak ağzı kapatılır (K.K.22).

6.4.13. Kuru Kıyma

Kıyma kışa kadar kavrularak saklanır. Tencerede önce içyağı küçük küçük doğranarak kavrulur. Yağı çıktıktan sonra kalan kıkırdaklar tencerenin içinden alınır. Tencereye kıyma eklenir. Tencerenin dibi tutmasın diye sürekli karıştırılarak kavrulur. Ocaktan indirmeden tuzu atılır. Kıyma suyunu çekince ocaktan alınır. Kavrulan kıyma sıcak sıcak saklanacak kaplara sıkı sıkı basılır (K.K.3).

6.4.14. Kıkırdak

Koyunun kuyruğu kuşbaşı doğranır daha sonra ocağa alınır ve kavrulmaya başlanır. Kuyruk kavruldukça yağı ve kıkırdağı birbirinden ayrılır. Kıkırdak kuyruk yağının içinde iyice kuruyana kadar ateşin üzerinde kaynar. Daha sonra kuyruk yağı ile kıkırdak birbirinden ayrılır. Kuyruk yağı ve kıkırdak saklama kaplarına alınarak saklanır. Kuyruk yağı yemeklerde ve gözleme yapımında kullanılır. Kıkırdak ise peynirli pide yapılırken peynirin içine konulur (K.K.3).

6.4.15. Kayısı Marmeladı

Malzemeler:

1. Kayısı,
2. Şeker,
3. Limon tuzu.

Kayısıları yıkadıktan sonra kevgirden geçirilir. Kevgirden geçirilen kayısıların üzerine şeker dökülerek iyice koyulaşana kadar kaynatılır. Kayısılar göz göz olunca ocaktan alınır (K.K.22).

6.4.16. Kayısı Pestili

Malzemeler:

1. Kayısı,

Kayısılar yıkadıktan sonra kevgirden geçirilir. Şeffaf poşetlerin üzerine ya da kevgirden geçirilen kayısılar dökülüp incecik yayılır. Üzerine toz konmaması için tülbent örtülerek, kurutulur. Kuruduktan sonra poşetten kaldırılarak rulo şeklinde dürülür (K.K.22).

6.4.17. Hoşaf- Komposto

Kayısı, erik ve vişne gibi meyveler kışın komposto ve hoşaf yapılarak tüketilmek için saklanır. Bu meyveleri saklamamın birkaç yolu vardır. Bunlardan ilki bu meyveler yıkanır. Çekirdek ve çöplerinden ayıklandıktan sonra derin dondurucularda saklanmak üzere dolap poşetlerine konularak derin dondurucuya atılır. Diğer bir yöntem ise bu meyveler güneşte kurutulur. Kurutulduktan sonra bez torbalara konularak saklanır. Ayrıca bu meyvelerin konservesi de yapılmaktadır. Meyveler yıkanıp çekirdek ve çöplerinden ayrıldıktan sonra konserve kavanozlarına doldurulur. Her kavanoza iki yemek kaşığı şeker atılır. Meyvelerin üzerini geçecek kadar su konulur. Bu işlemler yapılırken bir yandan da suyun içinde konserve kapakları kaynatılır. Hazırlanan kavanozların ağzı kaynatılan konserve kapaklarıyla kapatılır. Bir kazanda ya da tencerede su kaynatılır. Hazırlanan kavanozlar kaynar suya ters şekilde konulur ve bir iki dakika

kavanozlar suyun içinde kaynar. Daha sonra su soğuyana kadar kavanozlar burada kalır (K.K.3, K.K.10)

6.4.18. Kurutmalar

Bölgede yetiştirilen çoğu ürün kurutularak kışın tüketilmek için saklanır. Yörede çoğunlukla kurutulan sebzeler: dolma biberi, yeşilbiber, domates, kabak, patlıcan, taze fasulye, madımak (kadımelek), nane, dereotu gibidir.

Dolma biberi, yeşil biber, patlıcan, kabak gibi sebzeler ipe dizilerek güneşte kurutulur. Taze fasulye, madımak gibi sebzeler ise güneşte kararacağı için serin ve gölge bir yerde kurutulur.

6.5. TURŞULAR

6.5.1. Salatalık Turşusu

Malzemeleri:

1. Salatalık,
2. Yedi litre su,
3. Yarım kilo tuz,
4. Sarımsak,
5. Tohumlamış dereotu,
6. 6-7 tane Nohut,
7. Bir çay bardağı sirke.

Hazırlanışı: Salatalıklar parmak büyüklüğüne geldiğinde toplanıp yıkanır. Bolca sarımsak soyulup, tohumlamış dereotları yıkanır. Bidonun altına sarımsak, nohut ve bir miktar dereotu konulur. Üzeri salatalıkla doldurulur. Bidonun ağız kısmına tekrar sarımsak ve dereotu konulur. Diğer taraftan su ile tuz karıştırılıp eritilir. Karışımın içine sirke eklenir. Salatalıkların üzerine geçecek kadar hazırlanan su konulur. Turşunun gazının çıkması için bir iki gün ağzı açık bekletilir. Daha sonra turşu hava almayacak şekilde kapatılıp serin bir yerde saklanır (K.K.3).

6.5.2. Patlıcan Turşusu

Malzemeler:

1. Patlıcan,
2. Domates,
3. Havuç,
4. Biber,
5. Sarımsak,
6. Dereotu,
7. Maydanoz,
8. Tuz,
9. Sirke ve su.

Patlıcanlar bir gün öncesinden soyulur. Soyulan patlıcanlar tuz ile ovulup, ortası yarılır. Ertesi gün domates, biber, sarımsak, havuç, dereotu, maydanoz doğranır. İçine tuz ve sirke konularak salata yapılır. Karnıyarık patlıcanların içini doldurulur. Bidon bir sıra patlıcan bir sıra domates dizilerek doldurulur. Patlıcanların arasına domatesler patlıcanların birbirlerine yapışmaması için konulur. Su, tuz ve sirke ile hazırlanan turşu suyu malzemelerin üzerini geçene kadar doldurulur. Turşunun gazının çıkması için bir iki gün ağzı açık beklenir. Bu sürede patlıcanlar küçülür ve yer açılırsa bidonun üzerine birkaç tane daha eklenir. Ondan sonra hava almayacak şekilde bidon kapatılır (K.K.3).

6.5.3. Kırmızı Pancar Turşusu

Malzemeler:

1. Kırmızı Pancar,
2. Sarımsak
3. Tuz
4. Sirke

5. Tohumlamış dereotu.

İlk olarak kırmızı pancarlar haşlanır. Kabukları soyulan pancarlar küçük küçük dilimlenir. Turşu bidonun dibine tohumlamış dereotu ve sarımsak konulur ve üzerine pancarlar dizilir. Önceden hazırlanan turşu suyu bidonun ağız kısmına kadar doldurulur. Pancar turşunun suyu bol, tanesi ise az olmalıdır (K.K.3).

6.5.4. Kelek Turşusu

Malzemeler:

1. Kelek,
2. Havuç,
3. Domates,
4. Biber,
5. Dereotu,
6. Maydanoz,
7. Sarımsak,
8. Tuz,
9. Sirke ve su.

Yumruk büyüklüğündeki kelekler alaca soyulup içleri oyulur. Diğer taraftan da domates, biber, havuç sarımsak, dereotu, maydanoz, sirke ve tuz ile salata yapılır. Hazırlanan salata keleklerin içine doldurulur ve sonra bidona dizilir. Ertesi güne kadar bu şekilde beklenir. Kelekler ertesi güne biraz daha söner. Açılan yerlere birkaç tane daha kelek konulur. Hazırlanan turşu suyu üzerine dökülür. Turşunun ağzı hava almayacak şekilde kapatılır K.K.3).

6.6. REÇELLER

Gül, çilek, kayısı, patlıcan, vişne, ayva, erik gibi meyve ve sebzelerden reçeller yapılır.

6.6.1. Çilek Reçeli

Malzemeler:

1. 2 kilo çilek
2. 2 kilo şeker
3. 2-3 tane limon tuzu

Çileğin üzerine bire bir ölçüde şeker dökülür. Bir gün bekletilen çilek suladıktan sonra ocağa konulur. Kaynayıp koyu bir kıvama geldiğinde limon tuzu eklenir. Bir süre daha kaynadıktan sonra koyulaşan reçelin altı kapatılır. Soğuduktan sonra kavanozların (K.K.22).

6.6.2. Patlıcan Reçeli

Malzemeler:

1. Taze patlıcan,
2. Şeker,
3. Kireç,
4. Limon tuzu ve su.

Yanmamış kireç suya ıslatılır. Islatıldıktan sonra bir gün bekletilir. Üzerine çıkan berrak su bir kaba alınır. Parmak büyüklüğünde taze patlıcanla soyup halka halka doğranır. Patlıcanlar kireçli suya yatırılır. Bir kilo şekerle yarım litre su koyu kıvama gelene kadar kaynatılır. Kireçli suda bekletilen patlıcanlar kaynatılan şekerli şerbetin içine konulur. Patlıcanlar şekeri içine alana kadar birlikte kaynatılır. Ocaktan alınmadan limon tuzu atılır. Reçel soğuduktan sonra kavanozlara konulur (K.K.16).

6.6.3. Gül Reçeli

Malzemeler:

1. Gül yaprakları,
2. Şeker,
3. Su.

Reçellik güller toplandıktan sonra ayıklanıp yıkanır. Suyunu süzdürdükten sonra şekerle iyice ovulur. Böylece gülün kokusu çıkar. Şeker ve su ile bir şerbet hazırlanır. Hazırlanan şerbetin içine güller atılır. Hepsi kaynatılıp özleşince ocaktan alınır. Soğuduktan sonra kavanozlara koyularak saklanır (K.K.6).

6.7. OĞULBEY MAHALLESİNDE KULLANILAN MUTFAK ARAÇ VE GEREÇLERİ, KULLANIŞLARI

Yörede yemekler mutfakta hazırlanmaktadır. Düğün, sünnet, asker yemeği, ölüm gibi törenlerde hazırlanan yemekler evin dışında pişirilmektedir. Günümüzde büyük törenler için hazırlanan yemekler büyük canavar ocağı adı verilen sanayi tipi ocaklarda pişirilmektedir. Geçmiş dönemlerde ise daha çok evin içinde yer alan ya da dışarıya kurulan tuğla veya kerpiçten yapılan ocaklarda pişirilmektedir.

Geçmiş dönemlerde yemek hazırlamada kullanılan araç ve gereçlerin çoğu pişmiş toprak, bakır ve emaye gibi malzemelerden oluşmaktadır. Yemeği hazırlamak, servis etmek ve yemek için tahta kaşık kullanılır. Bakır kaplar bir süre kullanıldıktan sonra yöreye gelen kalaycılar ya da şehir merkezinde kalay yapan yerlere götürülerek kalaylatılır. Büyük davetlerde yemek yapmak iççin kullanılan kazan, hereni, helke, saplı, tava gibi malzemeler yörede büyük ailelerde bulunur. Bu malzemeler kullanılacağı zaman o kişilerden alınarak kullanılır. Kullanıldıktan sonra temiz bir şekilde tekrar geri verilir.

Mutfakta kullanılan araç ve gereçler:

1. Bakır kazan
2. Hereni (kazanın küçüğü)
3. Saplı
4. Tava
5. Tahta ve demir kaşık
6. Güğüm
7. Helke
8. Bakır tas

9. Emaye tencere

10. Emaye servis tabakları

11. Sini

Günümüzde yörede yemekler genellikle masalarda yenilmekle birlikte, yer sofrası kurularak sini üzerinde de yenilmektedir.

Yer sofrası kurulurken yere sofra bezi serilir. Sofra bezinin üzerine kasnak konulur. Kasnağın üzerine sini yerleştirilir. Geçmiş dönemlerde yemekler bir tabaktan yenilirdi. Yemek servisine çorba ile başlanır ve sininin büyüklüğüne göre birkaç tabak çorba ve salata konulur. Ardından bir iki tabak sulu yemek ve pilav üstü et servis edilir. Yemeğin sonunda da tatlı ya da meyve ikram edilir.

Sofraya önce erkekler sonra kadın ve çocuklar oturur. Eğer ev sahibinin imkânı varsa erkekler ve kadınlar için ayrı ayrı aynı anda sofra kurulabilir. Yemeğe önce büyükler daha sonra küçükler oturur. Yemek bittikten sonra ise ev sahibi ilk sofradan kalkmaz. Misafirin sofradan kalkmasını bekler. Misafir sofradan kalktıktan sonra sofra toplanır.

Geçmiş dönemlerde yaşlı kişilerin yemekten sonra ellerini ve ağızlarını yıkaması güç olduğu durumlarda ev sahibi onlar için bir kabın içine su ve örgü el bezi getirerek ellerini yıkamasını sağlardı.

7. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALESİNDE GELENEKSEL OYUNLAR, ÇOCUK OYUNLARI, EL SANATLARI VE KADIN VE ERKEK GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ

Hareketleri açısından düz oyunlar birbirine çok benzerdir. Burada dikkat çeken fark, oyuncunun eğilmemesi veya çömelmemesidir. Kol hareketleri ve ayak hareketleri arasındaki uyum, bütün oyunlarda geçerli bir yöndür. Bunlara ek olarak göğüs daima önde ve dirsekler daima omuz hizasında olmalıdır. Saz olarak da anılan bağlama, bu oyunlarının asıl enstrümanıdır. Ankara düz oyunlarında ahenk ve akıcılık vardır. Sazın tatlı, yanık ve kıvrak sesi, daha sessiz ve daha yüksek perdeler arasında dalgalanır. Ayak hareketleri figürlerini en önemli destekçisidir. Yöredeki en meşhur oyun "misket"tir (Erdoğan, 2008).

Yörede oynana halk oyunları; misket, hüdayda, yıldız vs.dir. Bunun yanında davul ve zurna eşliğinde halayda çekilmektedir.

7.1. ÇOCUK OYUNLARI VE EĞLENCELERİ

7.1.1. Oyun

Tel sarar kızım tel sarar

Tel bulamazsa ne sarar

Komşunun oğlunu sarar.

Eller yukarıya doğru kaldırılır. İki elde sağa sola hareket ettirilerek ve bu deyiş söylenerek çocuklar eğlendirilir (K.K. 13).

7.1.2. Dalye

Dalye oynamak için beş on tane taş ve top gerekir. Eşit sayıdaki taşlar üst üste dizilir. Oyunu oynayan kişiler eşit sayıda gruplara ayrılır. Ebe olan grup belirlendikten sonra oyun başlar. Ebe olan grup taşları dizdikten sonra diğer grup belirli bir uzaklıktan topu taşlara atar. Taşlar devrilir. Taşlar devrildikten sonra ebe olan grup topu alır ve taşı devirenleri vurmaya çalışır. Bu sırada da taşları deviren grup tekrar taşları dizmeye çalışır.

Ebe takım top ile karşı takımın oyuncusu vurulursa o kişi oyundan çıkar. Eğer taşları deviren takım taşları dizerlerse o grup kazanır ve oyun tekrar başlar (K.K.19).

7.1.3. İstop

Oyun top ile oynanır. Bir kişi topu havaya atarak bir isim söyler. İsmi söylenen kişi topu tutmaya çalışır. Topu tutan kişi bir renk söyler. Diğerleri hemen o rengi bulmaya çalışır. Topu tutan kişi rengi bulamayan kişileri top ile vurmaya çalışır (K.K.12).

7.1.4. Beyzbol

Oyun geniş bir alanda bir sopa ve top ile oynanır. Oyunda koşucuların geçeceği güzergahı belirlemek için belirli aralıklarda daire şeklinde taşlar dizilir. Oyuncular eşit sayıda gruplara ayrılır. Oyuncular gruplara ayrıldıktan sonra oyuna kimin başlayacağı belirlenir. Bir takım topu atan diğer takımda topu vuran takımdır. Topu atacak takımdan bir oyuncu topu atar. Topa vuracak olan kişinin arkasında topu atan kişinin grup arkadaşı durur. Diğerler takım arkadaşları da topu hemen tutmak için etrafta dağılırlar. Topa vuracak olan kişi sopayla topu vurup uzaklaştırdıktan sonra taşların üzerinde koşmaya başlar. Eğer top diğer grup tarafından hemen tutulup yerine getirilmezse ve topa vuran kişi başladığı yere gelirse topa vuran gurup oyunu kazanır. Eğer topu yakalayacak takım topu yakalayıp başlangıç noktasına getirirse ve topa vuran kişi turu tamamlayamazsa oyun diğer tarafa geçer (K.K.19).

7.1.5. Dede Saatin Kaç?

Oyunda bir kişi dede olur. Dede bir ağaç ya da duvar önüne geçer. Diğer kişiler tam onun karşısına belli bir uzaklıkta dizilirler. Dede oyun arkadaşlarına arkasını dönerek gözlerini kapatır. Oyun arkadaşları "Dede saatin kaç?" diye sorarlar. Dede olan kişi bir rakam söyler ve "davul zurna saz" diyerek oyunculara önünü döner. Oyuncular dedenin söylediği rakam ne kadar ise o kadar adım öne gelirler. Bu işlem hızlı bir şekilde yapılır. Örneğin dede "Üç davul zurna saz" derse oyuncular hızlı bir şekilde üç adım atarlar. Ayrıca atılan adımlar bir ayağın ölçüsü kadardır. Dede rakamı söyledikten sonra hemen yönünü oyunculara döner. Dede dönerken oyunculardan birini hareket ederken görürse oyuncuya karşı "Kazandibi" der ve onu oyundan çıkarır. Bu oyuncu oyunun başlama alanına tekrar döner. Ayrıca adım atarak öne gelen oyuncular hiç kıpırdamadan dururlar. Dede hepsinin önüne gelerek onları güldürüp hareket ettirmeye çalışır. Gülen veya

hareket eden oyuncu da oyunun başladığı yere döner. Dede onlara da "Kazandibi" ifadesini kullanır. Oyunda dede bütün oyuncuların önünden durarak geçtikten sonra tekrar yerine geçer ve arkasını döner. Oyun bu şekilde bir oyuncunun dedenin arkasını döndüğü duvara ya da ağaca gelinceye kadar devam eder. Dedenin yanına gelen ilk kişi dede olur (K.K.23).

7.1.6. Uzun Eşek

Oyuncular gruplara ayrılır ve bir kişi yastık olur. Ebe olan grup yastık olan kişinin önünde eğik şekilde sırtları düz olacak biçimde arka arkaya dizilirler. Diğer grup sırayla o kişilerin üzerine zıplarlar. Eğer bu sırada altta duran gruptan biri devrilirse üstteki grup kazanır. Üstteki grup tek veya çift işareti yapar ve bunu yastık olan arkadaşlarına gösterirler. Yastık olan arkadaş alttaki gruba tek mi çift mi diye "Attı attı kaç attı?" diyerek sorar. Eğer doğru cevabı bilirlerse alttaki grup üstte geçer (K.K.9).

7.1.7. Eski Minder

Oyunculardan bir ebe seçilir. Ebe ortaya alınır. Diğer oyuncular ebenin etrafında yuvarlak oluştururlar. Ebe bu yuvarlağın ortasına gözleri kapalı bir şekilde geçer. Yuvarlak oluşturan oyuncular ebenin etrafında "Eski minder, yüzünü göster, göstermezsen bana bir şeyler söyle, güzellik mi, çirkinlik mi, havuz başında heykellik mi?" diyerek dönerler. Tekerleme bittikten sonra ebe güzellik, çirkinlik veya heykellikten birini tercih eder. Ebe eğer güzellik derse oyuncular güzel, çirkinlik derse oyuncular çirkin veya heykellik derse oyuncular heykel gibi durmaya çalışırlar. Ebe daha sonra gözlerini açar ve o kişileri tek tek inceleyerek güldürmeye çalışır. Gülen kişi oyunda yanar ve ebe olur (K.K.19)

7.1.8. Yağ Satarım Bal Satarım

Oyunu oynayacak kişiler yere yuvarlak oluşturarak çömelirler. Bir kişi elinde mendille oturan kişilerin arkalarında yürür. Yürürken "Yağ satarım bal satarım ustam ölmüş ben satarım, ustamın kürkü sarıdır satsam on beş liradır, zam bak zum bak dön arkana iyi bak." diyerek mendili bir kişinin arkasına bırakır. Mendili bıraktığı kişi onu kovalar ve onu tutmaya çalışır. Mendili bulan kişi bırakan kişiyi tutarsa o ebe olur. Mendili bulan kişi bırakan kişiyi kovalarken oturan diğer oyuncular "Tavşan kaç tazı tut." diyerek alkış tutarlar (K.K.23).

7.1.9. Alfabe

Oyun iki kişi ile oynanır. Oyuncular karşılıklı dururlar. Oyuncular ellerini avuç içleri birbirine gelecek şekilde birleştirirler. Daha sonra bir oyuncunun sol elinin dış kısmıyla diğer oyuncunun sağ elinin dış kısmı birleştirilir. Oyuncular karşılıklı olarak ellerini birbirlerine sağlı sollu sürterek tekerleme söyleyerek ve tekerlemeye uygun hareketleri yaparak oyunu oynarlar. Oyunda söylenen tekerleme "Al-fa-be, üç kere a-a-a, üç kere b-b-b, üç kere a, üç kere b, al-fa-be, elimin tersi, eteğimin pilisi, saçımın kurdelesi, ay çok mersi, ben seni saat onda köşe başı Çin lokantasında bekliyorum, gelmezsen küserim, mektubunu keser, nişan yüzüğünü atar, seni gıdıklarım." şeklindedir. Tekerleme de alfabe kısmı hecelenerek söylenir. Her hecede oyuncular ellerini birbirine sürterler. Üç kere a-a-a ve üç kere b-b-b derken bir oyuncunun sol diğer oyuncunu sağ ellerinin dış kısmı birbirlerine yapışık dururken diğer sol ve sağ ellerini önce kendi ellerine vurarak sonra karşısındaki oyuncunun eline üç kere vurarak tekerlemenin bu kısmı söylenir. Alfabe derken eller tekrar birbirine sürülür. Tekerlemenin diğer kısımlarında tekerlemede söylenenler oyuncular tarafından taklit edilmeye çalışılır. Örneğin elimin tersi derken oyuncular ellerini parmak kısımlarından birleştirir ve avuç içi karşı oyuncuya gösterilir. Eteğimin pilisi derken sanki etek varmış gibi etek gösterilir. Saçımın kurdelesi derken saç tutulur. Ay çok mersi ifadesinde oyuncular el sıkışırlar. Ben seni saat onda köşe başı Çin lokantasında bekliyorum kısmı söylenirken oyuncular önce kendilerini parmaklarıyla işaret eder sonra karşısındaki oyuncuyu gösterir. Ardından kolunda saat varmış gibi saati gösterip elleriyle on rakamını gösterirler. Köşe başı ifadesinde oyuncular direklerini gösterip başlarını tutarlar ve Çin lokantası kısmında gözlerini kenarlarından çekerek yemek yeme hareketi yapılır. Gelmezsen küserim kısmında oyuncular karşılıklı arkalarını döner, mektubunu keserim kısmında bir ellerini mektup diğer elini de makasmış gibi yaparak makas olan elleriyle mektubu kesme hareketi yaparlar ve en sonda da yüzük çıkarılıp atılıyormuş gibi yapılarak oyuncular birbirlerini gıdıklarlar (K.K.19)

7.1.10. Tatlı Cadı

Oyun iki kişi ile oynanır. Karşılıklı duran kişiler ellerini birleştirip tatlı cadı cümlesini heceleyerek oyuna başlarlar. Daha sonra bir kere el şaplatıp bir kere de karşı tarafın eline sağlı sollu olarak vurularak "Tatlı cadı, pek şakacı, mobilyacı, ablan var mı

gitar çalar mı oyun oynar mı yüze kadar sayar mı?" tekerlemesini söyler ve on, yirmi, otuz, kırk, elli, altmış, yetmiş, seksen, yüz, der. Oyuncular bunu söylerken de ellerini bir vücutlarının ön tarafında bir de arka tarafında vurarak sayarlar. Tekerlemenin sonunda oyun bitirilir (K.K.23).

7.1.11. Likıpır

Dört kişiyle oynanır. İki kişi karşılıklı duracak şekilde yerleşirler. Kişi sol kolunu karşı tarafa uzatıp sağ eliyle de sol kolunu tutarak dörtlü bir grup oluşturulur ve bu şekilde li-kı-pır denilerek oyuna başlanır. Oyun oynanırken "Hep beraber, sağdan, soldan, alttan, üstten" denir. Hep beraber denildiğinde kişi ellerini birbirine vurduktan sonra yan tarafında duran kişilerin ellerine vurur. Sağdan dediği zaman ellerini birbirine vurduktan sonra sağ tarafındaki kişinin, soldan dediği zamanda sol tarafındaki kişinin ellerine vurur. Alttan denirken ellerini birbirine vurduktan sonra karşıda duran kişinin ellerine diğer arkadaşlarının ellerinin altından, üstten derken de üstten vururlar. Oyun bu şekilde bir kişi yana kadar devam eder (K.K.9)

7.1.12. İp Atlama

Bu oyun iki kişinin ipi sallaması ve bir veya birkaç kişinin de iple atlamasıyla oynanır. Oyun oynanırken bazı tekerlemeler söylenir. Bunlardan bazıları şunlardır: "Nasrettin Hoca karısı koca düş eşeğim düş damdan aşağı düş. Uçak uçuk iki kanatlı, içindeki kızlar elma yanaklı oğlanlara gelince maymun suratlı lı lı lı koca kafalı". Son tekerleme söylenirken, uçak uçuk iki kanatlı derken, eller yana açılır, içindeki kızlar elma yanaklı deyince de yanaklar tutulur. Tekerlemeler bitince kişi ip atlamayı bırakır ve sıradaki kişi ip atlamaya başlar. Ayrıca oyun oynanırken hızlı denirse oynayanlar art arda hızlı bir şekilde bir kere atlayarak çıkarlar. İpe takılan kişi yanar ve o kişi ipi tutar (K.K.23)

7.1.13. Beş Taş

Birlerden başlayarak köprücükler adı verilen bölüme kadar beş taş ile oynanan bir oyundur. Oyun iki kişi ile oynanabileceği gibi daha çok kişiyle de oynanabilir. Oynayan kişi taşları elinde sallayarak yere atar. Birlerde taşları yere attıktan sonra taşların içinden bir taşı eline alır. Kalan dört taşı yerden elinde bulunan taşı havaya atarak taş yere düşmeden yerden birer birer alarak oynar. Birlerde birer birer alınan taş, ikilerde ikişer

ikişer, üçlerde üç taş bir anda bir tanesini ayrı, dörtlerde taşların dördünü birden alarak oynanır. Beşler bölümüne gelindiğinde taşlar gene sallanarak atılır. "Beş taş, kalem tıraş, mızık tokmak, yere koyup, yerden almak, bir cimcik, mermercik, köprücükler" tekerlemesi söylenir. Beşler bu tekerlemeye göre oynanır. Tekerlemenin "Beş taş kalem tıraş" kısmında bir taş havaya atılarak dört taş avuç içinde tutulur ve havaya attığımız tek taşı tutana kadar sağ elin işaret parmağı ile yere dokunulur ve havaya atılan taş tutulur. "Yere koyup yerden almak" kısmında dört taş yere konulup bir taş havaya atılır ve tekrar yerden taşlar alınırken gene tek taş havaya atılıp tutulur. "Bir cimcik" kısmı söylenirken dört taş gene avuç içinde tutulup bir taş havaya atılıp yere cimcik işareti yapılır. "Mermercik" derken aynı hareket yapılır ve yere yumruk vurulur. Son olarak da taş havaya atılır ve köprücükler diyerek köprücükler bölümüne geçilir. Köprücükler bölümünde taşların hepsi yere atılır. İçlerinden bir tane taş seçilir. Sol el yere konulur. Sol el yere konulurken sol işaret parmağın üzerine orta parmak konulur ve başparmak ile işaret parmağı yere konularak köprü oluşturulur. Sağ el ile seçtiğimiz taş havaya atıp tutulurken aynı zamanda diğer taşlar o köprüden içeriye sokulmaya çalışılır. Taşların hepsi girince oyun biter. Kişi yanınca oyun diğer kişiye geçer ve ilk bitiren kişi oyunu kazanır. Oyunu bitiren kişi taşların hepsini avucunun içine alarak havaya atar. Taşları havaya attığında ilk olarak elinin dışı kısmı ile taşları tutmaya çalışır sonra elinin dış kısmıyla tuttuğu taşları tekrar havaya atarak avuç içiyle taşları tutmaya çalışır. Ne kadar taş tutarsa o kadar puan alır. Oyun taş seçerken ya da bir taşı almaya veya köprüden geçirmeye çalıştığımız sırada diğer taşlardan birini kımıldatılmasıyla yanılır ve oyun karşı tarafa geçer. Ayrıca oyuncu alması gerektiği kadar taşı alamazsa da oyunda yanar (K.K.19)

7.1.14. Köşe Taşı

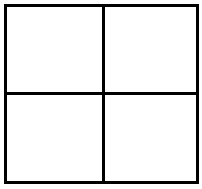

Oyun iki kişiyle oynanır. Önce yukarıdaki şekil çizilir. Kişiler de üçer tane taş olur. Oyuna ilk başlayacak kişi belirlenir ve taşları köşelere gelecek şekilde ilk o dizer. Daha sonra da diğer kişi ona göre taşlarını yerleştirir. Oyuncular taşların üçünü aynı

hizaya getirmeye çalışırlar. Oyun oynanırken oyuncular birbirlerinin yolunu kapatmaya çalışırlar. Üç taşı da aynı hizaya getiren kişi oyunu kazanır (K.K.9).

7.1.15. Köşe Kapmaca

Kare, köşeleri olan bir yerde oynanır. Oyun beş kişiyle oynanır. Bir kişi ebe olur ve ortada durur. Diğer dört kişi de köşelere geçer. Köşelerdeki kişiler birbirleriyle yer değiştirmeye çalışırlar. Bu esnada da ebe olan kişi yer değiştiren kişilerin köşelerini kapmaya çalışır. Yerini kaptıran kişi ebe olur (K.K.12).

7.1.16. Deve Cüce

En az üç kişi ile oynanır. Bir kişi oyunu yönlendirmek için görevlendirilir. Bu kişi deve ve cüce diyerek oyunu oynayanlara komut verir. Bunu hızlı bir şekilde yapar. Deve deyince oyuncular ayağa kalkar ve cüce değince oyuncular oturur. Bunu yanlış yapan kişi yanar ve oyundan çıkar (K.K.23).

7.1.17. Don

Bir kişi ebe olur. Diğerleri o kişiden kaçmaya çalışır. Ebe olan kişi don dediği zaman oyuncular put gibi olduğu yerde kalırlar. Ateş denildiğinde ise kımıldamaya başlarlar. Eğer ateş demeden oyuncu kımıldarsa veya ateş dediğinde ebeye ebelenirse o kişi ebe olur (K.K.23).

7.1.18. Bir İki Üç Davul Zurna Az Oyunu

Oyunu oynayacak kişiler bir sıra halinde dizilirler. Bir kişide onların karşısına geçer. İlk olarak arkasını döner. Daha sonra "Bir iki üç davul zurna az" cümlesini hızlı bir şekilde söyler ve arkasını döner. Arkasını dönene kadar diğer oyuncular tekerlemeyi söyleyene kadar koşarlar. Döneceği sırada hareketsiz şekilde dururlar. Eğer başta duran kişi döndüğünde hala hareket eden birini görürse veya döndükten sonra biri hareket ederse o kişi yanar ve oyundan çıkar. Yanmadan bu şekilde başta duran kişinin yanına kadar gelen kişi onun yerine geçer. Oyun bu şekilde devam eder (K.K.19)

7.1.19. El Çek Oyunu

Oyun iki kişiyle oynanır. Oyun oynanırken "Çatlak patlak yusyuvarlak, kremalı börek sütlü çörek, çek dostum çek elini elimin üzerinden çek." tekerlemesi söylenir.

Söylenirken de bir kişinin eli altta diğerinin ki yukarıda birbirlerinin ellerine vururlar. Elini çekemeyen kişi yanar (K.K.23).

7.1.20. Büyük Fener Küçük Fener Oyunu:

Oyunun zevkli olması için iki kişiden fazla oyuncu olması gerekir. Kişiler ellerini sırayla üst üstte koyarlar. En altta eli bulunan kişi elini en üste çıkarır. Elini en üste koyarken de "büyük fener" der. En altta eli kalan diğer kişi de elini üste koyar ve "küçük fener" der. Bu cümleler sırayla söylenir sırasını şaşıran kişi yanar (K.K.23).

7.1.21. El El Epenek Oyunu

Oyun en az iki kişiyle oynanır. Kişiler ellerini yere koyarlar ve parmaklarını açarlar. Oyunculardan biri tekerlemeyi söyleyerek parmakları sayar. Tekerleme "El el epenek, elden çıkan kepenek, kepeneğin yarısı, yumurtanın sarısı, Keloğlan'ın karısı." şeklindedir. Tekerlemenin bittiği parmak yumulur. Bütün parmaklarını yuman kişi oyunu kazanır (K.K.23).

7.1.22. Löngüdü Löngüdü Böh Oyunu

Başparmak, işaret parmağı ve küçük parmak açılır. Diğer iki parmak yumulur. Bu şekilde sağ ve sol el birleştirilir. Birleştirilen eller aşağı yukarı sallanarak; "Deveye biner misin, hareme gider misin, kurt kuş gelse korkar mısın?" diye karşıda duran kişiye sorulur. Bu soruları sorduktan sonra eller hızlı hızlı sallanarak "löngüdü löngüdü böh" denilir ve karşı tarafta duran kişi korkutulmaya çalışılır (K.K.3).

7.2. GELENEKSEL EL SANATLARI

7.2.1. İşlemeler

İşlemeyi yapabilmek için önce kanaviçe patiskaya geçirilir (K.K.3, K.K.10, K.K.15). İşlenecek desene göre işleme iplikleri belirlenir. İğne yardımıyla şekil ve motif yapma işlemine geçilir (K.K.3, K.K.10, K.K.15) Geçmiş dönemlerde evde bulunan her kadın ve genç kıza işleme öğretilirken günümüzde işleme yapma geleneği çok fazla yoktur. İşlemeler özellikle genç kızların çeyizi için yapılıp, sandıklarda saklanır. Ayrıca bu işlemeler dürü olarak da götürülmektedir. İşleme motifleri çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Özellikle çeyize bakmaya gidildiğinde ya da yöreye yeni bir gelin

geldiğinde onun işlemelerinden görülüp beğenilen işleme örnekleri o kişilerden istenerek örneği çıkarılır. Böylece işleme motifleri yayılmakta ve çeşitlilik göstermektedir.

Günümüzde gelişen teknoloji ile işleme işleyen makineler tarafından da işlemeler yapılmaktadır. Ayrıca yörede yaygın bir şekilde eski işlemelerin hem değerlendirilmesi hem de günümüze uyarlanıp kullanımını sağlamak amacıyla çeyiz hazırlıkları yapan dükkanlara götürülerek yeni patiskalara sardırılır ve yatak örtüsü, yastık kılıfı, nevresim takımı veya masa örtüsü gibi günlük hayatta kullanılacak araç ve gereçlere dönüştürülür (K.K.3, K.K.15)

7.2.1.1. Erikli Kanaviçe

Kanaviçe patiskaya dikilir. İşleme için yeşil, açık yeşil, pembe, kırmızı, mor, bordo, turuncu iplikler seçilir. İşlemeyi yaparken mutlaka bir örnek takip edilir. Kişi işlemeyi örnekten takip ederek yapar. İşlemeye başlarken kişi örneği görebilecek şekilde dizine koyar. İşlemeyi işleyeceği kanaviçeyi de diğer dizinin yardımıyla eline alarak işlemeye başlar. İşleme örnekte yer alan motiflerin yapımında kaç iğne geçişi kullanıldıysa sayılarak aynı sayıda iğne geçişi yapılarak oluşturulmaya çalışılır. İplikler kanaviçenin gözlerine denk getirerek örnek koyulur. Diğer işlemelerde aynı yöntem ile örneği takip ederek kanaviçenin gözlerine iplikleri tam denk getirerek işlenir (K.K.3)

7.2.2. Oyalar

Yörede hem günlük hayatta kullanmak hem de çeyizlere koymak için yemeni kenarlarına oya yapılmaktadır. Bu oyalar tığ, iğne ve mekik yardımıyla yapılır. Yörede çok fazla oya çeşidi bulunmaktadır. Bunlar birkaçı şu şekilde sıralanabilir: tığ oyası, iğne oyası, kaydırma mekik, kirazlı tığ oyası, çamlı tığ oyası, örümcekli çamlı tığ oyası, yıldızlı iğne oyası, papatya, güllü, fiyonklu…

7.2.2.1. İğne Oyası

İğne oyaları yapılırken motifler değişiklik göstermekle birlikte kullanılan malzeme ip ve iğnedir. İğne yardımıyla iple birçok motif oluşturulabilmektedir. Bu nedenle de çok fazla iğne oyası çeşidi bulunmaktadır. Temel olarak iğne oyasının yapılışı şu şekildedir: Öncelikle iğne oyası yapılacak yemeninin dört kenarına da zincir çekilir. Zincir ayrı olarak çekilip sonra yemeniye dikilebileceği gibi direkt yemeninin üzerine de çekilerek yapılabilir. Sonra iğneye ip geçirilir. İğne oyasının başlayacağı yere iğne

batırılıp çekilir. Sonra da bir kere ip iğnenin ön tarafından bir kere de arka tarafından geçirilerek iğneye iki defa sarılır. İğne yukarı çekilir. Belirli aralıklarla dört kere ipliğe batılır. Öndeki ip bir kere arkadaki ip iki kere iğneye sarılır ve çekilir. Bu şekilde zincirin üzerine küçük küçük kutucuklar yapılır. Oluşturulan kutucukların üzerine ip iğneye sarılıp minik minik aralıklarla önce alt tarafa dört tane küçük şekil, onun üzerine üç tane küçük şekil ve onunda üzerine iki, en sonda bir motif yapılarak üçgen oluşturulur. Daha sonra o üçgenin yaprakları yapılır. Tekrar bir kere ip iğnenin ön tarafından bir kere de arka tarafından geçirilerek pipirik adı verilen şekil oluşturulur. Daha sonra yelpazesini yapmak için ipi değiştirilir. Yelpazesini yapmak için bir ip atıldıktan sonra yirmi, yirmi beş tane küçük kutucuk yapılır. Bu işleme üç sıra devam edilir. Daha sonra tekrar iplik tekrar değiştirilip küçük küçük üçgenler yapılır. Altı tane yan yana üçgen yapıldıktan sonra yelpazesi oluşur (K.K.3).

7.2.2.2. Çamlı İğne Oyası

Yemeninin boyutuna göre zincir çekilir. Oya üç aşamadan oluştuğu için yemeniye uygun üç renk seçilir. Daha sonra oyaların arasının boş kalmaması için zincir üzerine iğneyle araları yapılır. Sonra oyanın asıl bölümüne geçilir. İğneye ip geçirilir. Arkadan bir defa önden iki defa ip iğneye sarılır ve iğne yukarı çekilerek bu şekilde üç tane pipirik yapılır. Bu şekilde dokuz tane çiçek yapılır. Daha sonra üst kısmına geçilir. Üst kısmı için başka renkte ip seçilir. Alttan başlayarak yukarıya doğru üçgen oluşacak şekilde beş, dört, üç diyerek çıkılır. Üst kısmı bittikten sonra yaprağı yapılır. Yaprağ kısmı da alttan önce bir tane ardından üstüne iki, üç tana arttırarak ilerler. Ondan sonra kenarlarına pipirik yaparak küçültülür. Bu işlemden sonra yan tarafına çamlar yapılmaya başlar. Çamları yaparken aynı şekilde bir taneden başlayarak dört-beşe tane şekil yan yana gelecek şekilde büyütülür. Bu şekilde yan yana üç tane üçgen yapılır. Bu işlemden sonra geriye dönülüp ikinci sıra yapılır. Bunların arasına da iki tane üçgen yapılır. Tekrar ters gidilir ve onun üstüne de bir tane üçgen yapıp bitirilir. Uygun renkteki iple pipiriğin üstüne üçer tane pipirik yapılarak çamların üzeri tamamlanır (K.K.26).

7.2.2.3. Yıldızlı İğne Oyası

Yıldızlı iğne oyasının orta kısmını yapmak için küçük küçük halkalar satın alınır. Küçük halkların içi tığ ile yirmi beş defa sarılarak doldurulur. Sıkı iğne yapmak için tığ ile sarılan ipi üzerine iğne ile beş tane küçük kutucuk yapılır. Beş küçük kutucuğun üstüne

üçgen olacak şekilde büyükten küçüğe doğru beş, dört, üç, iki, bir şeklinde motif konulur. Öbür tarafa geçip aynı şekilde beş tane yıldız yapılır. Bu şekilde her halkaya motif oluşturulur. Yemeniye uygun zincir çekilir. Zincirlerin üzerine dört tane üçgen yapılır. Üçgenin tabanını oluşturan motif sayısı dörtten başlayarak üç, iki, bir şeklinde küçülür. Sonra yaprak kısmına başlanır. Yıldızın konulacağı yere üç tane küçük kutucuk yapılır. Tekrar geriye dönülür. Önce arttırılarak yaprak kısmı genişletilir. Sonra tekrar küçültülerek yaprak şekli verilir. Bunların aralarına da yedi tane pipirik yapılır. Oya bir motif yedi pipirik şeklinde devam ettirilerek bitirilir (K.K.26).

7.2.2.4. Tığ Oyası

Tığ ile beş zincir çekilip batılır. Daha sonra tekrar beş zincir çekilir ve aynı yere tekrar batılır. Bu motife örümcek ismi verilir. Bu şekilde tekrar bir daha örümcek yapıp ters dönülüp karşı tarafa geçilir. Oradan da tekrar beş zincir çekip, batıp beş zincir daha çekip bir daha batılır ve bir tane daha örümcek yapılıp geriye dönülür. Daha sonra altı zincir çekilir. Buraya sekiz tane kirpik yapılır. Bu kutucuklar sekizer zincir çekilerek doldurulur. Tekrar geriye dönülür ve altı zincir çekip tekrar bir daha dönüş yapılır. Sonrasında dokuz tane zincir çekilir. Bu kısım sekiz zincir çekilerek doldurulur ve örümcek yapılıp karşı tarafa geçilir. Bu şekilde oya tamamlanır daha sonra alt tarafına sekizer zincir çekilerek yemeniye dikilir (K.K.10).

7.2.2.5. Kirazlı Tığ Oyası

Üç farklı renkli iple yapılır. İlk olarak sarı iple on zincir çekilir ve tığın başını sarılarak üç defa da çıkarılarak kutucuklar oluşturulur. Böyle dörtkenarı bitirilir. Dört kenarı bitirildikten sonra iki zincir çekilerek kutucukların arasına ikişer defa batılır ve tığın başı sarılarak bu sarılan kısın ikişer defada çıkarılır. Bu kısımdan sonra kirazın yapraklarına geçilir. Bunu için yeşil ip kullanılır. Yeşil ip ile bir tane kutucuk yapılır. Bu kutucuğun içi dokuz kere defa batılarak doldurulur ve tığın başı sarılarak üç kerede çıkarılır. Bu işlem aynı şekilde devam ettirilir. Önce dokuz tane doldurulur ardından ters dönülüp sekiz tane sıkı iğne yapılır ve tekrar ters dönülür sonrasında bu kısmı küçültmek için yedi, altı beş dört tane sekil oluşturarak yaprak tamamlanır. Diğer sol tarafa da aynı şeklide yaprak yapılır ve ortaya da iki tane sıkı iğne yapılıp kirazın dallarını oluşturulur. Saplarını oluşturmak için altı tane zincir çekilir ve bunun üzerine altı tane sıkı iğne yapılır. Tekrar zincir çekilerek altı sıkı iğne yapılıp bitirilir. Kirazını oluşturmak için pembe renkli

iple yeşil ipin içine dört tane kutucuk yapılır. Daha sonra iki zincir çekilir ve ipe batılır, iki zincir çekilir tekrar dört tane kutucuk yapılır. Sonra diğer yeşil sapa geçilir o sapı da aynı şekilde dört tane sıkı iğne, iki zincir çek, çık tekrar aynı dört tane kutucuk doldur şeklinde tamamlayarak kirazlar şekli verilir (K.K.10).

7.2.2.6. Örümcekli Çamlı Tığ Oyası

Örümcekli çamlı tığ oyasını yapmak için ebruli oya ipi kullanılır. Tığ ile beş zincir çekilerek başlanır. Beş zincir çekildikten sonra batılır ve örümcek şekli verilir. Yanına bir tane daha örümcek yapılır. Bundan sonra karşıya geçilir. Oraya beş zincir çekilerek kutucuk yapılır. Sonra çam yapımına geçilir. Çamını yapmak için üç zincir çekilerek tığın başı iple sarılır. Sonrasında küçük kutucuğa batılır. Buraya yedi tane daha sıkı iğne yapılır ve aşağıya inilip dönülür. Tekrar üç zincir çekilerek baş kısma batılır. Bu kısım altı tane sıkı iğne doldurulur ve aşağıya inilir. Bu kısma da aynı şekilde beş tane sıkı iğne yapılarak tekrar örümcek tarafına geçilir. Buraya beş zincir çekip batılır ve bir tane daha örümcek yapılıp batılır. Aynı yere büyük bir örümcek yapılarak karşı tarafa geçilir. Bu şekilde oya tamamlanır. Oya bittikten sonra yemeniye tutturmak için alt tarafına zincir çekilir ve oya yemeniye dikilir (K.K.3).

7.2.2.7. Kaydırma Mekik

Mekik aletine oya ipi sarılır. İpin ucu başparmak ve işaret parmağın arasına alınır İp öbür parmaklarının üzerinden geçirilip iki ucunu birleştirilir. Daha sonra mekik parmaklarının arasından bir alttan bir üstten geçirilerek sıkı sıkı beş dolgu bir pipirik beş dolgu bir pipirik yapılarak çekilir. Bu sırada mekik kaydırılır. Daha sonra aralık bırakarak karşı tarafa geçilir. İki sıkı bir pipirik, iki sıkı bir pipirik yapıp ip kaydırılarak halka oluşturulur. Bu şekilde mekik tamamlanır (K.K.3).

7.2.2.8. Papatya

Kürdana oya ipi iki defa sarılır. Kürdanla iğne yan yana getirilir ve ip üç defa sarılır. İp, iğne oyası yapar gibi iğnenin bir kere önünden iki defa arkasından geçirilir sıkıştırılır. Kürdan çekildikten sonra orada küçücük bir halka oluşur. Halkanın üzerine minik minik pipiriklerle yedi adet doldu yapılır. İp kopartılır ve diğer ipe geçilir. O minik halkaların tepesine batıp karşıya geçilir. Yedi tane küçük küçük halka yapılır. Tekrar diğer ipe geçilir ve geriye dönülerek bir sıra gidilir. Sonra tekrar küçük pipirik yapılır ve

sırt kısmına geçilir. Sonrasında tekrar aşağıya inilir. Bu şekilde basamaklar oluşturulur. Bu basamaklar doldurularak motif tamamlanır. Diğer taraftan da başka iple zincirin üzerine yaprak yapılır. Yaprak yapılırken beş tane pipirik yaplır onun üzerine beş adet küçük kutucuk yapılarak kenarına birer tane büyük pipirikler yapılarak pipirikler beş, dört, üç, iki, bir diye azaltılarak bitirilir. Yaprak kısımları tamamlandıktan sonra hazırlanan motifler yaprağın üzerine eklenir. İki motifin arasına da küçük küçük şeritler yapılır. Her iki motifin arasına yedi tane basamak yapılarak oya tamamlanır (K.K.23).

7.2.2.9. Güllü Oya

Zincirin üzerine önce yeşil ipten alt kökü yapılır. Bunun için bir sıra küçük kutucuk yapılır. Sonra geriye dönülerek batılır. Tekrar bu kısmın üstünden bir daha geçilir. Bu şekilde yedi adet şerit yapılır. Sonrasından gül kısmına geçilir. Gül için yedi tane pipirik yapılır. Tekrar geriye dönülür. Bu kısım yedi, beş, üç, iki şekil yapılarak bitirilir. Orta yaprağın bir kenardan bir tepesinden bir de öbür kenarından başka renk iple yedi tane büyük pipirik yapılır. Bir sağ tarafına, bir tepesine bir de sol tarafına iple pipirik yapıldıktan sonra başka renk iple büyük pipirikler yapılır. Tekrar geriye dönülerek iki sıra küçük küçük kutucuk yapılır. Üçüncü sırada küçük kutucuklar yapılır. Sonra tekrar geri dönülür ve büyük alınarak yapılır. Bu şekilde yaprak kısmı bitirilir. Oyanın aralarına da pipirik yapılarak oya tamamlanır (K.K.3).

7.2.2.10. Fiyonklu Oya

Yemeninin dört kenarına zincir çekilir. Yemeninin rengine göre üç renk ip belirlenir. Seçilen bir renk ile en alta pipirik yapılır. Pipiriklerin üzerine üç küçük kutucuk yapılır bir tane pipirik boş bırakılır. Bunların ortalarına da minik minik yapraklar yapılır. O tek bırakılan pipiriğin üzeri için başka bir renk ip seçilir. Seçilen ip çatal iğnenin üzerine yirmi defa sarılır. Dikiş iğnesiyle iğne oyası yapar gibi iki tane pipirik yapıp, çatal iğneyi ortasından çıkartarak fiyonk oluşturulur (K.K.23).

7.2.3. Danteller

7.2.3.1. Masa Örtüsü

Masa örtüsü örmek için merserize ipler kullanılır. Tığ ile örtü üzerine iki yüz yirmi beş adet küçük kare kutucuk yapılır. Üç sıra düz dolandıktan sonra örneğe uygun dolgulu bir şekilde yapılır. Örneğe bakılarak karelerin içine dolgu yapılır. Dolgu yapılırken ip iki

kere tığın başına sarılır ve bu sarılan ip tığ ile üç defa da çekilerek boşaltılır. Böyle yapılarak üç tane öyle dolgu oluşturulur. Daha sonra karşıdaki kutucuğa geçilir. Geri gelindiğinde de ip tığın üzerine sarılır. Bundan sonra iki defa kutucuğun içine batılır ve tığa sarılan ip üç kerede çıkartılır. Yan yana üç kutucuğa aynı işlem yapılarak kutucuklar doldurulur. Bu işlemden kenar bitene kadar örneğe uygun şekilde devam ettirilir. Örnek bu sayede oluşturulur (K.K.3).

7.2.3.2. Fiskos Masası

Burada peçete kısımları satın alınır. Burada da merserize ip kullanılır. Dört peçetenin de kenarları ayrı ayrı kutucuklar yaparak doldurulur, örneğine göre dördünü de ayrı ayrı bitirdikten sonra hepsini birleştirilir (K.K.23).

7.2.3.3. Motifli Bohça

Tığ ile dantel ipliği ile iki zincir çekip on altı tane birer zincir çekerek dolduruyorsun. Onun üstüne de beşer zincir çekerek sıkı iğne gibi batıyorsun. Ondan sonra tekrar beş zincir çekerek batıyorsun. Üç zincir çekip batıyorsun tekrar bir daha öyle dolanıyorsun ve onun üzerine de on üç adet bir tarafa on üç adet bir tarafa dört tarafı on üçer tane büyük dolgu yapıyorsun. Motifi bitiriyorsun böyle böyle küçük motifleri birleştirerek üçgen bir bohça elde ediyorsun. Nakışçıya veriyorsun ve sardırıyorsun (K.K.10).

7.2.3.4. Çarkıfelek

Yeteri miktarda zincir çekerek üzerine sutaşı yapacaksın. On tane. Sutaşı; üç tane dolgu üç zincir üç tane de dolgu oldu bir sutaşı. On tane sutaşı yapacaksın, bir önceki sutaşına geri döneceksin. On üç tane iri dolgu dolduracaksın. Tekrar sutaşına geçip tekrar sutaşından dolduracaksın. İki zincir çekip batacaksın, iki zincir çekip bir daha batacaksın iri dolgulu bir dolgu olacak başına döneceğiz on zincir çekip on zincirin üzerine yirmi tane büyük iri dolgu dolduracağız ve tekrar o iri dolgunun üstüne zincir çekip döneceğiz. On zincir çekip tekrar batacağız tekrar dolgu dolduracağız. Yirmi tane on zincir çekip sırtına batacağız tekrar yirmi tane böle böle çarkıfeleği yapacağız. Büyük dolguyu oradan sonra tekrar sutaşına gelip geri dönüp o çarkıfeleğin üzerine sekizer zincir çekip ta öbür önce yaptığımız sutaşlarına kadar geleceğiz. Tekrar geri dönüp beş sıkı iğne üç zincir çarkıfeleğin üzerindeki zinciri de dolduracağız tekrar tekrar ta karşıdaki sutaşına kadar

gideceğiz. Sutaşını da yapıp çarkıfeleğin üzerindeki sıkı iğnelerin üzerine pipirikler yapacağız. Üç pipirik üç zincir çekip batacağız ve karşı sutaşına kadar öyle devam edeceğiz. Aynı şekilde öbür gülü de yapacağız (K.K.23).

7.2.4. Çorap Örgü Çeşitleri

Örgü çorapları örmek için beş ya da sekiz çorap örme şişi kullanılır. İlk olarak ilmekler atılır. Sonrasında dört tane göz (yani ilmek) bir şişe, dört göz bir şişe, dört göz bir şişe eşit şekilde paylaştırılır. Örgüye başladıktan sonra sırayı her dolanmada iki kıyıdan birer tane arttırılır. Bu sayede üçgen bir burun kısmı oluşturulur. Ayağın tırnak kısmından parmakları geçene kadar bu artırma işlemine devam edilir. Topuk kısmına kadar beş şiş ile dolana dolana çorap örülür. Bu sırada hangi örmek konulacaksa o örnek konulur ve şişlere örneğine göre ip takılıp çıkartılır. Çorap topuğa kadar örüldükten sonra ön yüzüne ip geçirilir. Bu kısımda nasıl burun kısmı çoğaltılarak büyütüldüyse topuk kısmıda küçülterek büzülür ve topuk kapatılır. Beş şişle topuk büzülürken bir taraftan bir tane bir taraftan dört tane büzerek kapatılır. Büzme sırasında çekilen ip kopartılır. Kopartıldıktan sonra o kısım açılıpr ikiye bölünür. Ön yüzünde bulunan ip şişe tekrar takılır. Eşit sayılarda dört şiş ile dolana dolana boğaz kısmı bitirilir. Boğaz kısmı düz örgü modeliyle örülür. Örgü çorabın son sırası bir düz bir ters örülerek çorap bitirilir. Patikler de aynı şekilde beş şişle örülür (K.K.7).

7.2.4.1. Çilekli Patik

İki şiş ile bir renk iple örülen diğer patiklere göre daha kolay olan bir patik türüdür. Elli gözle başlanır. Patiğin alt kısmı dikiş ile birleştirilir. Birleştirirken Yirmi göz bir tarafa, yirmi göz bir tarafa, on gözde orta kısma konulur. Örmeye başlandığında ilk olarak on göz örülür ve bir artırma yeri konulur. Daha sonra yirmi göze ulaşınca tekrar artırma yeri konulur. Bu şekilde iki şiş ile arkalı önlü örülür. Artırma yerlerinden arttırılıp çilek desenleri örneğe bakılarak konulur. Artırma işlemi her iki taraftan dokuz göz arttırılarak yapılır. Artırma işi bittikten sonra tabanı haraşo örneği ile örülür. En son altı sıra düz örülüp bitirilir. En son da dikme işlemi tamamlanır (K.K.22).

7.3. GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ

7.3.1. Kadın Giyimi

Yörede orta yaş ve üzeri kadınlar günlük hayatlarında şalvar (yörede çinti denilmekte), kazak, bluz, yelek, hırka gibi kıyafetleri tercih ederken gençler daha çok modern tarzda giyinmektedirler. Yaşlılar şalvar giyiminde zorlandıkları zaman onlar için boydan elbise dikilmekte elbisenin üzerine yelek ve hırka giymektedirler. Günlük yaşamlarında ayakkabı olarak da siyah lastik ve terlik tercih etmektedirler.

Şalvar dikmek için üç buçuk ya da dört metre kumaş alınır. Bu kumaşın çekme ihtimaline karşı bir gece suda bekletilir. Sonrasında kumaşın kesim aşamasına geçilir. Kumaş üç eşit parçaya ayrılarak katlanır. Bu katlama yerlerinden kesilerek üç parçaya ayrılır. Kime yapılacaksa o kişinin kullandığı şalvar örnek olarak getirilir. Bu kesilen parçalar yere serilir. Üzerine örnek şalvar konulur. Buna göre ayak oyuntu kısımları belirlenir ve bu kısımlar kesilir. Kumaşın uzun kenarlarından dikiş makinesiyle dikilmeye başlanır. Dikim sırasında kumaşın arkası çevrilir. Böylece ön taraftan dikiş yerleri belli olmaz. Sonrasında paça kısımları dikilir. En sonra bel lastiği takılacak kısın iki-üç parmak büyüklüğünde dikilir. Dikim işlemi tamamlandıktan sonra bel lastiğine çatal iğne geçirilir. Çatal iğne yardımıyla bel lastiği şalvara takılır. Lastiğin takılmasından sonra şalvar giyime hazır hale gelir (K.K.29)

Kadınlar düğünlere ve misafirliklere giderken giydikleri kıyafetlere özen göstermekte etek, bluz, takım elbise, topuklu ayakkabı gibi ürünler tercih etmektedir.

Kapalı kadınlar günlük hayatlarında yemeni, tülbent kullanmakta, özel bir yere gidecekleri zaman eşarp tercih etmektedirler.

7.3.2. Erkek Giyimi

Günümüzde gençler modern tarzda giyinmektedirler. Kişilere göre değişmekle birlikte; yazın, pantolon, gömlek, tişört, spor ayakkabı gibi giysileri tercih ederken kışın da pantolon, kazak, gömlek, süveter, mont, kaban, bot vs. giyinmektedirler.

Orta yaş ve üzeri erkekler de modern tarz giysileri tercih etmektedirler. Bu kişilerin kıyafetleri de kişilere göre değişmekle birlikte çoğunluğu şapka ve kasket kullanmaktadır.

8. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNDE HALK TAKVİMİ VE HALK MİMARİSİ

8.1. HALK TAKVİMİ

Halkın sosyal, hukuki, ekonomik, zirai, siyasi, kültürel, dini ve büyüsel oluşumları ile bir yılın ardışık günlerini belirlemek için kullandıkları geleneksel bilgi ve uygulamalara "halk takvimi" denir (Çakırçoban, 2021).

Oğulbey mahallesinde yöre halkı bir yılı isimlendirirken geçmiş dönemlerde kullanılan isimleri kullanmaktadırlar.

Halk genel olarak bir yılı dörde ayırır: İlkbahar, yaz, sonbahar ve kış. İlkbahara genel olarak bahar, yaza harman zamanı, sonbahara güz, kışa zemheri gibi isimlendirmeler de yapmaktadırlar (K.K.5, K.K.16).

Bir günü zaman dilimlerine ayırırken sabah, öğle, öğleden sonra, ikindi, ikindiden sonra, ikindiüstü, akşamüstü, akşam, yatsı, yatsıdan sonra, gece gibi isimler vermektedirler.

Yöre halkı bir yılı ikiye ayırarak, soğuk ve sıcak ayları ikiye bölüp mayısın altısından kasımın altısına kadar olan sıcak günlere “Hızır Günleri”, kasımın altısından mayısın altısına kadar olan soğuk günlere ise “Kasım Günleri” olarak isim vermektedir.

Zemheri olarak ifade edilen kara kış bölgede çok soğuk geçtiği için yöre halkı tarafından zemherinin başladığı ve bittiği tarih özellikle takip edilmektedir. Zemheri aralığın yirmi beşinde başlar ve kırk beş gün sürer. Zemherinin çıkmasıyla havaların biraz olsun ısınacağı belirtilir (K.K.5).

Zemheriden sonra “hamsin” günleri başlar (K.K.5, K.K.7). Hamsin günleri de kırk beş gün sürer. Hamsin günleri içerisinde cemre ya da cemileler düştüğüne inanılır. Cemileler birer hafta arayla önce havaya, sonra suya ve en sonda toprağa düşmektedir. Cemilerin havaya, suya toprağa düştüğü günlerde havanın soğuk olmasının sebebi yöre halkına göre “Cemileler düşerken kavga eder. Bu nedenle bu günlerde hava yağmurlu ve soğuk olur.” (K.K.5) şeklinde ifade edilmektedir.

Cemilelerden sonra mart ayında dokuz gün “Mart soğuğu” olur. Mart soğuğu döneminde yöre çok soğuk olur. Bu nedenle halk arasında bu dokuz güne “Dokuz gün doksan güne bedel.” “Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır.” gibi ifadeler kullanır.

Bunun arından da bir hafta “Kocakarı” soğukları başlar. Kocakarı soğuklarının çıkmasıyla baharın geleceği belirtilir.

Yöre halkı ağustos ayının ilk on beş gününü yaz, son on beş günü kış olarak ifade eder. Ağustos ayının ortasından itibaren gecelerin serin olması bu ifadenin kullanılmasına neden olmuştur.

Ekim ayının sonu ile kasım ayının başında sıcak geçen günlere yörede “Pastırma Sıcakları” ismi verilir. Yöre halkı bu son sıcaklarda kış hazırlıklarını tamamlamaya çalışır.

8.2. HALK MİMARİSİ

Oğulbey mahallesinin mimari özellikleri yörenin iklimi, jeolojik ve topoğrafik yapısına bağlı olarak oluşmuştur. Yörede bulunan eski evler kerpiçten yapılmıştır. Kerpiç yapmak için yörede “topraklık” olarak adlandırılan yerden kerpiçlik toprak getirilir. Bu toprağın içine saman katılarak su ile karıştırılıp yoğrulur. Yoğurma işlemi toprağın getirildiği römorkta (kaleser) yapılır. Hazırlana bu kerpiç malzemesi bir gün dinlendirilir. Daha sonra kalıplara dökülerek tuğla şeklini alması için kurumaya bırakılır. Kuruyan kerpiç tuğlalar ev yapımında kullanılır. Bu evlerin dış kısmı da kerpiç malzemesiyle sıvanır. Kerpiç evlerin bazılarının dış kısmı taşlarla örülüdür. Günümüzde ise betonarme evler yapılmaktadır.

Kerpiçten yapılmış olan evler kışın sıcak, yazın ise serin olmaktadır. Bu evlerin dış kısımları ve çatıları topraktadır. Günümüzde bu kerpiç evlerin içi ve dışı betonla sıvanıp boyanmaktadır. Çatılarına da kiremit döşenerek modern bir görünüm kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Köyde bulunan ahır ve ağıllar ise kerpiç özelliklerini hâlâ korumaktadır. Bu yapıların bakımı zordur. Her sene bu yapıların dış kısımlarına sıva yapılmakta, damına çorak serilmekte ve eski çoraklı yerlere çapa yapılmakta ve kenarlarına çamurdan kaş yapılmaktadır. Bütün bunların yapılmasının sebebi bu yapıların içine kışın yağan kar ve yağmurun girmemesi içindir. Kışın karın çok yağdığı durumlarda damlardaki kar hem damın çökmemesi hem de içeriye akmaması için kürenir.

Geçmiş dönemlerde yapılan evlerin mutfağı evin dışında ayrı bir yerdedir. Evlerde mutfağın dışında ayrı bir kilerde bulunmaktadır. Kerpiç evlerde özellikle yatak odası bölümlerinde dolaplarla ayrılmış bir kısım bulunur. Bu yerin bir kısmı banyo bir kısmı ise yüklük olarak kullanılmaktadır. Kerpiç evlerin tavanları tahtadandır.

Ayrıca eski evlerin tuvaletleri dışarıda bulunmaktadır.

Köyde bulunan evlerin çoğunun etrafı çitlerle çevrilidir.

9. BÖLÜM

OĞULBEY MAHALLESİNİN HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİ

9.1. MASALLAR

9.1.1. Masalların İncelenmesi

Saim Sakaoğlu masalı, "Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür." (Sakaoğlu, 1973) şeklinde tanımlarken; İgnas Kunoş masal için, "Masal dediğimiz şey, her milletin âyine-i devranıdır. Bu âyineye bakacak olursak hem eskilerin ibadetlerini hem de kadim vakitlerimizin ahlâkını da görmüş oluruz." ifadelerini kullanır (Kunoş, 1925).

Masalın temel özelliği, içinde doğaüstü ve olağandışı olayların anlatılmış olmasıdır. Bu olağandışılık, doğaüstülük, beraberinde bilinmezliği, belirsizliği de getirmektedir. Masallarda genel olarak zaman ve mekân mefhumu yoktur (Açа, Yılmaz, Sever, 2007).

Yörede masal kaynak kişilerin verdiği bilgiler doğrultusunda çok fazla anlatılmadığı görülmektedir. Eski dönemlerde, teknolojinin bu kadar gelişmediği zamanlarda daha fazla anlatıldığı ifade edilmektedir. Hatta kaynak kişiler tarafından eskiden bizlere şu masallar anlatılırdı ama şimdi hatırlamıyorum şeklinde cevaplar alınmıştır.

9.1.2. Masal Metinleri

9.1.2.1. Masal Metni 1

Eskiden kral olmaz mı, kral varmış. Kralın üç dene oğlu varmış. Şii dimiş, evlendirecem gali, dimiş. Büyüdünüz yitişdiniz ama, dimiş ok atacanız üçünüzde kimin evine düşerse o onun gızı alınacak, dimiş.

Ondan sona büyük oğlan atar güzel zengin bi eve düşer orda da gızı var oğluna alacak. İkinci atar ikincininki de öyle düşer zengin bi eve onun gızını alır. Üçüncüde atar

en güccük oğlanda teslik de gurbanın ta dibine düşer. Allah Allah e iyi de onları alacaz amma di e napıyım mecbur bende gurbayı alıyım, dir.

Başka yok bi şans var gurbayı alır gavanoza guyar. Gırk gün gırk gice hiç evden çıkmayacaklar herkes odasında duracağmış yimekleri sadece gapıyı açıp goyuyolar

Gelin güvey orda duruyo balayı yapıyolar gırk gün gırk gice. Düğünler olmuş bitmiş herkes odasına girmiş herkes garısını aldı girdi. En güccük de gavanozda gurbayı alır, girer e onlar çıkmayacak emme tabi e içerde onun garısı yok naspın canı sıkılıyo dışarı çıkıyo hiç eve neyi girmeyecek hizmetçiler neyi girmek yok yatak mutak onarma yok. Vih o icik dolaşıp geliyomuş eve girse ki yatak onarılmış ev süpürülmüş. Allah Allah, diyomuş. Hizmetçiler neyi de gelmiyecek emme kimse, dimiş bu evi kim yapıo böle, dimiş.

İkinci gün yine çıkar girse gine aynı işler dutulmuş. Allah Allah, dimiş şu eve, dimiş gapıyı örtüyüm de dimiş çıkar gibi yapıyım şuraya da saklanıyım, dir.

Oğlan hemen gapıyı örtmüş oraya saklanmı girmiş sen hemen tabi ağzı açık duruyo gavanozun gurbağ nası ordan zıplayo çıkıyo şöö dünyalar güzeli bi gız oluyomuş o gurbağ onda işleri tutarkana hemen oğlan arkadan yakalayo gızı. Sen kimsin in misin cin misin? dir. Ne inim ne cinim, dir böle böle gızıdım, dir gurbağ yapdılar ben böle gızıdım, dir ama sürekli duramayom. E napalım ne edelim, dir.

O da beğendi emme gine gurbaya dönşecek. Üç şart var didiydi üç şart bu üç şartı yirine getirisen, didi. Ne ise didi. Bak böle ne biliyim gaç kilometreler uzaklıkta bir deniz var o denizin dibinde gaşlı yüssük var denizin dibinde o gaşlı yüssüğ getirecen, didi.

Oğlan gidiyo aylar geçiyo yıllar geçiyo orayı buluyo e tabii eskiden yüssüğ getiriyo. İkincisi de didi birinin didi göyneğ, didi herhal didi.

Acı zulum gidiyo tabii ne ülkelerdeyse onlar onu da getiriyo iyi onları bütün getirdi. Üçünüde getirdi onları artık kızın üstüne mi atıyo gızın işde gurbanın üstüne atıyo herhal ya gız oldu gızın üstüne atıyo böle gız hemen yılan oluyo. ,Yılan olacam ben didi ama didi hiç acımıyacan didi ben idemem atamam dimeyecen beni ateşe atacan, dutacan ateşe atacan şoraya bi ocak yakacan didi.

İşde öle gurtulacak işcecik. Nasıysa ateşi yakıyo bu yılan oluyo gız aldığ gibi atıyo ateşe eteşin içinden giri çıkıyo gız işde yapılan büyüde bozuluyo didiklerini getiriyo yapılan büyüde bozuluyo ondan sona o da onlan evleniyo (K.K.18).

9.1.2.2. Masal Metni 2

Karınca ile cırcır böcüğünün öyküsü; cırcır böceğ bütün yaz saz çalıp oynar, karınca çalışıp yiyeceğini koyup kışa hazır durdu. Gış gapıya geldi karınca sıcacık evinde uyuyodu. Bide kapı çalındı karınca gapıyı açtı. Ne var arkadaş, didi. Cırcır böcüğ arkadaş ben acım biraz bana yiycek ver. Karınca sen yaz boyunca saz çalıp oynadın, ben hiç durmadan çalışıp yiyceğmi goydum sen gışı hiç düşünmedin vermem diyip kapıyı gapatır (K.K.16).

9.1.2.3. Masal Metni 3

Üç köseler varmış. Bu üç köse askere gidiyo. Askere gidince biz gibi bi dene de köylü var. Gidiyo onlan arkadaş oluyolar, üç köse de arkadaş oluyolar. Sen nerde oturuyon? Biz şeerde oturuyoz, diyolar. O da diyo ki; bende köyde oturuyom, diyo. Geliyolar, askerlik bitiyo. Üç köse diyo ki; üçümüz bi olalım bi gün ziyarete gidelim gardaşlığı, diyolar. Habar salmışlar. Telefon neyi yok tabii kimlen haber salıyolarsa biz geliyoz dii. Ondan sonram tabii köylü gurnaz bi dene eşşeğ varmış ahırda eşşeğ bağlar ahıra, oraya da iki üç dene altın atar eşen altına. Ondan sona oturmuşlar, yimişler, içmişler, sohbet itmişler. Ya, dimişler. Köylü gardaşım neylen geçiniyon, hani gazancın ne, ne yiyip ne içen? Ya hiç sorman ama şimdi dinmez emme gardaşlığımsınız size diyim, benim böle böle bi ahırda eşşem var o devamlı altın sıçar, bende alır bozdurur idare ider giderim. Yav dime yav sayden mi diyon? Sayden. Gelin göstereyim. Onlar gelmeden de akıllı ya iki üç dene altın atmış altına eşen. Gidiyolar ahıra giriyolar bakıyolar ki eşek. Uuu altın sıçmış, diyolar. Bakıyolar. Amanın yav napan ne eden bunu bize satsan sen. Yav olur mu ben nası satıyım, diyo. Girimim giçimim bu eşşek. Sana çok para verecez, diyo. Olmazdı molmazdı dirken çok bi paraya büyük köse alıyo eşşeğ. Eşşeğ yükleyo. E bunu götürcem emme ne yidiriyim ne içiriyim? Bunu götür bala, dir. Kömürlüğe. Şehirde kömürlük var. Kömürlüğe bağlan, önüne iki üç yarım arpa dök, bi kofada su koyu vir zabaha ama zabahaca hiç gitmeyecen ahıra şiye kömürlüğe, dir. Ta zabah olanaca duracan.

Getirmiş arpayı döker kovaylan suyu da koyar zabağca gözüne uyku girmeyo ki kösenin icik gider bi bakarmış ahıra icik gider bi bakarmış ama kapıyı açmıyacan aralaradan bakıyo bide zabaha karşı gapının deliğinden bakmış bakmış ki bi parıltı var. Uuu altını dolduru goydu bana, dimiş. Gapıyı açmış açsa ki eşeğin nalı parlarmış. Eşşek arpayı yidi suyu içdi toğmaladı öle galdı zabağca. Amanın ne altın var ne bişi var ondan sona gördün mü bu köylü köylü diyoz ama bu köylü gurnaz. Tabii ki bunlar anlıyacak giri gelecekler, dir bana.

Hemen dağa gider. Dağdan iki dene davşan dutar. Davşanın birini eve gor bi gafesin içine ondan sona garısınada dir ki; böön, dir. Benim gardaşlıklarım gelir şunları falan yimeğ çorbayı eti ekmeği neyse onları hazırla, dir. Biz öğlene yimeğ gelecez, dir. Bende tarlaya gidiyom, dir. Tavşanın birini alır yanına götürür tarlaya. Tarla da sürüyo ne yapıyosa iş iş tutuyo dirken gölün kenarından geldi arabaylan adamlar ini veriyolar. Vay efendim sen eşşeğ bize virdin de ne altın var ne askı var eşek öldü de bizim paralarımız da gitdi. Hele bi durun bi sakin olun, dir. Bi durun ev gidelim bi yimeğimizi yiyelim bi gonuşalım durun hele ben bi haber salıyım garıya, dir.

Davşana gözelcene aynı yimekleri didi ya garıya aynı yimekleri yazıyo davşanın aknına da yapışdırıyo kağıdı davşanı goyuru viriyo davşan durur mu davşan gaçınca gidiyo. Eve geliyolar aynı yazdığı yimekler olmuş davşan da durup durur gafesin içinde. Yav Allah Allah nasıl oldu bu, dimiş. Sen tarladan bu davşanı goyurdun ta eve geldi he davşan, diyolar. E tabii eve geldi bak sen ben tarladayken geldiniz acil didi ondan haber salıverdim davşanlan, didi. Garıda bişirdi yemekleri. Yimekleri yidiler içdiler emme tabii işde gine köylü gurnaz. Yav bu davşanı bana virsen ben çaılşmaya gidiyom canım bişi isteyince garıya haber salıyım, diyo. Yav olur mu bak siz geldiniz ben haber saldım ben satamam işde satıyom gidiyonuz bu seferde böle diyonuz, dir. Ya illakine sat.

Alıyo ortancı davşanı tavşanı alıyo gidiyo işe gidiyo davşanı da götürüyo işde yimekleri yazıyo yapışdırıyo geliyo ağşama eve gelse baksa ki aynı yimekler yok garıya diyo; ben diyo davşanla haber saldım falanca yimekleri yap diye niye şitmedin? Hele herif senin aklında var mı, dimiş. Hiç davşan eve gelir mi davşan gor gider, dimiş. Aman disene bizim paralar gitdi, dii. Ötekinin ki gitdi benimki de gitdi, dir. Amma tabii köylü geleceklerini biliyo. Onların gaç güne bi geliyolarsa tahmin idiyo. Bi dene goyun kesiyo. Goyunun bağırsakalrını kestiği ganı bi şiye goyuyo bağırsakları ganlan dolduruyo garının

bonazına bağırsakları dolayo güzel yimeniyle nerde görünecek boğazını. Gel, demiş garıya. Sinirlenecem seni kesecem amma o bağırsakları kesince gan akacak, dimiş. Zere sakın şi itme bide düdük var düdüğ ötdürünce kakacan, dimiş giri. Tamam, dir.

Geliyolar hiç haber virmeden geliyolar ama bu herif hazırlandı geldi bi dövüşüyolar bunlan. Bizim paraları aldın da böle itdin de şöle itdin de. Bi gavgalaşıyolar orda. Bak beni sinirlendirdiniz, dimiş. bak sinirimden garıyı kesicem, dir. Garıyı yatırıyo kesiyo. Karıyı kesdi emme tabii ganlar akdı. Yav ne yaptın, diyo tek paramız gideydi yav garın kesilir mi niye kesdin öldü garı işde. Alıyolar. Durun hele bi, dir. Canlanır, dir. O şindi, dir. Cibinden düdüğ çıkarıyo ötdürüyo. Dütdürü dütdürü dirken garı usul usul kakıyo. Yav nasıl oldu, diyo. Garıdan ganlar akdı garı giri canlandı, dir. En güçcük dir ki; nolur bu düdüğü bana vir. Benim garı bek bunadıyo beni arada kesiyim, dir.

Garı deliymiş onun. Arada kesiyim giri de canlandırıyım. Yav itmen bak böle idiyonuz viriyom diyo bu seferde beni gandırdınız diyonuz, dimiş. Alıyo düdüğ viriyo ona parayı gine alıyo. O eve gidiyo. Bi gün duruyo, iki gün duruyo tabii sinirleniyo garıylan dövüşüyo garıyı yatırıyo bıçağnan kesiyo. Ama nasıl olsa birazdan canlanır düdüğnen, diyo. Düdüğ bi ötdürüyo, iki öttürüyo garı ne canlanıyo ne görüyo. Garı öldü canlanır mı? Uu hemen böz köylüye haber virmeden hiç oda bişi hazırlamadan nasıl geliyolar üçü bi evde yakalıyolar köylüyü dutuyolar. Bi dene çuvala goyuyolar. Çuvala goyuyolar. Bunu götürelim biz denize atalım, gurtulalım, diyolar. Olmadık paramızı aldı. Çuvala goyuyolar. Herifi denizin kenarına amma, çuvalınan atsak o suyun yüzüne çıkar giriye bi iki daş bulalım. Başlıyolar, daşa gidiyolar. Böz de daş, gaya bulmuyo çuvalın içine atacaklar da ee şii derken çökecek ölecek köylü akıllı çuvalın içinde bekleyo ama bi davar şanğırdısı geliyo çoban sesi geliyo. Dur bakıyım çoban geliyo, dir. Köylü gine akıllı çuvalın içinde bağırıyo Almam ben ağın gızını almıyacam bana zorulan viriyonuz ağanın gızını almam. Bağırıyo çoban geliyo ipi açıyo. Yav noldu, niye seni goydular çuvala diyo çoban. Yav ne olacak ağanın gızını bana zorlan virecekler emme ben almak istemiyom. Vih sen alma sen çık çuvaldan ben giriyim çuvalın içine ben alıyım ağan gızını.

Çuvaldan çıkıyo köylü giriyo çoban ağzını da bağlayo daşları getiriyolar tabii görmeden çabanın üstüne atıyolar götürüyolar. Çuvalı denize atı viriyolar. Vih arkalarını dönseler baksalar ki gardaşlık bir sürü davarlan gelip durur. Yav ne yaptın ne ettin sen

biz şindi daşları aldık da denize atdık ya seni sen ölmedin mi vii. Denizin dibinde bi sürü davar varımışdı goyun alınca çıkdım sürüyü bi bakınsana, dir. Deme yav, dirler. Üçü de denize atlar e yüzme bilmeyo bizi bilmeyo üçü de ölür. Köylü de kazanır (K.K.18).

9.1.2.4. Masal Metni 4

Bi fareylen domdom böcüğ evlenmişler. Fareylen domdom böceğ, şu osduran böcüğ. Üstleri kirlenmiş. Ceviz gabuğundan gazanları olmuş, söğüt yaprağından tokaçları olmuş. Bunlar çaya gitmişler. Bi mal izine varmışlar dimiş domdom böcüğ; ben oraya düşer kakamam, çıkamam. Bi goyun izine varmışlar. Ha burda yıkarım, dimiş. Çamaşırı orda yıkamış. Bende sana, dimiş. Şu köyde, garşı köyde düğün oluyo, dimiş. Sana plavılan, pişmani getirecem. dimiş domdom böcüğ. Orda esbab yıkarkana ondan sona yıkamış, bitmiş, şoraya gomuş. Düşmüş, ölü virmiş. Arka havaya gelmiş böle böle. Bide fare gelmiş ki; vir elini çekerek. Ben sana küserek, dimiş. Domdom böcüğ de dirmiş ki; ben sana küserek küsmüş. Ona giç geldin dii e küserek küserek dimiş bunun üzerine depelemiş depelemiş toprağ doldurmuş üzerine de pilavı dökmüş gitmiş orda ölmüş (K.K.16).

9.2. EFSANELER

9.2.1. Efsanelerin İncelenmesi

Efsane terimi, gerçek olayların anlatıcı tarafından bilinçli olarak anlatıldığını, dinleyicinin bu olayın gerçek olup olmadığını, gerçek olup olmadığını düşünmesini sağlayan duygusal bir anlatı ile anlattığını ileri süren, karakteristik bir şekle sahip anlatı biçimine verilen isimdir (Lüthi, 1995).

Efsanenin en karakteristik özelliği bir inanç nesnesi olmasıdır. Efsanenin anlattığı doğaüstü olsa bile gerçekten olduğu kabul edilir. Bir tür sözlü anlatı geleneği olarak efsanenin bir başka özelliği de kısaca, düzyazı olarak, üslup kaygılarından uzak, alışılmış günlük dilde, kısaca anlatılan bir anlatı olmasıdır ve belirli bir kalıp içermez (Boratav, 1974).

Efsaneler ilahi olmaktan çok sekülerdir ve başlıca karakterleri insandır. Gezileri, savaşları ve zaferleri, eski kahramanların, şeflerin ve kralların eylemlerini ve başarılarını anlatırlar. Bu anlamda genellikle sözlü gelenekte yazılı tarihin karşılığıdır; ama aynı

zamanda azizler, periler, ruhlar ve cenazelerle ilgili yerel hikayeleri de içerir (Bascom, 2003).

Olağanüstülük, efsane için gerekli bir nitelik değildir. Olağanüstü hiçbir yanı olmayan efsanelerle karşılaşıyoruz. Tarihi bir olay olduğu gibi anlatılmazsa, gerçeklikten farklı bir şekil alırsa efsanedir (Boratav, 2015).

9.2.2. Efsane Metinleri

9.2.2.1. Efsane Metni 1

Gelin alayı, ama nerden geliyo o yandan bu yanna mı geliyo bu yandan o yana mı gidiyo gonaklaması icab etmiş. Orda gonaklamış, insanlık bu ya laobaya ihtiyaçları olmuş, tuvalete diyim tuvalet ihtiyacını giderenden sonra taret alacak bişi yok şebidinen taret almış gelin ve o anda Cenaballah onu oraya daş yapmış. Olan bu biz bize anlatılanlar, bizim büyüklerimizin bize anlattığı bu ama ne derece eğri ne derece doğru oldum olası ben atmış yaşındayım aklım irdinden beri gelin kayası aşağ gelin kayası hep ben böle anlatırlar (K.K.2).

9.2.2.2. Efsane Metni 2

Ordan hakçı gidiyomuşdu. Öyle dirler tabi hakçı gidiyomuşdu bebenin çişi gelmiş bebe akıdınca anası şebide poposunu silmiş iki dene gaya şöle aynı adam şeklinde, biri şöyle oyuk gayanın. Ben gitdim. Biri şöle oyuk gayanın ordan öğsüre dutulanları salarlardı eskiden. İki dene şöle gaya sarı gaya da adama benzer gibi gelin gayası da o işde gelinle damad orda daş olmuş öyle dirler (K.K.5).

9.2.2.3. Efsane Metni 3

Çörtenliye Atatürk gelmiş arabalarlan arabalarlan oraya gonmuşlar buranın adı sonradan Oğulbey olmuş bak Şerafettin bulmuş kitapdan Oğulbey'i Oğulbey dirler ya şu yanı şu tarafa Oğulbey dirlerde. Bi kitapdan bulmuş Oğulbey'i buranın Çakal kaksın Oğulbey olsun dimiş. O Atatürk oraya gonar çörtenliye gonmuş burda şu Ayanoğulları varımış. Şükrü Dayıgil Ayanoğluymuş onların soy adları hani lapları mı lapları herhal soy adları mı. Biz bunlara bi yimek götürelim dimişler gavulleşmişler oraya gonunca Atatürk gelmiş oraya gonmuş çörtenliye şoraya nereye gidiyolarsa Haymana'ya mı gidiyolar ondan sona bunlar bişirmişler gotarmışlar elden ele elden ele elden ele gitmiş

hiç soğumadan dizilmişler şurda ıccacık ılıkca gitmiş bu nerden geldi dimiş Atatürk şu köyden geldi dimişler oranın adı Çak-al olsun dimişler çabuk geldi yimek ondan Çak-al gomuşlar sonradan Çakal gomuşlar çabuk köyü sonradanda Şerafettin Oğulbey'i kitapda görüncek Oğulbey olsun dimiş sonradan üç kere değişmiş Çak-al, Çak-al bi de Oğulbey üç üçüncüye Oğulbey olmuş (K.K.16).

9.3. MEMORATLAR

9.3.1. Memoratların İncelenmesi

Kaynaklarda olağanüstülük ve ona duyulan inanç, efsanelerin belirleyici özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Efsanede zaman olgusu yakın geçmiş olarak görülür. Anlatıcılar bunu kişisel olarak yaşamamalarına rağmen, ancak atalarından duydular ve gelecek nesillere aktardılar (Osan, 2006).

Ne kadar olağanüstü olursa olsun, efsanenin anlatıcısının bizzat yaşadığı olayı gördüğü veya söz konusu olayı yaşayan kişinin ağzından işittiği söylenemez ve iddia edilemez. Söyleniyorsa veya söylenebiliyorsa, anlatılan hikâye bir "efsane" değil, bir memorattır. Bu durumda Memorat için "ya onu yaşayan bir kişinin ağzından ya da ondan duyduklarından" anlatılan doğaüstü varlıklarla iletişim sonucu meydana gelen olay kişiselliği beraberinde getirir (Çobanoğlu, 2003).

Memorat bugün hakkında bilgi verir, efsaneler ise dünle ilgilidir. Halkın gözünde efsanenin tavrı, günümüzde değil, geçmişte gerçekleştiğine inanılan bir oluşumdur. Ancak memoratlar geçmişe değil, bugüne aittir ve bu aidiyet ve tutum, efsanelerden farklı bir tutum ve düşüncenin ürünüdür, çünkü her zaman yarını, hatta belki şu an yaşayan bireyi tehdit eden düşünceleri uyandırırlar (Çobanoğlu, 2003).

Memorat, efsane kategorileri başlığı altında değerlendirildiğinde bir alt kategori olarak değerlendirilmelidir. Memoratlar efsane, masal, halk hikâyesi gibi deneyimli bir anlatıcı veya dinleyici kitlesi seçmezler. Masal türleri Anlatıcı ve dinleyici yaşı ne olursa olsun herkes olabilir ve ikisi arasında ayırt edici bir özellik yoktur. Yalnızca bazı belirli temalarda ve bağlamlarda katılımcı grubu cinsiyete göre ayrılabilir. Anlatıcı aynı zamanda dinleyicidir; dinleyici de anlatıcı olabilir, çünkü memoratlar insanların dini tecrübelerinin ayrım gözetmeksizin anlatılmasıdır ve sanatla ilgilenmezler (Hallaç, 2018).

9.3.2. Memorat Metinleri

9.3.2.1. Memorat Metni 1

Dedenin odası vardı. Oraya yolcular gelirdi. Misafirler gelirdi. Biz oraya düğüncü alırdık düğünlerde her yerden yani yolcu yolda kalmış insanlar gelirdi, orda yatarlardı. Onlara biz yemek veridik geceleri, akşamları, Ramazan da gelenlere hep gece yemek verirdik. Hocalar gelirdi, kalırdı. Eskiden böyle değildi hani şimdi vesait var geliyolar, gidiyolar. Hocalar neyi gelirdi akşamdan gelir namaz kıldırır, teravih kıldırılırdı. Orda ondan hep bizim oda da yatarlardı. Orda gece onlara yemek verirdik, akşam yemek verirdik. Oruç tutarlardı onlar ordan sabahleyin giderlerdi, burda yatarlardı orda. O oda şimdi hep niye okumuşlar geliyo, hocalar geliyo hocalar geliyo ya arada da zerhoşlar geldi miydi orda yani bizim inancımıza göre orda şiiler varmıştı öle dedenin arabı vardı diyo büyükler öle söylüyo biz bilmeyoz ki onları dışarı atarlarmıştı. Öle yani içkili gelirse, okumuş olmazsa, bi günahı varsa onları alır dışarı atıverirlermişti (K.K.22).

9.3.2.2. Memorat Metni 2

Bu ev şey yapılıyodu işde o zamanda inşaat yapılıyodu, yani bura tamir yapılıyodu, biz oda da yatıyoduk. Akşam yattık. Soyunduk, pijamalarımızı giydik, yattık. Ee şimdi bi takırtı da hemen uyanırım, bi takırtı oldu. Ben bi kalktım yatağın üstüne babam giyimli oturuyo demek ki geliyolardı ona bilmiyom, görmedim amma onlarla oturmuş besbelli sohbet itti ben kapının tıkırtısına ya da beni uyanacak diye gittiler ben ama kimseyi görmedim. Şak diye hemen yastığın üstüne geldim. Noo, didi babam. Bilmem gapı mı gapandı, didim. Hee bana da öle geldi.

Halbusi babam başka zaman olsa elin de silağ, o gapıya gider bakar, dışarı bakar, hiç ikimiz birbirimize baktık sakin sakin ben geri yatıverdim. Sona hep korkardım oraya gitmeye. İşte orda su da vardı. Musluk bazen giderdik biri yıkanmış olurdu orda muslukta öle korkuturuz kendimizi heralde birbirimizi öle şeyler. Bazen biz ordayken dış gapı açılırdı, televizyona bakardık akşam oldu muydu gider orda televizyon vardı. Sona taa niçe sona televizyonda goydu oraya babam biz ona bakmaya giderdik, o zaman televizyon her zaman her saat açık değildi saat akşam yedi de mi açılıyodu, altıda mı açılıyodu ki öle giderdik dokuzaca orada onu izlerdik bi ama korka korka orda biri gelecek mi diye hep korka korka orda izlerdik. O odamız öyleydi (K.K.22).

9.3.2.3. Memorat Metni 3

Ev bi aydınlanmış anam yatıyomuşdu. Şöle bi sarı gız çıkmış, loğusaymışdı. Duvardan saçı bi güzel sarı diyo salkım salkım diyo işde unuttum arka gelmedi. Bide dede çıkmış anama.

- O sarı kızı anlat ondan sonra şiyi anlat dedeyi.
- İşte unutdum gı.
- Hee gerisini bilmeyom. Ey her işini dutmuş evde o yatıyo ya. Bak bi sarı kızı vardı bide genciken bebeykenmişti şii dede samanlık da samanlık demi?
- Samanlık.
- Sana gızım, demiş. Her gün şuraya para goyum, diren dibine sen her gün gel al kimseye söyleme, dimiş. Ee ebem durur mu? Ebemin çene çok hemen parayı almış dışarı çıkmış. Dede bana para, dede bana para goydu, dede bana para goydu, di. Dede bi daha ona para goymamış.
- Sen gidecen alacan, demiş. Söylemiyecemişdi. Söylemeseymişti her gün oraya para kormuşdu (K.K.5, K.K.22).

9.3.2.4. Memorat Metni 4

Hamit Dayı Kaleboğazından geliyomuşdu. Şu Akgediğe gelince önüne bi oğlak gelmiş. Oğlağı almış, gomuş eşeğe. Köylünün kiminse, dimiş. Alıyım da dimiş. Eşeğe almış, gomuş. Eşekle geliyolarmışdı. Şu irkek mi ki dişi miyki di bide bakıyım, demiş. Oğlak "Ya ya bak" dimiş. "İrkek mi dişi mi" dimiş. Hamit dayı atıvirmiş korkusundan. O anda oğlak kaybolmuş (K.K.5).

9.3.2.5. Memorat Metni 5

- İkimiz kavulleşmişsik. Dede gölüne gidelim Fatma Fadime. Oldu gidelim. Çamaşır yıkamaya. Yatmış uyanmış hemen gapı çalınmış. Hadi. O da şiymiş gelen de şiytan mı dirler ni dirler. Cinler gelmiş. Cinler ondan kili; Fatma hadi kalk çamaşır yıkıyalım. Ondankili bilemicem.
- Gitmişler. Dede gölüne çamaşırı yıkamışlar, gelmiş, gurutmuş, seriyomuş çamaşır guruyomuş. Gece bu gece daha ilk akşamdan yatıvirince bunu

çağırmışlar. Öbür komşu gibi gelmişler. İki komşu gavulleşmiş çamaşır yıkamaya gideceklermişdi. Zabah erkenden gidilirdi eskiden çamaşıra. Erkenden gidelim dış köyden dışarıda çeşmede çamaşır yıkanacak. Ondan sona gice gelmişler. Bunu çağırmışlar cinler.

- Hadi zabah oldu. Çamaşır yıkamaya gidelim.
- Ona zabah oldu görünüyomuş. Gitmiş, gazanı gurmuş, çamaşırı yıkamış, çamaşırı böle seriyomuş adamların bi ama boyu uzayomuş bi kısalıyomuş böle ondan sona çamaşırı yıkamışlar. Yıkamış o sermiş gurutmuş gece. Gelmiş eve öbür gomşu gelmiş sabahleyin. Hadi. Gapıyı çalmış. Hadi çamaşır yıkamaya gideceedik. Hadi hazırlan gidelim. Ben yıkadım da geldim. Ne yıkaması da zabah yini oldu dimiş (K.K5, K.K.22).

9.3.2.6. Memorat Metni 6

Bu köyden de biri ondan killi çamaşır yıkamaya gitmiş. Gelirkene iki yandan, iki kolundan dutmuşlar. "Çöm çöme gom goma, çöm çöme gomgoma" diye diye şurayaca gelmiş. Buraya gelince horoz ötüvürmüş. Horoz ötünce dağılmışlar (K.K.5).

9.3.2.7. Memorat Metni 7

Gaynanamın gaynanası varmışdı. Omar diye bi oğlu olmuş. Eskiden bebe duzlanırdı. Duzlamamış. Duzsuz Omar galmış adı ondan kili gel olmuş git olmuş bebe gaç yaşına girdiyse ölmüş. Ölünce bebeyi gömmüşler. Gömünce gidermişdi gice gazarmışdı, gazarmışdı Omar'ımı çıkarayım dir giri gelirmişdi. Yumurta gaynatmış götürmüş bebem yisin di gözleme yapmış götürmüş bebem yisin di Ondan kili bi gün ta kefenine dağmiş elleri bebenin garı orda dirgen gibi olur galır ölee (K.K.5).

9.3.2.8. Memorat Metni 8

Hacı amcan bi gün gayfeden geliyomuş. Mazezgilin o bayır var ya o bayır da cıngıı cıngı bi ateş yanmış önüne, nasıl yanmış şöle çıkmış sünmüş gorkmuş nası gitdiyse gitmiş eve. Cinler gelmiş. Eve gelmiş anası gili galdırmış ona ona bakın orda dağda o zamana kadar yanıyomuş ölee cinler. Sona hastalanadı Hacı uzun süre (K.K.14).

9.3.2.9. Memorat Metni 9

Karabasanın kendisini görmüyom ama ayaklardan başlıyo. İlk bi üfürdü, ayaz gibi dondurdu. Aman geliyo dedim. Üstümdeki çarşafı attı. Ayaklarıma basarak girdi. Kafadan çıkıyo. Pestil gibi eziyo, sanki üstünden dozer geçer ya öyle ilk gördüğümde kapıdan mutfağın kapısından gözüyle bakıyo. Orda ışıyo gözleri yeşil yeşil, kocaman. Halama da geliyomuş, o görmüş kıllı bi şeymiş. Bir yerinden tutunca bi daha gelmiyormuş, yedi yıl töbe ettirmiş (K.K.10).

9.3.2.10. Memorat Metni 10

Feride'nin yanından kapıdan bi kedi girdi. Böyük böyük kedi miyavladı. Bir anda geldi. Nerden geldi anlamadık. Tam o sırada da zil çaldı. Zil çalınca kendi kendine kayboldu. Kediyi görünce başladım okumaya okuyomda bi yandan. Kayboldu bi anda (K.K.10).

9.4. MÂNİLER

9.4.1. Mânilerin İncelenmesi

Mâni, anonim halk şiirinin en yaygın biçimidir. Maninin en karakteristik özelliği, tek kıtadan oluşması ve kafiye düzeninin diğer türlere benzememesidir (Boratav, 1993). Edmond Saussey'e göre manilerin ana karakteri kendine yeterliliktir. Dolayısıyla Mâni, anlam bakımından bir bütündür (Saussey, 1952). Dört dizelik manilerde üçüncü dizeler ise bağımsız iken birinci, ikinci ve dördüncü dizeler birbiriyle kafiyelidir. Kafiye şeması, aaxa şemasına karşılık gelir (Onay, 1996).

Manilerde ilk iki mısra giriş niteliğindedir; üçüncü ve dördüncü satırlar kıtanın anlamını taşır. Ancak en güzel manileri yazanlar, "ilk ve son iki dizesi arasında gizli bir bağ kurabilen, dış dünya ile iç duyguyu birleştirebilen" kişilerdir (Boratav, 1993). Mâni yazan veya okuyan kişi, repertuarında maninin ilk iki mısrasında kullandığı bazı genel ifadeleri bulundurur; fırsat doğduğunda, onu alır. Ne manici ne de seyirci bu ilk iki dizeye fazla önem atfetmezler. Ancak çoğu durumda bu gereksiz giriş sözcükleri, duygusal anılar için zengin bir çağrışım, bir başlangıç noktası, bir sıçrama tahtası haline gelir (Boratav, 2015).

9.4.2. Mâni Metinleri

1. Ekin ektim çöllere

Yoldurmadım ellere

Ekin ektim çöllere

Yoldurmadım ellere

Yedi yıldır severim

Duyurmadım ellere

Yedi yıldır severim

Duyurmadım ellere (K.K.4)

2. Ağzında hamaylı

Boncuğuna maşallah

Boğazında hamaylı

Boncuğuna maşallah

Bizim evde gelin yok

Sen olursun inşallah

Bizim evde gelin yok

Sen olursun inşallah (K.K.4)

3. Boğazında boncuklar

Yılan olur yer seni

Boğazında boncuklar

Yılan olur yer seni

Laf deme görümcene

Gider evde derse

Laf deme görümcene

Gider evde de (K.K.4)

4. Arabamın tekeri

Ben hiç sevmem bekari

Arabamın tekeri

Ben hiç sevmem bekari

Alırsam evli olsun

Çok getirir şekeri

Alırsam evli olsun

Çok getirir şekeri (K.K.4)

5. Duman aldı dağları

Ben aldım yayla

Duman aldı dağları

Ben aldım yayla

Azdı yarim geliy

Isıtdı buralar

Azdı yarim geliy

Isıtdı buralar (K.K.4)

6. Omuzunda martinim

Yandan atar bişey

Omuzunda martinim

Yandan atar bişey

Pencerenin önünde

Sevgilimin döşeği

Pencerenin önünde

Sevdiğimin döşeği (K.K.4)

7. Arabam var dört teker

Üstüne binsem çeker

Arabam var dört teker

Üstüne binsem çeker

Dengine düşemiyen

Ömrü ah ile geçer

Dengine düşemiyen

Ömrü ah ile geçer (K.K.4)

8. Allah‘ım ne yapayım

Deli oldum a deli

Allah‘ım ne yapayım

Deli oldum a deli

Öpsem ısırsam seni

Aklım başıma gelir

Öpsem ısırsam seni

Aklım başıma gelir (K.K.4)

9. Darı soyun uşaklar

Olsun gece yarısı

Darı soyun uşaklar

Olsun gece yarısı

Adamı öldürüyo

Gözlerinin sarısı

Adamı öldürüyo

Gözlerinin sarısı (K.K.4)

10. Gurşun atdım gice

Gürgene yazdım siper

Bir gurşun atdım gice

Gürgene yazdım siper

Gece yâri nedeyim

Gündüz gördüğüm yeter

Gece yâri nedeyim

Gündüz gördüğüm yeter (K.K.4)

11. İndim derelerine

Bilmem nerelerine

İndim derelerine

Bilmem nerelerine

Gaytan bıyıklarımı

Sürsem memelerine

Gaytan bıyıklarımı

Sürsem memelerine (K.K.4)

12. Gelin misin gız mısın?

Damlalıkda buz musun?

Gelin misin gız mısın?

Damlalıkda buz musun?

Akşamdan varacağım

Evde yalınız mısın?

Akşamdan varacağım

Evde yalınız mısın? (K.K.4)

13. Ay buluda girende

Rende vururum rende

Ay buluda girende

Rende vururum rende

Geceleri bi yıl olsa

Yar yanıma gelen

Geceler bi yıl olsa

Yar yanıma gelen (K.K.4)

14. Ay ışıkdır varamam

Dile desdan olamam

Ay ışıkdır varamam

Dile desdan olamam

Ay buluda girende

Bağlasalar duramam

Ay buluda girende

Bağlasalar duramam (K.K.4)

15. Ay doğar aşmak ister

Toplanıp yaşmak ister

Ay doğar aşmak ister

Toplanıp yaşmak ister

Bu benim cahil gönlüm

Yâre gavuşmak ister

Bu benim cahil gönlüm

Yâre gavuşmak ister (K.K.4)

16. Gurşun atdım geçiye

Vurdu kemençeciye

Gurşun atdım geçiye

Vurdu kemençeciye

Gara zülüflerini

Giderim imeciye

Gara perçemlerini

Giderim imeciye (K.K.4)

17. Zabahdan ince yağmur

Gız gak kestane gavur

Zabahdan ince yağmur

Gız gak kestane gavur

Sen gavur ben yiyeyim

Aç goynuna gireyim

Sen gavur ben yiyeyim

Aç goynuna gireyim (K.K.4)

18. Yağmur yağar tiseler

Yar geliyo diseler

Yağmur yağar tiseler

Yar geliyo diseler

Guş gadarlık canımı

Müjdeciye verseler

Guş gadarlık canımı

Müjdeciye verseler (K.K.4)

19. Camışa bak camışa

Kestane gararmışa

Camışa bak camışa

Kestane gararmışa

Verdiler Aişem ‘i

Sakalı gararmışa

Verdiler Aişem ‘i

Sakalı gararmışa (K.K.4)

20. Çıktım yayla düzüne

Baktım suyun gözüne

Çıktım yayla düzüne

Baktım suyun gözüne

İşim gücüm olmasa

Baksam yârin yüzüne

İşim gücüm olmasa

Baksam yârin yüzüne (K.K.4)

21. Ah sis dağı sis dağı

Dumanın benim ile

Canım ayrı geziyo

Oturup senin ile (K.K.4)

22. Ateş yakalım düze

Bakalım ışığuna

Ateş yakalım düze

Bakalım ışığuna

Ben meraklı olmuşum

Kibar konuşuyuna

Ben meraklı olmuşum

Kibar konuşuyuna (K.K.4)

23. Mektup yazdım garadan

Dağlar galksın aradan

Mektup yazdım garadan

Dağlar galksın aradan

Seni benim elimden

Anca alır yaradan

Seni benim elimden

Anca alır yaradan (K.K.4)

24. Mektup yazdım bilesin

Okuyup da gülesin

Mektup yazdım bilesin

Okuyup da gülesin

Bu mektubun ardından

Durmayıp da gelesin

Bu mektubun ardından

Durmayıp da gelesin (K.K.4)

25. Elindeki giysiyi

Gey tersine tersine

Elindeki giysiyi

Gey tersine tersine

Eş gere gonuşalım

Gocan ölsün ersine

Aş gere gonuşalım

Gocan ölsün ersine (K.K.4)

26. Elinde ereke

Teli tele eklerim

Elinde ereke

Teli tele eklerim

Sen sözünde dur yârim

Beş yıl daha beklerim

Sen sözünde durursan

Beş yıl daha beklerim (K.K.4)

27. Gara yemişin dalı

Günde mi çiçek açar

Gara yemişin dalı

Günde mi çiçek açar

Güzellerin eyisi

Bir görünür bir gaçar

Güzellerin eyisi

Bir görünür bir gaçar (K.K.4)

28. Gemide makaramız

Irak düşdü aramız

Gemide makaramız

Irak düşdü aramız

Iraklık bi şey değil

Yürekdedir yaramız

Iraklık bi şey değil

Yürekdedir yaramız (K.K.4)

29. Toplan keselim dolsın

Bu yıl petekler bal

Toplan keselim dolsın

Bu yıl petekler bal

Var mıdır köğünüzde

Benim gibi ikbal

Var mıdır köğünüzde

Benim gibi ikbalsiz (K.K.4)

30. Dağda toplan dalına

Gel salına salına

Neçesini yol itdin

Sende onun yoluna

Neçesini yol itdin

Sende onun yoluna (K.K.4)

31. Garanfil haşlanır mı?

Cebi nakışlanır mı?

Garanfil haşlanır mı?

Cebi nakışlanır mı?

Güccükken sevilen yar

Ele bağışlanır mı?

Güccükken sevilen yar

Ele bağışlanır mı? (K.K.4)

32. Pencereden bakıyo

Mushaf almış okuyo

Pencereden bakıyo

Mushaf almış okuyo

Zülüfünde gül yağı

Irgandıkça kokuyo

Zülüfünde gül yağı

Irgandıkça kokuyo (K.K.4)

33. Atma beni vurursun

Gız golların gurusun

Atma beni vurursun

Gız golların gurusun

Evvel bensiz durmazdın

Şimdi nasıl durursun

Evvel bensiz durmazdın

Şimdi nasıl durursun (K.K.4)

34. Atma beni daşına

Doldur gözün yaşıla

Ben neriye gideyim

Bu sevdalı başıla (K.K.4)

35. Oğlan adı Mustafa

Sür elini mushafa

Oğlan adı Mustafa

Sür elini mushafa

Ne ben öldüm gurtuldum

Ne sen geldin insafa

Ne ben öldüm gurtuldum

Ne sen geldin insafa (K.K.4)

36. Trabzon'nun gügümü

Ne bildin güldüğümü

Trabzon'nun gügümü

Ne bildin güldüğümü

Vallahi gan ederim

Alırım sevdiğimi

Vallahi gan ederim

Alırım sevdiğimi (K.K.4)

37. Allah nasıl edeyim

Ganım gurudu ganım

Allah nasıl edeyim

Ganım gurudu ganım

Ha bu yalan dünyada

Seni seviyor canım

Ha bu yalan dünyada

Seni seviyor canım (K.K.4)

38. Bugün pazardır pazar

Kâtipler okur yazar

Güzelleri görünce

İmamlar bile azar

Güzelleri görünce

İmamlar bile azar (K.K.4)

39. Yandı yüreğim yandı da

Oldu gazan garası

Yandı yüreğim yandı da

Oldu gazan garası

Çeksin günahlarımı

Nazlı yârin anası

Çeksin günahlarımı

Nazlı yârin anası (K.K.4)

40. Beyaz tenin ne yakar

Doyamadım baka baka

Beyaz tenin ne yakar

Doyamadım baka baka

Nazlı yârin cebinde

Olsam altın tabaka

Nazlı yârin cebinde

Olsam altın tabaka (K.K.4)

41. Giden atlı geri bak

Aklımı aldın bırak

Giden atlı geri bak

Aklımı aldın bırak

Elindeki mendili

Bana yadiğar bırak

Elindeki mendili

Bana yadiğar bırak (K.K.4)

42. Ey uşaklar ne var yok

Bu hafta çarşılarda

Yârim gelecek deyi

Gözlerim garşılarda

Yârim gelecek deyi

Gözlerim garşılarda (K.K.4)

43. Elma atdım gaşıya

Yuvarlandı çarşıya

Elma atdım gaşıya

Yuvarlandı çarşıya

Bizim köyün gızları

Yarım çanak durşuya

Bizim köyün gızları

Yarım çanak durşuya (K.K.4)

44. Bahçiye ekdim hıyar

Boyu boyuma uyar

Bahçiye ekdim hıyâr

Boyu boyuma uyar

İkimizde güvercin

Ayırmıya kim gıyar

İkimizde güvercin

Ayırmıya kim gıyar (K.K.4)

45. Üzüm aldım asmadan

Dallarını yazmadan

Üzüm aldım asmadan

Dallarını yazmadan

Ben nasıl ayrılayım

Senin gibi yosmadan

Ben nasıl ayrılayım

Senin gibi yosmadan (K.K.4)

46. Ağacın depesinde

Guru guru budaklar

Ağacın depesinde

Guru guru budaklar

Alışdı da durmuyo

Seni öpen dudaklar

Alışdı da durmuyo

Seni öpen dudaklar (K.K.4)

47. Evlerinin önüne

Dikdim batlıcanımı

Evlerinin önüne

Dikdim batlıcanımı

Goydum senin yoluna

Guzum datlı canıma

Goydum senin yoluna

Guzum datlı canıma (K.K.4)

48. Ayağım sarı diken

Yaktın beni gül diken

Ayağım sarı diken

Yaktın beni gül diken

Allah’ da seni yaksın

Üç günlük gelin iken

Allah’ da seni yaksın

Üç günlük gelin iken (K.K.4)

49. Ayağımda sağ kaldı

Ezmedendir ezmeden

Ölüm daha iyi

Böyle deli gezmeden

Ölüm daha iyi

Böyle deli gezmeden (K.K.4)

50. Dabancayı yapdırdım

Gonya ustalarına

Dabancamı yapdırdım

Gonya ustalarına

Beni dokdur yapsınlar

Gızlar hastalarına

Beni dokdur yapsınlar

Gızlar hastalarına (K.K.4)

51. Mapusdayım mapusda

Beni burdan alsınlar

Mapusdayım mapusda

Beni burdan alsınlar

Ayşe ile Fadime

Günlerimi sayınlar

Ayşe ile Fadime

Günlerimi sayınlar (K.K.4)

52. Kiraz aldım dikmeden

Dallarını bükmeden

Kiraz aldım dikmeden

Dallarını bükmeden

Haydi gidelim guzum

Ben eksere gitmeden (K.K.4)

53. İçme zigara guzum

Dumanı ben olayım

İçme zigara guzum

Dumanı ben olayım

Al götür beni yârim

Sade senin olayım

Al götür beni yârim

Sade senin olayım (K.K.4)

54. Derelerin uzunu

Gıramadım buzunu

Derelerin uzunu

Gıramadım buzunu

Aldım Çerkez gızını

Çekemedim nazını

Aldım Çerkez gızını

Çekemedim nazını (K.K.4)

55. Derenin kenarında

Gırılmadık daş olmaz

Derenin kenarında

Gırılmadık daş olmaz

Anadan ayrı olan

Süd ile gardaş olmaz

Anadan ayrı olan

Süd ile gardaş olmaz (K.K.4)

56. Yârim seni severim

Tastaki ballar gibi

Yârim seni severim

Tastaki ballar gibi

Erittin yüreğimi

Dağdaki garlar gibi

Erittin yüreğimi

Dağdaki garlar gibi (K.K.4)

57. Yımırtanın sarısı

Yere düşdü yarısı

Yımırtanın sarısı

Yere düşdü yarısı

On beşine varmadan

Oldum asker garısı

On beşine varmadan

Oldum asker garısı (K.K.4)

58. Arpa biçdim desdem var

Döşek atın hastam var

Arpa biçdim desdem var

Döşek atın hastam var

Şu dağların ardın da

Galem gaşlı yosmam var

Şu dağların ardın da

Galem gaşlı yosmam var (K.K.4)

59. Altına bak altına

Dakmış gerdan altına

Altına bak altına

Dakmış gerdan altına

Dün geceki nazları

Almış ayakaltına

Dün geceki nazları

Almış ayakaltına (K.K.4)

60. Tabakamın içinde

Bak tütüne tütüne

Tabakamın içinde

Bak tütüne tütüne

Sevdalık kötü şeydir

Yandık bütün bütüne

Sevdalık kötü şeydir

Yandık bütün bütüne (K.K.4)

61. Tabakam tütün dolu

Her kötü beni bulur

Tabakam tütün dolu

Her kötü beni bulur

Her kötüye yar desem

Bizim köyde top dolu

Her kötüye yar desem

Bizim köyde top dolu (K.K.4)

62. Aynam düşdü garışdı

Dere gazellerine

Aynam düşdü garışdı

Dere gazellerine

Ben aklımı aldırdım

Dünya güzellerine

Ben aklımı aldırdım

Dünya güzellerine (K.K.4)

63. Aynam aynam ellere

Aynam düşdü göllere

Aynam aynam ellere

Aynam düşdü göllere

Aynam gurban olayım

Seni dutan ellere

Aynam gurban olayım

Seni dutan ellere (K.K.4)

64. Gumar yapraklarını

Dopladım eleyerek

Gumar yapraklarını

Dopladım eleyerek

Yar ile gavuşmaya

Goymadı bizi felek

Yar ile gavuşmaya

Goymadı bizi felek (K.K.4)

65. Dağların başında

Teyin oynuyor teyin

Dağların başında

Teyin oynuyor teyin

Anası yola düşmüş

Gızım Aişe deyi

Anası yola düşmüş

Gızım Aişe deyi (K.K.4)

66. Ağacın depelisi

Gızların küpelisi

Ağacın depelisi

Gızların küpelisi

Gelin olsun gız olsun

Sevilir cilvelisi

Gelin olsun gız olsun

Sevilir cilvelisi (K.K.4)

67. Haydi gidelim dağa

Edelim yükümüzü

Haydi gidelim dağa

Edelim yükümüzü

Aynalı martinciğüm

Gurtarın ikimizi

Aynalı martinciğüm

Gurtarın ikimizi (K.K.4)

68. Kemane çalma ile

Coşkun horan depilmez

Kemençe çalma ile

Coşkun horan depilmez

Ormanı gözün kör mü?

Yolda adam öpülmez

Ormanı gözün kör mü?

Yolda adam öpülmez (K.K.4)

69. Altını bozdurayım

Gerdana dizdireyim

Altını bozdurayım

Gerdana dizdireyim

İpek mendil değilsin

Cebimde gezdireyim

İpek mendil değilsin

Cebimde gezdireyim (K.K.4)

70. Şu garşıda imeci

O necidir o neci

Şu garşıda imeci

O necidir o neci

İmecinin önünde

Ben olsam kemençeci

İmecinin önünde

Ben olsam kemençeci (K.K.4)

71. Derenin gıyısında

Olta attım balığa

Derenin gıyısında

Olta attım balığa

Yeni başdan başladım

Ganyana sevdalığa

Yeni başdan başladım

Ganyana sevdalığa (K.K.4)

72. Ağacın depesinde

Arılar yayım yayım

Ağacın depesinde

Arılar yayım yayım

İpek guşağı gibi

Boynuna sarılayım

İpek guşağı gibi

Boynuna sarılayım (K.K.4)

73. Petek de arı gördüm

Ben bugün yâri gördüm

Petek de arı gördüm

Ben bugün yâri gördüm

Keşke görmez olayıdım

Benizi sarı gördüm

Keşke görmeyeydim

Benizi sarı gördüm (K.K.4)

74. Bahçelerde pırasa

Gele yine gar yağdı

Bahçelerde pırasa

Gele yine gar yağdı

Gızlar gocasız galsa

On beşliğe yalvar

Gızlar gocasız galsa

On beşliğe yalvar (K.K.4)

75. Elimde gümüş orak

Varamam yolum ırak

Elimde gümüş orak

Varamam yolum ırak

O boncuklu golları

Başım altına bırak

O boncuklu golları

Başım altına bırak (K.K.4)

76. Elimdeki orağı

Takdım darıya takdım

Elimdeki orağı

Takdım darıya takdım

İki günün içinde

Yâri kendime yakdım

İki günün içinde

Yâri kendime yakdım (K.K.4)

77. Yaylanın çimeninde

Guzular emişiyo

Yaylanın çimeninde

Guzular emişiyo

O ballı dudakların

Kim ile gonuşuyo

O kiraz dudakların

Kim ile gonuşuyo (K.K.4)

78. Mendilimin yeşili

Kayıp ettim eşimi

Mendilimin yeşili

Kayıp ettim eşimi

Böyle olacağısak

Koyu vermezdim bezini

Böyle olacağısak

Koyu vermezdim bezini (K.K.4)

79. Türkü söyliyeceğim

Yardan utanıyorum

Türkü söyliyeceğim

Yardan utanıyorum

Yayla çiçeklerini

Yar seni sanıyorum

Yayla çiçeklerini

Yar seni sanıyorum (K.K.4)

80. Daşdı dereler daşdı

Yünsek köprüden daşdı

Daşdı dereler daşdı

Yünsek depeden aşdı

Sevdiğimin işine

Müdür efendi şaşdı

Sevdiğimin işine

Müdür efendi şaşdı (K.K.4)

81. Dabancam dolu saçma

Vururum seni gaçma

Dabancam dolu saçma

Vururum seni gaçma

Yedi yerden yaram var

Bir yarada sen açma

Yedi yerden yaram var

Bir yarada sen açma (K.K.4)

82. Garadeniz tekneli

İçine gum ekmeli

Garadeniz tekneli

Dibine gum ekmeli

Sevdalık golay değil

Biraz zahmet çekmeli

Sevdalık golay değil

Biraz zahmet çekmeli (K.K.4)

83. Başını bağlaması

Oda bana naz idi

Oturduk gonuşmaya

Mühletimiz az idi

Oturduk gonuşmaya

Mühletimiz az idi (K.K.4)

84. Duman dere yukarı

Girdi daşın altına

Duman dere yukarı

Girdi daşın altına

Yar yastığın yoğusa

Kolum başın altına

Yar yastığın yoğusa

Kolum başın altına (K.K.4)

85. İki gemi yan yana

Demir atdı limana

İki gemi yan yana

Demir atdı limana

Vuruldum ölüyorum

Cilveli Süleyman‘ a (K.K.4)

86. Çıkamam düğün dağı

Çıkıp seyran eyle

Çıkamam düğün dağı

Çıkıp seyran eyle

Yapamazsın gögnümü

Yıkıp veran eyleme

Yapamazsın gögnümü

Yıkıp veran eyleme (K.K.4)

87. Derelerim akmıyo

Yârim beri bakmıyo

Derelerim akmıyo

Yârim beri bakmıyo

Her yirlerden gül aldım

Yârim gibi kokmuyo

Her yirlerden gül aldım

Yârim gibi kokmuyo (K.K.4)

88. Gidelim sevdiğim

Ben sana bir şey demem

Kak gidelim sevdiğim

Ben sana bir şey demem

Ben bir fındık içini

Yar senden ayrı yimem

Ben bir fındık içini

Yar senden ayrı yimem (K.K.4)

89. Bakın yüksek saata

Öğleyindir öğleyin

Bakın yüksek saata

Öğleyindir öğleyin

Benim yârim güzel mi?

Allah üçün söyleyin (K.K.4)

90. Yol üstünden geçemem de

Ürya gördüm seçemem

Yol üstünden geçemem de

Ürya gördüm seçemem

Dünya dolu yar olsa da

Yar senden vazgeçemem

Dünya dolu yar olsa da

Yar senden vazgeçemem (K.K.4)

91. Gidiyom gidemiyom da

Az doldur içemiyom

Gidiyom gidemiyom da

Az doldur içemiyom

Sen benden geçtin ise de

Ben senden geçemiyom

Sen benden geçtin ise de

Ben senden geçemiyom (K.K.4)

92. Ay doğar çini çini de

Öpsem ağzın içini

Ay doğar çini çini de

Öpsem ağzın içini

Dün gece nerde idin

Goynumun güvercini

Dün gece nerde idin

Goynumun güvercini (K.K.4)

93. Batlıcanı bişirdim de

Mutfak tenciresin de

Batlıcanı bişirdim de

Mutfak tenciresin de

Gel gonuşalım yârim de

Mutfak penceresinde

Gel gonuşalım yârim de

Mutfak penceresinde (K.K.4)

94. Başındaki başluğun da

Kıyıları sim idi

Başındaki başluğun da

Kıyıları sim idi

Pencerenin önünde

Gonuşduğun kim idi

Pencerenin önünde

Gonuşduğun kim idi (K.K.4)

95. Başındaki başluğun da

Garadandır garadan

Seni benim elimden de

Anca alır yaradan (K.K.4)

96. Al eline galemide

Yaz başına geleni

Al eline galemide

Yaz başına geleni

Acep ni yana gorlarda

Sevdalıkdan öleni

Acep ni yana gorlarda

Sevdalıkdan öleni (K.K.4)

97. Bu dünya olmıyaydı da

Sararıp solmıyaydı

Bu dünya olmıyaydı da

Sararıp solmıyaydı

Ölüm Allah ‘ın emri

Ayrılık olmıyaydı

Ölüm Allah ‘ın emri

Ayrılık olmıyaydı (K.K.4)

98. Yola yolladım seni de

Yollar yormasın seni

Yola yolladım seni de

Yollar yormasın seni

Tutsun nenen golundan da

Bana yollasın seni

Tutsun nenen golundan da

Bana yollasın seni (K.K.4)

99. Belimdeki bıçağımda

Pular dutmuyor pular

Belimdeki bıçağımda

Pular dutmuyor pular

Yârim buradan geçdimi de

Bilmeden söyleyolar

Yârim buradan geçdimi de

Bilmeden söyleyolar (K.K.4)

100. İnce işli ipluğunda

Soğanın sarı gibi

İnce işli ipluğunda

Soğanın sarı gibi

Sarulum yatalım da

Ellerin yâri gibi

Sarulum yatalım da

Ellerin yâri gibi (K.K.4)

101. Üzüm goydum sepete de

Yar oturmuş tepede

Üzüm goydum sepete de

Yar durur tepede

Beni bir güzel vurdu da

Şan olsun memlegete

Beni bir güzel vurdu da

Şan olsun memlegete (K.K.4)

102. Gettim gara goyuna da

Bak etine etine

Gettim gara goyuna da

Bak etine etine

Atdım gendi gendimü de

Elin memlegetine (K.K.4)

103. Garanfilim taa burda da

Ne varırsa taa burda

Garanfilim taa burda da

Ne varırsan taa burda

Yar ilen ikimizi

Goysalar bir tabuta

Yar ilen ikimizi

Goysalar bir tabuta (K.K.4)

104. Garanfilim ek beni de

Susuz yere dik beni

Garanfilim ek beni de

Susuz yere dik beni

Ben bir tomurcuk gülümde

Al goynuna sok beni (K.K.4)

105. Sarı elmayı soydum da

Daşın dibine goydum

Sarı elmayı soydum da

Daşın dibine goydum

İnkâr eyleme yârimde

Gizli işini duydum

İnkâr eyleme yârimde

Gizli işini duydum (K.K.4)

106. Elmayı soydum dildim de

Yere düşürdüm sildim

Elmayı soydum dildim de

Yere düşürdüm sildim

Ben yârin gıymatını

Gidenden geri bildim

Ben yârin gıymatını

Gidenden geri bildim (K.K.4)

107. Oturdum yimek yidim de

Gatık yimedim gatık

Yingem agu gızınıda

Başına sarsın artık

Yingem agu gızınıda

Başına sarsın artık (K.K.4)

108. Oturdum yimek yidim de

Dua etdim Allah ‘a

Oturdum yimek yidim de

Dua etdim Allah ‘a

Alacağım yar seni de

Hem vallaha hem billaha

Alacağım yar seni de

Hem vallaha hem billaha (K.K.4)

109. Haydi gidelim yârim de

Orman aralarına

Haydi gidelim yârim de

Orman aralarına

Çamlarını sınlıyor

Senden galanlarına

Çamlarını sınlıyor

Senden galanlarına (K.K.4)

110. Benim yârim o değil de

Öbürüdür öbürü

Beyaz yaşmak altında

Gözlerini sübürü de

Beyaz yaşmak altında

Gözlerini sübürü (K.K.4)

111. Oda gapısı camdan da

Tahtaları mercandan

Oda kapısı camdan da

Tahtaları mercandan

Öldür beni kes beni de

Bende bezdim bu candan

Öldür beni kes beni de

Bende bezdim bu candan (K.K.4)

112. Başındaki başlığın

Garadandır garadan

Başındaki başlığın

Garadandır garadan

Seni benim elimden

Anca alır yaradan

Seni benim elimden

Anca alır yaradan (K.K.4)

113. Şalvar geyen gızlarında

Boyu uzun olmalı

Şalvar geyen gızlarında

Boyu uzun olmalı

Deliganlı görende

Bayılıpda galmalı (K.K.4)

114. Oy benim araduğum da

Ben senin daradı

Oy benim araduğum da

Ben senin daradı

Senin üçün değil mi de

Bu benim sarardığım

Senin üçün değil mi de

Bu benim sarardığım (K.K.4)

115. Zeytin yaprağı çokdur da

Dostan düşmanım çok

Zeytin yaprağı çokdur da

Dostan düşmanım çok

Dünya dolu yar olsa da

Yardan ikbalim yokdu

Dünya dolu yar olsa da

Yardan ikbalim yokdu (K.K.4)

116. Oy ağzını yediğüm de

Beni bilirsin beni

Çök kirazın dibine

Kaldırsam vursam seni (K.K.4)

117. Köprü altında buğday da

Tabancamda yaldız var

Köprü altında buğday da

Tabancamda yaldız var

Öldürüyor adamı

Şişe memeli gızlar

Öldürüyor adamı

Şişe memeli gızlar (K.K.4)

118. Zabahdan galkdım baktım da

Duman derede idi

Zabahdan galkdım baktım da

Duman derede idi

Gız ben seni severken

Gocan nerede idi

Gız ben seni severken

Gocan nerede idi (K.K.4)

119. Sarı kâğıt yazdırdım da

Elden ele gezdirdim

Sarı kâğıt yazdırdım da

Elden ele gezdirdim

Ne sevdin ne sevdirdin de

Peşin sıra gezdirdin

Ne sevdin ne sevdirdin de

Peşin sıra gezdirdin (K.K.4)

120. Mektup yazdım acele de

Oku bunu ecele

Mektup yazdım acele de

Oku bunu ecele

Mektup benim vekilim de

Al goynuna gecele

Mektup benim vekilim de

Al goynuna gecele (K.K.4)

121. Gale galiye garşıda

Galenin önü çarşı

Gale galiye garşıda

Galenin önü çarşı

Alır gaçarım seni de

Dosta düşmana garşı

Alır gaçarım seni de

Dosta düşmana garşı (K.K.4)

122. Köprü altında guyuda

Uyu sevdiğim uyu

Köprü altında guyuda

Uyu sevdiğim uyu

Öpü gele yakışmazda

Güdümünle göl suyu

Öpü gele yakışmazda

Güdümünle göl suyu (K.K.4)

123. Bahçalarda baldıranda

Gül benizi solduran

Var mıdır benim gibi

Yar elinden aldıran

Var mıdır benim gibi

Yar elinden aldıran (K.K.4)

124. Guncullu dedikleride

Gıran sırtlıdır gıran

Guncullu dedikleride

Gıran sırtlıdır gıran

Varırsan gunculluya da

Yersin duzsuz baldıran

Varırsan gunculluya da

Yersin duzsuz baldıran (K.K.4)

125. Ah Trabzon Trabzon‘da

İçin galaylı gazan

Ah Trabzon Trabzon‘da

İçin galaylı gazan

Yârim seni var diye de

Dutmadım ıramazan

Yârim seni var diye de

Dutmadım ıramazan (K.K.4)

126. Türkü söyleyeceğimde

Türkülerim eyimi

Türkü söyleyeceğimde

Türkülerim eyimi

Bu benim türkülerim de

Senin üçün değil mi?

Bu benim türkülerim de

Senin üçün değil mi? (K.K.4)

127. Ala çorap örmesi de

Altındadır ilmesi

Ala çorap örmesi de

Altındadır ilmesi

Ateş oldu canıma da

Yılışıp da gülmesi

Ateş oldu canıma da

Yılışıp da gülmesi (K.K.4)

128. Eniştem sarı saçlıda

Daima gözleri yaşlı

Eniştem sarı saçlıda

Daima gözleri yaşlı

Elinde bahşişi yok da

Utandığından gaçtı

Elinde bahşişi yok da

Utandığından gaçtı (K.K.4)

129. Karşında beri gelirde

Yârimin kokuları

Karşında beri gelirde

Yârimin kokuları

Dinlersinde söylersinde

Punarın gapıları

Dinlersinde söylersinde

Punarın gapıları (K.K.4)

130. Hey gavurun gızıda

Alçak boylusun alçak

Gidi gavurun gızıda

Alçak boylusun alçak

Seni dediler güccükde

Sen doldurursun gucak

Seni dediler güccükde

Sen doldurursun gucak (K.K.4)

131. Tütüncüğüm tükendi de

Bak havana havana

Tütüncüğüm tükendi de

Bak havana havana

Mardin çubuğu gibide

Boyun vurur tavana

Mardin çubuğu gibide

Boyun vurur tavana (K.K.4)

132. O sarı saçlarını da

Darayıp örmedin mi?

O sarı saçlarını da

Darayıp örmedin mi?

Gak gidelim sevdiğümde

Ellerde görmedin mi?

Gak gidelim sevdiğümde

Ellerde görmedin mi? (K.K.4)

133. Omzumda martininde

Yonanın piyadesi

Omzumda martininde

Yonanın piyadesi

Alda beni gidelim de

Allah'ın divanesi

Alda gidelim beni de

Allah'ın divanesi (K.K.4)

134. Beyaz atın sırtına da

Çek gıymatlı eğeri

Beyaz atın sırtına da

Çek gıymatlı eğeri

Evli isen git geri de

Bekarısan gel beri

Evli isen git geri de

Bekarısan gel beri (K.K.4)

135. Atımın yularını da

Guvatlı dut gurtarma

Atımın yularını da

Guvatlı dut gurtarma

Sen benim helalinsin de

Gir goynuma utanma

Sen benim helalinsin de

Gir goynuma utanma (K.K.4)

136. Devenin yularını da

Dutarım elim ile

Güzel bacısı olan da

Gonuşmaz benim ile

Güzel bacısı olan da

Gonuşmaz benim ile (K.K.4)

137. Senin anana da

Hala diyorum hala

Yârim senin anana da

Hala diyorum hala

Vereyim nasibünüde

Gidelim gara dala (K.K.4)

138. Ala çorabın hası da

Elliyedir barası

Ala çorabın hası da

Elliyedir barası

Gızın gönlü oğlanda

Ne diyecek babası

Gızın gönlü oğlanda

Ne diyecek babası (K.K.4)

139. Allah belanı versin de

Gupa doldurmanı da

Allah belanı versin de

Gupa doldurmanı da

Kestin zülüflerini de

Ufak soldurmalıla

Kestin zülüflerini de

Ufak soldurmalıla (K.K.4)

140. Git yoluna yoluna da

Yar dön de bak geline

Git yoluna yoluna da

Yar dön de bak geline

Olsa garıdan asker de

Ben giderdim yerine

Olsa garıdan asker de

Ben giderdim yerine (K.K.4)

141. Oy benim babacığum da

Dokuz goyun güderim

Oy benim babacığum da

Dokuz goyun güderim

Yüreğim çok efkârlıda

Türküyüle sökerim

Yüreğim çok efkârlıda

Türküyüle sökerim.(K.K.4)

142. Ateş verdim gürgene de

Yanma gürgenim yanma

Ateş verdim gürgene de

Yanma gürgenim yanma

Sevdalıkdan sarardım

Sakın hastalık sanma

Sevdalıkdan sarardım

Sakın hastalık sanma (K.K.4)

143. Eymeli yavrum eymeli de

Fistanı yere değmeli

Eymeli yavrum eymeli de

Fistanı yere değmeli

Bir yiğidin sevdiği de

Dünyalara değmeli

Bir yiğidin sevdiği de

Dünyalara değmeli (K.K.4)

144. Ayağında yemenide

Gardan gidemem gar

Ayağında yemenide

Gardan gidemem gar

Bıldırlı yazdan beri de

Ayrıldım nazlı yardan

Bıldırlı yazdan beri de

Ayrıldım nazlı yardan (K.K.4)

145. Ala çorap örelim de

Çabucak yörüyelim

Ala çorap örelim de

Çabucak yörüyelim

Alçalsın yünsek dağlar da

Nazlı yâri görelim

Alçalsın yünsek dağlar da

Nazlı yâri görelim (K.K.4)

146. Yar sana haram olsun da

Bensiz yattığın döşek

Yar sana haram olsun da

Bensiz yattığın döşek

Bartine sürdüm bişek de

Büyüdün oldun şişek

Bartine sürdüm bişek de

Büyüdün oldun şişek (K.K.4)

147. Suya gider gupalı da

Boş gider gelir dolu

Suya gider gupalı da

Boş gider gelir dolu

Anne gapsın gupası da

Yâri de yârin golu

Anne gapsın gupası da

Ağrıdı yârin golu (K.K.4)

148. Elindeki küreği de

Sütden beyaz bileği

Elindeki küreği de

Sütden beyaz bileği

Bi gün gabul olmuyo da

Bekârların dileği

Bi gün gabul olmuyo da

Bekârların dileği (K.K.4)

149. Gemimin ambarına da

Mum dikdim çam dalına

Gemimin ambarına da

Mum dikdim çam dalına

Allah bizi gavuşdur da

Hacılar bayramına

Allah bizi gavuşdur da

Hacılar bayramına (K.K.4)

150. Hep mi dizdin goluna da

İnceden denesini

Hep mi dizdin goluna da

İnceden denesini

Yaz kağda sevdiğim

Ayrılık senedini de

Ayrılık senedini (K.K.4)

151. Fistandan boşali

Bi yan yola gelir

Eşitdin sözlerimi

Sevdiğim bana gel

Eşitdin sözlerimi

Sevdiğim bana gel (K.K.4)

152. Ellerin söz olmasın da

Mangalda köz galmasın

Süpüreyim yolları da

Elbisen toz olmasın

Süpüreyim yolları da

Elbisen toz olmasın (K.K.4)

153. Yayla yolları da

Hem geniş hem de dardır

Kızlar bana bakmayın da

Benim sevdiğim vardır

Kızlar bana bakmayın da

Benim sevgilim vardır (K.K.4)

154. Yemenimin ucuna da

Sakız bağladım sakız

Yemenimin ucuna da

Sakız bağladım sakız

Kızlar bana bakmayın da

Ben seviyom başga gız

Kızlar bana bakmayın da

Ben seviyom başga gız (K.K.4)

155. Dere gıyısı yılığın da

Üç güzel bana vurgun

Dere gıyısı yılığın da

Üç güzel bana vurgun

İkisi dura dursun da

Biri boyuma uygun

İkisi dura dursun da

Biri boyuma uygun (K.K.4)

156. Dere akar kumulan da

Ara beni mumulan

Gene eski sevdanım da

Evvel ki durumunan

Gene eski sevdanım da

Evvel ki durumunan (K.K.4)

157. Derenin gıyısında da

Çakıl atdım dalına

Derenin gıyısında da

Çakıl atdım dalına

Kızlar beni öğretti de

Gücükken sevdalığa

Kızlar beni öğretti de

Gücükken sevdalığa (K.K.4)

158. Öyle böyle gezerken de

Buldun belalarını

Unuddun mu sevdiğim de

Eski sevdalarını

Unuddun mu sevdiğim de

Eski sevdalarını (K.K.4)

159. Sevdalı kim cey manada

Yürek yakar can almaz

Sevdalı kim cey manada

Yürek yakar can almaz

Sevda halini bilen de

Gızından bara almaz

Sevda halini bilen de

Gızından bara almaz (K.K.4)

160. Garapdalın yolları da

Bi garış araları

Garapdalın yolları da

Bi garış araları

Unuddun mu sevgilim de

Yediğün baraları

Unuddun mu sevdüğüm de

Yediğün baraları (K.K.4)

161. Başındaki başlığın da

Dereğimü ödeğü

Galk gidelim sevdüğümde

Ben seni seve seve

Kak gidelim sevdüğümde

Ben seni seve seve (K.K.4)

162. Çektim barabilliği de

Oynamadı yayları

Çektim barabilliği de

Oynamadı yayları

Açtı yeşil yapraklar da

Tam sevdalık ayları

Açtı yeşil yapraklar da

Tam sevdalık ayları (K.K.4)

163. Sevdalıyım sevdalı da

Sevda bilen ne bilir

Sevdalıyım sevdalı da

Sevda bilen ne bilir

Başın belaya kalır da

Yüze gülenler ile (K.K.4)

164. Garşıda eşme pınar da

Derdimi deşme pınar

Garşıda eşme pınar da

Derdimi deşme pınar

Yar yanıma gelince de

Bensiz gonuşma pınar

Yar yanıma gelince de

Bensiz gonuşma pınar (K.K.4)

165. Derenin gıyısına da

Elim ile göl ettim

Derenin gıyısına da

Elim ile göl ettim

Düşman ettim olmadı da

Mendil ile gel ettim

Düşman ettim olmadı da

Mendil ile gel ettim (K.K.4)

166. Mendili serdim çaya da

Gız get sana gocaya

Mendili serdim çaya da

Gız get sana gocaya

Vallaha günah değil de

Ben danışdım hocaya

Vallaha günah değil de

Ben danışdım hocaya (K.K.4)

167. Omzundan aşağa da

Saçların gangal gangal

Omzundan aşağa da

Saçların gangal gangal

Yüreğimin içine de

Mangal yanıyor mangal

Yüreğimin içine de

Mangal yanıyor mangal (K.K.4)

168. Bir ocaklık odaya da

Yakacağım mangalı

Bir ocaklık odaya da

Yakacağım mangalı

Askerde benim yârim de

Candarma gumandanı

Askerde benim yârim de

Candarma gumandanı (K.K.4)

169. Kestaneyim kestane de

Evin bağlamaları

Kestaneyim kestane de

Evin bağlamaları

Yüreğimi derd olur da

Yârin ağlamaları (K.K.4)

170. Kestaneyim kestane de

Vurun beni yapıya

Kestaneyim kestane de

Vurun beni yapıya

Benim derdim sevgilim de

Çıkmıyor a gapıya

Benim derdim sevgilim de

Çıkmıyor a gapıya (K.K.4)

171. Ada yaptım mermerden de

Yâri gördüm ölmeden

Üç kere sarıldım da

Yandan yana dönmeden

Üç kere sarıldım da

Yandan yana dönmeden (K.K.4)

172. Kemençenin telleri de

İpekten kadifeden

Kemençenin telleri de

İpekten kadifeden

Havaslık almadım da

Ayşe'den Fadime'den

Havaslık almadım da

Ayşe'den Fadime'den (K.K.4)

173. Kemençenin telinden de

Bağlasalar belinden

Ne anlarsın sevdiğim

Sen ellerin dilinden

Ne anlarsın sevdiğim

Ben ellerin dilinden (K.K.4)

174. Gece vardım dizine de

Oyma alırım oyma

Aldattın beni yârim de

Genç yaşlarına doyma

Aldattın beni yârim de

Genç yaşlarına doyma (K.K.4)

175. Gece vardım dizine de

Keserim ağaz ağaz

Benim sevdiceğim de

Esmeri kara yağaz (K.K.4)

176. Gece vardım dizine de

Bazar alırım bazar da

Bazar alırım bazar

Annen seni sevdimi de

Benim sevdüğüm gadar da

Benim sevdüğüm gadar (K.K.4)

177. Kız ordan dolanaydı da

Bindiğüm sarı taydır da

Bindiğüm sarı taydır

Üç gün görmesem yâri de

Sanardım on bir aydır da

Sanardım on bir aydır (K.K.4)

178. Yağıyor yağmur da

Evin duvarlarına

Evin duvarlarına

Ben daha başlamadım da

Türkücü yollarına

Türkücü yollarına (K.K.4)

179. Ben geçiye gidemem de

Gırarım bacağını

Ben geçiye gidemem de

Gırarım bacağını

Babam beni eversin

Yıkarım ocağını da

Yıkarım da yıkarım (K.K.4)

180. Evin geçileride kerekli

Geldi kereklileri de geldi

Benim canım çok sever de

Sarı yeleklileri de

Sarı yeleklileri.(K.K.4)

181. Pınarın başındadayım da

On iki yaşındayım da

On iki yaşındayım

On iki yaşından beri de

Yar senin peşindeyim de

Yar senin peşindeyim (K.K.4)

182. Çıktım yayla düzüne de

Baktım suyun gözüne

Çıktım yayla düzüne de

Baktım suyun gözüne

İşim gücüm olmasa

Baksam yârin yüzüne de

Baksam yârin yüzüne (K.K.4)

183. Kemençemin başında da

Oynuyo barmaklarım

Acep ne yanda galdı

Sana yalvarmaklarım da

Sana yalvarmak (K.K.4)

184. Canım açık değil mi de

Bağrı yanık değil mi?

Sen orada ben burda

Bana yazık değil mi?

Sen orada ben burda

Bize yazık değil mi? (K.K.4)

185. İndim dereden yana da

Su içtim gana gana da

Su içtim gana gana

Yoktur benim ikbalım da

Ha bu sevdadan yana da

Bu sevdadan yana (K.K.4)

186. Tasa goydum ireçelde

Yârim gapıdan geçer de

Tasa goydum ireçelde

Yârim gapıdan geçer de

Azın burnun bal olmuş da

Galbinden neler geçer

Galbinden neler geçer (K.K.4)

187. Gökteki yıldızları da

Sayarım elli elli

Gökteki yıldızları da

Sayarım elli elli

Gel bana sevdalıyı da

Dapulandık bes belli

Gel bana sevdalıyı da

Dapulandık bes belli (K.K.4)

188. İndim derede durdum

Turalı para buldum

İndim derede durdum

Turalı para buldum

Şu gâvurun gızına

Yeni başdan vuruldum

Şu gâvurun gızına

Yeni başdan vuruldum (K.K.4)

189. Kemençenin telleri

Bağlıdır bıçağıma

Kemençenin telleri

Bağlıdır bıçağıma

Annen darasın seni

Yollasın gucağıma

Annen darasın seni

Yollasın gucağıma (K.K.4)

190. Ay buranın yokuşu

Dizlerime dokuşu

Ay buranın yokuşu

Dizlerime dokuşu

Al beni gucağına

Olursun cennet guşu

Al beni gucağına

Olursun cennet guşu (K.K.4)

191. Yârim yârim de

Goynun da uyuyayım

Söyle kimin yarisin

Ben gendimi vurayım da

Ben gendimi vurayım (K.K.4)

192. Penceresinin camı da

Acemiyim acemi

Yok beni mi çok seven

Yoksa donuz gacayı da

Yoksa donuz gocayı (K.K.4)

193. Sabahdan güneş çalar da

Boyalı gonaklara

Sabahdan güneş çalar da

Boyalı gonaklara

Yar beni davet etti de

Elmalı yanaklara da

Elmalı yanaklara (K.K.4)

194. Portakal dilim dilim de

Yisena benim gülüm

Portakal dilim dilim de

Yisena benim gülüm

Ne dedim de darıldın

Çürüsün ağzım dilim de

Çürüsün ağzım (K.K.4)

195. Elmalıyı tekerlerdim de

Ballıla şekerledim

Elmalıyı tekerlerdim de

Ballıla şekerledim

Ben yârimin yolunu

Gülüle dikenledim de

Gülüle dikenledim (K.K.4)

196. Peştamalin tersine de

Yar yavaş yörüsene

Peştamalin tersine de

Yar yavaş yörüsene

Ölüyorum derdinden de

Çalım eylemesene

Ölüyorum derdinden de

Çalım eylemesene (K.K.4)

197. Başındaki yazmanın da

Gıyısı engel mengel

Başındaki yazmanın da

Gıyısı engel mengel

Yârim seni vururlar

Orman kenarından gel de

Orman kenarından gel (K.K.4)

198. Ormandan yol açarım da

Alır seni gaçarım

Ormandan yol açarım da

Alır seni gaçarım

Deniz virecek olsa da

Ganatlanır uçarım

Deniz gelse önüme de

Ganatlanır uçarım (K.K.4)

199. Garadeniz üstünde de

Yılanın yapula

Garadeniz üstünde de

Yılanın yapula

Ne annen var ne baban

Kitledim gapıları da

Kitledim gapı (K.K.4)

200. Benim yârim bu değil de

Öbürüdür öbürü

Beyaz mendil elinde de

Gözlerini çevirir

Beyaz mendil elinde de

Gözlerini çevirir (K.K.4)

201. Omzundan aşşağa da

Saçların galın galın

Omzundan aşşağa da

Saçların galın galın

Senin gibi güzelin

Gitsin yoluna malım da

Gitsin yoluna

Gitsin yoluna malım da

Gitsin yoluna (K.K.4)

202. Yeni yapılan evinde

Bacası ben olayım

Yeni yapılan evinde

Bacası ben olayım

Güzel güzel gızların da

Gocası ben olayım

Güzel güzel gızların da

Gocası ben olayım (K.K.4)

203. Ocağa goydum kazan da

Yaktın beni hazan

Cennete varı gelir

Seni bağrına basan da

Seni bağrına basan (K.K.4)

204. Çıktım armut ağcına da

Yârim geldi dibi

Çıktım armut ağcına da

Yârim geldi dibi

Topladım sarısını

Doldurdum mendiline de

Doldurdum mendil (K.K.4)

205. Değirmenin bendinde de

Galayladım gazanı

Değirmenin bendinde de

Galayladım gazanı

Yârim seni var deyi

Yedim ıramazanı da

Yedim ıramazanı (K.K.4)

206. Derelerin ardıcı da

Gınalı barmak ucu

Derelerin ardıcı da

Gınalı barmak ucu

Sevilmiyen gızların da

Gabul olmaz orucu

Sevilmiyen gızların da

Gabul olmaz orucu (K.K.4)

207. Gıranın ön yüzünde de

Teyin oynar dizinde

Gıranın ön yüzünde de

Teyin oynar dizinde

Ben yârimi tanırım

Çifte ben var yüzünde de

Çifte ben var yüzünde (K.K.4)

208. Gırandan aşamadım da

Altı gün yaşamadım

Gırandan aşamadım da

Altı gün yaşamadım

Benden başka seversen

Allah gavuşdurmasın da

Allah gavuşturmasın (K.K.4)

209. Adamın sayılıyo da

Otuz iki dişini

Gız sana öğredeyim

Sevdalığın işini de

Sevdalığın iş

Sevdalığın işini de

Sevdalığın iş (K.K.4)

210. Deniz üstünde gayık da

Biz onu dutamayız

Deniz üstünde gayık da

Biz onu dutamayız

İkimizde sevdalık

Biz bu yıl yaşamayız da

Biz bu yıl

Biz bu yıl yaşamayız da

Biz bu yıl (K.K.4)

211. Bahçende dikdiniz mi de

Bağrın ezik değil mi?

Bahçende dikdiniz mi de

Bağrın ezik değil mi?

Sen orada ben burda

Bize yazık değil mi de

Bize yazık değil mi?

Bize yazık değil mi de

Bize yazık değil mi? (K.K.4)

212. Bahçeye ektim kürü de

Olur olur dökülür

Bu benim hallarımı

Ancak sevgilim bilir de

Ancak sevgilim bilir (K.K.4)

213. Beyaz atın üstüne de

Çek kırmızı eğeri

Beyaz atın üstüne de

Çek kırmızı eğeri

Evli isen git geri

Bekâr isen gel beri de

Bekâr isen gel beri (K.K.4)

214. Gökde bulut gaçıyo da

Yere yağmur saçıyo

Gökde bulut gaçıyo da

Yere yağmur saçıyo

Bıldır ki sevdiceğim

Bu yıl benden gaçıyo da

Bu yıl benden gaçıyo

Bıldır ki sevdiceğim

Bu yıl benden gaçıyo da

Bu yıl benden gaçıyo (K.K.4)

215. Ormana gidenlerin de

Dutdum gire bişini

Ormana gidenlerin de

Dutdum gire bişini

Yar aklıma geldikçe

Unutdum hepisini de

Unutdum hepisi (K.K.4)

216. Gar yağı yağıyo da

Gapıya çıkılmıyo da

Gapıya çıkılmıyo

Ah yârim güzellikden de

Yüzünü bakılmıyo da

Yüzüne bakılmıyo (K.K.4)

217. İnce sarı fistanı da

Sepetinden gül verir de

Sepetinden gül verir

Güvenme el yoluna da

Öper sever yol verir de

Öper sever yol verir (K.K.4)

218. Ayağında çizmesi de

Yaktı beni gezmesi de

Yaktı beni gezmesi

Nazlı yârin cebinde de

Vardır şeker ezmesi de

Vardır şeker ezmesi (K.K.4)

219. Ben kemençe çalamam da

Çalacağım mübrika

Ben kemençe çalamam da

Çalacağım mübrika

Kaç kere didim de sana

Kaçır beni gızıka da

Kaçır beni gızıka (K.K.4)

220. Yine yeşeriyo fındık dalları

Acep ne olacak yârin halları

Dalgalanıyor pembe şalvarı

Kız allan pullan gel gel gel yanıma (K.K.4)

221. Pencerenin goluna da

Boya sürelim boya

Pencerenin goluna da

Boya sürelim boya

Pencereden balkona

Sarılsam doya doya da

Sarılsam doya doya (K.K.4)

222. Kestane soyulur mu da

Ocağa goyulur mu da

Ocağa goyulur mu?

Uzaktan bakma ile de

Yar sana doyulur mu da

Yar sana doyulur mu? (K.K.4)

223. Evleri Fadime'li

Varıp sana demeli

Evleri Fadime'li

Varıp sana demeli

Fadime'ler bal olmuş

Banıp banıp yimeli

Fadime'ler bal olmuş

Banıp banıp yimeli (K.K.4)

224. Başında görür müsün?

Beyazı bürünmüşsün

Aramızda dağlar var

Gelmiye erinirsin

Aramızda dağlar var

Gelmiye erinirsin (K.K.4)

225. Aldır sevdiğim aldır

Al dudakların baldır

Gınalı eller ile

Beni uykudan kaldır

Gınalı eller ile

Beni uykudan kaldır (K.K.4)

226. Boyundaki saati

Ben gurayım gurayım

Hafta sekiz gün dokuz

Yârim nasıl durayım (K.K.4)

227. Saatimin kösteği

Yangınıdır yangını

Var mıdır benim gibi

Yar yoluna can goymuş

Var mıdır benim gibi

Yar yoluna can goymuş (K.K.4)

228. Yağmur yağar gar yağar

Çoban goyunu sağar

Yağmur yağar gar yağar

Çoban goyunu sağar

Bekâr gızlan yiyenin

Evine lanet yağar

Evine lanet yağar (K.K.4)

229. Evleri garşımızda da

Savdalık başımız da

Bu nasıl sevda imiş

Gencecik yaşımıza da

Gencecik yaşımızda (K.K.4)

230. Merdiven basak basak da

Çıkma yokarı yasak

Merdiven basak basak da

Çıkma yokarı yasak

Şemşiyenin altında

Yar ile bile olsak da

Yar ile bile olsak (K.K.4)

231. Şeftali çiçek açtı da

Ayrıkı dal üstüne

Şeftali çiçek açtı da

Ayrıkı dal üstüne

Çektik çektik sevdalık

Galdık yollar üstüne de

Galdık yollar üstüne (K.K.4)

232. Şeftali çiçek açtı da

Üç gırmızı bir sarı

Şeftali çiçek açtı da

Üç gırmızı bir sarı

Değiş edelim yârim

Portakalıla narı da

Portakalıla narı (K.K.4)

233. Gapısında dut ağacı da

Bir evde iki bacı

Gapısında dut ağacı da

Bir evde iki bacı

Böyü derde derman

Güccüğü can ilacı da

Güccüğü can ilacı (K.K.4)

234. Dut ağacı dut verir de

Yaprağını gıt verir

Dut ağacı dut verir de

Yaprağını gıt verir

Oğlan böyük gız gücük

Sarıldıkça dat verir

Sarıldıkça dat verir (K.K.4)

235. Garanfil ocak ocak da

Topladım gucak gucak

Garanfil ocak ocak da

Topladım gucak gucak

Yârimin elbisesi

Lacivetden olacak (K.K.4)

236. Beçeni çile çile de

Onu kimler yiyecek

Galk gidelim sevdiğüm

Bizi kim ariyecek de

Bizi kim ariyecek (K.K.4)

237. Garanfil eker misin de

Balılan şeker misin?

Garanfil eke misin de

Balılan şeker misin?

Dünya da sen beni

Ahret de çeker misin de

Ahret de çeker misin? (K.K.4)

238. Garanfil ekdiceğim

Nedir bu çekdiceğim

Pezevengin elinden de

Gidiyo gençliğim

Pezevengin elinden de

Gidiyo gençliğim (K.K.4)

239. Derede dutdum balık da

Okkalıdır okkalık

Derede dutdum balık da

Okkalıdır okkalık

Yar senin anan baban

Çekmedi mi sevdalık da

Çekmedi mi sevdalık? (K.K.4)

240. Fındık dalı sileyin de

Boyuna geçireyim

Fındık dalı sileyin de

Boyuna geçireyim

Fındık altını gibi de

Yar cebinde gezeyim

Fındık altını gibi de

Yar cebinde gezeyim (K.K.4)

241. Saatimin kösteği de

Yangın üstü yangın üst

Saatimin kösteği de

Yangın üstü yangın üst

Var mıdır benim gibi de

Yar yoluna can goymuş

Var mıdır benim gibi de

Yar yoluna can goymuş (K.K.4)

242. Hey on beşli on beşli de

Tokat yolları daşlı

Hey on beşli on beşli de

Tokat yolları daşlı

On beşliler gidiyor

Gelinlerin gözü yaşlı

On beşliler gidiyor

Gelinlerin gözü yaşlı (K.K.4)

243. Garanfilin til tili

Nerden aldın bu dili

Bu gız buralı değil

İstanbul'un bülbülü (K.K.4)

244. İstanbul'dan ters yollar

Ham yollama has yolla

Mektubunu yazarkan

Perçeminden kes yolla (K.K.4)

245. Danayı dikdim yere

Gurusun ganlı dere

Alamasam yar seni

Canlı giderim yere (K.K.4)

246. Demir elmanın dibi

Yeşillikdür yeşillik

Yârim bana yapacak

Beş tane beşi birlik (K.K.4)

247. Başında fesin mi var

Bende havasın mı var

At başından fesini

Al benden havasını (K.K.4)

248. Evlerinin önünde

Sıra sıra belleme

Şu gavurun gızının

Biraz aklı yelleme (K.K.4)

249. Evlerinin önünde

Sıra sıra olalım

Acep gızlar da geldi

Bizde gelin olalım

Acep gızlar da geldi

Bizde gelin olalım (K.K.4)

250. Şu güccük bıçağım

Tütün doğruyacağım

Eğer beni seversen

Dünür yolluyacağım (K.K.4)

251. Adama bak adama

Tütün goy tabakama

Yârim ben seviyom

Dünür yolla babama (K.K.4)

252. Abamın golu dardır

Ne güzel bezi vardır

Şu gavurun oğlunun

Ne güzel gızı vardır (K.K.4)

253. Denizli'nin pekmezi

Dibe gum ekmeli

Sevdalıg golay değil

Biraz zahmed çekmeli (K.K.4)

254. Perçemim çile çile

Onu kimler yiyecek

Gagk gidelim sevdiğim

Bizi kimler ariyecek (K.K.4)

255. Bahçiye ekdim soğan

Bilmedi yeni duğan

Hep mi güzel oluyo

Yar senin annenden doğan (K.K.4)

256. Elimde urganım var

Gadife yorganım var

Alırsam yârim seni

Bi guzu gurbanım var (K.K.4)

257. Daşın altın gardala

Atladı daldan dala

Ah o gavurun gızı

Benzer sarı sandala (K.K.4)

258. Suda elmalıklar

Suda oynar balıklar

Alacaksan al yârim

Yeter bu sevdalıklar (K.K.4)

259. Elmayı bıçakladım

Darılıpda sakladım

Anasının yanında

Gızını gucakladım (K.K.4)

260. Ayağın yalın ayak

Gardan gidemem gardan

Bıldırki güzden beri

Ayrıldım nazlı yardan (K.K.4)

261. Şurdan gelenlere

Gar goydum temellere

Annem beni verecek

Askerden gelenlere

Annem beni verecek

Askerden gelenlere (K.K.4)

262. Git yoluna yoluna

Yar dön de bak gerine

Git yoluna yoluna

Yar dön de bak gerine

Olsa garıdan asker

Ben giderim yerine

Olsa garıdan asker

Ben giderim yerine (K.K.4)

263. İndim çayır biçmiye

Suyu yokdur içmiye

İndim çayır biçmiye

Suyu yokdur içmiye

Yârim bana tel vurmuş

Köprü yokdur geçmiye

Yârim bana tel vurmuş

Köprü yokdur geçmiye (K.K.4)

264. Yâre baksana yâre

Yârin gözleri gara

Yâre baksana yâre

Yârin gözleri gara

Başın gözün üstünde

Perçemleri mirza

Başın dizin üstünde

Perçemleri mirza (K.K.4)

265. Perçemin yayım yayım

Goynunda uyuyayım

Perçemin yayım yayım

Goynunda uyuyayım

Söyle kimin yârisin

Ben gendimi vurayım

Söyle kimin yârisin

Ben gendimi vurayım (K.K.4)

266. Haydi gidelim yârim

Para gediklerine

Haydi gidelim yârim

Para gediklerine

Püşman mı oldun yârim

Almam dediklerine

Püşman mı oldun yârim

Almam dediklerine (K.K.4)

267. Delikdeki kil midir?

Anan baban var mıdır?

Ben sevdalık çekerken

Senin gözün kör müdür

Ben sevdalık çekerken

Senin gözün kör müdür (K.K.4)

268. Aynamın martinini

Goldan atsam vurur mu?

Aynamın martinini

Goldan atsam vurur mu?

Seni gören gelinler

Gocasıyla durur mu?

Beni gören gelinler

Gocasıyla durur mu? (K.K.4)

269. Kestane tahtaları

Yaptırdım adaları

Yâri gelecek deyi

Sayardım haftaları (K.K.4)

270. Evlerinin önünde

Vardır yişil sergisi

Sevda deyip de geçme

Oda Allah vergisi (K.K.4)

271. Ah Trabzon Trabzon

İçin galaylı gazan

Mübarek günlerinde

Geldi çatdı ramazan (K.K.4)

272. Dağdan getirir kütük

Eski yâri yitirdik

Güzel eski yar olsun

Yenisin getürdik (K.K.4)

273. Bağçada gavun yirler

Derdine davul dirler

Otursak da bir yirsek

Bu onun yâri dirler (K.K.4)

274. Engelleyip fidanı

Demir yolunun meydanı

Ah yârim unutdun mu?

Hasiretlik sevdanı (K.K.4)

275. Gapıdan geçerken

Beş tane enikleri

Yârim esmeri emme

Sevgili gemükleri (K.K.4)

276. Hay buradan yukari

Çıkdım avluluğa

Evvel böyle değildin

Başladın gavurluğa

Evvel böyle değildin

Başladın gavurluğa (K.K.4)

277. Yar gazan daşmaz mı?

Yol buradan aşmaz mı?

Allahsız sevdiceğim

Ayrılan gavuşmaz mı?

Allahsız sevdiceğim

Ayrılan gavuşmaz mı? (K.K.4)

278. Ata binerim ata

Gız aynada ayna da

Ata binerim ata

Gız aynada ayna da

Yârim senin babandan

Yapacağım gaynata

Yârim senin babandan

Yapacağım gaynata (K.K.4)

279. Gemi gelir garadan

Ben ölmem bu yaradan

Gemi gelir garadan

Ben ölmem bu yaradan

Eller ayırdı bizi

Gavuşdurur yaradan

Eller ayırdı bizi

Gavuşdurur yaradan (K.K.4)

280. Yemenimin ucuna

Sakız bağladım sakız

Yemenimin ucuna

Sakız bağladım sakız

Sendan dalga geçiyom

Seviyorum başga gız

Sendan dalga geçiyom

Seviyorum başga gız (K.K.4)

281. Terzi golun gurusun

Dükkânın bacağı dar

Terzi golun gurusun

Dükkânın bacağı dar

Yitirdim saçlarını

Gene iki yetim var

Yitirdim saçlarını

Gene iki yetim var (K.K.4)

282. Yeşil geyin penbeden

Yakışıyor geymeden

Yeşil geyin penbeden

Yakışıyor geymeden

Beni sevdaya goydun

On yediye girmeden

Beni sevdaya goydun

On yediye girmeden (K.K.4)

283. Merduvandan inerken

Bak yellere yellere

Merduvandan inerken

Bak yellere yellere

O güzellik sendeyken

Verememem seni ellere

O güzellik var iken

Verememem seni ellere (K.K.4)

284. Gökteki yıldızları

Sayarım beşer beşer

Gökteki yıldızları

Sayarım beşer beşer

A o gavurun gızı

Elbet elime düşer

A o gavurun gızı

Elbet elime düşer (K.K.4)

285. Ben kemençe çalamam

Dayım darılır dayım

Ben kemençe çalamam

Dayım darılır dayım

Dayımın gızlarından

Yok mudur benin payım

Dayımın gızlarından

Yok mudur benin payım (K.K.4)

286. İnce çıralar yardım

Tomruk dağı örmiye

İnce çıralar yardım

Tomruk dağı örmiye

Uzak yollardan geldim

Yârim seni görmiye

Uzak yollardan geldim

Yârim seni görmiye (K.K.4)

287. Kiraz dalı eğmeli

Kirazını yimeli

Gomşuda gız var iken

Kime boyun eğmeli

Gomşuda gız var iken

Kime boyun eğmeli (K.K.4)

288. Alçakdan orağ çalın

Alın canımı alın

Alçakdan orağ çalın

Alın canımı alın

İki dene gızsınız

Biriniz beni alın

İki dene gızsınız

Biriniz beni alın (K.K.4)

289. Ciğara içelim ciğa

Ciğaramı dizdin mi?

Üstüme evlenmişin

Mezarımı gördün mü?

Üstüme evlenmişin

Mezarımı gördün mü? (K.K.4)

290. Arkasından aşşağa

Saçları düğüm düğüm

Arkasından aşşağa

Saçları düğüm düğüm

Ciğaramın içine

Sınar mısın sevdüğüm

Ciğaramın içine

Sınar mısın sevdüğüm (K.K.4)

291. Terzi golun gurusun

Adamın omuzları

Terzi golun gurusun

Adamın omuzları

Heç adamı saymıyor

Bu köyün domuzları

Heç adamı saymıyor

Bu köyün domuzları (K.K.4)

292. Aşşasında sunpata

Oynuyalım sofada

Sofa bize dar gelir

Yaptıralım bir oda

Sofa bize dar gelir

Yaptıralım bir oda (K.K.4)

293. Dağdan kesdim keresde

Guş besledim gafesde

Dağdan kesdim keresde

Guş besledim gafesde

Eşiddim yârim hasda

Yetişdim son nefesde

Eşiddim yârim hasda

Yetişdim son nefesde (K.K.4)

294. İnce durur fincanı

Dibi sonlanır dibi

İnce durur fincanı

Dibi sonlanır dibi

Ha bu köyün içinde

Yokdur sevgilim gibi

Ha bu köyün içinde

Yokdur sevgilim gibi (K.K.4)

295. Evlerinin önüne

Dikdim batlıcanımı

Goydum yârin yoluna

Ha bu dadlı canım

Yârim goydum yoluna

Ha bu daldı canımı (K.K.4)

296. Peştambalin durmuşu

Kim bildi bilduğumu

Peştambalin durmuşu

Kim bildi bilduğumu

Hangi gavurun oğlu

Alacak sevdiğumu

Hangi gavurun oğlu

Alacak sevdiğumu (K.K.4)

297. Gırandan dolanaydım da

Bindiğim sarı taydır

Gırandan dolanaydım da

Bindiğim sarı taydır

Üç gün görmesem yâri

Sanırdım on bir aydır

Üç gün görmesem yâri

Sanırdım on bir aydır (K.K.4)

298. Gürgen vardım dibine

Oyma alırım oyma

Bırakdın beni yârim

Genç yaşlarına doyma (K.K.4)

299. Derenin kenarında

Kalayladım kazanı

Salınıpta geliyor

Gavur yosmanın kızı (K.K.6)

300. Kaya gibi düz gibi

Yenge saldılar bizi

Fistan giymem diyor

Sadrettin'in büyük kızı (K.K.6)

301. Kayayı kırcı tuttu

Dibini burcu tuttu

Benin gönlüm kız sende

Ananı sancı tuttu (K.K.6)

302. Kara üzüm satarım

Teraziyle tartarım

Bu köyün kızlarını

Altın diye satarım (K.K.6)

303. Çeşme taşı düz taşı

Benim yarim on başı

Olursa çavuş olsun

Dosta düşmana karşı (K.K.6)

304. Çiçekte arı gördüm

Ben bugün yâri gördüm

Keşke görmez olaydım

Benzini sarı gördüm (K.K.6)

305. Saçım sarı ben sarı

Ocağa koydum karı

İçerim kan ağlıyor

Getirin benim yâri (K.K.6)

306. Kara koyun etli olur

Kavurması tatlı olur

Yar üstüne yar seven

Ölmez ama dertli olur (K.K.6)

307. Motor geliyor motor

Arkası patır kütür

Motor kurbanın olsun

Beni yarime götür (K.K.6)

308. Susam ektim çöllere

Yoldurmadım ellere

Ana ben gidiyorum

Buralar kalsın sizlere (K.K.6)

309. Dere boyu kavaklar

Kavaklar beni saklar

Sevdiğim beni görünce

Deli gibi kucaklar (K.K.6)

310. Uza kavağım uza

Develer gider tuza

Abim asker olacak

Ya bahara ya güze (K.K.6)

311. Patlıcanı haşladım

Doldurmaya başladım

Ablam gelin olacak

Ağlamaya başladım (K.K.6)

312. Asker oldum piyade

Yari bıraktım eve

Delikanlılık nerde

Vatan ondan ziyade (K.K.6)

313. Sıra sıra kazanlar

Kara yazı yazanlar

Cennet yüzü görmesin

Aramızı bozanlar (K.K.6)

314. Sıra sıra gemiler

Hasta olan iniler

Yârimi alıp gitti

Denizdeki gemiler (K.K.6)

315. Ocağa koydum darı

Ağlarım zarı zarı

Tez günlerde gönderin

O benim kara gözlü yâri (K.K.6)

316. Sini üstünde pekmez

Ben yesem yare yetmez

Memur beyin kazancı

Sırf benim pudrama yetmez (K.K.6)

317. Salkım saçaklı gelin

Eli bıçaklı gelin

Bu oğlanı ben doğurdum

Maşa bacaklı gelin (K.K.6)

318. Yumurtanın sarısı

Yere düştü yarısı

On beş günlük olmadan

Oldum asker karısı (K.K.6)

319. Kar yağıyor yağıyor

Abamı giyeceğim

Sakallıya varıpta

Baba mı diyeceğim (K.K.6)

320. Bahçeye ektim darı

Darının rengi sarı

Yârim gitdi gelmedi

Tek dişli kocakarı (K.K.6)

321. Garip dağın odunu

Yakan bilir tadını

Kız doğuran analar

Gülsün koysun adını (K.K.6)

322. Söğütün gedikleri

Şekerdir yedikleri

Hiç aklımdan çıkmıyor

O yârin dedikleri (K.K.6)

323. Bizim evin bacası

Boyalıdır odası

Sevdiğim kız gelmiyor

Çok zalimdir babası (K.K.6)

324. Sular akmayınca durulmaz imiş

Gönül sevmeyince vurulmaz imiş

Gelin kendi gelip kurulmaz imiş

Varıp kapısına kul olmayınca (K.K.6)

325. Ağır malları mı elemi sattım

Yoksa namusuna hile mi kattım

Vurma dinsiz oğlan geline vurma

Kanlıdır ellerin sözüne uyma (K.K.6)

326. Çiçekten harman olmaz

İlden derman olmaz

Darılmış bülbül güle

Galipte dalıma konmaz (K.K.16)

327. Ana başta taç imiş

Her derde ilaç imiş

Evlat feriştah olsa da

Anaya muhtaç imiş (K.K.16)

328. Yumurta kar olsa

Güneşle ay olsa

Yavrılarımız hayırlı

Analı babalı olsa (K.K.16)

329. Süphaneke

Sümbülteke

Anan eke

Baban teke (K.K.5)

330. Elham dürüsüyle

Kızlar sürüsüyle

Hoca karısıyla

Ben birisiyle (K.K.5)

9.4.3. Menkıbe Metinleri

9.4.3.1. Menkıbe Metni 1

Hz. Musa bir gün Kızıldeniz'e doğru gidiyor. Giderken de yolunun üstünde bir çoban görüyor. Çoban yerde yuvarlanıyomuş. Napıyorsun, diye çobana soruyo. Diyo ki namaz kılıyorum. Diyo ki namaz öyle kılınmaz, diyo. Peki Ya Musa nasıl kılınır, diyo. Önce abdest alacaksın, diyo. Abdest aldım diyo. Tamam, nasıl aldın diyo. Adama tarif ediyo abdesti peşinden de diyo ki; İşte namazı böle kılacaksın. Namazın nasıl kılınacağını tarif ediyor. Anladın mı, diyor çobana. Anladım, diyo. Peşinden Hz. Musa kalkıyo

Kızıldeniz'in üstünden yürüyerek karşıya, işte Filistin tarafından da Arabistan tarafına şeye geçiyo Mısır tarafına geçiyo yürüyerek gidiyor, suyun üstünden yürüyerek gidiyor. Bi süre yürüdükten sonra kıyıdan açıldıktan sonra arkasından bi ses duyuyo dönüyo bakıyo çobanda suyun üstünde yürüyerek geliyo. Diyo ki Ya Musa namazı nasıl kılacağımı unuttum, diyo. Bakıyo ki adam da kendisi gibi suyun üstünde yürüyo. Diyo ki sen benim tarif ettiğime değil kendi bildiğine bak, diyor. Kendi bildiğin gibi kıl namazı, diyor. Burada söylemek istediği şey şu yani ibadet yapılış şekli mutlaka bir takım şekiller gerekiyo ama insanın hulisi kalple yani temiz kalple Allah'a yönelmesi önemli bişi (K.K.1).

9.4.3.2. Menkıbe Metni 2

İşte İbrahim aleyhisselam Sara annemiz evlenmişler ama yıllarca çocukları olmamış. Allahüteala'ya yalvarıyo İbrahim aleyhisselam Ya Rabbi bana bi erkek çocuk bi evlat ver aalihlerden bir evlat ver ve ben onu senin yoluna gurban edecem, diye dua ediyo. Cenaballah duasını kabul ediyo tabii yıllar sonra. Sara annemiz diyo ki böle olmıcak sen evlen ben razı olurum diyo. İbrahim aleyhisselam Hacer annemizle evleniyo yıllar sonra işde İbrahim aleyhisselam baya yaşlı olduğu halde işde İsmail aleyhisselam dünyaya geliyo. Hacer annemizden. Bu seferde Sara annemiz onu kıskanıyo, hani kıskanmaya başlıyo. Çocukla, diyo bunu, diyo götür bi dereye at ben istemiyorum bunları benden uzak götür. Ondan sonra İbrahim aleyhisselam, Allah'ın emri de geliyo tabii ki Allahüteala'nın emri geliyo. İbrahim İsmail aleyhisselam Hacer annemizi şimdiki Mekke şehrinde bulunan Kâbe'ye götürüyo orda yiyeceklerini içeceklerini bir miktar yiyecek içecek işte yanlarında gidiyolar. Ondan sonra ama İbrahim aleyhisselam geri dönüp gidiyo Sara annemizin yanına. Ondan sona arada tabii ki baya bi mesafe var. İbrahim aleyhisselam, İsmail aleyhisselam'la Hacer annemiz orda kalıyolar. Yiyecekleri içecekleri bitiyo hiç bi şeyleri kalmıyo. Ondan sonra şimdi Merve Sefa denilen yerde Hacer annemiz bi o tepeye koşuyo bi o tepeye koşuyo ve çocuk İsmail aleyhisselam açlıktan, susuzluktan ağlıyo, ama çocuğu göremeyince endişe ediyo bir Merve Sefa tepesine koşuyo bi Sefa tepesine koşuyo. Allah tarafından İsmail aleyhisselam'ın tepindiği yerden su fışkırıyo. Şimdiki zemzem suyu ondan sonra zemzem suyunu Hacer annemiz görünce çok seviniyo yiyecek su bulduk diye böle etrafını toprakla çeviriyo. Eğer Hacer annemiz toprakla etrafını çevirmeseydi zemzem akıp giden bi su olacakmışdı. Onun için şimdiki halde kuyu kuyu şeklinde duruyo ve daa hâlâ yüz yıllar

geçmesine rağmen bütün Müslümanlara su vermeye devam ediyo. Hacer annemiz işde Mekke'nin ileri gelenlerinden orda işde Kâbe'ye yerleşiyo onlarda İbrahim aleyhisselam tabii ki gidip geliyo gidip geliyo çocuğla eşini görmak için Mekke şehrine gidip geliyo onları şey yapıyo Allahüteala'dan emir geliyo işde Mekke Kâbe yıkılmışdı o anda Kâbe işde inşaa etmesi emri geliyo Allahüteala'dan İsmail aleyhisselamlaa İbrahim aleyhisselam tekrar Mekke'yi Kâbe'yi inşaa ediyolar. Tekrar örüyolar, yapıyolar. Allah tarafından tavaf yapmaları emrediliyo, gösteriliyo melekler tarafından İbrahim aleyhisselamaa. İbrahim aleyhisselam ve İsmail aleyhisselam aynı Adem babamızdan bu tarafa geldiği şekilde tavaf ediyolar ve daa Müslümanlar daha hâlâ devam ettirmek de tavafı Merve Sefa'yı zemzem kuyusunu hani heri yer ziyaret ediyolar (K.K.3).

9.4.3.3. Menkıbe Metni 3

İsmail aleyhisselam sekiz on yaşlarına geldiği anda işde Kâbe inşa ediyolar, tekrar yapıyolar. Ondan sona İbrahim aleyhisselam'a Allahüteala'dan vahi geliyo işde rüya görüyo çocuğu kurban etmesi konusunda Allahüteala'ya söz vermişdi. Allahüteala habire sürekli rüyasında işde görüyo. İbrahim aleyhisselam acaba bi defa görüyo, iki defa görüyo, şeytani mi rahmani mi, İbrahim aleyhisselam tereddüd ediyo. Hani oğlunu kurban edeceksin, oğlunu kurban edeceksin diye rüya görüyo. İbrahim aleyhisselam çok endişeli işde o endişeli güne telviye günü arife günü deniyo. Şimdiki arife kurban arifesi işde. Şeytan üç yerde asıl olarak ve gerçek olarak ya İbrahim aleyhisselam'a görünüyo. Şimdiki Cemarat dedikleri yerde şeytan taşlanılan yerde kendisine gerçek olarak görünüyo. İbrahim aleyhisselam yerden yedi taş alıyo ve şeytana atıyo. Sen dininden dön diye şeytan şey yapıyo İbrahim aleyhisselam üç yerde şeytanı gördüğü için oralarda yedişer taş atıyo ve halen uygulanmak da. İbrahim aleyhisselam Allah'ın emrini yerine getirmek için bayramın arife günü öle endişe içerisinde duruyo. Bayramın birincisi günü bıçağını biliyo. Diyo ki oğluna böle böyle ben Allah'ın emrini yerine getirmek istiyorum seni Allah'a kurban verecem, o da diyo ki babacım Allah'ın emrini yerine getir beni sabredenlerden bulacaksın, diyo. İsmail aleyhisselam kabul ediyo. İsmail aleyhisselam diyo ki babacım gözlerimi bağla işin hani gözlerime bakarak işini zorlaştırmayım baba yüreği dayanmaz, diyo. İbrahim aleyhisselam dediği gibi yapıyo ve İsmail aleyhisselam'ı kurban etmeye hazırlanıyo. İbrahim aleyhisselam kurban edeceği sırada bıçak kesmiyo bıçağı taşa vuruyo ama bıçak kesmiyo taşı parçalıyo İsmail Aleyhisselam bıçak ters dönüyo. İşde Cebrail aleyhisselam orda yardım ediyo. İbrahim aleyhisselam'a geliyo vahi getiriyo bir

tane boynuzlu koç getiriyo diyo ki Allah'ın emri bu Allah seni affeddi günahlarını affeddi çocuğunu da affeddi İsmail aleyhisselam'ı sana bağışlıyo bu kurbanı kan et bu koçu kurban edeceksin, diyo o yüzden bu güne de arefe günü hazırlık yapılıyo, bayramın birinci günü kurbanlarımız kesiliyo. O günden bu güne âdet sürmektedir (K.K.3).

9.4.3.4. Menkıbe Metni 4

Ayşe annemiz biri geliyomuşdu bununda boyu kısa, dimiş. Peygamber Efendimiz onu da Allah yaratdı senide Allah yaratdı çok büyük günaha girdin, demiş, onu uyarmış (K.K.3).

9.4.3.5. Menkıbe Metni 5

İşde Eyüp aleyhisselam böle yıllarca çok genç yaş da bi hasdalığa yakalanmış. İşde Allah tarafından bütün vücudunda böle irinler yaralar kurtlar düşüyomuş. Böle çok hastalık çekmiş işde eşiyle birlikde. Eşi de mücadele edmiş, kendide mücadele edmiş. Allahüteala 'ya sürekli yalvarıyomuş Allah 'ım şifa ver Allah 'ım şifa ver. Ama dayanacak gibi değilmiş yaraları kendi tanınmaz hale gelmiş. Eşiyle birlikde işde mücadele edmişler. Evde hiç yiyecek içecek bi şey kalmamış. Eyüp aleyhisselam eşinin eşi diyomuş çalışıyım ben hani evimize bakıyım çalışmasına da izin vermiyomuş. Hiç bi şey kalmamış artık evde yiyecek içecek Eyüp aleyhisselam, Allahüteala 'ya yalvarıyomuş Ya Rabbi şifa ver ondan sonra eşi en sonunda aç kalmışlar, böle güçsüz düşmüşler. Zaten hastalık içerisinde en sonunda saçını kesmiş, saçının örgüsünü kesmiş iki örgüsünü de işde pazara götürmüş satmış. İşde onla eve yiyecek içecek bi şeyler almış gelmiş ve geldiğinde Cenaballah Eyüp aleyhisselam 'ın duasını kabul etmiş ve ona eskisi gibi şifa vermiş. Orda şimdi Urfa şehrinde bulunan su çıkmış. İşde Allahüeala 'dan emir gelmiş bu suyla yıkan ve iç diye. O suyla yıkanmış ve içmiş. Allah 'ın izniyle genç yaş genç haline geri dönmüş ondan sona eşi de saç örgüsünü satmaya gittiğinde gelmiş ki evde genç birisi var hani eşi yok. Demiş ki burda demiş askiden size benzeyen birisi vardı eşim vardı ama çok hastaydı her tarafı yara bere içindeydi vücudundan kurtlar dökülüyodu yaralar dökülüyodu demiş. Benim hatun beni tanıyamadın mı, demiş o da sen misin, demiş. Ben senin eşinim, demiş. Allahüteala 'dan bana bu suyu gönderdi içip yıkanmam için, demiş. Ondan sona şifa buldum, demiş ve birbirlerine sarılmışlar, ağlamışlar sabrettikleri için Cenaballah mükafat vermiş o suyu göndermiş. İmtihan dünyası olduğu için onları da öle imtian vermiş (K.K.3).

9.4.3.6. Menkıbe Metni 6

Peygamberimiz beş yüz yetmiş bir yılının rebiülevvel ayının, on ikinci gecesinde, pazartesi günü sabaha karşı dünyaya geldi. Peygamberimiz dünyaya gelmeden iki ay önce babası Abdullah vefat etti. Annesi Amine de Peygamberimiz altı yaşındayken vefat etti. Peygamberimizi sütannesi, Halime annemiz süd verdi. Amcası Mekkelilerle gerçekden baya bi mücadele yaptı, yaşadılar orda Peygamberimiz Mekke 'yi terk etmek mecburiyetinde galdı. Kendisine gırk yaşında peygamberlik verildi. Fakad Mekke 'yi dar etdiler. Ebu Cehil, Ebu Süfyan buna benzer dinsizler Peygamberimize Mekke 'yi dar etdiler. Peygamberimiz mecbur galdı hicret etmeye ve Ebu Bekir sıddıkı da yanına alarak Medine 'ye hicret etdi. Gırk yaşında Peygamberlik verildi ve bu arada ta bu anda Peygamberimizin mucizesi Kuran'da peyder pey inmeye başladı. Yirmi üç senede Peygamberimiz görevini tamamladı. Guran 'da sesini tamamlamış oldu ve atmış üç yaşında Peygamber Efendimiz vefat etdi (K.K.2).

9.4.3.7. Menkıbe Metni 7

Yakub aleyyisselam'ın oğlu Yusuf aleyyisselam Yusuf aleyyisselam'ın bildim gadarıynan öbür gardeşleriylen annesi ayrı, çünkü Yusuf aleyyisselam iki kardeş birinin Yusuf birinin adı Bünyamin benim adımda ordan geliyo. Bunlar Yusuf aleyyisselam'ın gardeşleri Yusuf aleyyisselam'ı çekemedikleri, istemedikleri için evden uzaklaştırmak istediler. Babasına rica minnet, bunlar Mısır 'a şeye gidiyolar tüccar mal alışverişine o zaman da en çok buğday, arpa onun alışverişine gidiyolar. İlle Yusuf aleyyisselam'ı da götürelim aleyyisselam değil de o zaman Yusuf ille babamızdan izin alalım da Yusuf'u da götürelim. Kaideleri Yusuf'u götürmek değil onu harcamak. Giderlerken veya daa oraya varmadan yolda oyun oynayalım biz oynayalım Yusuf 'da şeylerimizi beklesin çamaşırlarımızı beklesin üstümüzü başımızı beklesin. Fitnelik facirlik yaparak, Yusuf aleyyisselam guyuya atdılar. Gömleğini de hiç ilgisi olmadığı halde kurd yedi Yusuf'u diyerek bi ganlı gömlek Yakub aleyyisselam Cenaballah tarafından inanmadı ama inanmak mecburiyetinde galdı. Çünkü yapabilecek hiç bişi yoğudu. Aradan zaman geçenden sona Yusuf aleyyisselam'ı o guyunun yanından geçen kervancılar gördü, sesini duydu ve guyudan çıkardılar. Köle olarak da Mısır'a satdılar Cenaballah'ın takdiri ilahisiylen Yusuf alayyisselam yedi sene bi üç sene mi beş sene de mi bi heralde nezaret de galdı sonra Yusuf aleyyisselam Mısır'a nası diyim vali gibi şimdinin valisi gibi bi

yetkili makama getirildi. Ama bu arada Yakub aleyyisselam‘ın çocukları gene Mısır‘a ticaret için gelip gidiyolar. Bu ticaretten de ilgilenen Yusuf aleyyisselam. Gardeşlerini tanıdı ama o esas gardeşi olan Bünyamin‘i oraya bir iki gelip gidenden sona üçüncüye onu da getirdiler. Yusuf aleyyisselam düşündü. Gine Allah ‘ın inayetiylen bunun gardeşi nasıl alı goyabilirim. Çuvalları doldurdular buğdayınan Yusuf aleyyisselam şu dediği su gabını onun Bünyamin‘in heybesine goydu. Gasıtlı olarakgoydu yani gasıdlı olarak goydurdu. Hırsız zannı altında onu orda alıgoyarak ve sonuçda da öle oldu. Dedi ki ”İşde bizim kasemiz gayboldu eşyalarınızı arayacaz işde nası olur, şöle olur, böle olur, biz yapmadık, itmedik, yok arayacaz aradılar ve gardeşi Bünyamin‘in heybesinde o kâseyi buldular dediler ki bu kâsenin cezası bunu yapan kişi burda galacak burda galacak orda galdı. Gardeşi Bünyamin Yusuf aleyyisselam‘ın yanında öbür gardeşleri döndüler. Yakub aleyyisselam‘a aynısına anlatdılar. Durum böle böle gardeşimiz hırsızlıg yapdı onlar da yakaladılar orda alıgoydular. Ama Yakub aleyyisselam Cenaballah tarafından her şeyi bildiği için tabi onlara inanmadı dedi ki bu sefer giderken beni de götürün dedi gün ve o da geldi o da geldi orda Mısır‘da oğlanlarıyla çocuklarıyla hani Yusuf aleyyisselam olsun oğlu olsun tanışdı, didişdi ve orda galdılar orda galdılar (K.K.2).

9.4.3.8. Menkıbe Metni 8

Adamın biri işde Süleyman aleyyisselam’a yalvarmış. Ne olur demiş. Hani bana da hayvanların dilini ögred. Süleyman aleyyisselam hayvanların dilinden hep anlarmış. Süleyman aleyyisselam demiş ki sen demiş şeysine katlanamazsın sonucuna demiş. Adam yalvarmış yakarmış illakin bana öğret demiş. Süleyman aleyyisselam ‘da kabul etmiş. işde öğretmiye hayvanların dilini. Adam evine gelmiş. İşde çöplük de horozla köpek konuşuyolarmış. Demişler ki bugün demiş ev sahibinin atı ölecek ondan sonra yiyeceğimiz çoğlacak çöplük de demiş. Sevinmişler adam bunu işitince götürmüş atı satmış pazarda. Satınca at sattığı yerde ölmüş. Haberi gelmiş adama adam sevinmiş, işde iyi ki para kazandım öldü felan diye. Ondan sonra ölmeden para kazandım diye. Bu sefer ertesi gün adam gene çöplük de horozla köpeğin konuştuğunu duymuş. Demiş ev sahibinin eşeği ölecek yiyeceğimiz çoğalır diye sevinmişler horazla köpek. Adam bunu gene duymuş. Eşeği götürmüş pazara satmış ve eşşek de ölmüş pazardan satdıkdan sonra. Adam gene sevinmiş hani ölmeden parası kazandım gibi. Ondan sona adam ertesi gün gene horozla köpeğin yanına gitmiş. Çöplük de dişini yalarmış demiş ki bu sefer de köpek, ev sahibi ölecek demiş gelen giden yemek getirir çok çöp olur hem de biz

faydalanırız. Adam bu sefer haykırmaya başlamış pazara gitmiş beni satın alan yok mu ben öleceğim diye kendini satacak kimse bulamamış (K.K.3).

9.4.3.9. Menkıbe Metni 9

Bir kadının oğlu hasta olmuş. Hiç umut yokmuş. Doktorlar öleceğini söylemiş. Kadın ölecek olan oğlu için dua eder Allah 'a yalvarır "Eğer onu kurtarırsan ben yedi gün mezarda yatacam" diye ve çocuk amansız hastalıktan kurtulur. Ama kadın yapmaz daha sonra rüyasında görür işaret gelir ve kadın oğlunu zar zor ikna eder. Mezarı kazdırır, içine girer. Allah 'ın inayeti ordan cennetin bir köşesine alınır. Orda iki kadın görür. İkisinin başında da kartal vardır. Birisinin başındaki kartal onu serinletiyo, diğerinin başındaki kartal onun başını gagalıyo. Kadın bunu merak eder ve sorar azap çeken kadın, bir gün komşusundan bir kaşık yağ aldığını ve onun hakkını helal etmediğini söyler. Kadın "Ben kısmetse yedi gün sonra çıkacağım evin adresini ver ben gidip söyleyim" der. Hakkını helal etmeyen kadın o zaman cenazesinde bulunmamış. Kadın yedi gün sonra çıkar ve oğluna bu adresi bulmasını ister. Oğlu bulur. Kadın gider. Böyle böyle sen bu kişiyi tanıyon mu, kadın evet der on yıl kadar oldu görmedim der. Kadın anlatır ve hakkını helal etmeni istiyor der. Kadında binlerce kez helal olsun der ve azap o anda biter. Biri hakkını helal etmemişse edene kadar mahşerde buluşana kadar azap çeker (K.K.11).

9.5. AĞITLAR

9.5.1. Ağıtların İncelenmesi

Ağıt, genel olarak ölenin, seyrek olarak da kişiyi ve toplumu derinden etkileyen olayların ardından, bu olaylarla ilgili kimsenin başlarına gelenlere, kişiliklerine vb. yanlarına değinen, belli geleneksel eylemlere uyularak belirli bir ezgiyle söylenen, kendine özgü dizelenme ve uyaklanma usulü bulunan bir türkü çeşididir (Örnek, 1977).

Belli bir süre içinde ölünün evini ziyaret edenlerin tümü, özellikle halk şiiri geleneğine yabancı olmayanlar, duygularını asılsız da olsa şiirlerle ifade eder ve ağlarlar. Bu tür ağıtlar anonimlik niteliğine sahiptir. Halk şairleri sel, deprem, salgın hastalık gibi büyük afetler için yazılan şiirlere de ağıt derler (Torun, GÜZEL, 2003). Ölülere ve özlenen yerlere (ev, vatan vb.) yazılan ağıtlar genellikle manzum olarak yazılır (Görkem, 2001).

9.5.2. Ağıt Metinleri

Yörede derlenen ağıtlar şunlardır:

1. Ağıt

Ali'm arpa biçiyo

Suyu nerden içiyo

Ali'min obası var

Ne çirkin babası var

Ali'm gitme bazara

Uğradırlar nazara

Ali'me çirkin diyenler

Gendi girsin mezara (K.K.5)

2. Ağıt

Ağustosda ayransızım

Zahmeride yorgansızım

Oğullar içinde oğulsuzum (K.K.5)

3. Ağıt

Gar geliyo gar geliyo

Pencereden nar geliyo

Gardaşım da ölmüş de

Yorganının altında can viriyo (K.K.14)

4. Ağıt

Aşşağıdan gelir bir gara liylek

Liyleğin ağzında da bir ganlı diynek

Otuz yaşında da yakışır mı gardaşım

Sana ganlı göynek (K.K.14)

5. Ağıt

Yürüdüğünü yir duymayan Hasan'ım

Söylediğini il duymayan Hasan'ım

Ölmüşde ölüsünü kimse görmeyem gardaşım (K.K.14)

6. Ağıt

Avlusuna girdim de avlusu çamur

Kolları da dirseyice hamur

Gelinin yüzüne bakdım da bir sulu yağmur

Ne ettin felek ne ettin

Sen bana ne ettin (K.K.14)

7. Ağıt

Ağ gelinim indim oda yaylana

Kaşın değil gözün beni ağladan

Bu ayrılık geldi bize kadir Mevlâ'dan (K.K.7)

8. Ağıt

İşledim arpayı da eyledim deste

Hasta başı yastıkda kulağım seste

Şu yalan dünyada düşersem hasta

Garibin halinden bilen ağlasın (K.K.16)

9. Ağıt

Mevlam Arapça yazmış da alnımın yazısını da okuyamadım

Yazmam güle dolanmış da dokunamadım

Gaflet uykusundan uyaramadım

Gabir uykusuymuş da bilemedim

Kardeş bacı diye dayanamadım

Baldan datlı sözlerine dayanamadım (K.K.16)

10. Ağıt

Yaz gelince çayır çimen bürür

Sabah olunca herkes işine yürür

Bizimkilerde gabirlerde uyur

Hem uyur hemide kara yerlerde çürür (K.K.16)

11. Ağıt

Ferhat gibi dağı taşı delerim

Koyun olur ardı sıra melerim

Mahşerde ben kardaşımı ararım (K.K.16)

12. Ağıt

Yalan dünya kimseye kalmaz

Dünya döşeğim kara topraktır

Yorganım bulut benim

Sana yapamadım kulluk

Kağıda yazarlar ufacık yazılar

Analar doğurur körpe kuzular

Yavrum ağladıkça ciğerim sızılar

Ağla gözlerim ağla Mevlam kerimdir (K.K.16)

13. Ağıt

Gelin ahbablar ve dostlar

Bölük bölük benim ciğerim

Delik hemi delik hemi de

Bölük bölük bende

Anama ağlarım mahşerece (K.K.16)

14. Ağıt

Kağıd galem aldım elime yazamadım

Kuşlarla haber saldım garib anama

Cıbıl cıbıl sulardan geçemeden

Kevser şarabından içemedim

Çayır çimende kefenimi biçemedim

Şu yalan dünyadan ahrete göçemedim (K.K.16)

15. Ağıt

Yalın ayak basılmıyor yerlere

Bakıyom da imreniyom illere

Gömükümü koydum yiyenlere

Garip zalim halanızı gelinde

İtseydiniz kara yerlere (K.K.16)

16. Ağıt

Bağrıma taşları bağladım

Elli sene gece gündüz ağladım

Yiğen demiye canım kaynamaz

Zalim ciğer haber anlamaz

Baharım kış oldu gözlerim yala doldu

Elli sene gece gündüz ağladım (K.K.16)

17. Ağıt

Ana baba dimeye canım kaynamaz

Zalim ciğerim haber anlamaz (K.K.16)

9.6. NİNNİLER

9.6.1. Ninnilerin İncelenmesi

Çocuğu uyutmak veya ağlamayı durdurmak için hece ölçüsüne göre sade bir dille ve melodik olarak söylenen ürünlerdir. Okuyucusu bilinmeyen bu ürünler dörtlük ve nakarat bölümlerinden oluşmaktadır (Torun, GÜZEL, 2003).

Halk kültüründe ninniler, bebeklerin en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar olan sürede belli bir gelenek içinde icra edilir. Ninniyi söyleyen kadın sesinin yüksekliğini bebeğin ağlamasına, sessizliğine, kahkahasına ve konuşmasına göre ayarlar (Çelebioğlu, 1995). Çocuğun ağlaması son bulana kadar ninni devam etmektedir ve ağlama bitince ninni de biter (Çıblak Coşkun, 2013).

Ninnilerde kadınların da kendilerini ve çocuklarını üzen durumlardan yakındıkları görülmektedir. Bu yönü ninnileri bir bakıma ağıda yaklaştırmaktadır. Övgü sözcükleri içermeleri ya da tümüyle övgüye değer olmaları da onları "alkış"a yaklaştırmaktadır (Açа, 2007).

İlk bakışta basit gibi algılanan ninniler, biraz düşündükten sonra büyük duygular uyandırabilir ve farklı dünyaların kapılarını aralayabilir. Ninni; doğumdan veya dünyaya girişten sonraki ilk aylarda bir annenin çocuğuna tattırdığı ilk tat, ilk mesajdır (Göçer, 1999).

9.6.2. Ninni Metinleri

1. Dandini dandini dastana

Danalar girmiş bostana

Kov bostancı danaları

Yemesin lahanaları (K.K.7)

2. Ninni gülüme ninni

Saçları sünbülüme ninni

Uyku veren erene ninni

Evlerimiz bir birine ninni (K.K.16)

3. Boyu mercimek ağacı

Kolları sarımsak döverci

Kaşı kudret karası

Alnı meydan sinisi

Ağzı amber kokusu (K.K.5)

9.7. FIKRALAR

9.7.1. Fıkraların İncelenmesi

Genellikle gerçek olaylara dayanan, az çok nükte, mizah, eleştiri ve hiciv temelli, pay kazanmayı amaçlayan sözlü, kısa nesir öykülere fıkra denir (Elçin, 2004). Yoğun anlatım türü olarak adlandırılan fıkra, insan zaaflarını, gündelik hayatın kötü ve gülünç olaylarını, çarpıtmalarını, zıtlıklarını, sağduyuya dayalı ince bir mizahı ve keskin bir ironiyi anlatan, çoğunlukla nesir bir yapıya sahiptir. Bu tür ayrıca güçlü bir dolaylı anlatım aracı olarak kabul edilir (Karadağ, 1999).

Fıkralar genellikle giriş, gelişme ve sonuçtan oluşur. Fıkraların kısa hikayeler oluşu, bu bölümlerin kısa, hatta belirsiz olmasını gerekli kılmaktadır. Bu türün kısalığı ve yoğunluğu ana özellikleridir. Fıkraların ayrıntı ve betimleme yapmadan kısa bir yargıya vardığı görülmektedir. Fıkralardaki tez ve antitez aslında mizahın özü olan çatışmayı yaratır. Bu çatışmayı tesis etmek ve aktarmak için tezat, mecaz, kinaye ve tevriye gibi edebî sanatlar açık ve seçik bir anlatımla bolca kullanılabilir (Karadağ, 1999). Tüm bu özellikleriyle fıkralar, kolayca anlaşılabileceği gibi çocuk ve kadın çevrelerine değil, yetişkin erkek çevrelerinin anlatı dağarcığına aittir (Boratav, 2015).

9.7.2. Fıkra Metinleri

9.7.2.1. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 1

Nasrettin Hoca'nın hanımı çok geziyomuş. Bi gün Hoca'ya dimişler ki; Ya Hoca senin hanım çok geziyo. Demiş ki; ya garibin hakkını yemeğin o kadar çok gezse arada sırada eve de uğrar, demiş (K.K.1)

9.7.2.2. Fıkra Metni 2

İki dene Kürd davar güdüyomuş. Kürd bunlar ikisi de Kürd. Vırı vırı vırı vırı. Adam birisi kürdün öbürü çağırıyo; Gel ekmek yiyecez. Öbür Kürd de hayvanın üstünde ölmüş, böle durmuş. Yerdeki Kürd gelmiş heybenin gözünü çekmiş bakmış ekmek var bu yan mı gözüne bakmış soğan var. Ula ekmek vaar soğan var bu Kürd nine öldü? (K.K.2)

9.7.2.3. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 3

Nasrettin hoca eşekten düşmüş. O demiş onu yap, bu demiş bunu yap. Hoca; bana eşşekden düşeni getirin, demiş (K.K.2)

9.7.2.4. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 4

Nasrettin Hoca bi gün eşşeğ biner. Turşu satacak. Doldurmuş küplerine eşşen heybesine tam varmış köye tam bağıracak durşu diye bağırmadan hemen eşşek ai ai ai icik gidiyo gine gine eşşek anırıyo. Yav sen dimiş bu durşuyu sen mi satacan, ben mi satacam, demiş eşşeğ (K.K.18)

9.7.2.5. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 5

Bide Nasrettin Hoca bazardan geliyomuş. Bi soluklanayım, dir. Şurda, dir. Dalın altında kölgeye oturuyum, dir. Oturukana böle bakar durur. Armut dalıymış. Şu armutlar, dir. Gabak gadar büyük olsaydı, dir. Ne kadar çok olurdu bazarda satardık, dir. İcik aradan giçer armudun biri gafaya tak diye düşü virir. Allah'ım sana büyük gonuşdum iyiki gabak olmamış gabak olaydı gafam yarılırdı şindi, dir (K.K18).

9.7.2.6. Fıkra Metni 6

Üç dene tat gız varmış. Bunlara dünür gelmişler. Anaları dimiş ki; hiç gonuşmayacağınız zere, dimiş. Dünür gelince, dimiş. Ortadan da fare gaçmış bi tanesi dimiş ki; anne tıtana bak titana, dimiş. Ötekide dimiş ki; annem sana tonuşma dimedi mi,

dimiş. Gücük de; hani tonuşmayacağdık, dimiş. Dünürcüler gitmiş. Dünürcüler üçününde tat olduğunu anlamış yani (K.K17).

9.7.2.7. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 7

Nasrettin Hoca dimiş kine; kadın şu sofrayı gur da bi ekmek yiyelim tasasız böön, demiş. Hep tasalı yiyoz, hep tasalı yiyoz. O da sufrayı kurmuş. Yimeden tık tık tık kapı çalınmış. Hocam Hocam. Ey, bizim eşşek gunladı, demiş. Guyruğu yok, demiş. Şii şordan birisi gelmiş. Garısı da demiş ki; bak gine işde tasa gine geldi yine tasayla yine tasa ekmeğiyiyecez, demiş. Napacan ilin guyruğu sıpasının guyruğu olmadığını, dimiş. Bak, dimiş. Gadın, dimiş. O sıpa büyüyecek, dimiş. Eşşek olacak, dimiş. Değirmanda çuval atacam, dimiş. Şoraya varacam çamura yıkıldı, dimiş. Ee neresinden tutuyumda kaldırıyım guyruğundan tutup da kaldıracam, dimiş. Al sana bi tasa, dimiş. Bu, dimiş. Galdır garı galdır şu zufrayı gidiyimde bi bakıyım dimiş (K.K.16).

9.7.2.8. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 8

Nasrettin Hoca dimiş kine şii dimiş. Gapıyı almışlar şoraya gomuşlar. Kim gonuşursa, dimiş. O gapıyı dakacak, dimiş. Oturmuşlar oturmuşlar hiç söylememişler gapı böle açık galmış. Çıkarmışlar, şoraya gomuşlar gapıyı açmamışlarda. Kim gonuşursa, dimiş. O gapıyı dakacak, dimiş garısı. Oturmuşlar oturmuşlar hiç söylememişler akşam olmuş yatacaklar gapı örtülecek. Garısı dimiş ki; ha herif, dimiş. Şu gapıyı ört bari, dimiş. Sen gonuşdun, sen ört dimiş (K.K.16).

9.7.2.9. Fıkra Metni 9

Şimdi Temel oturmaya gitmiş. Böle akşam oturmasına, arkadaşlarına. Oturuyolar amma saat de geç olmuş. Böle yağmur da iyi yağıyo ondan sona yağmur iyi yağıyo. Temel, diyolar. Gitme bugün burda kal. Yok, diyo. Gidiyim. Giderdin gidemezdin. Gal, diyolar. İyi tamam galıyım, diyo. O ara yatakları açıyolar ama Temel gayboluyo ortalıkdan bide geliyo Temel aradan yarım saat sonra su gibi olmuş. Olum nerdeydin sen nereye gitdin? Eve gitdim de pijamalarımı aldım da geldim, diyo (K.K.8).

9.7.2.10. Fıkra Metni 10

İki zerhoş var. Onlar mezarlığın gaşına oturmuşlar içiyolar. Bi dene cenaze geliyo. Biri çok meraklı amma hemen gidiyo. Noldu, diyo. Bu adam niye öldü? Diyolar yav diyo

ki oradakiler; çok içerdi dayanamadı ciğerleri iflas etdi öldü bu adam, diyo. Geliyo arkadaşının yanına. Galdır şu şişeleri, diyo. İçkiyi bıraktık, diyo. İçenler ölüyo, diyo. İçkiyi bırakıyolar. Beş dakka geçiyo bi cenaze daha geliyo. Bu meraklı gine gidiyo. Yav, diyo. Bu adam niye öldü, diyo. Hiç bişisi yoğdu, diyolar. Çok sağlıklı yaşayan bi adamdı ne sigara içerdi ne içki içerdi birden öldü, diyolar. Geliyo bizim zarhoş arkadaşının yanına. Şu şişeleri getir, diyo. İçenle içmeyenin arasında beş dakka oynayo, diyo (K.K.8).

9.7.2.11. Fıkra Metni 11

Bir gün Temel askerdeymiş. Komutan Temel'i yanına çağırmış ve demiş ki Temel İslam'ın şartı gaçdır. Temel demiş kırktır. Komutan Temel'e basmış dayağ. Temel dışarı çıkmış. Dursunla karşılaşmış. Dursun Temel'e demiş ki no oldu? Komutan İslam'ın şartını sordu bende kıtkdır dedim basdı bana dayağ. Dursun demiş ki; git komutanın elini öp beştir de demiş. Temel demiş ki; kırkı kabul etmiyen beşi hayatta kabul etmez demiş (K.K.12).

9.7.2.12. Fıkra Metni 12

Bir gün Temel askerdeymiş ve askerdeyken savaş çıkmış. Komutan demiş ki; bir düşman cesedi getirene on dolar verecem. Temel bi hafda gaybolmuş. Bi hafta sona gelmiş ki bir tren dolusu düşman cesediyle. Sonra komutan demiş ki Temel'e; Temel seni alnından öpüp, kutluyorum demiş. Ondan sonra gel sen bu bize düşman cesedlerini sekiz dolara ver demiş. Temel olmaz demiş. Niye? Çünkü komutanım ben bu düşman cesedlerini sekiz olara aldım zaten demiş (K.K.12).

9.7.2.13. Fıkra Metni 13

Temel askerdeyken komutan Temel'e sormuş. Temel düşman askeri sağdan gelirse naparsın? Vururum komutanım. Soldan gelirse naparsın? Vururum komutanım. Arkadan gelirse naparsın? Vururum komutanım. Üstten gelirse naparsın? Vururum komutanım. Önden gelirse naparsın. Ee Temel sinirlenir, komutanım bu ülkenin tek askeri ben miyim demiş (K.K.12).

9.7.2.14. Fıkra Metni 14

Bi Hasan varmış. Hasan'la abası aşşağ çaya gitmiş dede gölüne. Ondan sona Hasan sabunu unutmuş. Abası bekleyi dursun aba çayda. Hasan nerde galdın? Ee aba,

dimiş. Dünürcüler geldi dünürcüleri savdım sana dünürcü geldi de, dimiş. Dövecek diye aba ondan sona bide senden değilse pıt demiş altı. Sus, dimiş. Hasan'nın didiği şey olursa haftaya başına neler gelecek, dimiş (K.K.23).

9.7.2.15. Fıkra Metni 15

Böle bi gizli servis kuruyo devlet. Ajan alacak. Bi dene Amerikalı geliyo diyolar. Devletin mi garın mı? Diyo; devletim.o zaman al şu silahı yan oda da garın var git vur. Şöle duruyo diyo; Ben bunu yapamayacam, diyo. Silağ bırakıyo çıkıyo. İngiliz giriyo. Garın mı devletin mi? Diyolar. Devletim, diyo. İyi o zaman yan oda da garın var git öldür, diyolar. Gapısına kadar gidiyo adam giri dönüyo. Ben yapamam, diyo. Sıra bizim Temel'e geliyo. Garın mı devlein mi? Diyolar. O Tabii ki, diyo. Devletim. Al o zaman şu silağ git garını öldür yan oda da, diyolar. Temel odaya giriyo silağ sesi geliyo arkasından bide cam gırılma sesi geliyo şangırt diye bi giriyolar içeriye. Ne yaptın, diyolar. E sizin virdiğiniz silah guru sıkıymuş garı ölmedi bende camdan atdım, diyo (K.K.8).

9.7.2.16. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 16

Nasrettin Hoca tanımadığı birinin bostanına girmiş. Bostandan havuç, papates ne bulduysa çuvala goymaya başlamış. Bostancı Hoca'yı bostanda görünce, burda ne işin var, dimiş. Hoca; geçenlerde rüzgâr beni buraya atdı, dimiş. Bostancı; bunları kim yoldu dimiş. Hoca; rüzgâr çok kuvvetli esdiğinden nereye yapışdıysam elimde galdı, demiş. Bostancı bu seferde; bunları kim çuvala goydu dimiş. Hoca; işde ben de bunu düşünüyom, dimiş (K.K.13).

9.7.2.17. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 17

Nasrettin Hoca kırda yürürken garşıdan atlılar gelmiş. Atlardan gorkan Hoca hemen bir mezarın yanına varıp üzerindeki elbiseleri çıkarıp mezara girmiş. Atlılar Hocayı görüp sormuşlar; be adam burada niçin yatıyon. Hoca söyleyecek bi şey bulamayınca; burda yatanlardan biriydim biraz dolaşmak için dışarı çıktım dimiş (K.K.13).

9.7.2.18. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 18

Nasrettin Hoca komşusundan bir gazan alır. Gazanla işi bittikten sonra Gazanın içine bir tencere koyup verir. Sahibi gazanın içindeki tencereyi görür ve Hocam bu ne,

der. Hoca; senin gazan doğurdu, der. Hoca bi gün yine gazanı ister. Gazanın sahibi gene doğurur diye vermiş. Günler geçmiş gazan gelmemiş. Adam Hoca'ya gidip gazanını istemiş. Hoca da; başın sağ olsun, deyip, hazanın öldü, demiş. Adam gazan ölür mü? Diye, kızınca. Hoca; doğurduğuna inanıyon da öldüğüne neden inanmıyon dimiş (K.K.13).

9.7.2.19. Nasrettin Hoca ile İlgili Fıkra Metni 19

Nasrettin Hoca'nın çok iyi beslediği bi guzusu varmış. Bir gün arkadaşları guzuyu Hoca'nın elinden alıp yiyelim diye gonuşmuşlar. Biri gelip Hoca'ya; Hocam yarın gıyamet kopacak, senin şu guzuyu kesib de yiyelim, dimiş.

Hoca ilk başta buna inanmamış ancak bi kaç kişide aynı şeyi söyleyince kuzuyu kesmiş. Hoca guzuyu pişirirken adamlarda soyunup göle girmişler. Çıktıklarında Hoca'nın elbiselerini kuzunun piştiği ateşte yakdığını görmüşler ve Hoca'ya niye elbiseleri yakdığını sormuşlar. Hoca da; yarın gıyamet kopacak nasıl olsa elbiseye ihtiyacınız olmaz, dimiş (K.K.13).

9.8. TEKERLEMELER VE ŞAŞIRTMACALAR

9.8.1. Tekerlemeler

9.8.1.1. Masal Tekerlemeleri

Bir varmış bir yokmuş

Evvel zaman içinde

Kalbur saman içinde

Develer tellal,

Pireler berber iken

Ben annemin beşiğini

Tıngır mıngır sallar iken (K.K.3) diyerek masala başlanır.

9.8.1.2. Oyun Tekerlemeleri

1. Portakalı soydum

Başucuma koydum

Ben bir yalan uydurdum

Duma duma dum

Kırmızı mum

Dolapta pekmez

Yala yala bitmez

Ayşe cik cik cik

Fatma cık çık çık çık

Sen bu oyundan çık.

2. Çek çek amca

Burnu kanca

Al sana bir

Tabanca.

3. Üşüdüm üşüdüm

Daldan elma düşürdüm

Elmamı yediler

Bana cüce dediler

Cücelikten çıktım

Ablama gittim

Ablam pilav pişirmiş

İçine fare düşürmüş

Bu fareyi ne yapmalı

Minareden atmalı

Minarede bir kuş var

Kanadında gümüş var

Eniştemin cebinde türlü türlü yemiş var.

4. O piti piti

Karamela sepeti

Terazi lastik, jimnastik

Biz size geldik bitlendik

Hamama gittik temizlendik.

5. Hu hu hu kuşu

Dereler de su kuşu

Çamurlukta yuvası

Çikolata getirsin babası (K.K.19)

6. Benim evde kedim var

Kedim eti yerse

Annem beni döverse

Hım hım ağlarım

O kediyi bağlarım (K.K.19)

7. Atlar gelir takır takır

Benim babam neden fakir

Biri ağ biri beğ

Ortancalı Kemal Paşa

Kal gidelim Mithat Paşa

Mithat Paşa hasta

Çorbası tasta

Mendili ipek

Kendisi köpek (K.K. 13)

8. Fış fış kayıkçı

Kayıkçının küreği

Tık tık eder yüreği

Akşama fincan böreği

Sabaha da ayran çöreği.

9. Çatlak patlak yusyuvarlak

Kremalı börek sütlü çörek

Çek dostum çek

Elini elimin üzerinden çek (K.K.24)

10. Sarı çiçeğim ben öleceğim

Cuma akşamı can vereceği

Örtün üstümü sinek konmasın

İki tarafta bizden korkmasın

İki iki dört, dört dört sekiz

Kımıldayan keriz (K.K.24)

11. Nasrettin Hoca

Karısı koca

Düş eşeğim düş

Damdan aşağı düş.

12. Uçak uçuk iki kanatlı

İçindeki kızlar elma yanaklı

Oğlanlara gelince maymun suratlı

Lı lı lı koca kafalı.

9.8.2. Şaşırmacalar

1. Şu köşe, yaz köşesi

Şu köşe, kış köşesi

Ortadaki su şişesi (K.K.19)

2. Bir berber, bir berbere

Bre berber, gel beraber

Bir berber dükkânı

Açalım demiş (K.K.3, K.K.19)

3. Kartal kalkar, dal sarkar

Dal sarkar, kartal kalkar (K.K.19)

9.9. ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

9.9.1. Atasözleri ve Deyimlerin İncelenmesi

Her milletin kültüründe yer alan atasözleri kişilerin hayata bakış açısını, ortak edebiyatı anlama ve yorumlama şeklini gösterir. Atasözlerinin az sözle çok şey anlatmaktadır. Bu durum atasözlerinin anlam yoğunlaştırıcı yapılarından kaynaklanmaktadır. İster edebi eserlerde ister günlük hayatta atasözlerinin aktardığı ifade güç ve renk kazanır. Kökeni antik çağa kadar uzanan bu yaygın sözcükler, çok eski olmaları nedeniyle zaman zaman artık gündelik hayatta kullanılmayan sözcükleri de içinde barındırmaktadır. Bu bakımdan kelimelerin doğal koruyucusu oldukları için dilbilim için çok değerli bir malzeme sağlarlar (Karadağ, 1999).

Atasözlerini normal konuşmadaki bazı kelime kalıplarından ayıran temel özellik, ifadelerinin kısa, kesin ve net olmasıdır. Atasözlerinde anlatım olabildiğince sadedir (Oğuz, vd., 2007). Deyimler ise, genellikle asıl anlamlarından farklı bir anlama sahip olan kelime topluluklarıdır (Aksoy, 1968).

Atasözleri ve deyimlerin belirli kalıpları vardır. Bu sebeple atasözleri ve deyimlerdeki hiçbir kelime silinemez veya onun yerine başka bir kelime kullanılamaz. Atasözleri ve deyimlerdeki çoğu kelime gerçek anlamlarından farklı anlamlara sahiptir. Bu benzerliklere rağmen deyim ve atasözlerinin de birbirinden farklı yönleri vardır. Bir deyim, genel bir kuralı değil, bir kavramı ifade etmek için kullanılan belirli bir ifade kalıbıdır. Atasözleri ise atalarımızın uzun deneyimlerinden gelen genel bir kuraldır. Deyimler ve atasözleri arasında amaç bakımından da farklılık vardır. Deyimlerin amacı, bir kavramı ya belirli bir kalıpla ya da çekici bir ifadeyle açıklamaktır. Atasözlerinin amacı yol göstermek, ibret ve öğüt vermek, doğruyu söylemektir ki ibret alınabilsin (Aksoy, 1988).

9.9.2. Oğulbey Mahallesinde Kullanılan Atasözleri

1. Acele işe şeytan karışır (K.K.3).
2. Aç ayı oynamaz. (K.K.3).
3. Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır (K.K.3).
4. Aç koyma hırsız çok verme arsız olur (K.K.3).
5. Ağaç yaş iken eğilir.
6. Aferime pirinç pilavı pişmez.
7. Ağzını hayra götünü bayıra aç (K.K.7).
8. Ak akçe kara gün içindir.
9. Akacak kan damarda durmaz.
10. Akıl akıldan üstündür (K.K.3, K.K.10).
11. Akıl yaşta değil baştadır (K.K.3).
12. Akraba zorunlu arkadaş, arkadaş seçilmiş akrabadır (K.K.1).
13. Alışmadık göt taret tutmaz (K.K.3).
14. Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste (K.K.3).
15. Alma uzun saçlının ahını Gökten indirir şahini (K.K.7).
16. Aminna hep bana hep bana (K.K.3, K.K.5).
17. Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al (K.K.3).
18. Ateş düştüğü yeri yakar (K.K.3, K.K.10).
19. Ateşle barut yan yana durmaz.
20. Ateş olmayan yerden duman tütmezmiş, evladı olanın derdi bitmezmiş (K.K.16).
21. Atın iyisine doru derler (K.K.3, K.K.21).
22. Atın iyisine doru, adamın iyisine deli derler (K.K.16).

23. Atın ölümü arpadan olsun (K.K.5)

24. Ayağa değmedik taş başa gelmedik iş olmaz (K.K.3).

25. Babası oğluna bir bağ bağışlamış oğlu bir salkım üzüm vermemiş (K.K.3, K.K.5, K.K.7).

26. Bakarsan bağ bakmazsan dağ olur (K.K.3).

27. Bal tutan parmak yalar (K.K.3, K.K.21).

28. Bal yiyen baldan bıkmaz (K.K.3).

29. Balık baştan kokar (K.K.22).

30. Başa gelen çekilir (K.K.5).

31. Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz (K.K.3).

32. Bebek beşikte kadın döşekte sevilir (K.K.22).

33. Bedava şirke baldan tatlıdır (K.K.3).

34. Bekâra karı boşamak kolaydır (K.K.3, K.K.10).

35. Besle kargayı oysun gözünü (K.K.22).

36. Beş parmağın beşi bir olmaz (K.K.5).

37. Beterin beteri vardır (K.K.7).

38. Bir dil bir damak (K.K.10).

39. Bir musibet bin nasihatten iyidir (K.K.3).

40. Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar (K.K.3, K.K.10).

41. Borç yiğidin kamçısıdır (K.K.3).

42. Bu devran döner, sabreden muradına erer (K.K.16).

43. Bülbülü kafese koymuşlar ille de vatanım demiş (K.K.7).

44. Cana geleceğine mala gelsin (K.K.3, K.K.5, K.K.10).

45. Can boğazdan gelir (K.K.3, K.K.5, K.K.7).

46. Can çıkar huy çıkmaz (K.K.3).
47. Can kuzuyu geçer (K.K.7).
48. Cebinde akçan at pazarı bohçan (K.K.5, K.K.21).
49. Çağır yiğit çağır taş düştüğü yerde ağır (K.K.16).
50. Çalma kapımı çalarlar kapını (K.K.3, K.K.5).
51. Çam sakızı çoban armağanı (K.K.22).
52. Çıkmadık candan umut kesilmez (K.K.3, K.K. 5).
53. Çivi çiviyi söker.
54. Çoğu zarar azı karar (K.K.3).
55. Çok konuşanın hatası çok olur (K.K.16).
56. Çok okuyan değil çok gezen bilir (K.K.5, K.K.7).
57. Çay sura gittik yol üzeri geldik (K.K.3).
58. Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur (K.K.3).
59. Damlaya damlaya göl olur (K.K.7).
60. Davul bile dengi dengine (K.K.5, K.K.7).
61. Davulun sesi uzaktan hoş gelir (K.K.7).
62. Dedesi koruk yemiş de torununun dişi kamaşmış (K.K.3, K.K.7, K.K.10).
63. Deli deliyi görünce değneğini saklar (K.K.3).
64. Deliye her gün bayram (K.K.3).
65. Deli uslanmaz demir paslanmaz.
66. Denesi ellerden suyu göllerden (K.K.3, K.K.5).
67. Denize düşen yılana sarılır.
68. Densizi deveye bindirmişler ayağım yerde demiş (K.K.7).

69. Dervişin fikri ne ise zikri de odur.

70. Dikensiz gül olmaz (K.K.6, K.K.10).

71. Dilin kemiği yok ki bükesin (K.K.7, K.K.10).

72. Doğmamış çocuğa don biçilmez (K.K.5, K.K.7).

73. Dost başa düşman ayağa bakar (K.K.3).

74. Dört ayak üstüne düşmek (K.K.10).

75. Düşenin dostu olmaz (K.K.3).

76. Ekmeğin iyisi deneden evladın iyisi anadan olur (K.K.3).

77. Ekmek elden su gölden (K.K.3).

78. Ek tohumun hasını çekme açlık yasını (K.K.3).

79. El bilmez bağdaki koruğun tadını (K.K.16).

80. El elde baş başta (K.K.21).

81. El elden üstündür (K.K.10).

82. El eli yur elde yüzü yur (K.K.3).

83. El elin itini türkü söyleyerek arar (K.K.3, K.K.5).

84. Elin ağzı torba değil ki büzesin (K.K.3, K.K.7, K.K.10).

85. Elin ölüsü ele uyur gelir (K.K.3).

86. Elti gemisi yürümez (K.K.7).

87. El öpmek ile yüz eskimez (K.K.5, K.K.7).

88. Erken kalkan yol alır (K.K.10).

89. Eşek hoşaftan ne anlar suyunu içer denesi kalır (K.K.3).

90. Ev alma komşu al (K.K.13).

91. Fukaranın düşkünü beyaz giye kış günü (K.K.3).

92. Gelen gideni aratır (K.K.5).

93. Gelini ata bindirmişler ya nasip demiş (K.K.7).

94. Gelin kaynananın sol üyesinden hasıl olur (K.K. 3).

95. Göz görmeyince gönül katlanır (K.K.3, K.K.5).

96. Gülme komşuna gelir başına.

97. Gül tutan el gül kokar (K.K.16).

98. Gül zamanı bülbülün gözü kör olur (K.K.7).

99. Günde güzel giyenin götü açıkta gezer (K.K.3).

100. Güneş viraneye doğar (K.K.16).

101. Hacı hacıyı Mekke'de hoca hocayı tekkede bulur (K.K. 21).

102. Hakı bokunu kurutmuyor (K.K.21).

103. Haline bakmaz halay çeker (K.K. 3).

104. Hamama giren terler (K.K.5, K.K.7).

105. Hanım dölendi ömür tükendi (K.K.3).

106. Haydan gelen huya gider (K.K.3).

107. Herkes ne ederse kendine eder (K.K.16)

108. Her koyun kendi bacağından asılır (K.K.3).

109. Horoz kadar kocası olanın kümes kadar evi olur (K.K.3).

110. İçimiz at alıp eşek satar (K.K.3).

111. İffet güzelliğin zekâtıdır (K.K.16).

112. İki gönül bir olunca samanlık seyran olur (K.K.10).

113. İki karpuz bir koltuğa sığmaz (K.K.3).

114. İl eliyle yılan tut, ardı sıra kendin git (K.K.5).

115. İman ile paranın kimde olduğu belli olmaz (K.K.3).

116. İnce eleyip sık dokumak (K.K.10).

117. İnsan süngüsü ağırdır (K.K.5).

118. İşin rast giderse mermeri keser dişin, işin rast gitmezse muhallebi yerken kırılır dişin (K.K.5, K.K.7).

119. İtme bulun inleme ölün (K.K.7).

120. İti an çomağı hazırla.

121. İyilikten maraz halk olur (K.K.7).

122. İyi insan lafının üstüne gelir.

123. Kaldım oğlan eline, yalvar deli geline.(K.K.5)

124. Karda neysen karada osun (K.K. 3).

125. Karamanın koyunu sonra çıkar oyunu (K.K.3).

126. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez (K.K.21).

127. Kefenin cebi olmaz (K.K.5).

128. Kelin ilacı olsa kendi başına sürer (K.K.10).

129. Keser döner sap döner gün gelir hesap döner.

130. Keskin sirke küpüne zarar (K.K.3).

131. Kışın nasıl geçeceği yazdan belli olur (K.K.3).

132. Kız anadan hamur mayadan (K.K.3).

133. Kızını dövmeyen dizini döver (K.K.21).

134. Kiminin duası kiminin parası (K.K.3, K.K.7, K.K.10).

135. Komşu komşunun külüne muhtaçtır (K.K.3).

136. Korkunun ecele faydası yok (K.K.5, K.K.7).

137. Kul bunalınca Hızır yetişir (K.K.7).

138. Laf zamanında anılır (K.K.10).

139. Leylek ovaya bir kere iner (K.K.16).

140. Leylek yaz gelir kış gider Gurbetteki geç gelir tez gider (K.K.16).

141. Mal canın yongasıdır (K.K.5, K.K.21).

142. Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır (K.K.3, K.K.7).

143. Meyve veren ağacı taşlarlar (K.K.3).

144. Nerede birlik orada dirlik (K.K.3).

145. Oğlan dayıya kız halaya benzer (K.K.6).

146. Olacakla öleceğe çare yok (K.K.3, K.K.5).

147. Olacak oğlak bokundan belli olur (K.K.3).

148. Oturduğun ahır sekisi çağırdığın İstanbul türküsü (K.K.5).

149. Ölüm geldi cihane, baş ağrısı bahane (K.K. 22).

150. Ölüm hak miras helaldir (K.K.3,16).

151. Öz ağlamayınca göz ağlamaz (K.K.3, K.K.22).

152. Parayı veren düdüğü çalar (K.K.7).

153. Pişmiş aşa su katılmaz (K.K.6).

154. Sabır acı meyvesi tatlıdır (K.K.16).

155. Sağır duymaz uydurur (K.K.3, K.K.10).

156. Sakla sarı samanı gelir zamanı (K.K.3).

157. Sel gelirken testini doldur (K.K. 5, 7).

158. Söz gümüş ise sükût altındır (K.K.1).

159. Su içerken yılan bile dokunmaz (K.K.3).

160. Su küçüğün sofra büyüğün.

161. Sürüden ayrılanı kurt kapar.

162. Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer (K.K.21).

163. Tandır dölendi hamur tükendi (K.K.3).

164. Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz (K.K.16).

165. Tatardan kaçarken betere bulaştık (K.K.2).

166. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (K.K.3, K.K.6).

167. Testi taştan korkar (K.K.16).

168. Tırnağı varsa başını kaşır (K.K.3, K.K.21).

169. Tok açın halinden anlamaz (K.K.10).

170. Tok ağırlaması güç olur (K.K.3).

171. Ummadığın taş baş yarar.

172. Üzümünü ye bağını sorma (K.K.10).

173. Üzüm üzüme baka baka kararır (K.K.10).

174. Veren el alan elden üstündür (K.K.3).

175. Yastık değişir ama koca değişmez (K.K.5, K.K.10).

9.9.3. Oğulbey Mahallesinde Kullanılan Deyimler

1. Adım çıktı dokuza inmez sekize (K.K.9).

2. Ağza sakız olmak (K.K.10).

3. Beterin beteri vardır (K.K.7).

4. Bir dediğini iki etmemek (K.K.5, K.K.7).

5. Boğazı ötmek (K.K.7).

6. Çepel atmak (İftira atmak) (K.K.7).

7. Dağdan gelip bağdakini kovmak (K.K.3).

8. Dilinde tüy bitmek (K.K.3).
9. El emeği göz nuru (K.K.6, K.K.10).
10. Eli ayağına dolaşmak (K.K.13).
11. Elini verip kolunu kaptırmak (K.K.21).
12. Eski köye yeni âdet getirmek (K.K.10).
13. Göze batmak (K.K.3).
14. Güzün arkada kalması (K.K.3, K.K.5, K.K.7).
15. Hem kel hem fodul (K.K.3).
16. Her işe burnunu sokmak (K.K.3, K.K.10, K.K.13).
17. İt ite it de kuyruğuna buyurur (K.K.3).
18. Kulak misafiri olmak.
19. Kul bunalınca Hızır yetişir (K.K.16).
20. Küplere binmek (K.K.3, K.K.6).
21. Ne yaptıysa eliyle gitti kendiyle (K.K.7).
22. Ocağı sönmek (K.K.5).
23. Ortada fol yok yumurta yok (K.K.3).
24. Ödü patlamak.
25. Pabucun dama atılması (K.K.3, K.K.10, K.K.21).

9.10. DUALAR VE BEDDUALAR

9.10.1. Dualar ve Bedduaların İncelenmesi

Dualar; iyi dilekler içeren kalıplaşmış kelimelerdir. Duaların en karakteristik özelliği içinde teslimiyet, iman ve umut barındırmasıdır. Dualarda karşıdaki kişiye güzel ve hayırlı sözlerle iltifat edilir ve onun için iyi dileklerde bulunulur (Kaya, 1997).

Beddua ise kötü düşünce ve arzuları içeren, söze özgünlük kazandıran, ifadeyi güçlendiren kalıplaşmış sözlerdir. Çaresiz, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir kişi tarafından teselli ve güven vermek amacıyla söylenir. Kısaca "kötü dilek" olarak tanımlayabileceğimiz lanet, Farsça bed "kötü" ve Arapça dua kelimelerinden oluşmaktadır (Kaya, 1997).

Dualar ve beddualar Pertev Naili Boratav tarafından ikiye ayrılır. Birinci bölümde konuşmayı süsleyen, duyguları ifade eden ve anlatımı güçlendiren dil öğeleri; kısalıkları ve yoğunlukları son derece önemlidir ve çok faydalıdırlar. İkinci grupta ise utangaçlıklarını ifadedeki, düşünce ve çağrışımlar icat etmedeki başarıdan söz etmek mümkündür (Boratav, 2015).

9.10.2. Oğulbey Mahallesindeki Dualar

1. Allah ak günler göstersin (K.K.5).
2. Allah analı babalı büyütsün (K.K.5, K.K.10).
3. Allah başa kadar yetirsin (K.K.3, K.K.5, K.K.7).
4. Allah Beytullâha yüz sürdürsün (k.K.7).
5. Allah çirkin şansı versin (K.K.3).
6. Allah çok çektirmesin (K.K.5).
7. Allah dipte yatırıp kapıya baktırmasın (K.K.3).
8. Allah elden ayaktan koymayın (K.K.16).
9. Allah el eteğe düşürmesin (K.K.5, K.K.7).
10. Allah ezanlarımızı kesmesin (K.K.16).
11. Allah gönlüne göre versin (K.K.7).
12. Allah hayırlı ömür versin (K.K.3).
13. Allah herkesin işini kolay eylesin (K.K.5).
14. Allah'ım avucunu açtır, şeytanı savuştur, Muhammed'e kavuştur (K.K.16).

15. Allah'ım Kuran'dan ayırma, teneşir güzelliği nasip et (K.K.5).

16. Allah'ım mehanete muhtaç etme (K.K.7).

17. Allah işini rast getirsin (K.K.5).

18. Allah kimseyi dininden, imanından, toprağından ve bayrağından ayrı koymasın (K.K.16).

19. Allah ne muradın varsa onu versin (K.K.7).

20. Allah ne verirse topraktan versin (K.K.5).

21. Allah nur içinde yatırsın (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.10).

22. Allah olmayanlara da versin (K.K.7).

23. Allah rahmet eylesin.

24. Allah razı olsun (K.K.3, K.K.5, K.K.7, K.K.13).

25. Allah sağlık sıhhat versin (K.K.7).

26. Allah sonuna kadar mutlu, mesut etsin inşallah (K.K.3).

27. Allah yatırmasın (K.K.5, K.K.7).

28. Elin ayağın dert görmesin (K.K.7).

29. Evlatlarının hayrını gör (K.K.5).

30. Oğluna oba kızına komşu ol (K.K.7).

31. Su gibi aziz ol (K.K.7).

32. Yerinde sağ olsunlar (K.K.5).

9.10.3. Oğulbey Mahallesindeki Beddualar

1. Aklının kökü batsın (K.K.10).

2. Allah belanı versin.

3. Allah çocukları da onlara yapsın, onlarda görsün (K.K.5).

4. Allah hırsız taşı düşürsün çenene.

5. Allah seni bildiği gibi yapsın (K.K.3).
6. Allah sidiğin dursun (K.K.3).
7. Boyun posun devrilsin (K.K.10).
8. Çenesi kesilece.
9. Ellerin kırılsın (K.K.5).
10. Geberesice (K.K.3).
11. Gidişin olsunda dönüşün olmasın inşallah.
12. Gözü kör olasıca.
13. Gözün kör olsun (K.K.3).
14. İki yakan bir araya gelmesin (K.K.10).
15. Kahrolasıca (K.K.7).
16. Kerpeten dişlerin dökülsün (K.K.5, K.K.10).
17. Ocağın sönsün (K.K.10).
18. Teneşire gelesice (K.K.10).

9.11. BİLMECELER

9.11.1. Bilmecelerin İncelenmesi

Bilmeceler, tabiat unsurları ve bu unsurlarla ilgili olaylar; insan, hayvan ve bitki gibi canlılar; nesne; ruh, zeka veya güzellik gibi soyut kavramlarla dini temalar ve motifler vb. düşünme, akıl yürütme ve dikkatimizi yakın ve uzak ilişkilere ve çağrışımlara yansıtarak onlara yönlendirmeyi amaçlayan kalıplaşmış kelimelerdir (Elçin, 1970). Bu türün özü Aristoteles'e göre, görünüşte imkansız bir şekilde kelimeleri yan yana getirerek bir fenomeni tanımlamaktır; bu, şeyleri simgeleyen gerçek isimlerle değil, sadece mecazi anlatımla yapılabilir (Öztürk, 1985).

Eski zamanlarda bilmecelerin toplumsal işlevi nedeniyle, bilmecelerin somut kullanımları da vardı: İnsanlar arasında bir iletişim aracı olarak hizmet ettiler, bir eğlence kaynağıydılar, eğlenceli, hafıza ve zekayı çalışmaktaydılar. Bilmece sorup cevaplayanlar,

soru-cevap ilişkisi temelinde iletişim kurar. Bilmecelerin şiirsel yapısı unutulmalarını engellemiş ve nesilden nesile aktarılmasını kolaylaştırmıştır. Bu nedenle farklı zaman ve bölgelerde yayılan bilmeceler, kültürel çalışmalar için önemli kaynaklar arasındadır (Karadağ, 1999).

9.11.2. Oğulbey Mahallesindeki Bilmeceler

1. Altın tas gümüş tas birini kaldır birini bas.

(Ay ile Güneş) (K.K.18)

2. Çam ağacını oymuşlar içine dünyayı koymuşlar.

(Radyo) (K.K.18)

3. Dağda takılar suda çipiler arşın ayaklı burma bıyıklı.

(Tavşan) (K.K.18)

4. Altı göl üstü gül.

(Gaz Lambası) (K.K.20)

5. Kayaya kalbur astım içine tereyağı bastım.

(Kulak) (K.K.18)

6. İki kaşık duvara yapışık.

(Kulak) (K.K.20)

7. Alaca belece kaydırı verdim yamaca.

(Göz) (K.K.18)

8. Sıra sıra odalar

Birbirini kovalar.

(Tren) (K.K.18)

9. Biz biz biz idik

Otuz iki diş idik

Ezildik büzüldük

Bir araya dizildik

(Diş) (K.K.18)

10. Bilmece bildirmece

Dil üstünde kaydırmaca.

(Dondurma) (K.K.18)

11. Bilmece bildirmece

El üstünde kaydırmaca.

(Sabun) (K.K.18)

12. Dam ardına saç koydum

Geleni gideni aç koydum.

(Ramazan) (K.K.18)

13. Yer altında kırmızı bina.

(Havuç) (K.K.18)

14. Yer altında yağlı kayış.

(Yılan) (K.K.18)

15. Çarşıdan aldım bir tane

Eve geldim bin tane.

(Nar) (K.K3, 20)

16. Çarşıdan alınmaz

Mendile konulmaz

Bundan tatlı şey olmaz.

(Uyku) (K.K.18)

17. Kıllı aslanlı, çıplak çalıştı.

(Çorap – ayak) (K.K.18)

18. Sarıdır safran gibi

Okunur Kuran gibi

Ya bunu bileceksin

Ya da sabaha kadar öleceksin.

(Altın) (K.K.3)

19. Dağdan gelir taştan gelir

Gözü açık enişte gelir.

(Keçi) (K.K.3)

20. Yer altında sakallı dede.

(Pırasa) (K.K.3)

21. Ben giderim o gider

Arkamdan tin tin eder.

(Gölge) (K.K.3)

22. Buradan attım hızım ile

Elimin yıldızıyla

Doğdu doğan gibi

Acı soğan gibi.

(Dolunay) (K.K.3)

23. Karşıdan baktım bir taş

Yanına vardım dört ayak bir baş.

(Kaplumbağa) (K.K.3)

24. İçi kömür karası

Dışı odun parçası.

(İğde) (K.K.3)

25. Tarlada biter, makine biçer

Her sabah elimi öper.

(Havlu) (K.K.3)

26. Yer altında kınalı parmak.

(Havuç) (K.K.3)

27. Tavuklar hangi ülkeyi sever?

(Mısır) (K.K.3)

28. Sinop'ta kumam var

Sineme zararı var.

(Evlat) (K.K.5)

SONUÇ

Ankara Gölbaşı İlçesi Oğulbey Mahallesindeki Halk Bilimi Unsurları adıyla oluşturulan tez çalışmasına konu olan Oğulbey mahallesi, Gölbaşı ilçesinin 54 mahallesinden birisidir. Mahalle ilk yerleşim yeri olduğu günden itibaren ticaret yollarının üzerinde kurulu olması sebebi ile her dönemde bir cazibe merkezi olmuştur.

Çalışmada, Oğulbey mahallesinin örf ve âdetleri, gelenek ve görenekleri, inanç ve uygulamaları, geçiş dönemleri, halk hekimliği, halk veterinerliği, halk inanışları, halk mimarisi, halk takvimi, mevsimlik törenler, dini ve milli bayramlar, giyim kültürü, halk mutfağı, sofra gelenek ve görenekleri, çocuk oyunları ve halk edebiyatı ürünleri ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, il, ilçe ve mahallenin tarihi, coğrafi ve demografik özellikleri ile beraber, ekonomi ve eğitim durumları, mahallede bulunan yer adları, mahallede kullanılan lâkaplar ve sülale isimleri ele alınmıştır. Yörenin geçmiş zamanlardan itibaren yerleşim yeri olarak kullanılması, Osmanlı Dönemi'ne ait kaynaklarda verilen bilgilere göre de kendi bölgesi içerisinde en büyük yüzölçümüne sahip arazi olarak geçmesi ve günümüzde 1. ve 2. sınıf tarım arazisi olarak sınıflandırılması bölgenin Ankara'nın önemli tarım merkezlerinden birisi olduğunu göstermektedir. Yer adları geniş tarım arazilerinin tanınmasını kolaylaştırmıştır. Özellikle hasat zamanı insanın suya olan ihtiyacı hayırsever insanların kendi ya da sevdikleri kişilerin isimleri ile çeşmeler yaptırmalarına ve çokça Kişiadlılar (antropotoponimler) kategorisi altında değerlendirilebilecek yer adının var olmasına sebep olmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünü ise, Oğulbey mahallesi geçiş dönemlerinden oluşmaktadır. Oğulbey mahallesinin genç-yaşlı tüm sakinleri geçiş dönemi etkinliklerine katılmaktadır. Herhangi bir örf, gelenek ve tekrarlanan âdetten bahseden icracının bu ürünleri nasıl anlattığı, bazı ritüellerin hangi ortamlarda yapıldığı, kimlerin dinlediği veya gözlemlediği, hangi inanç ve uygulamaların öğretildiği derleme çalışmaları ile tespit edilmiştir. Bu noktada dikkat edilen unsur icracı ya da anlatıcının yaşı, kariyeri, eğitim derecesi ve ilgili halk kültürü ürününün icra tarihidir. Bu bağlamda bölgedeki yaşlı kadınlar halen doğum âdetlerini takip etmektedir. Bu kişiler bu bilgileri büyüklerinden

işiterek ve kendileri deneyimleyerek kullanmaya başlamışlardır. Doğum âdetlerini icra edenlerin çoğunluğunu kadınlar ve yaşlılar oluşturmaktadır.

Oğulbey mahallesinde çocuk sahibi olma önemli bir husustur. Erkek evlat sahibi olmanın neslin devamı olarak görülmesi erkek evlat sahibi olma isteğinin fazla olmasına sebep olmaktadır. Ancak kız evlat sahibi olmak kız çocuğunun aileye sahip çıkıp, aileye sadık olacağı inancı ile ayrı bir öneme sahiptir. Bu sebeple çocuk sahibi olmaya yönelik birçok uygulama görülmektedir. Yörede kırk basma inancı yaygınken, al basma inancı görülmemektedir. Yörede beşik töreni yaygın olarak uygulanmaktadır. Erkek çocuklar için sünnet önemli bir hadise olarak kayda geçmiştir. Çocuğun kendini önemli hissetmesi sağlanmakta ve sünnet merasimi büyük törenlerle kutlanmaktadır. Düğün en önemli geçiş töreni olarak adlandırılabilir. Hem kız hem erkek evlatlar için aynı özen gösterilmekte iken, geçmiş dönemlerde erkek tarafına daha fazla sorumluluk yüklendiği için erkek evlatların düğünlerine çok daha fazla önem verilmekte olduğu gözlemlenmiştir. Günümüzde korona virüs salgınından sonra yapılan düğünlerde çay verme geleneği azalmıştır. Benzer şekilde geçiş törenlerinin sonuncusu olan ölümde, cenazenin ardından cenaze sahiplerinin cemaate verdiği yemek "pide verme geleneği" korona virüs salgını sonrası yapılmamaktadır.

Üçüncü bölüm; dini törenler, bayramlar, mevsimlik törenler ve bunlara ait uygulamalardan oluşmuştur. Yörede hacı uğurlama ve karşılama devam eden bir gelenektir. Dini ve milli bayramlar yörede önemli günler olarak kabul edilmektedir. Milli bayramlarda yöre halkı yöredeki okula giderek bu kutlu ve özel günleri coşku ile kutlamaktadır. Dini bayramlarda da aynı coşku devam etmektedir. Bu coşku arife gününden itibaren başlar. Yörede arife günü erkeklerin ikindi namazına katılıp ardından mezarlıkta yapılan toplu dua sonrasında bayram havasına girilir. Geçmiş dönemlerde yaygın olarak yapılan yağmur duası uygulamasının günümüzde yapılmadığı görülmüştür.

Dördüncü bölümde halk inanışları yer verilmiştir. Yöre halkı tarafından tanrı ve doğaüstü varlıklarla, hayvanlarla, zamanla, tabiatla, uğur ve bereketle, gelen misafirle ve nazarla ilgili inanışlar yaşatılmaktadır. Bu inanışlarla ilgili bir olay meydana geldiğinde, sözlü kültür öğesi olarak genç nesillere aktarılmaktadır.

Beşinci bölümde halk veterinerliği, halk hekimliği ve uygulamaları yer alırken altıncı bölüm halk mutfağı konusundan oluşmuştur. Çalışma da yer verilen bütün halk

mutfağı ürünleri yaygın olarak yapılmaktadır. Özellikle düğün, sünnet, hac uğurlaması, kırk yemeği gibi törenler için yapılan yemeklerde topalak çorbası ve yoğurt (toyga) çorbasının yapımına özen gösterilmektedir.

Yörede halk inanışları, halk hekimliği, halk veterinerliği, halk takvimleri ve mimarisi hakkındaki bilgiler, ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkmaktadır. Hastalık zamanlarında mahalle sakinleri ya büyüklerinden yardım isteyerek ya da hastalıkla mücadelede kendilerine yardımcı olacak bir ilaca başvurarak tedavi olmayı ummaktadırlar. Yöre halkı işlerini kolaylaştırmak ve bir işin iyi ya da kötü etkileri olabileceğini anlamak için büyüklerinden öğrendiklerini günlük işlerinde uygulamaya koymaktadırlar. Bu nedenle halk inanışları, bu konuya aşina olmayan genç veya orta yaşlı bir kişinin işlerini kolaylaştıracak ve iyi ile kötüyü ayırt etmelerine yardımcı olmaktadır. Bu uygulama ve inançları dile getiren kaynak kişiler, hem günlük hayatta ihtiyaç duyduklarında bunları kullanmakta hem de çocukları, komşuları ve aile bireyleri ile paylaşmaktadır.

Yedinci bölüm geleneksel oyunlar, çocuk oyunları, el sanatları ve kadın ve erkek giyim kuşam kültürünü içermektedir. Bu bölümde verilen çocuk oyunlarından dalye, dede saatin kaç, likıpır, köşe kapmaca, bir iki üç davul zurna az, eski minder gibi oyunlar oynanmamaktadır. Bu durumun sebebi sorulduğu zaman gelişen teknoloji ile çocukların tablet, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik aletlerle daha fazla vakit geçirmesinin yanında sokakların artık çocuklar için güvenli birer oyun alanı olmaktan çıkması gösterilmiştir.

Sekizinci bölümde, halk takvimi ve halk mimarisine yer verilmiştir. Halk takviminde belirtilen gün ve mevsim ifadelerinin özellikle yaşlı kişiler tarafından kullanıldığı görülmüştür. Geçmiş dönemlerle alakalı bir anı veya uygulamadan söz edilirken bu ifadelere yer verildiği ve böylelikle geçmiş ile günümüz arasında bu ifadeler üzerinden bir bağ kurulduğu görülmüştür.

Dokuzuncu bölüm ise, Oğulbey mahallesinin halk edebiyatı ürünlerinden oluşmaktadır. Memoratlar yöre halkının günlük sohbetlerin yer bulmaktadır. Halk edebiyatı ürünlerinden fıkra konunun bağlamı üzerine anlatılmaktadır. Atasözleri, deyimler, dua ve beddualar yöre halkı tarafından günlük yaşantı içerisinde bolca kullanılmakta iken günümüzde masal, efsane anlatma geleneği pek fazla görülmemektedir.

Halk edebiyatı ürünleri için en yaygın hayat bulma alanları evlilik, nişan, sünnet ve diğer törenlerdir. Bu uygulamalar mahalle gezmelerinde, günlük yaşamda herhangi bir ortamda insanların bir araya geldiği zamanlarda yapılır. Geçiş dönemine ait ritüeller, törenler ve bayramlar sıklıkla bu amaca hizmet eder. Mahalle sakinleri sık sık evlilik, nişan, sünnet, bayram kutlamaları, dini törenler vb. etkinliklerde toplanır. Bu dönemlerde, özellikle düğünlerde insanlar oyun oynar, yemeklerini paylaşır ve topluluk etkinlikleri planlarlar. Derleme çalışması boyunca kullanılan icra ve uygulamaların yanı sıra törenlerin icrası sırasında kullanılan ritüel, âdet ve uygulamaların salt eğlenceden daha fazla amacı olduğu gözlemlenmiştir. Geçmişten beri var olan geleneksel yapı, toplumsal kurumların yapısı ve bazı yerel değerler, insanların hem eğlendiği hem de maddi ve manevi katkı sağladığı bu etkinlik ve ritüellerle desteklenmektedir.

Bu çalışmayı oluştururken Oğulbey mahallesinin halk kültürü, değerleri, örf, âdet, gelenek ve görenekleri ile bu süreçte geçmişten günümüze yaşanan değişim ve dönüşümler kayıt altına alınmaya çalışılmıştır. Sözlü geleneklerin kaydedilerek unutulmaması amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın öncelikli amacı sözlü ürünleri günümüze taşımak ve geçmişle bilimsel bir mercekle bağ kurmak, Oğulbey mahallesinin kültürel çeşitliliğini geleceğe taşımaktır.

Geçiş dönemi ritüelleri, halk edebiyatı ürünleri, halk inanç ve uygulamaları, eğitim ve kültürü gelecek nesillere aktarma işlevine sahiptir. Maniler, ninniler, masallar, halk hikâyeleri, atasözleri ve deyimler anlatılırken bu işlev ortaya çıkar. Bu ürünlerin anlatımı sırasında dinleyici onlardan etkilenir kendinden bir şeyler bulur. Daha sonra komşusuna veya çocuğuna edindiklerini öğretir ve gelecek için korunmasına aracı olur.

Oğulbey mahallesi ve çevresi araştırmacılar tarafından keşfedilmeyi beklemektedir. Tarih, sosyoloji ve antropoloji alanlarında çalışmalar yapılırsa çok ilginç, renkli ve değerli veriler elde edileceği değerlendirilmektedir. Bölgenin renkli ve farklı yönlerinin araştırmacıların merakını ve heyecanını kendine çekebileceği değerlendirilmektedir.

Yapılan çalışma diğer yörelerin olduğu gibi Oğulbey mahallesinin de kendi içinde eşsiz bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Bu noktada unutulmaması gereken her kültürün kendi içinde farklı ve özel olduğudur. Geçmişten bugüne aktarılan kültürel mirası korumak için halk edebiyatı ve halk bilimi alan araştırmalarına devam edilmelidir.

KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ

KK. NO	ADI VE SOYADI	YAŞ	ÖĞRENİM DURUMU	MESLEĞİ	MEDENÎ DURUMU
1	Ahmet ÇİL	73	Lise	Emekli	Evli
2	Bünyamin ÇİL	72	İlkokul	Çiftçi	Evli
3	Emine ÇİL	49	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
4	Fatma ÇİL	72	(Ölüm 2001) (Derleyen: Rıfat HASIRCI)		
5	Fatma ÇİL	96	İlkokul	Ev Hanımı	Dul
6	Fatma ÇİL	72	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
7	Halime ÇAĞLAYAN	96	İlkokul	Ev Hanımı	Dul
8	Hamit GÖCEN	41	Üniversite	Esnaf	Evli
9	İbrahim ÇİL	27	Lise	Otel Görevlisi	Bekâr
10	Kadriye ÇİL	61	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
11	Mehmet ÇETİN	57	Lise	İşçi	Evli
12	Mehmet ÇİL	27	Lise	Otel Görevlisi	Bekâr
13	Müjgan SARIKAYA	66	İlkokul	Ev Hanımı	Dul
14	Naciye GÖCEN	81	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
15	Nafiye ÇAĞLAYAN	66	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
16	Nazmiye ÇETİN	86	İlkokul	Ev Hanımı	Bekâr
17	Nermin ŞANVER	51	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
18	Nesrin YÜKSEL	56	İlkokul	Ev Hanımı	Bekâr
19	Özge KARAKOCA	29	Üniversite	Ev Hanımı	Evli

KK. NO	ADI VE SOYADI	YAŞ	ÖĞRENİM DURUMU	MESLEĞİ	MEDENÎ DURUMU
20	Reyhan YÜKSEL	50	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
21	Sadrettin ÇİL	54	İlkokul	Çiftçi	Evli
22	Sırma ER	74	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
23	Zeynep Çağla ÇİL	19	Lise	Öğrenci	Bekâr
24	Ganime ÇİL	69	Okuma Yazması Yok	Ev Hanımı	Evli
25	Selma ÇİL	64	İlkokul	Ev Hanımı	Evli
26	Buket ÇİL	44	Lise	Ev Hanımı	Evli
27	Râsık ÇİL	84	İlkokul	Emekli	Dul
28	Rabia ÇİL	59	Lise	Ev Hanımı	Dul
29	Hatice ŞANVER	64	İlkokul	Ev Hanımı	Dul
30	Fırat ÇİL	44	Ortaokul	Çiftçi	Dul
31	Salih Yaşar ÇİL	69	İlkokul	Emekli	Evli

KAYNAKÇA

AÇA Mehmet, "Halk Şiirinde Tür ve Şekil", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* ed. M. Öcal Oğuz, Ankara: Grafiker Yayıncılık, 2007, s. 195.

AÇA Mehmet, A.Müge YILMAZ, Mustafa SEVER, "Anonim Halk Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayıncılık, 2007, s. .

AKSOY Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler*, Ankara: TDK Baskısı, 1968.

———, *Atasözleri Sözlüğü*, Ankara: İnkılap Yayınları, 1988.

"Ankara Valiliği", 2022a, http://ankara.gov.tr/tarihce#:~:text=Ankara adının kaynağı kesin olarak,Angora ve nihayet Ankara olmuştur.

———, "Ankara Valiliği", 2022b, http://www.ankara.gov.tr/golbasi.

ARTUN Erman, *Türk Halbilimi*, Adana: Karahan Kitabevi, 2016.

ATLI Sagıp, "Manisa'nın Demirci İlçesindeki Lâkaplar Üzerine Bir İnceleme", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C. 41, S. 1, 2017, ss. 101-37.

BASCOM R.William, "Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar", ed. R.Nur Aktaş vd., Ankara: Folklorun Biçimleri, Nesir Anlatılar Milli Folklor Yayınları, 2003.

BORATAV Pertev Naili, "Türk Efsaneleri", *Folklora Doğru*, ed. İsmail Tuğrul Şavkay, İstanbul, 1974, ss. 12–36.

———, "Mâni", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: M.E.B, 1993, C. 7, ss. 285-88.

———, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 2015.

ÇAKIRÇOBAN Mehmet, *Manisa İli Demirci İlçesi Ayvaalanı Köyü Monografisi (Yüksek Lisans Tezi)*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 2021.

ÇELEBIOĞLU Âmil, *Türk Ninniler Hazînesi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1995.

ÇIBLAK COŞKUN Nilgün, "Türk Ninnilerine İşlevsel Yaklaşım", *Turkish Studies*, C. 8, S. 4, Ankara: 2013, s. 503.

ÇOBANOĞLU Özkul, *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnanışları,* Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

DEMIRKIRAN Öznur, *Çayırdüzü Köyü Monografisi (Rize-Çamlıhemşin) (Yüksek Lisans Tezi)*, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2021.

EKICI Metin, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2010.

ELÇIN Şükrü, *Türk Bilmeceleri*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1970.

———, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.

ERDOĞAN Abdulkerim, *Tarih İçinde Gölbaşı*, Ankara: Gölbaşı Belediye Başkanlığı Yayınları, 2008.

EREN Hasan, "Yer Adlarımızın Dili", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1965, s. .

GÖÇER Ali, "Çocuk ve Ninni", *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, C. 27, Kayseri: 1999, s. 260.

"Gölbaşı Belediyesi Tarihçe", 2022, https://www.ankaragolbasi.bel.tr/ilcemiz-hakkinda.

"Gölbaşı Kaymakamlığı", 2022, http://www.ankaragolbasi.gov.tr/tarih.

"Gölbaşı Nüfusu", 2022, https://www.nufusune.com/golbasi-ilce-nufusu-ankara.

"Gölbaşı Tarihi", 2022, https://tr.wikipedia.org/wiki/Gölbaşı,_Ankara#cite_note-rapor-2.

GÖRKEM İsmail, *Türk Edebiyatında Ağıtlar Çukurova Ağıtları*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2001.

HALLAÇ Ahmet Tacedtin, "Memorat Kavramının Tanımlarındaki Belirsizlik ve Bir Tanım Denemesi", *Akademik Dil Dergisi*, C. 2, S. 2, 2018, ss. 188-204.

KARADAĞ Metin, *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*, Ankara: Ürün Yayınları, 1999.

KAYA Doğan, "Dualar ve Beddualar", *Sivas, Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. s.4, 1997, s. 113.

KESKIN Ahmet, *Türk Kültüründe Lakaplar*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2020.

KÜÇÜKTUNCER Melike, *Gazipaşa İlçesi (Antalya) Yer Adlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara: Ankara Yıldurum Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

KUNOŞ İgnas, *Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Türk Matbaası, 1925.

LÜTHI Max, *Masalın; Efsane, Menkabe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı*, *Milli Folklor*, ed. Sevengül Karasubaşı, Ankara: 1995.

OĞUZ M.Öcal vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, ed. M Öcal Oğuz, Grafiker Yayıncılık, 2007.

ONAY Ahmet Talât, *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nevi*, ed. Cemal Kurnaz, Ankara: Akçağ Yayınları, 1996.

ÖRNEK Sedat Veyis, *Türk Halkbilimi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1977.

OSAN Mustafa, *Kuzeydoğu Denizli Yöresinde Anlatılan Efsaneler, (Yüksek Lisans Tezi)*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 2006.

ÖZTÜRK Ali, *Türk Anonim Edebiyatı*, İstanbul: Bayrak Yayıncılık, 1985.

"Resmi Gazete", (28.01.2022), https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18237_2.pdf.

ŞAHIN İbrahim, "Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları", *Eurasscience Journals (Avrasya Terim Dergisi)*, C. 1, S. 1, 2013, ss. 46-58.

———, "Türkiye Yeradbiliminde Leksik-Semantik Sınıflandırma Meselesi",

Eurasscience Journals (Avrasya Terim Dergisi), C. 3, S. 1, 2015, ss. 10-21.

———, *Adbilim*, Ankara: Pegem Akademi, 2021.

SAKAOĞLU Saim, *Gümüşhane Masalları*, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1973.

SAUSSEY Edmond, *Türk Halk Edebiyatı*, ed. İlhan Başgöz, İstanbul: Emek Basımevi, 1952.

TAŞ Hülya, *Bursa Folkloru (Bursa İli Gelenek ve Görenekleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Bursa: Gaye Kitapevi, 2002.

TORUN Ali, Abdurrahman GÜZEL, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. 1.Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

"Türk Dil Kurumu Sözlükleri", *Türk Dil Kurumu*, (06.03.2022), https://sozluk.gov.tr/.

UÇAR Fetullah, *Temettuat Defterlerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Ankara Sancağı Haymanateyn Kazasının Sosyal ve İkdisadî Hayatı (Yüksek Lisans Tezi)*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2010.

YAĞMUR Yusuf Ziya, *Gölbaşı (Bir Şehir Anlatısı)*, Ankara: Adım Ajans, 2002.

YALÇIN BENLIOĞLU Aysun, *XIX. Yüzyıl Ortalarında Ankara Vilayeti'nin Haymanateyn Kazası'nın Sosyal ve İktisadi Durumu. (Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2009.

EKLER

EK 1: FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Oğulbey Mahallesinden Genel Bir Görünüm (Kuzey Doğrultusu)

Fotoğraf 2: Oğulbey Mahallesinden Genel Bir Görünüm (Batı Doğrultusu)

Fotoğraf 3: Oğulbey Mahallesinden Genel Bir Görünüm (Doğu Doğrultusu)

Fotoğraf 4: Oğulbey Mahallesinden Genel Bir Görünüm (Güney Doğrultusu)

Fotoğraf 5: Ekin Tarlası

Fotoğraf 6: Ekinlere süne ilacı için kullanılan traktör (solda) ve hasat zamanı (sağda)

Fotoğraf 7: Nohut Tarlası

Fotoğraf 8: Tohumluk buğday (solda) ve bostan hasadı (sağda)

Fotoğraf 9: Tohumluk buğday (solda) ve bostan hasadı (sağda)

Fotoğraf 10: Çoban köpeği (solda) ve kurban pazarı (sağda)

Fotoğraf 11: Oğulbey mahallesinde yetiştirilen bahçe ve saksı bitkileri

Fotoğraf 12: Gölbaşına özgü endemik sevgi çiçeği bitkisi

Fotoğraf 13: Sünnet

Fotoğraf 14: Sünnet kınası

Fotoğraf 15: Geçmiş dönemlerden bir sünnet fotoğrafı

Fotoğraf 16: Duvak günü

Fotoğraf 17: Gelin alma

Fotoğraf 18: Çeyizin yerleştirildiği odada düğün eğlencesi

Fotoğraf 19: Oğulbey mahallesinde kına gecesinde bir araya gelmiş komşular

Fotoğraf 20: Oğulbey mahallesinde yaşayan köylüler

Fotoğraf 21: Oğulbey mahallesinde geçmiş dönemlerde okula giden çocuklar (solda), askerlik (sağda) fotoğrafları

Fotoğraf 22: Oğulbey mahallesinde çekilmiş kaynak kişi fotoğrafı (K.K.2)

Fotoğraf 23: Oğulbey mahallesinde çekilmiş kaynak kişi fotoğrafı (K.K.5)

Fotoğraf 24: Mezarlık girişinde bulunan tarihi kalıntılar

Fotoğraf 25: Eski taş mezarlar

Fotoğraf 26: Mezarlıkta bulunan çeşme (solda) ve mezar taşı yazısı (Murat ALP ölüm tarihi belirtilmemiştir) (sağda)

Fotoğraf 27: Mezar taşı yazısı (Halil İbrahim Tombul, 1949-2019)

Fotoğraf 28: Mezar taşı yazısı (Yunus Atiser, 1987-2011)

Fotoğraf 29: Mezar taşı yazısı (Sevgi Talaz, 1968-1979)

Fotoğraf 30: Mezar taşı yazısı (Mehmet Emin Ünver, 1934-2005)

Fotoğraf 31: Bazlama bezesi (solda) ve gözleme açan yöre kadınları (sağda)

Fotoğraf 32: Gözleme açan yöre halkı kadını (solda) ve bazlamalar (sağda)

Fotoğraf 33: Kışlık hazırlıkları

Fotoğraf 34: Yemek pişirmede kullanılan bakır kazanlar

Fotoğraf 35: Geçmiş dönemlerde peynir muhafaza edilen küpler (solda), bakır sürahi (sağda)

Fotoğraf 36: Bakır saklama ve servis kapları

Fotoğraf 37: Yüklük (solda), gaz lambası (sağda)

Fotoğraf 38: İğne oyası örneği

Fotoğraf 39: Kuşlu masa örtüsü

Fotoğraf 40: Çorap örnekleri

Fotoğraf 41: Yıldızlı oya örneği

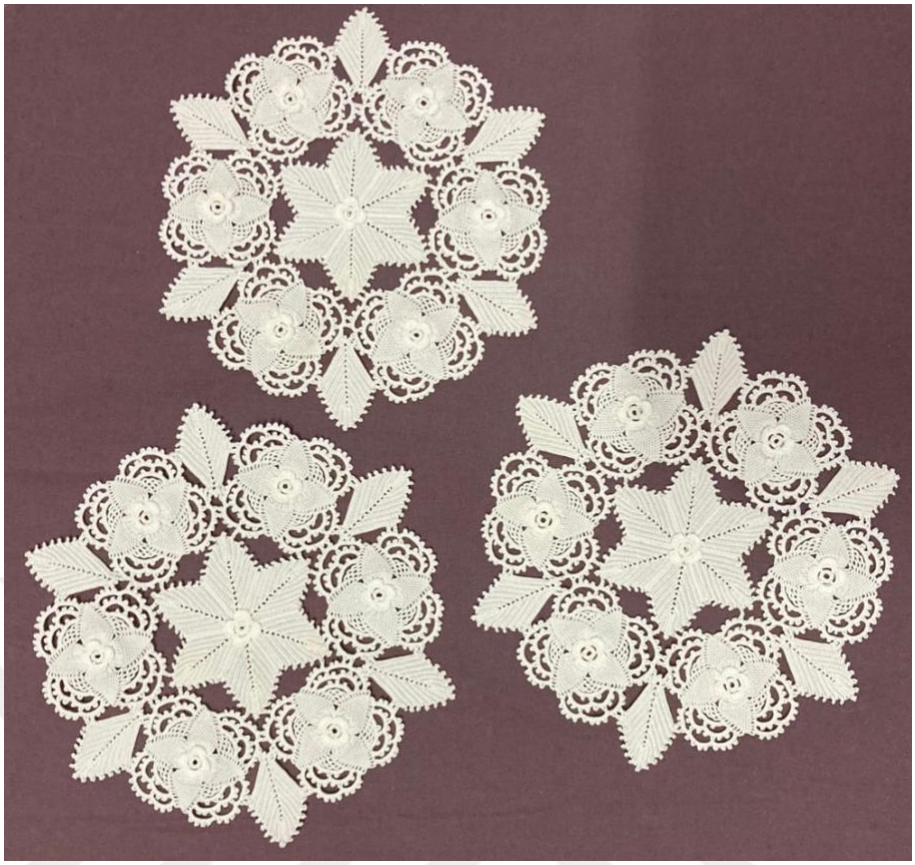

Fotoğraf 42: Yatak odası takımı

Fotoğraf 43: Uğur böcekli yastık işleme örneği

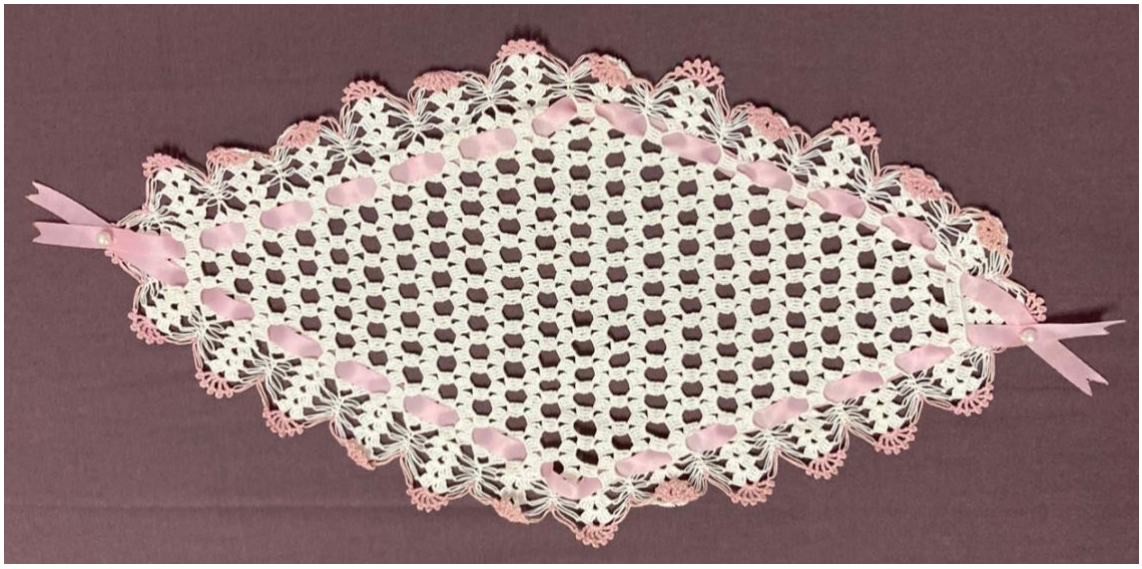

Fotoğraf 44: Çay tepsisi altlığı

Fotoğraf 45: Tavuskuşlu masa örtüsü

Fotoğraf 46: Kelebek patik örneği

Fotoğraf 47: Mahalle cami

Fotoğraf 48: Mahalle okulu

Fotoğraf 49: Mahalle konağı

Fotoğraf 50: Geçmiş dönemlerden kalma ekin çalkama binası

Fotoğraf 51: Oğulbey mahallesinde eski mimarîdeki evlerden biri

Fotoğraf 52: Oğulbey mahallesinde geçmiş dönemlerde misafirlerin ağırlandığı köy odası